Biblioteca
Universității Iași

II B-3430

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Școala Normală de învățători, Chișinău

Din datina Basarabiei

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

OL. O. CONSTANTINESCU şi I. I. STOIAN

26 FEB. 1936
Biblioteca Universităţii Iaşi
ale 8527

DIN DATINA BASARABIEI

MATERIALUL ESTE ADUNAT DE ELEVII
ŞCOALEI NORMALE de BĂIEŢI, CHIŞINĂU

714811
B.C.U. IAŞI

MONITORUL OFICIAL şi IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA CHIŞINĂU
1936

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În loc de prefață

Marile prefaceri sociale cu efecte civilizatoare la popoarele, cărora împrejurările le-au îngăduit, au atins și poporul nostru, nu însă în marea lui majoritate și în mod evolutiv.

Urmarea acestui fenomen o întâlnim la fiecare pas.

Avem două lumi. Lumea orașelor, cei puțini dintre români, cu frământările caracteristice în a-și apropia și imita tot ce e nou și civilizator, de cele mai multe ori și ne-potrivit firei românești; lumea satelor, marea mulțime a poporului român, impasibilă la aceste transformări, trăindu-și viața arhaică, specifică și caracteristică neamului.

Un mare și impresionant gol există între aceste două lumi, pe care de multe ori îl simțim, în desfășurarea normală a vieții de fiece zi.

Marea majoritate a intelectualilor români, porniți din lumea celor mulți, astăzi orășeni prin excelență, adoptând o nouă viață, se simt străini în satele lor de obârșie și le evită. Școlile normale, pregătitoare a învățătorilor marei mulțimi dela sate, sunt, am putea zice, aproape singurele instituții de legătură între aceste două lumi.

După cum ele trimit satelor românești, dornice de viață omenească superioară, toate cuceririle civilizației, trecute sistematic prin filtrele laboratoarelor lor, potrivit spiritului de înțelegere și nevoilor de fiece zi, tot astfel trebue să adune marile comori de gândire și simțire populară, amintitoare a unor frumoase și curate vremi patriarhale, oglinditoare a întreg trecutului neamului românesc, trasmițându-le urmașilor.

Monografiile orașelor și mai ales ale satelor, precum și folklorul basarabean, este rațiunea de a fi a Școalei normale

de învățători „Mihai Viteazul" din Chișinău, în activitatea ei, în afară de zidurile școlii.

Corpul didactic, conștient de acest imperativ, prin colegii Olimpiu Constantinescu și I. I. Stoian, titularii catedrelor de limba română, dă un prim și modest început, prin acest volum „Din dalina Basarabiei", al activității de fiece zi în Școala normală și în afara ei.

În calitate de conducător vremelnic, al acestei instituții, mulțumesc Atotputernicului, că mi-a hărăzit zile, iar colegilor profesori și comitetului școlar, care a susținut materialiceşte această tipăritură, le mulțumesc că mi-au dat prilejul, să recomand atenției binevoitoare a conducătorilor școalei românești, exteriorizări de felul acesta, ale unei munci neprecupețite a colegilor și totodată să trezesc un imbold pentru instituțiile surori, de a activa în același fel în ținuturile unde se găsesc.

Prof. St. C. Gheorghiade,
Directorul Școalei Normale de Învățători „Mihai Viteazu" din Chișinău.

CUVANT INAINTE

Dând la lumină această culegere de datini, credințe și superstiții ale poporului român din Basarabia, am fost călăuziți de o mare dragoste față de neamul nostru și admirație față de respectul lui pentru tradiția străbună.

Datinile și credințele strămoșești sunt perle desirate și rătăcite prin toate ungherele. Se cuvine ca să le căutăm, să le înșirăm spre a forma salba de mărgărit, cu care să împodobim ființa neamului.

Urmărim prin această lucrare să readucem în mintea tuturor fraților noștri Români de pretutindeni această moștenire, ca să știm chemarea datoriei noastre.

Români de pretutindeni din satele noastre, respectați mai departe datinile și credințele străbune! iar voi, Români ce trăiți în orașe, readuceți aceste datini în căminurile voastre și în viața voastră de toate zilele.

Le veți restabili în vechile lor drepturi, acolo unde obiceiurile străine de neamul nostru și de multe ori nevrednice, ca de ex.: jocurile de cărți, dansurile excentrice, credința zeflemistă, le-au înlocuit.

Le veți reînvia și restabili în drepturile lor în orașe, precum ele sunt stabilite și se păstrează nestirbite la sate.

Numai așa vom conserva ființa poporului nostru.

Precum sunt societăți pentru protecția monumentelor istorice, cari păstrează cu sfințenie locașuri, ziduri, pietre săpate, documente și alte izvoare, grăitoare de

gloria străbună, istorică; tot așa să ia ființă societăți pentru protecția datinilor și credințelor străbune, care să grăiască despre sufletul nostru, păstrat intact în sate în decursul veacurilor.

Așa și numai așa vom servi neamul nostru cu folos și vom putea lăsa nestirbită comoara străbună

Școala Normală de băieți din Chișinău.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

OBICEIURI, CREDINȚE și SUPERSTIȚII DE CRĂCIUN

„Vieața e o luptă grea“ spune marele nostru poet G. Coșbuc. E luptă grea între indivizi, e luptă grea între societăți și luptă între popoare.

Dacă lupta se manifestă cu destulă tărie în domeniul material — lupta pentru existență, războaele de cuceriri —, este și o luptă tot atât de înverșunată și în lumea spiritelor, a sufletelor, ce stăpânesc noroadele.

Popoarele, pe lângă caracterele lor etnice, îmbrățisează o anumită concepție morală și teologică, au anumit simț intern, cu care se prezintă în fața semenilor.

Unele au îmbrățișat religia creștină, altele religia budistă, religia mahomedană și altele au rămas la faza primitivă a idolatriei.

Trăiesc sufletește în acest misticism și întreaga lor ființă o îndreaptă în sensul acestui imperativ „credo“.

Națiunile țin la religia lor, căci aceasta păstrează contactul între lumea vie, trăită, și lumea închipuită, diriguitoare a celei dintâi.

Pașii și-i îndreaptă în acest sens și formează a doua natură a lor. *Credința* din domeniul sufletesc cere o concretizare în domeniul fizic, și aceasta, prin dese repetări, naște *obiceiul*.

Prin naştere se trec asupra urmaşilor aceste obiceiuri; copiii, având o anumită afectivitate preconceputâ şi văzând obiceiurile, părinţilor le vor practica şi ei, născându-se astfel *datina*, tradiţia.

Prin tradiţie trăim vieaţa străbunilor noştri, legându-ne la rândul nostru să o trecem urmaşilor. Se formează astfel un lanţ, ce uneşte indivizii între ei. Acest lanţ e însuşi sufletul colectiv al unui popor.

Se dă şi o luptă între sufletele naţiunilor cu tot ce au ele mai caracteristic. Naţiunile ţin la datinile şi credinţele lor şi victoria este de partea aceleea care va păstra cu sfinţenie *tot* ceeace a moştenit.

Popoarele tradiţionaliste, conservatoare ale obiceiurilor, credinţelor şi superstiţiilor vor fi învingătoare; celelalte se vor contopi lent în masa anonimă a omenirii, căci *religia formează nota distinctă a unei naţiuni.*

* * *

Privind acum structura sufletească a poporului român, vom observa cu încredere câteva note de seamă, ce-l disting în mijlocul neamurilor înconjurătoare. Este *tradiţionalismul* său, păstrarea cu sfinţenie a datinilor străbune; este *creştinismul* său, credinţa în Dumnezeu şi Iisus Hristos, fiul Atotputernicului; este *moralitatea* şi curăţenia sa, respectarea cu sfinţenie a înaltelor principii de dreptate, bine şi iubire; şi o altă notă, ce pentru mulţi ar fi scădere, — *naivitatea* sa, ce o găsim în superstiţii.

Dacă datinile străbune ce au la bază credinţa trebue să le păstrăm cu tărie, ca scântei din etnicul nostru naţional, pe cele născute din superstiţii uşor le putem înlătura, fără să distrugem fiinţa noastră sufletească. Superstiţiile s'au născut din fantezia creatoare a poporului, din frica de necunoscut, precum şi din neştiinţa unora dintre semenii sau înaintaşii noştri.

Credinţele însă s'au născut din Sf. Învăţătură a lui Hristos, strecurată încetul cu încetul în sufletele străbunilor şi lăsată nouă ca moştenire.

Poporul nostru a îmbrăţişat creştinismul chiar dela crearea lui. *Neamul nostru s'a născut creştin*, spre deosebire de toate celelalte neamuri vecine, cari au dobândit creştinismul prin botez, ulterior formării lor.

Începuturile creştinismului sunt începuturile românismului. Astfel se explică de ce Românul nostru — ţăranul român — este atât de evlavios, ţine cu atâta tărie la credinţa sa, datinile sale.

Evenimentele de seamă ale creştinismului sunt evenimente măreţe în vieaţa lui. Sf. sărbători ale Crăciunului — Naşterea Mântuitorului — sunt moment solemn în vieaţa Românului. Zilele de Crăciun şi toate sărbătorile ce le urmează sunt zile de cinstire şi praznic întru Domnul.

Românul nostru iubeşte cu o evlavie nefăţarnică şi nefariseică pe Creator şi Fiul Său; el ştie să-l cinstească amintirea Naşterii într'un mod cuviincios şi cât mai în cadrul Sf. noastre Biserici.

Nu avem acele deşănţate serbări ale păgânilor, nu avem obiceiurile acelea prea dramatice din Apus, ci avem datini simple, curate, dar înalte prin manifestarea lor sufletească.

Obiceiurile, credinţele, datinile noastre din Basarabia vor fi asemănătoare cu ale fraţilor de peste Prut, sufletul românesc fiind unul şi nedespărţit.

Factorul politic, stăpânirea de 106 ani a poporului rus asupra ramurii moldovene din Basarabia, nu a alterat cu nimic tezaurul străbun.

Mici deosebiri, inerente unei credinţi răspândită pe un teritoriu întins, vom găsi. Mici diferenţieri se află şi între doi fraţi, oricât ar avea trăsături comune. Liniile generale de bază sunt aceleaşi cu ale fraţilor Români de pretutindeni.

Obiceiurile strămoşeşti îi plac Românului, le iubeşte, nu le schimbă şi uneşte de multe ori sufletul lor cu sufletul lui însuşi şi din întreţeserea aceasta naşte poezia.

* * *

Românul nostru din Basarabia îşi pregăteşte sufletul, în curăţenie, iar trupul în cumpătare încă cu 40 zile înainte de sf. sărbători.

Bisericile ţin slujbe în fiecare zi şi gospodarii se adună în faţa altarului. Postul este respectat în cea mai mare parte a satelor moldoveneşti.

Odată cu începerea postului, flăcăii învaţă colinde sub conducerea unui staroste, ce ştie multe cântece de acest gen. Când au rămas 2—3 zile până la Crăciun, starostele îi împarte în grupe şi fiecare grupă în câte două părţi. O parte din grupă sunt flăcăii cântăreţi şi aceştia încep întâi melodia; iar în partea a doua sunt flăcăii ce cântă în urma celorlalţi. Este un obiceiu german şi se găseşte în sudul Basarabiei, în special în comuna Hasan-Batâr, de unde a fost culeş. În restul Basarabiei acest obiceiu al starostelui nu se găseşte.

De sf. mucenic Ignat (20 Decemvrie) ţăranii noştri taie porcul, iar despre cel ce nu taie se zice că nu aşteaptă Crăciunul (Budeşti—Lăpuşna).

Tăierea porcului e legată în unele comune cu oarecari preziceri. Dacă splina porcului va fi lungă, atunci şi iarna va fi lungă şi contrar (Peciştea—Orhei). Dacă e groasă pe la mijloc, atunci şi iarna pe la mijloc va fi geroasă (Visoca—Soroca, Mileştii-Mici—Lăpuşna, Selemet—Tighina).

Fierea animalului asemeni are putere de oracol. Fierea dela porci negri e bună pentru vătămătură în timpul anului şi de aceea ţărancele noastre o păstrează cu multă băgare de seamă (Seseni—Orhei, Albina—Tighina). Dacă porcul este liber în acea zi, rupe tot ce găseşte în cale. Copiii obişnuesc să se suie călare pe animal, ca să se facă şoricul mai moale şi gustos (Mileştii-Mici, Căpriana—Lăpuşna, Bogdăneştii-Noui—Tighina).

În unele comune se taie porcul în ajunul Crăciunului (Ustia—Orhei, Bardar—Lăpuşna).

În ziua de sf. Ignat, dacă te duci în casa unui gospodar, eşti obligat să stai într'un colţ, ghemuit, pentru ca şi cloştele să stea tot timpul pe cuibar (Hasan-Batâr—C.-Albă).

Tot în acea zi femeile şi fetele mari ascund furcile de tors în pod, ca să nu le vadă de loc în timpul sărbătorilor, căci dacă le vor vedea, atunci le vor ieşi în cale mulţi şerpi în vara viitoare (Zubreşti—Lăpuşna, Otac—Orhei) sau nu le va merge bine după sărbători (Seseni—Orhei).

Ascunderea furcilor şi altor obiecte casnice, ce le găsim în unele comune, e în legătură cu pregătirile de sf. sărbători, cari cer o atenţie deosebită şi muncă mai intensă ca în celelalte zile ale anului.

În ajunul Crăciunului, ca de altfel în ajunul tuturor marilor sărbători, preotul umblă prin casele creştinilor, sfinţind gospodăriile şi vestind apropiata Naştere a Domnului. Preotul poartă o cruce (Micleuşeni—Lăpuşna) sau icoana Naşterii şi cântă troparul Naşterii. Este însoţit de cântăreţ.

Are ocazie astfel de a cerceta şi vieaţa casnică a poporenilor lui şi de a-i îndruma în viitor pe calea binelui, dacă s'au abătut dela ea.

Primesc dela ţărani ouă, bani, fuioare de cânepă, iar în alte părţi sunt poftiţi la mâncări de post; la urmă gospodina casei îi dă un colac, care va sta pe masa preotului (Visoca—Soroca).

Acest pios obiceiu al sfinţirii gospodăriilor, în afară de comunele pomenite mai sus, îl găsim şi în Ustia-Orhei, Bardar-Lăpuşna, Seseni—Orhei, Chişinău—oraş, Truşeni—Lăpuşna, Sadova—Lăpuşna şi chiar în toată Basarabia.

Venirea preotului şi sfinţirea casei este un obiceiu adânc înrădăcinat în tradiţia poporului român. Sfânta icoană, crucea, rugăciunile rostite de preot alungă necuratul, coboară şi aduc din cer o putere dumnezeească ce umple sufletele de multă bucurie.

În jurul acestei datini s'a croit o superstiţie. Fata mare, înainte de venirea preotului, taie trei şuviţe de păr, punându-le la cele 3 praguri ale casei. Dacă sunt călcate, fata se va mărita curând (Sahaidac—Tighina).

Dacă în dimineaţa ajunului intră primul în casă un bărbat, atunci gospodarul va avea un juncan, dacă intră o femeie, va avea o viţică (Târşiţei—Orhei, Popeasca—Tighina).

Acel ce vine în ospeţie în ajunul Crăciunului este dator să stea pe scaun sau pe pat, ca să stea şi peţitorii. (Peciştea—Orhei).

De obiceiu copiii, bătrânii şi bătrânele duc câte o legătură cu 2 colaci şi alte copturi, făcute din făină curată de grâu, pe la rudele lor. Rudele le dau bucate de ale lor şi bani (Faraoani—Cetatea-Albă).

Copiii mici se duc cu cei doi colaci, înfăşuraţi într'o pânză frumoasă de borangic, pe la naşii lor şi se întorc apoi cu daruri de sărbători (Târşiţei—Orhei).

Dacă se taie o pasăre parte bărbătească, atunci vaca va făta un viţel (Popeasca—Tighina). Dacă plângi în ajunul de Crăciun, vei plânge tot anul (Otac—Orhei). Asemenea, dacă un copil va fi bătut de părinţii lui în această zi, el va fi bătut mereu. De acea copiii se poartă cu multă blândeţe pe lângă părinţi (Otac—Orhei).

Pe timpul sărbătorilor nu se lasă lucruri pela vecini, căci aşa va fi tot anul şi sărăcia se va încuiba în casă (Bardar—Lăpuşna).

Un obiceiu plin de multă caritate se săvârşesc în această zi. Se dă de pomană, mai mult ca de obiceiu, la cei săraci. Pomana constă din azimă, sarmale şi prune fierte (Sadova—Lăpuşna).

În dimineaţa acestei zile, gospodinele se pregătesc pentru sărbătorile Crăciunului: fierb grâu (Gordineşti—Hotin, Chişinău-oraş), coc covrigi pentru copiii cari umblă cu uratul (Seseni—Orhei etc.).

Fetele mari fac colaci mari, îi înfrumuseţează cu diferite flori de hârtie şi-i dau flăcăilor spre cari se îndreaptă inimile lor sau fac cununi frumoase, pe cari iubiţii lor le poartă în zilele de Crăciun (Hasan-Batâr—C.-Albă). E un obiceiu german şi nu se găseşte decât în sudul Basarabiei.

Un obiceiu foarte răspândit în satele moldoveneşti din Basarabia este privitor la „Crăciun" sau „Moş Crăciun".

„Crăciunul" este un colăcel mai mic în forma cifrei opt, deschis la un capăt. Acest colac se păstrează lângă icoană până la primăvară, când se începe aratul (Gordineşti—Hotin, Bogdăneştii-Noui—Tighina) sau se ţine în orice cui până la postul mare (Zubreşti—Lăpuşna). În alte părţi se ţine până după sărbători (Sadova—Lăpuşna, Căpriana—Lăpuşna, Bardar—Lăpuşna) sau numai până la Anul nou (Budeşti—Lăpuşna, Seseni—Orhei). Acest „Moş Crăciun" este făcut pentru a fi dat vitelor în postul mare (Seseni—Orhei, Gura-Galbenă—Tighina, Târşiţeii Noui—Orhei).

Dacă gospodarul are şi alte animale, ca: oi, cai, capre, fac şi pentru acestea câte un „Moş Crăciun“ şi-l dau să-l mănânce în ziua de sf. Gheorghe (Târşiţeii-Noui... Durleşti-Lăpuşna).

Din „Crăciun“ se dă vacilor şi oilor gravide, pentru ca să fie progenitura mai aleasă (Brânzei—Orhei) sau vaca să dea mult lapte (Bogdăneştii-Noui—Tighina, Cepeleuţi—Hotin).

Din acest colac se dă şi plugarilor pentru a fi sănătoşi şi să aibă spor la lucru (Visoca—Soroca).

Unele gospodine fac şi doi „Crăciuni“—„căci aşa e datina“ (Truşeni—Lăpuşna). Aceştia simbolizează Crăciunul şi Anul Nou şi se păstrează până la primăvară, când plugarul iese la câmp, iar ambii colaci sunt aruncaţi pe ogor, zicând: „Cum te rostogoleşti Ajun şi Crăciun, aşa să se rostogolească la vară baniţele în pod“. Se ridică apoi de pe ogor şi se dă la vite ca să fie sănătoase (Valea Perjei-Vechi—Tighina).

Această datină are un adânc înţeles. Este spiritul de largă bunătate a Românului, care vrea să se împărtăşească şi animalele lui cu bucate mai alese în zilele sărbătorilor. Mâncând din aceste daruri sfinte, căci Crăciunii sunt sfinţiţi de preot, când vine cu Naşterea Domnului, animalele se împărtăşesc cu Duhul Sfânt şi sunt mai sănătoase.

Ba încă şi ogorul rodeşte mai bine, când se înfruptă din darul sfânt.

În ziua de ajun nu se mănâncă nimic până vine preotul în casă (Popeasca—Tighina), iar în alte comune fetele mari şi flăcăii nu mănâncă toată ziua, spre a lua un soţ bun sau o soţie bună (Ivancea—Orhei); cu cât vei mânca mai târziu, va fi soaţa mai frumoasă (Otac—Orhei); sau se bea numai apă sfinţită pentru curăţirea sufletului de păcate (Sahaidac—Tighina) sau se mănâncă dimineaţa numai două prune, după ce s'au spălat, spre a lua un soţ sau o soaţă cu ochii negri (Micleuşeni—Lăpuşna). În alte părţi nu se mănâncă nimic de culoare neagră, ca să nu fie soţul sau soaţa de culoare neagră.

Se obişnueşte să se mănânce grâu fiert, dulce, amestecat cu mac şi nuci (Bogdăneştii-Noui—Tighina, Faraoani—C.-Albă, Gura-Galbenă—Tighina, Căpriana—Lăpuşna etc.).

Nu se începe gustarea grâului până ce stăpâna casei nu va înconjura locuința de 3 ori, în care timp toți stau la masă și așteaptă pe stăpână să vie cu grâul fiert. În timpul când înconjoară casa, trebue să se apropie la fiecare dată de fereastră și să bată în geam. Când stăpânul întreabă: cine-i acolo? ea îi răspunde: Însuși Dumnezeu cu grâul binecuvântat. Apoi se așează cu toții la masă (Ivănești—C.-Albă).

Acest obiceiu se respectă cu multă băgare de seamă și dovedește că Românul nostru cheamă harul divin asupra tuturor faptelor lui. Mai ales la această gustare din ajunul Crăciunului trebue să se reîmprospăteze în mintea comesenilor participarea Duhului Sfânt.

În alte comune se mănâncă până la 12 feluri de mâncăruri de post (Gura-Galbena—Tighina, Găvănoasa—Cahul) sau se mănâncă pește (Târșiței—Orhei).

Se mai mănâncă turte cu mac, pentru a avea pui mulți vara următoare (Bușeuca—Orhei), dulcețuri și compoturi din fructe și nuci; și se bea vin alb cu zahăr și cu piper negru (Valea Perjei-Veche—Tighina),

Masa de obiceiu are loc în seara de ajun și cât mai târziu, pentru ca să se mărite fetele și să se însoare flăcăii cât mai repede (Târșiței—Orhei, Sadova—Lăpușna). Prima îmbucătură se pune sub pernă și ceeace visezi în acea noapte, a doua zi, în prima zi de Crăciun, sau în zilele următoare se va realiza. Asemeni se pune o azimă, pentru a visa mirele (Cepeleuți—Hotin, Faraoani—Cetatea-Albă).

După terminarea mesei prorocirile își desfășoară firul tot cu mai multă măestrie. Dacă strângi lingurile așa nespălate și ieși cu ele în pragul casei și asculți lătratul câinilor, din ce parte vei auzi primul lătrat, din acea parte îți va veni ursitul (Târșiței—Orhei).

Dacă arunci cu zăpadă peste cap, anul viitor vei putea îndeplini același lucru (Sahaidac—Tighina); dacă arunci cisma tatălui peste casă, în care parte va cădea cu căputa, din acea parte îți va veni mirele (Cepeleuți—Hotin).

Tot în ajunul Crăciunului, până la răsăritul primei stele, se pune fân pe masă şi se acoperă, apoi se aşează deasupra 12 porumbei fripţi (Gura-Galbenă—Tighina). Se mai pune alături de fân şi făină de grâu şi sare şi se ţine până la sf. Ioan (Hordineşti—Hotin).

Rămăşiţele de fân, ce se găsesc după scuturatul feţei de masă, se caută şi se vede felul de cereale, pentru a şti ce să se semene la primăvară, spre a avea rod îmbelşugat (Târşiţei—Orhei). Se mai pune şi fân într'un colţ al casei, ca să şeadă bine cloştile în cuibar (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Tot în ajunul Crăciunului se obişnueşte a se prinde vrăbii, cu cari se înfruptă oamenii în zilele sf. sărbători, —ca să nu-i doară splina, vara, la seceră, glăsueşte superstiţia poporului (Tătărăşti—Lăpuşna).

Se pune o crenguţă de busuioc sub streaşina casei. Dacă dimineaţa o vei găsi cu brumă, promoroacă, mirele va fi cu noroc şi avere (Mileştii-Noui—Lăpuşna).

* * *

Un obiceiu plin de mult farmec, frumuseţe şi evlavie este colindul, umblatul cu steaua ce se săvârşeşte în mai toate satele basarabene. Sunt, însă, din norocire pentru noi, foarte puţine sate unde acest obiceiu a dispărut (Buşeuca—Orhei, Siliştea-Veche—Lăpuşna). Încă din seara ajunului când apar primele stele, se umblă cu colindul şi ţine până la răsăritul găinuşei (Gura-Galbenă—Tighina).

Asemenea, în ajunul Crăciunului, noaptea, se umblă cu colinda, vestind Naşterea Domnului (Găvănoasa—Cahul). De obiceiu umblă flăcăii (Otac—Orhei), lăsând copiilor mici seara, pentru a ura şi ei (Ustia—Orhei).

Colinda se rosteşte lângă fereastră sau se primesc colindătorii în casă şi atunci li se dă colaci, bani şi li se întinde masa (Batâr—Cet.-Albă). Colindătorii mai primesc covrigi, nuci, mere şi chiar obiecte de îmbrăcăminte (Seseni—Orhei).

În satele germane din sudul Basarabiei colindătorii sunt sub conducerea starostelui şi cântă colinda fetei, apoi a stăpâ-

nului până ce sunt primiţi în casă. În satele moldoveneşti rolul starostelui este împlinit de un flăcău fruntaş, mai răsărit. Se colindă în grupe de câte 2—3—5 inşi.

Obiceiul colindului îl mai găsim şi în comunele : Durleşti—Lăpuşna, Tătărăşti—Lăpuşna, Cepeleuţi—Hotin, Ivancea—Orhei şi aproape în toată Basarabia.

Steaua îşi are un rol de seamă în sărbătorile Crăciunului. Se lucrează de copii şi se împodobeşte cu tot felul de hârtii colorate. În mijloc se pune o imagină înfăţişând Naşterea Domnului, iar pe spetezele dela raze se lipesc îngeri de hârtie.

Stelele au un clopoţel, simbolizând clopoţelul dela gâtul mielului din staulul unde s'a născut Mântuitorul.

Se colindă cu steaua din ajunul Crăciunului până la Bobotează şi chiar Sf. Ioan (Tătărăşti—Lăpuşna, Ivancea—Orhei, Brânzenii-Vechi—Orhei, Micleuşeni—Orhei, Bardar—Lăpuşna, Otac—Orhei, Valea-Perjei—Tighina etc.). Se cântă mai întâi „Naşterea Ta, Hristoase" apoi „Trei crai dela Răsărit" şi iarăşi „Naşterea Ta, Hristoase".

După ce au terminat urează mulţi ani întregei familii şi sărută mâna gospodarului şi soţiei lui (Căpriana—Lăpuşna).

Cântările de stea se fac în faţa icoanei şi toţi ai casei ascultă cu piositate.

Li se dă colindătorilor aceleaşi obiecte, ca şi la cei fără stea.

. . . . . .

A sosit şi Noaptea Sfântă a Naşterii Domnului. În aer pluteşte un duh divin, care ajută pe cei buni şi umple de Dumnezeire întreaga fire omenească. Rugăciunile creştinilor sunt toate primite de Dumnezeu în această Sfântă Noapte (Tătărăşti—Lăpuşna). Creştinii, cei mai mulţi, nu dorm toată noaptea şi stau împrejurul vetrei, povestind multe de ale vieţii (Tătărăşti—Lăpuşna) sau ascultă citirea unei fapte din vieaţa Mântuitorului, pe care un copil cu ştiinţă de carte o deşiră, lin şi pe îndelete (Seseni—Orhei).

În această Sfântă Noapte chiar animalele se bucură. Li se desleagă limba şi grăiesc între ele. Nu ne este însă îngăduit nouă oamenilor să le ascultăm vorbirea, căci putem muri (Căpriana—Lăpuşna).

Pe dealuri ard comori şi numai oamenii buni la Dumnezeu le zăresc. Ei reţin în minte locul şi a doua zi se duc în căutarea lor (Căpriana—Lăpuşna).

Răii şi spiritele diavoleşti pier în această Noapte Sfântă (Târşiţei—Orhei).

Ursitoarele îşi deapănă firul lor misterios cu mai multă tărie ca oricând şi prezicerile bune ale vrăjitoarelor se împlinesc (Peciştea—Orhei).

Astfel ştie Românul basarabean să se pregătească sufleteşte şi trupeşte pentru marea sărbătoare a Naşterii Domnului. Astfel gândeşte şi simte el acea sguduire a cerului şi pământului, de care ne spune Sf. Scriptură.

Crăciunul ce vine i-a răscolit întreg sufletul, i-a dat preocupări noui. El, curăţat de orice răutate asupra aproapelui, cinstit şi cu inima plină de osanale Celui Atotputernic, aşteaptă împăcat zilele Crăciunului, pentru a cinsti cum se cuvine Naşterea Domnului.

* * *

Din negura eternităţii a sosit bătrânul Crăciun!

E sfânta zi de sărbătoare. În văzduh şi pe pământ domneşte o linişte maiestoasă. Din bolta cerească se cern fulgi deşi de zăpadă, soli ai cerului, vestind evenimentul cel mai de seamă din istoria lumii.

Steluţe sclipesc pretutindeni şi pământul a îmbrăcat hlamida albă. Par'că e mai sclipitoare zăpada în aceste sfinte zile; par'că linţoliul ce s'a aşezat peste câmpii, dealuri şi tot locul e mai frumos ca oricând.

Arareori se întâmplă ca marea sărbătoare să fie lipsită de zăpadă şi atunci, din cer înnourat, răsbate câteodată o rază de lumină, dela soare, amintindu-ne nouă, creştinilor, de Naşterea Domnului. Raza soarelui, steluţele cerului trimise sub formă de zăpadă, sunt tot atâtea solii ale Creatorului, spre a-L cinsti pe El şi Fiul său, a ne înţelege menirea noastră aici pe pământ şi a ne curăţi sufletul de grelele păcate ce ne apasă.

Naşterea Domnului Nostru Iisus Hristos se cinsteşte în toate cele 3 zile de Crăciun într'un mod frumos, cucernic şi

plin de veselie, precum se cuvine şi precum a moştenit Românul din străbuni.

Încă din ajunul Crăciunului, la răsăritul luceafărului de seară, femeile aprind candelele, după ce au reînoit untdelemnul şi au schimbat fitilul (Gura-Galbenă — Tighina) şi candelele ard sub icoane toată noaptea sfântă şi toată ziua întâia de Crăciun. Dacă se sting chiar în noaptea sfântă, e semn rău căci se va întâmpla o nenorocire, va muri cineva din casă (Valea Perjei-Vechi—Tighina) sau o pagubă se va abate asupra gospodăriei (Brânzeni—Orhei). Se reînoieşte untdelemnul şi se înlocueşte fitilul astfel ca încontinuu să ardă candela în aceste sfinte zile (Popeasca—Tighina, Brânzeni—Orhei, Târşiţei—Orhei, Bardar—Lăpuşna, Cepeleuţi—Hotin).

Arderea candelei în sfintele Sărbători ale Crăciunului, ca de altfel în ajunul şi ziua tuturor sărbătorilor, şi respectarea acestei datine cu multă scrupulositate, dovedeşte adânca credinţă a ţăranului român basarabean, ca şi cel de pretutindeni până la Tisa, ce caută să aducă jertfă creştinească Atotputernicului şi să-I lumineze, precum se cuvine, chipu-I sfânt.

Dumnezeu îşi arată puterea în tot ceeace ne înconjoară şi câteodată ne destăinue şi nouă din voinţa Lui, prin diferite semne. Astfel se explică credinţa Românului privitoare la stingerea candelei.

În zorii zilei se aşterne prin casă paie în amintirea Naşterii Mântuitorului (Brânzeni-Orhei).

Este un obiceiu din bătrâni, ca 'n acea dimineaţă femeile să facă tot lucrul în casă: să măture, să coase, să dea cu var, cu lut pentru a se deslega lucrul şi în sărbătorile de peste an (Truşeni—Lăpuşna) sau pentru a fi sănătoase (Durleşti—Lăpuşna). Leşie însă nu se face, căci „o vei bea pe lumea cealaltă" (Otac—Orhei).

În ziua întâia de Crăciun, dimineaţa, nu se mănâncă nimic până nu se termină serviciul religios (Popeasca—Tighina). Tinerii şi tinerele ce vor călca această datină străbună nu vor avea bucuria de a-şi vedea mai de grabă viitorii tovarăşi ai vieţii (Se-

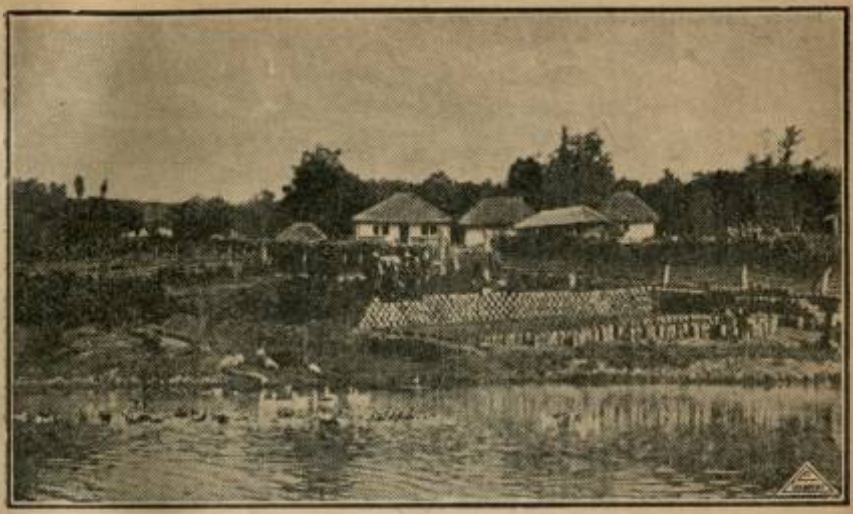

Sat moldovenesc

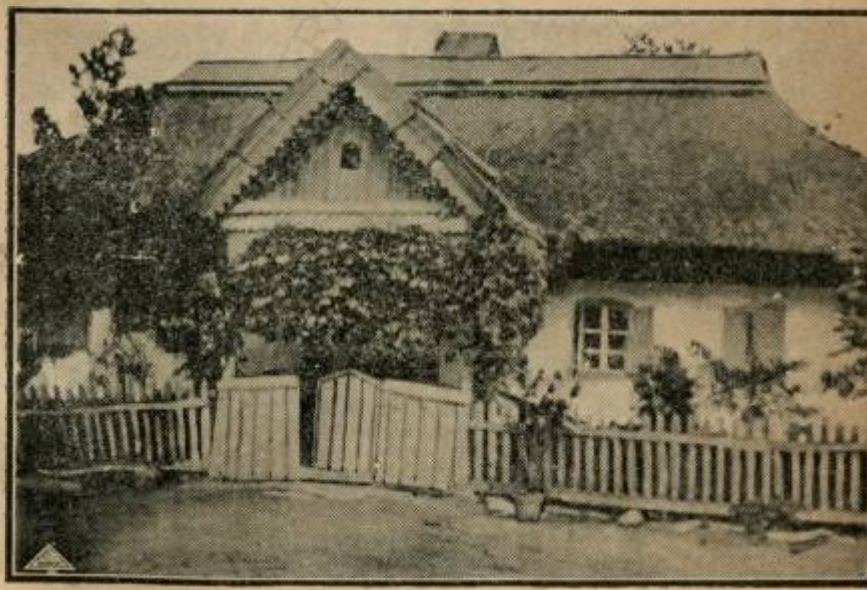

O casă veche moldovenească

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

seni-Orhei) şi „cu cât vei mânca mai târziu, cu atât mireasa sau mirele va fi mai frumoasă sau frumos“ (Sahaidac—Tighina).

Serviciul religios se îndeplineşte în unele comune, ca de ex.: în com. Seliştea-Veche—Lăpuşna, după miezul nopţii, astfel ca să se termine în zorii zilei de Crăciun. În alte părţi, slujba bisericească are loc în dimineaţa zilei de Crăciun pe la orele 10 — 11 şi se repetă în toate cele 3 zile (Seseni-Orhei).

După ce se spală, toţi membrii casei merg de sărută mâinile, cei mai mici la cei mai mari, se felicită şi apoi pornesc la biserică, îmbrăcaţi în haine noui de sărbătoare (Spinoasa-Lăpuşna, Zubreşti-Lăpuşna, Faraoani-C.-Albă). Tot dimineaţa, înainte de slujba religioasă, în timpul când preotul pregăteşte Sf. Taine, bătrânii se sărută între ei (Gura-Galbenă—Tighina), iar toţi gospodarii ce au avut neînţelegeri, sfezi, se împacă pentru ca uniţi cu sufletele să pornească în faţa altarului (Cepeleuţi-Hotin). Dumnezeu vrea iubirea şi înfrăţirea între oameni şi e păcat să vie creştinul cu sufletul mânios sau plin de vrajbă contra aproapelui în faţa altarului, în aceste mari zile (Micleuşeni—Lăpuşna).

Pacea din cer se coboară şi în sufletele fiilor lui Hristos.

Oamenii cred că preotul credincios, când se roagă de Crăciun, vede pe Dumnezeu în faţa altarului şi vorbeşte cu El (Micleuşeni—Lăpuşna). Este transmiterea Duhului Sfânt ce se coboară asupra slujitorului credincios.

La slujba bisericească din acele zile se aduc copiii bolnavi pentru a se împărtăşi cu Sf. daruri ca să se vindece de toate boalele grele, chinuitoare ale trupurilor lor istovite (Căpriana—Lăpuşna, Gura-Galbenă—Tighina).

La biserică se aduc şi daruri, ca de ex.: câte o pereche de colaci sau colivă (Otac—Orhei, Căpriana—Lăpuşna, Ivancea—Orhei) din care apoi se dă preotului şi se împarte la săracii satului.

Anafora din zilele Crăciunului este făcută din prescurile aduse de gospodarii din sat.

Serviciul religios decurge într'o linişte desăvârşită. Cântările preotului şi răspunsurile dascălului sau, în satele mai înaintate, ale corului şcoalei primare, sunt ascultate cu multă evlavie.

Pluteşte, în sfântul locaş, ceva din înălţimea şi desăvârşirea cerească.

Între sufletele slujitorilor Domnului şi între acelea ale creştinilor ascultători se ţese o unire şi o înţelegere tainică, bază a creştinismului; iar Duhul Sfânt, prin preot, se revarsă în valuri nevăzute, asupra poporenilor, făcându-i mai buni, mai drepţi şi mai înţelegători într' ale veşniciei.

Astfel se explică schimbarea sufletească ce se produce în sufletele creştinilor, când ies din biserică; chipurile lor sunt mai frumoase ca de obiceiu (Buşeuca—Orhei). Lumina şi curăţenia sufletească s'au răsfrânt asupra chipului şi i-au pus pe buze—zâmbet, în ochi—sclipire şi pe obraji—îmbujorare.

După slujba bisericească, corul împreună cu dascălul, învăţătorii şi primarul se duc şi felicită pe preotul satului (Faraoani—Cetatea-Albă).

Feciorii şi finii se duc şi felicită pe părinţii şi naşii lor (Faraoani—Cetatea-Albă).

În prima zi de Crăciun nu se obişnueşte a se face vizite în afară de rude, cari se strâng laolaltă în această zi (Seseni—Orhei, Zubreşti, Bardar—Lăpuşna). Petrecerea laolaltă a părinţilor, fraţilor, surorilor, finilor, naşilor şi cumetrilor, într'un cuvânt a familiei de sânge, alături cu rudele dobândite prin botez şi cununie, e o datină foarte veche şi dovedeşte tăria familiei.

Poporul nostru a moştenit, în sângele lui, această legătură socială—familia şi respectul pentru ea — dela străbunii noştrii depărtaţi, Arienii.

Este baza solidă a civilizaţiei de azi şi Românul o respectă cu sfinţenie.

Finii aduc naşilor o pereche de colaci (Buşeuca—Orhei) şi apoi le cântă colinda obişnuită în acea regiune. Naşii sunt în urmă poftiţi la masa finilor unde li se mai dă câte o pereche de colaci şi o găină friptă (Valea Perjei-Vechi—Tighina)

În alte comune, ca de ex.: în Bogdăneştii Noui—Tighina, în ziua întâia de Crăciun se duc finii la masa naşilor şi numai a doua zi sunt poftiţi naşii la fini. Oricum ar fi obiceiul, de

remarcat este faptul că în nicio comună nu se întâmplă să se uite naşii, părinţii spirituali ai celor noui născuţi sau cununaţi. Prin botez şi prin cununie se stabileşte o legătură sufletească tot atât de puternică, precum este legătura de sânge.

Este spiritul de adâncă religiositate al Românului nostru, preţuitor al Sf. Taine bisericeşti. Legiutorul nostru bine a făcut că a respectat datina străbună şi a oprit căsătoria între fini şi naşi. A fost în spiritul neamului nostru, adânc religios şi tradiţionalist.

În celelalte zile ale Crăciunului se fac vizite, iar acel ce se duce prin vecini este rugat ca să ştea pe scaun sau pe pat ca să clocească cloştile gospodarului peste an (Zubreşti—Lăpuşna).

De obiceiu se poftesc cei mai bătrâni să vie în casele celor tineri, spre a le cinsti cu prezenţa lor şi a se înveseli (Durleşti—Lăpuşna). Pe alocurea vin tinerii la cei bătrâni şi aceasta e socotită tot ca un semn de respect faţă de mai mari, ca şi în cazul de mai sus (Mârzeşti—Orhei).

Sfintele sărbători cer unire şi bucurie şi numai în societate se pot căpăta acestea. Veselia în zilele mari este plăcută Domnului (Zubreşti—Lăpuşna). Când veselia se uneşte cu religiositatea şi frăţia către aproape cu desăvârşirea sufletească, atunci se dobândeşte acel înalt suflu dumnezeesc, singurul care poate ajuta la înălţarea omenirii.

Dacă în ziua de Crăciun intră de prima dată în curte un bărbat, atunci oile şi vacile vor făta berbeci şi bouţi, iar de va intra o femee, vor făta mieluţe şi viţele (Seliştea-Veche-Lăpuşna).

Şi din ce parte vor veni oaspeţii, ne-o spune mâţa ce-şi linge botul (Bogdăneştii-Noui—Tighina). Privirea ei în altă parte decât la uşă, alungă oaspeţii (Căpriana—Lăpuşna); precum paianjenul ce-şi ţese pânza din pod în spre masă aduce oaspeţii (Căpriana—Lăpuşna). Cântecul cocoşilor ne vesteşte, asemeni, venirea oaspeţilor (Popeasca—Tighina).

După venirea dela biserică, bătrânii beau mai întâi aghiasmă din anul trecut şi mănâncă din anafora adusă atunci dela biserică (Seseni—Orhei). Tatăl, capul familiei, îşi spală mâinile,

fiul cel mai mare turnându-i apă. Apoi pune cel dintâiu mâna pe pâine, făcând prima tăietură (Gura-Galbenă—Tighina).

Ceilalţi membri ai familiei beau aghiasmă, înainte de a mânca, spre a-şi curăţi sufletele de păcate (Otac—Orhei, Sadova—Lăpuşna).

Femeile, până a nu se înfrupta, coc mălai pentru porcii bolnavi de brâncă, căci se crede că e leac bun contra acestei boale (Durleşti—Lăpuşna).

La masă se serveşte întâi carne de vrabie, ca să fie gospodarii harnici la vară, la coasă, sau ca să fie iarna sburătoare (Brânzenii-Vechi—Orhei); daçă vor mânca întâi, carne de porc vor fi leneşi. (Zubreşti—Lăpuşna).

Pe alocurea se mănâncă înainte de orice mâncare, grâu amestecat cu zahăr, în felul aceluia din ajunul Crăciunului, pe care l-am văzut (Târşiţei—Orhei). Este un obiceiu rusesc, care a pătruns în unele sate moldoveneşti. Mâncarea cu vrăbii o găsim în următoarele comune: Durleşti—Lăpuşna, Truşeni—Lăpuşna, Selemet—Tighina, Visoca—Soroca.

La nevoie se poate înlocui cu mâncăruri de iepure (Truşeni —Lăpuşna, Seliştea-Veche—Lăpuşna), carne de pasăre—găini, ca să fie gospodarii uşori ca pasările (Durleşti—Lăpuşna).

Se mănâncă şi carne de porc (Zubreşti—Lăpuşna, Selemet—Tighina, Cepeleuţi—Hotin). Se mai serveşte şi mălai dulce cu jumări, căci vor fi boii graşi în cerghiciu (piele de sub gâtul boului) (Sadova—Lăpuşna).

Nu lipseşte dela masă nici mămăliga, hrana obişnuită a Românului nostru, pentru ca să se facă porumbul bogat în anul viitor (Buşeuca—Orhei, Selemet—Tighina).

De fiecare obiceiu şi deprindere sunt legate superstiţii. Dacă superstiţile uşor se pot înlătura, obiceiul e bine să-l păstrăm, căci el e moştenit dela străbuni şi e plin de frumuseţe.

Veselia dela masa de Crăciun este mare. Se cântă, se spun glume şi se bea vin din belşug. Se cinsteşte în sănătatea părinţilor şi a naşilor.

Se păstrează ordinea, începând cu cei mai în vârstă.

Dela casă la casă, umblă o grupă de muzicanţi cu viori şi alte instrumente, urând zile frumoase comesenilor. Cântă apoi diferite cântece de horă (Micleuşeni—Lăpuşna).

Masa ia sfârşit în cântecele lăutarilor şi Românii se duc în bătătura satului unde se încinge o horă şi veselia este din plin (Popeasca—Tighina, Sadova—Lăpuşna, Zubreşti—Lăpuşna, Gura-Galbenă—Tighina).

Tinerii au ocazie la această horă să se întâlnească şi să-şi schimbe vorbe în taină, ţesându-se dragostea între ei, pe când cei mai în vârstă se adună grupuri şi petrec spunând fel de fel de întâmplări de peste an sau vorbe şăgalnice atunci plăsnuite.

Obiceiul jocului şi al horelor se repetă în toate zilele Crăciunului cu aceeaşi voie bună şi mulţumire.

Obiceiul strămoşesc al umblatului cu steaua şi colinda se săvârşeşte în toate comunele, precum am menţionat mai înainte.

Umblatul cu steaua are de scop să vestească Naşterea Domnului Iisus Hristos. Banii, colacii şi batistele, primite în dar, sunt apoi legate de gospodină, la stea; iar într'un colţ al batistei se înnoadă tămâie, simbolizând darul crailor (Valea Perjei-Vechi—Tighina).

Pe alocurea, umblă cu steaua, nu copiii, ci tinerii, grupaţi câte trei,—precum au fost trei magi,—şi fiecare are în cap, o coroană lucrată din hârtie colorată (Visoca—Soroca) sau poartă haine ce aduc aminte pe cei trei crai (Gura-Galbenă—Tighina).

Cu steaua se umblă în tot timpul sărbătorilor până la Bobotează (Găvănoasa—Cahul, Târşiţei—Orhei, Mârzeşti—Orhei, Bogdăneşti—Tighina).

Cu colindul se umblă—ziua copiii, iar pe înserate flăcăi (Budeşti—Lăpuşna).

În comuna Bogdăneştii-Noui—Tighina umblă cu colinda şi fetele până la vârsta de 14 ani. Se colindă până noaptea târziu (Mârzeşti—Orhei, Peciştea—Orhei).

Din banii strânşi dela stea şi colindă se cumpără obiecte pentru biserică: cărţi, veşminte, icoane etc. şi o parte îi opresc copiii pentru a fi cheltuiţi după voia lor (Târşiţei—Orhei).

Obiceiul acesta este vrednic de remarcat şi dovedeşte buna chibzuială a împărţirii banului strâns. Cumpărarea de obiecte bisericeşti şi încrustarea numelui lor pe obiecte, dovedeşte spiritul de religiositate, moştenit în copii din tată'n fiu.

Biserica trebue şi ea să se înnoiască cu cele ce are trebuinţă, acum, în zilele sfintelor Sărbători. Cumpărarea obiectelor necesare îmbrăcămintii, precum şi a cărţilor, dovedeşte un spirit de dreaptă înţelegere a nevoii şi o distribuire raţională şi utilă a câştigului.

În unele comune, cu colinda umblă numai copiii mici (Otac—Orhei, Ivancea—Orhei).

În multe părţi găsim şi Vicleemul sau Irozii (Batâr—C.-Albă, Visoca—Soroca), iar obiceiul de a umbla cu capra este asemeni cunoscut în Basarabia (Visoca—Soroca, Seseni—Orhei). Capra poartă numele, pe alocurea, de malanca». Capra este făcută dintr'un baston în capul căruia este aşezată o căpăţână de capră, lucrată tot din lemn. Un copil, învelit într'o haină prelucrată tot din hârtie, mânueşte bastonul şi face diferite mişcări închipuind jocul caprei.

Vicleemul sau Irozii, dramatizând scena întrevederii între crai şi Irod este prea bine cunoscut, aşa că nu-l mai descriem.

Obiceiul Moş-Crăciunului, atât de înrădăcinat în masa oraşelor de pe întreg pământul românesc, este aproape necunoscut la sate.

În oraşele basarabene îl găsim practicat, în primul rând, de pătura intelectuală şi apoi de masa mare a orăşenilor.

Pomul de Crăciun, obiceiu de origină germană, îl găsim în satele nemţeşti din sudul Basarabiei, ca şi în oraşele basarabene, în aceeaşi măsură cu obiceiul Moş-Crăciunului. Se face şi în unele sate moldoveneşti, pom de Crăciun, pe la şcoli ca şi în casele intelectualilor: învăţători, preoţi etc. Ţăranii, puţini însă, au deprins acest obiceiu şi au început şi ei să împodobească un brad cu fel de fel de jucării; bradul însă este mic şi se aşează pe masă (Târşiţei-Orhei).

Stricarea oglinzii în zilele de sărbători aduce întârziere în măritişul fetei (Popeasca-Tighina) sau „nu se va mai mărita niciodată" (Ermoclia-Tighina).

În timpul sărbătorilor de Crăciun nu se dă nimic din gospodărie, mai ales dacă prima zi a Crăciunului este luni, pentru că nu-i va merge bine gospodarului (Otac—Orhei) şi va veni să se încuibe sărăcia în casă (Bardar—Lăpuşna).

Zilele Crăciunului sunt zilele Domnului şi cei ce se nasc sau mor în acele zile sunt aleşii Domnului sau trimişii Lui în lume ca să propovăduiască adevărul. Sufletul mortului în zi de Crăciun se duce în rai, căci este ca şi un sfânt (Popeasca—Tighina, Ivancea—Orhei), mai ales cei din prima zi de Crăciun (Seseni—Orhei, Micleuşeni—Lăpuşna) sau e chemat de Dumnezeu (Bariera Sculeni—Chişinău).

Cei ce se nasc în marea zi a Crăciunului vor fi fericiţi în vieaţă şi vor muri fără păcate (Valea Perjei-Vechi—Tighina).

Seara, în zilele de Crăciun, fetele obişnuesc să se desbrace de cămaşă şi să o pue pe aceasta cu poalele la icoană, să se roage lui Dumnezeu, ca să le desvălue ursitul; iau apoi cămaşa şi o pun sub cap pentru ca să-l viseze pe cel sortit (Gura-Galbenă—Tighina).

În ziua a 4-a de Crăciun nu se coasă, căci va fi pagubă în gospodărie (Sadova—Lăpuşna).

Aşa decurg zilele sfinte ale Crăciunului, în mulţumire, veselie şi închinare Domnului şi aşa ştie să cinstească Românul basarabean marea sărbătoare a Naşterii Domnului.

Bucuria se uneşte cu credinţa, datina cu superstiţia, adevărul cu fantezia şi totul face ca să trăiască, în sufletul creştinului, o vieaţă plină de farmec şi adâncă poezie.

OBICEIURI, CREDINȚE și SUPERSTIȚII DE ANUL NOU

Ho! aho! aho! Buna seară
v'am găsit,
Cam devreme ne-am pornit.
Hodiniți, boeri, hodiniți,
Iar de noi plugarii nici nu
gândiți!
Cam devreme a înserat,
Când e bine de arat.
Am arat din valea Betleemului
Până în valea Ierusalimului.
Ni s'a aninat plugul într'o
bârnă
Într'un os de râmă
Și s'a făcut fărâmă
Fărâmă fărânițele,
De n'am ales nici un sac
de surcele.
. . . . . .

așa răsună în disdedimineața Ajunului, glasurile copiilor ce repetă și învață pluguşoare noui, ascunși prin unghere, pentru a nu trezi pe părinți.

Unul mai cunoscător citește textul sau îl recită, precum îl știe dela părinți sau din auzite prin alte meleaguri, iar ceilalți doi sau trei copii repetă rar, cu încredere și seriositate cele auzite (Târșiței — Orhei).

Nici glasurile părinților nu-i opresc din strădania lor, nici frigul care a învăluit camera, — opaițul decuseară abia a mai păstrat câțiva cărbuni nestinși, — nimic nu-i opresc din pregătirile lor de a primi precum se cuvine pe sfântul An Nou și a ura creștinilor belșug, spor și mulțumire.

Flăcăii se iau la întrecere cu copiii în învățarea în zorii zilei a cântării străbune de belșug a lui bădica Traian. Ei cotrobăesc prin podul casei, prin magazie și tindă ca să găsească vre'un biciu mai lung, vre'un clopot mai mare, vre'o

LA MULTI ANI!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cofă mai înaltă pentru ca să fie sunetul buhaiului mai pătrunzător; totul fac ca să nu-i găsească noaptea Anului Nou fără cele necesare. Cadrul aratului vor să-l redea cât mai real şi pentru aceasta scot şi plugul, îl curăţă de colb, rugină, dacă are, şi-l pun deoparte.

Copiii se uită cu jind la cei mai mari dar se mângâe că va veni timpul când şi ei vor lua coarnele plugului şi prin omătul proaspăt vor trage brazde, urând spor şi belşug.

Gospodina, după ce s'a spălat, are grijă să aprindă candela, jertfă creştinească celui Atotputernic (Sadova—Lăpuşna, Târşiţei—Orhei). Aprinderea candelei se face cu multă băgare de seamă, căci anul viitor va fi rău, dacă va arde candela cu fum; anul va fi frumos, în sensul de bogat în roade, dacă va arde bine (Micleuşeni—Lăpuşna).

Se reînoeşte untdelemnul în candelă în spre seară, astfel ca în noaptea de Anul Nou să nu se stingă, căci, dacă se stinge candela în această noapte, va muri cineva din familie, în cursul anului viitor (Peciştea—Orhei).

Căderea icoanei din perete, în această noapte, are acelaşi efect (Popeasca—Tighina) şi de aceea gospodina are mare grijă să se uite şi la cuiul de care este atârnată icoana.

În dimineaţa Ajunului umblă preotul pe la casele locuitorilor şi le sfinţeşte gospodăriile cât şi pe cei ce trăiesc şi locuesc în ele (Bardar—Lăpuşna, Truşeni—Lăpuşna, Zubreşti—Lăpuşna, Târşiţei—Orhei).

Anul Nou ce se apropie să găsească un Duh sfânt dumnezeesc pretutindenea. Credinţa le dă încredere oamenilor şi ei păşesc cu mai multă voie bună la îndeplinirea treburilor lor.

Dacă la începerea oricărui lucru, ori cât de mare sau mic ar fi, ca de ex: ridicarea unei locuinţe, săparea unei fântâni, plecarea la arat, aşezarea pentru cină, Românul cheamă harul divin, cu atât mai mult acest dar sfânt este căutat de oameni, când se începe un an nou, aducător de bine sau de rău, despre care nu se ştie nimic şi nimeni, în afară de Domnul Sfânt. (Truşeni—Lăpuşna).

Furca şi fusul de tors sunt ascunse în podul casei (Ivancea-Orhei).

Fiecare gospodină coace pâine şi pregăteşte diferite bucate; fetele mari fac câte un colac mai mărişor şi mai frumos pe care îl vor „închina“ alesului inimii, în noaptea Anului Nou, după ce va ura (Căpriana—Lăpuşna). Colacul acesta îl împodobesc cu busuioc, aducător de noroc (Sadova—Lăpuşna) sau cu flori de hârtie, aducătoare de mulţumire (Scoreni—Lăpuşna).

Se mai coc şi alţi colaci pentru flăcăii ce vor veni cu uratul precum şi colăcei pentru copiii ce vor veni cu plugul (Bardar—Lăpuşna).

Ziua de Ajun trece în pregătiri de felul acesta.

Copiii se veselesc în timp ce femeile şi bărbaţii pregătesc cina de seară. Bătrânii stau pe laviţă, privesc cu drag la cei tineri, trăiesc vieaţa lor sufletească şi crâmpee din trecut le revin în minte. Adesea dau din cap, gândurile încreţesc frunţile lor, şi aşa sbârcite, şi o îndoială le pătrunde în inimă, dacă anul viitor îl „vor petrece“ până la capăt.

Tinerii cumpără o gâscă şi împreună cu muzicanţii se duc la preotul satului, îi urează mulţi ani, îi „închină“ pasărea şi apoi îi cer voie să umble cu uratul prin sat.

Preotul scoate o sticlă cu vin, toarnă în pahar şi cinsteşte el întâiu, în timp ce muzica îi cântă „preotului de pahar“. Se umple apoi paharele celor veniţi şi se închină „după cinste“ începând cu cel mai mare până la cel mai mic. Li se dă apoi învoire să umble cu uratul, zicându-li-se ca să-i vadă sănătoşi (Scoreni—Lăpuşna).

Umblatul cu plugul şi pluguşorul se începe prin unele părţi chiar din dimineaţa Ajunului şi continuă toată ziua, până noaptea târziu (Mileştii-Mici—Lăpuşna, Otac—Orhei, Mărzeşti—Orhei).

În cele mai multe părţi însă, pe 'nserate umblă copiii cu pluguşorul, iar seara până târziu, umblă flăcăii cu plugul cel mare, trăgând brazde prin omăt (Durleşti—Lăpuşna, Valea Perjei-Vechi—Tighina, Tătăreşti—Lăpuşna, Găvănoasa—Cahul, Ustia—Orhei, Brânzenii-Vechi—Orhei, Popeasca—Tighina s. a.). Pe alocurea umblă cu plugul cu boi chiar oameni în vârstă (Bogdăneştii-Noui—Tighina, Micleuşeni—Lăpuşna) până pe la ora 12 noaptea sau cu plugul mare până spre ziuă (Gura-Galbenă—

Tighina), după care se adună la vreun cunoscut unde se cinsteşte şi se mănâncă în veselie şi mulţumire.

Răsună satul de strigătele urătorilor, de sgomotul clopotelor, uitul buhailor şi pocnetele bicelor. O mişcare neobişnuită a cuprins drumurile şi ogrăzile tuturor gospodarilor. Unii râd, se veselesc, înfruntând cu semeţie frigul; alţii zgribuliţi în hainele lor largi, şi căciulile ce le acopăr până şi ochii, tremură şi se grăbesc să mântue mai repede uratul ca la căldura opaiţului să-şi desamorţească mădularele.

Câinii latră pretutindeni, un strigăt de mânie şi revoltă, căci urătorii le strică liniştea ogrăzii şi ameninţă gospodăria lăsată în paza lor; alţii schelălăe de durere când ciomagul vreun urător îi lasă urme pe spinare.

Uratul se face dela casă la casă, până se termină tot satul când urătorii se adună la casa vre unuia dintre ei, împart colacii şi banii strânşi, se veselesc şi apoi mulţumiţi se duc pe la casele lor (Căpriana—Lăpuşna). Se colindă şi fără de plug (Visoca—Soroca) sau cu un plug în miniatură (Seseni—Orhei) şi cu buhaiul, biciul şi clopotul.

Un copil mai răsărit sau un flăcău cu voce mai puternică, recită pluguşorul, iar la intervale, ceilalţi urători, hăesc, pocnesc din bice, trag clopotul şi de coada buhaiului, după ce au avut grijă să ude părul buhaiului cu apă dintr'o cofă ce o poartă cu ei. Se schimbă apoi strigătorul după urarea pe la câteva case, pentru ca să nu se obosească şi să poată recita tare. (Mârzeşti—Orhei).

Pluguşorul este însoţit câteodată şi de capră (Micleuşeni—Lăpuşna, Chişinău-oraş). Capra este făcută dintr'un cap de capră, făcut din lemn, pe care-l joacă un flăcău sau copil, în cântecul urătorilor şi în sgomotul pe care-l fac căldările vechi şi sparte, tobe improvizate la moment. Buhaiul este făcut dintr'o cofă deschisă la ambele capete; la un capăt se întinde o piele de bou şi din mijlocul acesteea se agaţă un mănunchiu de fire de păr luate dela cal. Prin tragerea ritmată a firelor de păr, vibrează pielea de bou şi se produce un sunet asemănător cu mugetul boilor.

Simbolizează mugetul scos de vitele ce trăgeau plugul lui bădica Traian.

Se umblă prin unele comune (Gordineşti—Hotin, Truşeni—Lăpuşna), în afară de plug şi buhai, şi cu căluţul. Acesta este făcut dintr'un cap de cal mic prelucrat în lemn pe care-l joacă unul dintre hăitori.

Urătorii sunt însoţiţi şi de câteva personagii comice, ca un ţigan, un evreu. Aceştia sunt puşi atât cu scop educativ şi rol satiro-social cât şi distractiv spre a produce umorul necesar unei bune dispoziţii sufleteşti şi deci unei sănătăţi prielnice acum la începutul unui nou an.

Mai fac parte din cadrul pluguşorului şi baba şi moşneagul, doi urători deghizaţi în acest fel, ce fac diferite gesturi. Avem aşa numita malanca (Faraoani—C.-Albă).

În comuna Gura-Galbenă—Tighina, se umblă cu talanca însoţiţi de capră. Talanca este un clopot uşor făcut dintr'o tablă răsucită şi se pune deobiceu la gâtul vacilor.

În afară de pluguşor, buhai, capră, căluţ se mai umblă cu irozii pe cari i-am văzut la sărbătorile Crăciunului (Bogdăneştii-Noui—Tighina). Irozii sunt îmbrăcaţi cu cojoace pe dos, cu coifuri de hârtie pe cap, cu toiaguri şi paloşe de lemn în mâini, închipuind pe Irod şi ostaşii săi.

Flăcăii mai mari umblă cu colaci prin sat, pe la gospodarii mai de frunte, le urează şi dau colacul în schimbul unei sume dela 20 lei în sus (Ciocana-Nouă—Lăpuşna).

Pretutindeni însă nu lipseşte plugul, unealta de arat a ţăranului nostru, simbol al muncii. Vieaţa agricolă e în floare în Basarabia şi este ocupaţia de predilecţie a ţăranului român dintre Nistru şi Tisa. Prosperitatea neînchipuită a holdei lui bădica Traian este chemată să se reverse şi asupra ogoarelor ţăranilor noşti. Acest personagiu legendar şi istoric este chemat ca mărturie în fiecare an şi dat ca model plugarilor noştri. Ce poate să aducă mai multă mulţumire locuitorilor, muncitori agricoli în cea mai mare parte, decât un lan bogat ca şi a lui bădica Traian!

Cine poate simboliza mai bine, hărnicia în lucru, spiritul de organizare a muncii, grija şi supravegherea lucrului, dărnicia, destoinicia şi priceperea în distribuire a roadelor decât bădica Traian!

Până şi cel Atotputernic îşi varsă harul din prisos asupra holdelor, căci bădica Traian, era bun ca nimeni altul (Sadova —Lăpuşna) şi Dumnezeu ajută celor buni (Bogdăneştii-Noui— Tighina)

Urătorii cu plugul opresc boii dinaintea casei şi zic: „Hai, plugul moşului cu 12 boi, la coadă bourei, la frunte ţintăţei....“ (Otac—Orhei, Gura-Galbenă—Tighina) după care cer voie să ureze.

După u.are, sunt poftiţi înănuntru şi primesc colaci şi bani iar un flăcău ales, chipeş şi îndrăgit de fata mare a casei, primeşte colacul pregătit, de care am pomenit mai sus (Brânzenii-Vechi—Orhei, Mileştii-Mici—Lăpuşna).

Fetele iau busuioc dela plugul flăcăilor de şi-l pun în cap în timpul zilei (Stolniceni—Lăpuşna) sau noaptea când se culcă (Popeasca — Tighina) spre a le creşte părul mare; mai ales când se spală dimineaţa îl pun în lăutoare ca părul să le fie des şi frumos (Bardar—Lăpuşna, Durleşti—Lăpuşna, Răspopeni Orhei) şi ca să se mărite mai degrabă (Otac—Orhei).

Furtul busuiocului nu se face la întâmplare ci se ia dela tinerii sau copiii cu chipul frumos pentru ca şi fetele să fie tot aşa de frumoase ca dânşii (Truşeni—Lăpuşna) sau pentru ca să le fie bărbatul la fel ca acei urători (Sadova—Lăpuşna), căci numai copiii şi tinerii frumoşi poartă busuioc cu noroc (Gura-Galbenă—Tighina).

Se ia busuiocul dela hăitori şi se pune şi la colacul fântânii şi dacă până a doua zi, prinde promoroacă, bărbatul va fi bogat, iar dacă promoroaca va fi rară, bărbatul va fi sărac (Gura-Galbenă—Tighina).

Se mai smulge dela plug şi aţă roşie şi se leagă cu aceasta al nouălea par dela gard, şi cum va fi parul aşa va fi ursitul (Sireţi—Lăpuşna)

Se mai fac şi coruri de flăcăi (Durleşti—Lăpuşna) ce umblă

pe la casele creştinilor şi întonează cântece cari încep cu urări de noroc şi sănătate pentru Anul Nou, în felul următor:

Anul Nou acum soseşte,
Cel vechiu ne părăseşte,
Iar noi cu toţi în cor
Vă urăm de Anul Nou:
Anul Nou cu bucurie
Să v'aducă ce doriţi ş. a.

Acest obiceiu al corului îl găsim mai ales în preajma oraşelor, ceeace denotă o influenţă cultă.

. . . . . .

Oaspeţii pentru cina în Ajun, mai ales bărbaţii, încep să se grămădească pe la vreun gospodar mai chiabur. Ei sunt poftiţi să stee pe scaune sau laiţă pentru ca să stee şi cloştile pe cuibar în anul viitor (Brânzenii-Vechi—Orhei, Mileştii-Mici—Lăpuşna), obiceu pe care l-am văzut şi cu ocazia Sf. Sărbători ale Crăciunului.

Se aşează la vorbă în faţa mesei plină de bucate şi băutură. Dacă vine întâi în casa unui gospodar în Ajunul Anului Nou, un bărbat atunci vaca va naşte viţei şi cloşca va avea mai mulţi cocoşi, iar dacă vine o femeie, atunci vaca va naşte viţele şi cloşca va avea mai multe găini (Spinoasa—Lăpuşna, Brânzenii-Vechi—Orhei, Mileştii-Mici—Lăpuşna).

Pe drum oaspeţii se feresc să întâlnească vre'un beţiv ca să nu le calce hoţii, casa, în anul viitor (Malina-Mică—or. Chişinău).

Fata mare iese din casă pe'nserate şi la gard sau într'un colţ al ogrăzii, lângă drumul mare, aşteaptă să treacă vre un cunoscut cu care să vorbească, caci dacă este trecută cu vederea şi nu schimbă vre un cuvânt cu nimeni din cei ce trec pe drum (Popeasca—Tighina) sau nu e văzută (Brânzenii-Vechi—Orhei) atunci nu se mai mărită curând.

Altele mai îndrăsneţe ies din pasivitate şi pe primul bărbat pe care-l întâlnesc îl întreabă de nume, pentru a-şi şti numele viitorului soţ (Ivancea—Orhei).

Oaspeţii încep să se adune unul câte unul. Vin întovărăşiţi

de cunoscuţii lor şi cu voie bună sunt întâmpinaţi de gazdă. Mulţumirea a înflorit feţele oaspeţilor şi a gazdei că au putut ajunge şi această noapte sfântă şi cu sănătate vor „întâlni" Anul Nou.

Uşa casei, abea închisă, se deschide la venirea unor noui oaspeţi. Mai cu voie, mai fără voie, fetele mari uită să închidă bine uşa căci deschiderea uşei dela sine, însemnă căsătoria cuiva din familie (Peciştea—Orhei, Valea Perjei-Vechi Tighina).

Nici drumul pe care păşesc gospodarii nu este lăsat liber. Fetele au grijă să-l baricadeze cu sfori, aţe, de-a-curmezişul pentru ca să-şi afle ursitul, căci dacă rupe aţa un bătrân, bărbatul va fi bogat, dacă o rupe un tânăr—va fi sărac (Gura-Galbenă—Tighina) sau dacă primul trecător ce trece peste aceste sfori va fi un bărbat, fata se va mărită sau, contrar, va rămâne încă un an la casa părintească (Cobusca-Nouă—Tighina).

Fetele din colţul gardului unde stau zgribulite de frigul ce le-a cuprins, urmăresc cu ochii pe trecători şi cu mare atenţie aşteaptă deslegarea viitorului dela sfoara întinsă. Copleşite de frigul năprasnic, se duc în casă, şi la căldura opaiţului se desmorţesc, lăsând pe a doua zi să-şi vadă viitorul după cum va fi sfoara ruptă sau întreagă. Sfoara ruptă e semn că fata se va mărita curând, precum sfoara rămasă în aceeaşi stare cum a legat-o, e semn că va rămâne nemăritată (Gura - Galbenă—Tighina).

Flăcăii vicleni, negri la inimă, ascund sforile în pământ şi fata nu se va mărita decât atunci când va desgropa acea sfoară (Cobusca-Nouă—Tighina). Fetele pismuite de flăcăi sau invidiate de altele, se lipsesc de acest mijloc de aflare a viitorului, atât de primejdios, căci până nu se găseşte sfoara, nici într'un caz nu se mărită, oricât timp ar trece. (Gura-Galbenă-Tighina).

Oaspeţii s'au strâns şi gospodina aprinde atâtea lumânări câte persoane sunt în casă şi lumânarea căruia se stinge mai repede, acela moare mai degrabă. Aprinderea lumânărilor e semn de cinstire către Domnul, jertfă adusă în această noapte de Anul Nou (Răspopeni-Orhei). Se umblă cu mare băgare de seamă ca să nu se aprindă vreo cârpă ca să nu iasă din ouăle de sub cloşcă, puii înăduşiţi (Faraoani Cetatea-Albă).

Mama ia apoi o poală de nuci şi le aruncă pe pat sau pe cuptor şi face clo! clo! ca şi cloşca, iar copiii imită puii şi se aruncă asupra nucilor ca să aibă către părinţi, dragoste asemănătoare cu a puilor către cloşcă (Târşitei-Orhei).

Familiile adunate laolaltă, petrec, zicând că „întâmpină" anul ce vine (Seseni-Orhei), se veselesc şi se bucură din toată inima (Căpriana-Lăpuşna).

Voia bună ia câteodată forme sgomotoase, râsete alternând cu cântece, snoave auzite cu întâmplări trăite. Cei mai în vârstă mănâncă şi cinstesc pentru cei de faţă şi cei absenţi, dar dragi. Amintirile se înşiră pe'ndelete după care planuri, pentru viitorul an, se ţes tot mai cu măestrie.

Tinerii, cari nu au plecat cu uratul sau au terminat săvârşirea datinei străbune, încep jocurile cu aceeaşi voie bună ca şi cei în vârstă, dar cu veselie şi mai mare.

Se atârnă de un cui de perete, bătut mai sus, un colac mare. Toate fetele, una după alta, se sue pe lopată şi încearcă să ajungă colacul şi să muşte din el. În timpul acesta nu trebue să zâmbească, cu atât mai mult să râdă; dacă zâmbesc, atunci doi flăcăi cu câte o cârpă murdară de funingine, îi dau pe faţă, în râsul celorlalţi jucători. După ce termină fetele, încep băieţii să îndeplinească acelaşi lucru.

Asemeni se iau două talere mici, dintre cari unul este murdărit cu funingine la fund. Talerul acesta se dă unei persoane, căreia i se spune să facă aceleaşi semne ca şi cel dela care a primit talerul. Talerul curat nu va murdări pe cel ce săvârşeşte diferite semne, pe când cel plin cu funingine va umple pe cel păcălit, în râsul şi veselia jucătorilor.

Fetele pun vre'un şirag de mărgele la gâtul unui băiat, în semn că va plânge când va fi mire (Sahaidac—Tighina) şi toţi jucătorii încep să bocească de pe acum pe acel ce va plânge la nuntă.

Dar prezicerile şi ursitoarele, acum, nu mai prididesc să destăinue viitorul; mai ales în noaptea ajunului ele dau semne puternice şi hotărîte asupra celor ce vor urma (Gura - Galbenă —Tighina) şi toate cele ieşite la sorţi se împlinesc întocmai (Sahai-

dac—Tighina). În orice lucru e un semn de întrebare, în orice mişcare se întrezăreşte viitorul.

Fetele iau trei fire de păr şi le pun pe foc; dacă firele nu se sucesc înseamnă că bărbatul va fi bun şi contrar, bărbatul va fi rău (Găvănoasa—Cahul).

Se ia apoi o basma şi se leagă capetele după ce s'a pus înăuntru pâine, sare, inel şi bani. Basmaua se pune apoi pe o sită care se învârteşte şi apoi se opreşte. Dacă în partea dinspre uşă se găseşte sarea, atunci peste an va fi sănătos, acel pentru care se ghiceşte; dacă se găseşte pâinea, atunci îi va rodi ţarina; dacă se găseşte inelul, se va căsători iar dacă se va găsi banul, va fi purtat din mână în mână ca şi banii. (Faraoani—Cetatea-Albă). Toţi jucătorii încep să tragă de mânecă pe cel ce a rămas cu banul.

Se lasă la o parte basmaua şi se întoarce sita cu gura în jos şi pe aceasta se pune în patru locuri, doi lei, pâine, cărbune şi un cuţit. Se acopere totul cu un ştergar şi jucătorii ies afară pentru a reveni fiecare cu ochii legaţi.

Dacă a pus mâna pe bani, va avea tot anul bănet din belşug; dacă a pus pe pâine, va avea noroc la recoltă sau va fi bogat (Selemet—Tighina); dacă va pune mâna pe cărbune, va fi tot anul trist (Căpriana — Lăpuşna), iar pe cuţit, va fi un bătăuş de frunte.

Fetele iau mătura între picioare şi dau sita de-a-rostogolul; în urmă o opresc cu piciorul stâng şi o lovesc de o margină. Dacă va cădea cu fundul în sus, atunci nu se va mărita, iar dacă va cădea cu gura în sus, atunci se va mărita (Ivancea—Orhei).

Se ia o perie şi un pahar cu apă şi ambele se pun pe o masă. Una din persoane îşi leagă ochii şi pune mâna la întâmplare pe un obiect din aceste două, după ce li s'a schimbat de câteva ori locul. Dacă pune mâna pe perie, nu are noroc, iar dacă pune mâna pe paharul cu apă, se spune că va avea noroc.

Se umblă încet cu obiectele ca să nu se strice, căci orişice stricăciune atrage răul pentru întregul an (Cepeleuţi—Hotin).

Se schimbă apoi jocul, se lasă la o parte aflarea norocului şi se revine la sorţii căsătoriei.

Fetele şi flăcăii descalţă ghetele şi pantofii şi aşează încălţămintea la câţiva paşi dela uşă. Se leagă cineva la ochi şi schimbă ghetele şi pantofii până ajunge la pragul uşii. A cui gheată sau pantof se află mai în frunte, acela se va căsători mai întâi (Albina — Tighina).

Chiar figura viitorului soţ sau soaţă se poate afla în albuşul dela mai multe ouă, vărsate într'o sticlă cu apă (Seseni—Orheiu) iar locul unde se va mărita şi va convieţui cu soţul sau soaţa o spune lingura prin ecoul ei (Răspopeni—Orheiu). Până şi numele viitorului tovarăş de vieaţă se află în această noapte. Într'un lighean cu apă se lipesc nişte hârtiuţe pe marginea de de sus a vasului. Fetele scriu pe fiecare hârtiuţă câte un nume de băiat. La suprafaţa apei se pune o coajă de nucă care va pluti uşor. De această coajă este lipită o lumânare aprinsă. Se împinge uşor pe apă, această coajă. Lumânarea în mersul ei, atinge o hârtiuţă şi o arde. Al cui nume se află scris pe acea hârtiuţă, acela va fi al viitorului soţ. (Cobusca-Nouă Tighina).

Tot în acelaş vas cu apă, lasă să cadă din lumânare mai multe picături de ceară şi se „meneşte" numele unui flăcău sau fată. Picăturile de ceară plutesc pe apă până se ating, aflându-se astfel ursitul (Cobusca—Nouă Tighina), căci fetele au grijă să poftească pe cel drag în această noapte.

Se învârteşte apa din vas până ce picăturile de ceară au şi ele o mişcare circulară şi atunci se poate şti cine urmează pe altul: fata ori băiatul după cum urmează picăturile.

Bărbaţii şi femeile mai în vârstă vin şi se amestecă în jocurile tinerilor şi-şi află şi ei soarta după două coji de nucă umplute cu ceară şi aruncate în găleata cu apă: bărbatul aleargă după soţia lui sau aceasta după soţul ei? (Căpriana—Lăpuşna).

Se face mult haz şi veselia se varsă din plin în sufletele tuturora. Ceara, materialul din care se fac lumânările, jertfă creştinească în bisericile noastre, este chemată să ne destăinue în această noapte şi oarecari evenimente ce se vor desfăşura în anul viitor.

Se picură ceară multă într'un vas cu apă. Pe fundul vasului apar umbre reprezentând figuri: florile — înseamnă fericire, mormântul — moarte; pasărea — călătorie ş. a. (Cepeleuţi—Hotin). Figurile de ceară se ridică din apă şi se pun la lumina lămpii, astfel ca să lase pe perete, diferite umbre, de animale, plante ş. a., având fiecare câte o însemnare deosebită (Cobusca—Nouă —Tighina).

Precum ceara ne dă cheia viitorului, nouă oamenilor, tot aşa picăturile de lapte, aruncate în vasul cu apă dau, viitorul vitelor noastre.

Dacă se duce la fund, picătura de lapte aruncată într'un vas cu apă, vaca va făta în curând, iar dacă se înşiră la suprafaţă, nu va făta degrabă (Căpriana—Lăpuşna, Gura - Galbenă—Tighina).

Ceara şi laptele sunt lăsate la o parte şi se trece la oglindă, căci oglinda are putere fermecată (Popeasca—Tighina). De acolo vine şi superstiţia îndeajuns de cunoscută privitoare la spargerea oglinzii şi acea privitoare la acoperirea oglinzilor din odaia mortului.

Fetele se uită în oglindă timp de două ore, neclintind din ochi, pe cât se poate, spre a-şi vedea ursitul în luciul şi cadrul oglinzii (Seseni — Orhei, Zubreşti — Lăpuşna, Bardar — Lăpuşna), şi cum îi va apărea în oglindă, întocmai va fi şi în realitate (Căpriana — Lăpuşna).

Prin unele părţi, fata sau chiar băiatul se aşează între două oglinzi, una în stânga, alta în dreapta, şi spre miezul nopţii (Cobusca-Nouă — Tighina), la 12 noaptea (Durleşti — Lăpuşna) sau la ora 1 după miezul nopţii, (Albina — Tighina), va vedea ursitul în oglindă.

La început apar vedenii urite în faţa cărora nu trebue să se îngrozească, ci fără frică să continue a se uita căci la urmă va apare şi ursitul sau ursita (Cepeleuţi — Hotin). În unele comune însă (Ivancea — Orhei) fetele se feresc să se uite în oglindă, ca să nu-l vadă pe diavol, căci nu se vor mărita.

Farfuriile, asemenea, joacă rol de seamă în această noapte. Se iau trei farfurii: una goală, una cu oţet şi una cu apă. Le-

gată la ochi, fata pune mâna la întâmplare. Dacă se nemereşet farfuria goală, bărbatul va fi frumos dar sărac; cea cu oţet înseamnă că va fi urît şi sărac; iar dacă pune mâna în cea plină cu apă, bărbatul va fi frumos şi sărac (Ivancea — Orhei).

Sub cele trei farfurii se pune un inel, o oglindă şi un pieptene. Se amestecă farfuriile, apoi se ridică la întâmplare. Dacă se nemereşte inelul, moartea îl paşte din grabă, pe cel ce-şi caută ursita; oglinda aduce căsătorie, iar pieptenele aduce boală grea (Gura-Galbenă—Tighina). Prin unele părţi se pune mărgele, bani, pâine, perie. Pâinea înseamnă că mirele va fi bogat şi va avea „pâine" multă; peria înseamnă un soţ bătrân; cărbunele înseamnă mire urît; iar fata căreia îi cade cărbunele mântue jocul şi încheie vraja (Gordineşti—Hotin, Sahaidac—Tighina).

Un pahar cu o lumânare aprinsă şi aplecată, se învârteşte între două farfurii şi spune câţi adoratori are fata, după numărul picăturilor de ceară ce cad pe farfurii (Sahaidac-Tighina).

Într'o farfurie cu cenuşe se pune un pahar cu apă şi în acesta se introduce un inel de cununie şi se uită prin el spre a se vedea logodnicul (Popeasca, Ivancea-Orhei, Chişinău oraş)

. . . . . .

Ursitoarele nu-şi deapănă destăinuirile lor către muritori, numai între pereţii locuinţei.

Pretutindenea ele sunt gata să ne desvălue din tainele viitorului şi ne pune la îndemână atâtea mijloace.

Tinerii şi tinerele ies în ogradă şi aici continuă vrăjile.

Se aruncă omăt peste cap ca să se împlinească ceeace doreşti (Seseni-Orhei) sau se aruncă o ciobotă, o gheată sau un pantof peste casă (Ustia — Orhei, Cobusca-Nouă — Tighina, Ivancea — Orhei, Mileşti Mici — Lăpuşna), peste poartă (Albina — Tighina, Seseni—Orhei)sau peste gard (Răspopeni Orhei) şi apoi se duc cu toate fetele şi se uită în ce direcţie e vârful pantofului, tureatca sau gura, căci în acea parte se va mărita. De va cădea în picioare e semn că în curând se va mărita; contrar să nu se grăbească, căci mult timp va mai trece până atunci (Mileştii-Mici—Lăpuşna).

Se trece şi în ograda vecinului şi la repezeală ia un braţ de lemne. Acasă se numără lemnele şi dacă sunt cu soţ, fata se va mărita (Sireţi — Lăpuşna).

În curtea vecinului sau a iubitului (Durleşti — Lăpuşna) se ascultă pe furiş la geam pentru a auzi convorbirea celor dinnăuntru. Dacă se aude vorba „du-te!“ ex. „du te şi adă apă!“, atunci fata este bucuroasă şi e sigură că se va mărita ; iar dacă aude vorba „şezi!“ sau „vino!“, atunci fata pleacă supărată şi încearcă alt noroc (Ivancea — Orhei, Sireţi—Lăpuşna). Cearta din acea casă, va atrage acelaşi lucru în noua căsnicie, iar buna înţelegere şi armonia aduce mulţumire pe toată vieaţa în casa celor ce gândesc să se căsătorească (Ivancea—Orhei).

Şi vremea cum va fi la nuntă se poate afla prin învârtirea cu ochii închişi, în ogradă. Dacă la oprire va fi cu faţa din cotro vine ploaia, atunci la nuntă va ploua (Brânzenii-Vechi—Orhei, Popeasca—Tighina).

Fetele mari, în dorinţa lor arzătoare de a se mărita, pornesc cu o legătură de busuioc în mână (Seseni—Orhei) sau cu mâinile goale, legate la ochi, ţinându-se una de alta şi numără 9 sau 10 pari, iar pe ultimul îl leagă cu o aţişoară sau cu o basma, spre a-l cunoaşte a doua zi. Dacă parul este noduros, ursitul va fi urît, dar putred de bogat, sau va fi un văduvoi cu copii mulţi (Brânzenii-Vechi—Orhei); dacă este lustruit, ursitul va fi tânăr şi frumos ca un înger, dar foarte sărac (Bulăeşti—Orhei, Durleşti—Lăpuşna, Brânzenii-Vechi—Orhei, — BardarLăpuşna, Seseni—Orhei, Visoca—Soroca).

Numărătoarea se face şi din 12 în 12 (Găvănoasa—Cahul), precum şi 9 în 9 stâlpii casei cari se leagă cu lână. Dacă prinde promoroacă fata se mărită, dacă nu prinde promoroacă fata nu se mărită (Gura-Galbenă—Tighina).

Dacă este vreo pădure prin apropiere, se leagă la întâmplare un copac pentru a şti cum va fi mirele, după cum va fi copacul.

Fântâna nu este nici ea uitată. Fetele pun busuioc între pereţii fântânii pentru ca până a doua zi, busuiocul să prindă promoroacă şi astfel mirele să fie bogat (Căpriana—Lăpuşna, Brânzenii-Vechi—Orhei) sau să aibă mult noroc (Bardar—Lăpuşna, Zubreşti—Lăpuşna). Busuiocul se mai pune şi în poarta casei şi se leagă cu o panglică roşie (Ivancea—Orhei, Brânzenii-Vechi—Orhei).

Fântâna arată fetei mari pe ursitul căutat, dacă se uită în adâncul ei cu lumânarea dela Sf. Paşte (Găvănoasa—Cahul, Chişinău—oraş), după ce mai întâi s'a acoperit cu un ţol (Durleşti - Lăpuşna). Vederile urîte înseamnă că ursitul nu va veni aşa curând (Seseni—Orhei).

Drumul dintre fântână şi casă îl fac de 3 ori sau de 9 ori cu gura plină de apă dela 3 fântâni deosebite. Ele pe drum merg singure căci altfel nu reuşeşte vraja (Seseni—Orhei). Pe drum, de se întâlnesc în cale cu vreun bărbat şi-i dă bună seara, nu trebue să răspundă, ci să continue drumul mai departe, privind cu atenţie la drumeţul ce a întâmpinat-o.

Cu apa dela fântână se face din făină,—cantitate 18 găoace de nucă, sau 3 degetare,—nişte aluat sau mici turte şi se aşează în prag pentru a fi mâncate de câine. Pe a cărei fete îl mănâncă întâi, aceea se mărită mai degrabă (Ivancea—Orhei, Sahaidac—Tighina, Cobusca-Nouă—Tighina, Căpriana — Lăpuşna). Dacă mănâncă încet, se va mărita mai târziu (Brânzenii-Vechi—Orhei).

O parte din aluat sau turtă se pune noaptea sub perna pentru visarea iubitului (Ivancea—Orhei, Stolniceni — Lăpuşna).

Dacă lucrurile au puterea cunoaşterii viitorului şi ele stau la dispoziţia omului ca să-i destăinue din tot ce-l aşteaptă, cu atât mai mult fiinţele, făpturi cu duh şi viaţă au acest dar şi ele stau bucuroase în calea noastră şi ne ajută să pătrundem cele de nepătruns.

Găina care bea apă dovedeşte că bărbatul va fi beţiv precum şi faptul că pasărea se uită într'o oglindă pusă în faţă, arată că soţul va fi fudul şi-i va plăcea să se îmbrace bine (Zubreşti—Lăpuşna). Apucarea prin întuneric din coteţ a unei găini negre e semn rău pentru anul viitor, lipsă de noroc; din potrivă găina albă aduce fericire.

Câinele şi el, precum am văzut mai sus, e chemat să joace rol de oracul. Urletul câinelui aduce nenorocire mare în familie în orice timp al anului şi mai ales în noaptea aceasta când semne prevestitoare se văd la tot locul (Seseni — Orhei, Brânzenii-Vechi—Orhei).

Se obişnueşte să se facă şi sgomot, fie prin lovirea a două

furculiţe, a palmelor de 3 ori, sus pe poartă, pentru trezirea câinelui şi provocarea lătratului. Se ştie astfel din ce parte va veni mirele, după direcţia din care latră câinele (Albina — Tighina, Seseni—Orhei, Bogdăneştii-Noui—Tighina, Gordineşti—Hotin, Ivancea—Orhei)

Oaia nu rămâne mai prejos de celelalte animale. Mioriţa care a ştiut să-i desvălue „Moldoveanului" cele urzite de duşmanii lui, vine şi de data aceasta şi-i arată din tainele viitorului în această noapte.

În timpul nopţii se vine în iesle şi se leagă o oaie cu o cordică roşie la gât şi a doua zi se vede cum este oaia, tânără sau bătrână, căci aşa va fi şi alesul inimii (Bogdăneştii-Noui—Tighina, Mileştii Noi—Lăpuşna, Gura-Galbenă—Tighina). Dacă se nimereşte un berbec, atunci căsătoria va fi foarte degrabă (Căpriana—Lăpuşna, Selemet—Tighina, Cobusca-Nouă—Tighina).

Fata se mai duce şi la gogerul *porcilor* şi le strigă ca să se deştepte spre a le spune şi ei despre mire. Dacă porcul se scoală în picioare curând, bărbatul va fi harnic, iar dacă nu se scoală, bărbatul va fi leneş (Popeasca—Tighina, Răspopeni--Orhei); dacă porcul grohăe, fata se va mărita curând, iar dacă nu grohăe, atunci se va scurge multă vreme până la nuntă (Seseni—Orhei).

Dacă la prima lovitură cu piciorul şi la întrebarea: „Huideo! anul acesta?" porcul nu răspunde, se întreabă pentru anul viitor şi aşa mai departe, până ce se dă un răspuns; se ştie astfel câţi ani vor mai trece până la nuntă, după numărul întrebărilor (Albina—Tighina, Durleşti—Lăpuşna, Căpriana—Lăpuşna), Cobusca-Nouă—Tighina).

Oare *vitele* rămân mai prejos!?

Tovarăşele nedespărţite ale Românului, şi izvorul de hrană, vita de povară la deal, la arat, cărat păpuşoi şi pietriş nu poate să nu ne ajute să ştim ce ne aşteaptă!

Vaca care rage în această noapte, vesteşte de bine (Brânzenii-Vechi—Orhei).

Fetele se mai duc şi în staul şi încalecă pe câte o vacă, întreţinând aceeaşi convorbire ca şi cu porcii, pentru

a şti câţi ani vor trece până se vor mărita (Ivancea—Orhei, Căpriana—Lăpuşna, Găvănoasa—Cahul).

Animalele nu dorm în această noapte sfântă şi ele stau de vorbă în graiuri necunoscute nouă, oamenilor (Ivancea—Orhei); cine încearcă să le asculte vorbirea rămâne mut pe toată vieaţa (Chişinău—oraş).

Când le cerem să ne desvălue din cele cunoscute Cerului şi învăluite în ceaţă, muritorilor, bucuroase ne stau la îndemână în această noapte şi zicerile lor se adeveresc (Găvănoasa—Cahul).

Borona se pune în uşa staulului vitelor sau altor animale cu lapte, pentru a se opri luarea manei prin vrăji (Gura-Galbenă—Tighina).

Nu numai tinerii cercetează să afle viitorul. Cei mai în vârstă, gospodarii, se întreabă, dacă le va rodi ţarina din care îşi trag hrana zilnică; nedumeriţi iau 12 coji de ceapă — reprezentând cele 12 luni ale anului — şi le umple cu sare de bucătărie pentru ca a doua zi să afle în care lună va fi mai multă ploaie, după cum s'a înmuiat sau dizolvat sarea din acele coji. (Seseni—Orhei, Brânzenii-Vechi—Orhei, Găvănoasa—Cahul, Popeasca—Tighina, Târşiţei—Orhei). Cojile le pun pe fereastră (Otac—Orhei), pe masă (Durleşti—Lăpuşna), într'un căuş de grâu (Truşeni—Lăpuşna) sau alt loc uscat (Bardar—Lăpuşna) şi denumirea lor începe dela stânga spre dreapta, însemnându-se lunile pe foi de hârtie (Mileşti—Lăpuşna, Sadova—Lăpuşna).

Se pot pune cojile de ceapă şi împrejurul unei farfurii.

Dacă nici una dintre foile de ceapă nu a înmuiat sarea din ele, atunci anul va fi secetos (Căpriana—Lăpuşna, Budeşti—Lăpuşna).

Prin unele părţi, nu se pun decât 3 foiţe de ceapă, reprezentând cele trei luni de vară (Brânzenii-Vechi—Orhei) şi se pune nu numai sare, ci şi grâu, orz, ovăs, pentru ca să ştim ce fel de cereale să cultivăm (Gordineşti—Hotin).

„Cămăşile", căci aşa poartă denumirea foile de ceapă, ne prezic şi soarta noastră de peste an. Umezeala sării aduce mulţumire, precum rămânerea ei în starea în care am pus-o, aduce „scârbă", necaz şi nimic nu-i va merge din plin acelui om.

La ora 12 din noapte, toţi Vasilii pornesc să joace aşa numita „sârba Vasililor" (Gura-Galbenă—Tighina); veselia se revarsă din plin în sufletele celor prezenţi pentru ca şi în anul viitor veselia să nu mai contenească (Seseni—Orhei).

Se mănâncă la masa din seara aceasta numai carne de găină (Hasan-Batâr—C.-Albă), colaci şi sarmale (Seseni—Orhei), grâu îndulcit (Cetatea-Albă—oraş), plăcintă în care s'au pus bileţele purtând vorbe de noroc sau vorbe şăgalnice (Chişinău-oraş).

Gospodarul, gazdă chiabură, hotărăşte de mai înainte viţelul ce se va da drept noroc, acelui ce va strănuta întâi la această masă (Hasan-Batâr—C.-Albă).

Nimeni nu are dreptul să se ridice dela masă până ce se termină ospăţul, pentru ca şi cloştele să stea pe cuibar peste an (Hasan-Batâr — C.-Albă).

După ce se termină masa, gospodina se duce cu restul de grâu fiert şi nemâncat şi-l dă păsărilor din curte ca să se înmulţească şi să nu moară (Mileştii-Mici — Lăpuşna, Hasan-Batâr—C.-Albă) sau se dau colacii rămişi vitelor, ca să le rodească ogoarele peste an (Seseni—Orhei).

Farmecele reîncep. Ursitul este chemat prin fel de fel de mijloace; căsătoria mult dorită şi norocită frământă mintea fetelor.

Ele pun două linguri rezemate de piciorul laiţei. Dacă nu sunt prăvălite a doua zi, atunci fetele se vor căsători (Mileştii-Mici—Lăpuşna). Paharul gol dela ceai, îl duc de trei ori după piciorul stâng, de trei ori după piciorul drept pentru ca ursitul să vie în graba mare, cu şase picioare (Ivancea—Orhei).

În această noapte se deschide cerul şi orice om poate să roage pe Atotputernicul orişice şi dorinţa i se va îndeplini întocmai (Brânzeni—Orhei, Cobusca-Nouă—Tighina).

Deschiderea cerului nu este văzută decât de oamenii buni şi cu sufletul curat (Seseni—Orhei), iar cei răi nu pot vedea această minune cerească (Zubreşti—Lăpuşna).

Începerea unui nou an simbolizează naşterea Domnului şi întocmai ca atunci cerul se cutremură, se deschide, arătându-şi

întreaga sa frumuseţe (Seseni—Orhei). Morţii se ridică din morminte şi umblă prin cimitir, fără nici o teamă de vieaţă (Seseni—Orhei).

Totuşi lumea lor spirituală nu trebue să comunice cu lumea noastră pământească, şi de aceea nu este bine să trecem pe lângă cimitir în această noapte, ca să nu fim prinşi de morţi şi duşi în lumea nevăzutelor (Brânzeni—Orhei).

Din lumina şi flacăra cerului ia şi pământul şi de aceea în diferite locuri se văd din depărtare flăcări ce ascund în pământ comori de aur sau argint.

Oamenii se duc în acele locuri şi pun cureaua dela brâu, marcând locul, şi a doua zi sapă şi găsesc comoara (Ivancea—Orhei).

Duhurile rele s'au ascuns în negrul pământ, orbite de strălucirea cerului şi multe dintre ele au pierit, arse de razele lui (Târşiţei—Orhei).

Ursitoarele destramă din misterele viitorului şi în timpul somnului şi deaceea fetele după ce se piaptănă între două uşi, adună părul de pe pieptene şi pe acesta împreună cu pieptenele sau ciorapii îi pun sub perină ca să viseze ursitul (Ustia—Orhei, Chişinău-oraş, Gura-Galbenă—Tighina, Ivancea—Orhei).

Nu numai fetele, dar şi flăcăii sunt doritori să-şi afle consoartele şi de aceea pun sub perină ciorapii ce i-au purtat timp de opt zile înainte de Anul Nou (Cobusca-Nouă—Tighina) sau pun vr'un pantof, vr'un ciorap sau alt obiect folositor femeilor (Ivancea—Orhei).

Fetele mai pun sub perină şi o mătură, o lingură, o furculiţă sau un cuţit şi dacă vor visa unul dintre obiectele puse, au dovadă sigură că se vor mărita. Se mai pun şi hârtiuţe cu diferite numiri de flăcăi pentru ca dintre acestea, ursitoarele să-şi aleagă pe cel menit şi să-l arate în vis celor ce doresc să-l afle (Cobusca-Nouă—Tighina).

Se culcă cu părul dat pe faţă ca ursitul să se sue pe firele de păr în sus (Seseni—Orhei) sau pe podul de beţişoare ce se face peste apa dintr'o farfurie, pusă sub patul unde doarme fata (Ivancea—Orhei).

Tot ceeace se visează în această noapte se împlineşte cu adevărat şi întocmai (Truşeni — Lăpuşna), căci pretutindenea în această noapte un Duh sfânt de adevăr şi dreptate rătăceşte prin lume (Truşeni—Lăpuşna) şi prin diferite semne, prin vise, ni se arată ceeace va fi şi ceeace este scris fiecăruia de Creator (Seseni—Orhei).

După petrecerea şi veselia din ajun, trupurile trudite îşi recapătă forţele şi trăiesc lumea subconştientului, a viselor.

În sat, adânca pace cerească se coboară pe pământ. Tot mai răsleţi sunt gospodarii. Cei tineri, nepăsători de gerul nopţii de iarnă, cântă şi chiue, pe când cei mai în vârstă, înfăşuraţi în hainele lor se îndreaptă grăbiţi spre locuinţe, ca în liniştea nopţii şi în somnul cel dulce să recapete puterile pierdute.

II

Nădejdi noui prind să se înfiripe şi dau sufletului o adâncă mulţumire, căci este zi întâi de Anul Nou.

De dimineaţă fata se duce la fântână să aducă apă pentru spălat, având grijă să nu alunece sau să se împiedece de vr'un lucru, ca să aibă noroc la nuntă (Micleuşeni—Lăpuşna) sau să se mărite în acest an ce a început (Căpriana—Lăpuşna). Mult se întristează când în drumul ei vede o cioară, căci atunci şi bărbatul îi va fi negru (Spinoasa—Lăpuşna). De se va întâlni cu un bărbat, vitele vor da prăsilă de gen masculin, şi contrar, de genul femenin (Valea Perjei-Vechi—Tighina).

Grăbită se întoarce acasă şi toarnă apă curată în vasul de spălat pentru ca şi anul să fie rodnic şi plin (Micleuşeni—Lăpuşna).

Unii oameni se spală cu zăpadă, ca să fie albi şi frumoşi întregul an (Mârzeşti—Orhei); fetele se spală cu zăr dela vacă ca să fie mai frumoase şi să placă flăcăilor (Micleuşeni—Lăpuşna).

Bani sau diferite obiecte casnice nu se împrumută vecinilor, pentru ca să nu se încuibeze sărăcia în casă (Valea Perjei-Vechi—Tighina, Bardar—Lăpuşna, Truşeni—Lăpuşna) şi de aceea cana de apă nu trebue să fie scoasă afară din casă (Sadova—Lăpuşna).

Creanga de vişin, pusă cu două săptămâni înainte într'un

ulcior cu apă şi înmugurită în această dimineaţă, înseamnă an bun, mănos şi ploaie la timp. Mult se bucură gospodarul când vede creanga înmugurită.

În ziua de Anul Nou nu se coase, nu se mătură prin casă, spre a merge bine gospodăriei şi toate să aibă spor (Seseni—Orhei).

Toată lumea se poartă bine în această zi: copiii sunt mai ascultători ca în alte dăţi, cuminţenia respectoasă a luat locul sburdălniciei nevinovate; — tinerii înconjoară cu mai multă dragoste pe cei bătrâni, iar aceştia cu mai multă încredere şi bucurie privesc la odraslele lor. O armonie deplină leagă pe toţi, pentru ca înţelegerea deplină să fie şi peste an (Seseni—Orhei). Dealtfel o adâncă credinţă transmisă din străbuni cere, ca în toate sărbătorile mari sufletele oamenilor să arunce răutatea şi necuviinţa în gura neagră a duhurilor rele, ca să placă Tatălui ceresc (Sadova—Lăpuşna) şi a îndeplini porunca-I sfântă.

Grupuri de copii, băieţaşi şi fetiţe, sau chiar tineri umblă din casă în casă, semănând cu grăunţe pe toţi cei din lăuntru (Valea Perjei-Vechi—Tighina, Truşeni—Lăpuşna, Ivancea—Orhei· Tătăreşti—Lăpuşna, Brânzenii-Vechi—Orhei, Zubreşti—Lăpuşna), urând sănătate, noroc şi belşug (Mârzeşti—Orhei, Otac—Orhei)

Urarea se face în proză, zicându-se: „Sănătatea Noului şi la Anul cu sănătate!“ (Mileşti—Lăpuşna) sau în versuri:

Să trăiţi, să 'nfloriţi
Ca merii, ca perii,
În mijlocul verii;
Ca toamna cea bogată
De toate 'ndestulată!.. (Visoca—Soroca, Cepeleuţi—Hotin). Se urează şi roadă pământului (Ustia—Orhei).

Semănatul începe cu părinţii dela cari primesc bănuţi şi covrigi (Zubreşti—Lăpuşna, Seseni—Orhei); apoi merg la nănaşi. Aceştia nu trebuesc să fie uitaţi, căci se supără şi deaceea părinţii conduc sau recomandă copiilor să se ducă întâi la naşi (Căpriana—Lăpuşna). Primesc bani şi covrigi — de obicei în număr de doi — ca şi Dumnezeu să le dea pe lumea cealaltă (Micleuşeni—Lăpuşna).

De la naşi se colindă pe la diferiţi cunoscuţi, rostind aceleaşi urări. Prin unele comune seamănă şi oamenii mari, chiar bătrâni, mai ales dacă se duc în ospeţie pe la cunoscuţi. (Bogdăneştii-Noui—Tighina, Siliştea-Veche—Lăpuşna).

Se seamănă şi animalele (Târşiţei—Orhei), ca şi acestea să fie sănătoase şi să aibă spor la lucru, sau găinile—să clocească bine peste an (Selemet—Tighina).

Nu numai cu grâu, ci şi cu porumb, secară, ovăs, orez, cafea se seamănă (Gura-Galbenă—Tighina, Ermoclia—Tighina) sau cu o amestecătură din toate aceste cereale, ca să fie belşug în tot felul de semănături (Târşiţei—Orhei).

Dacă un gospodar va fi semănat mai mult cu grâu, grâul îi va da o recoltă bogată; dacă va fi semănat cu sămânţă de cânepă, această plantă îi va da o recoltă mănoasă ş. a. (Căpriana—Lăpuşna) şi astfel plugarul ştie ce plantă să semene mai mult. Boabele sunt prinse cu mâna şi după numărul boabelor se poate şti belşugul recoltei (Gordineşti—Hotin).

Boabele căzute pe jos se dau apoi la vite şi porci pentru alungarea boalelor (Valea Perjei-Vechi—Tighina) sau se lasă până a doua zi ca să aibă gospodarul noroc tot timpul anului (Sadova—Lăpuşna); ziua următoare se strâng şi după numărul lor se poate şti câţi pui va avea gospodarul (Gura-Galbenă—Tighina).

Se seamănă toată dimineaţa până la amiază (Micleuşeni—Lăpuşna).

Îmbrăcaţi în veşminte de sărbătoare, toţi oamenii se duc şi ascultă sf. slujbă dela biserică. Mai ales cei ce poartă numele de Vasile, trebue să asculte această slujbă, ca să le ajute Domnul ceresc. Flăcăul ce întâlneşte pe o fată pe drum, îşi ştie ursită precum şi fata ce va întâlni pe vreun flăcău în drumul ei spre biserică, căci Dumnezeu scoate în faţă pe cel sortit, celui ce se duce la biserică în această zi (Micleuşeni—Lăpuşna). Cei ce au vreun bolnav acasă, iau câteva fire dela funia clopotului mare, pentru însănătoşirea lor (Sahaidac—Tighina).

La înapoierea dela biserică copiii seamănă pe trecători.

Flăcăii aşteaptă în poarta bisericii cu un curcan sau co-

coş, până ce iese preotul din biserică. La ieşirea Sfinţiei sale, muzica de lăutari cântă un marş şi-l conduc acasă, unde îl seamănă şi-i „închină“ curcanul sau cocoşul. Primesc bani şi apoi pornesc cu muzicanţii prin sat (Scoreni şi Micleuşeni—Lăpuşna).

În mijlocului satului se întinde hora şi după ce se face plata muzicanţilor, se adună flăcăii la diferiţi gospodari, unde iau masa (Scoreni—Lăpuşna).

Fetele aruncă în iaz, ghirlande de flori şi, dacă se duc la fund, atunci nu se vor mărita; de se va duce înainte, se va mărita; iar de se va învârti pe loc, nu se ştie ce va aduce anul acesta (Ivancea—Orhei).

Vueşte satul de sgomote şi veselie. Unii dintre muzicanţi cântă la horă, alţii colindă satul şi cântă pe la casele oamenilor (Scoreni—Lăpuşna, Ustia—Orhei).

Bărbaţii şi femeile se îndreaptă spre gospodăriile lor, ca să pregătească prânzul cât mai bogat.

Acasă tămâiază vitele ca să fie sănătoase pentru arat şi semănat (Bardar—Lăpuşna).

Copiii lasă semănatul şi iau sorcova cu care sorcovesc pe cunoscuţi. Sorcova este un buchet de flori artificiale, de hârtie, cu care se loveşte uşor pe spate, în cuvinte de urare, versificate (Bardar—Lăpuşna).

Copiii sunt poftiţi să stea pe scaune ca să stea cloştile pe cuibar peste an (Pistrueni—Orhei). Fetele rup vârfurile mlajelor dela sorcovele copiilor şi le pun în apa cu care îşi spală părul, pentru ca să le crească lung şi frumos (Hasan-Batâr—C.-Albă).

Încep să se adune gospodarii unii la alţii. Finii la naşi, fiii la părinţi, cumetrii unii la alţii, cu câte o pereche de colaci şi urează cele bune (Căpriana—Lăpuşna). Un iepure ieşit în cale e semn că nu vei găsi acasă pe cel la care vrei să te duci (Popeasca—Tighina), iar de te va întâmpina cineva cu căldările deşarte sau o pisică (Truşeni—Lăpuşna) e semn că-ţi va merge rău tot anul (Gordineşti—Hotin, Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Cântecul cocoşului în prag aduce oaspeţi mulţi peste an (Brânzenii-Vechi—Orhei), iar cotcodăcitul găinilor arată veselie mare în ziua aceasta de Anul Nou (Peciştea—Orhei).

Dacă intră întâi pe uşă un bărbat, atunci vaca va făta viţel, iar dacă intră o femeie atunci va făta o viţea (Ivancea—Orhei). Asemenea şi celorlalte animale le putem şti progenitura după intrarea mai înainte a bărbatului sau a femeii (Seseni—Orhei).

La masă se serveşte, ca şi la Crăciun, carne de iepure, pentru a fi iute peste an; carne de pasăre, pentru a fi uşor ca vrabia (Seseni—Orhei). Se mai mănâncă şi plăcintă în care s'a pus un ban. Acel comesean în a cărui bucată a rămas banul, va fi norocos peste an (Micleuşeni—Lăpuşna). Întâi trebue să mănânci ceva din plăcintă şi apoi să iei banul, căci altfel norocul nu te va paşte (Ustia—Orhei).

În plăcintă s'au mai pus şi beţişoare ce reprezintă curtea, păsările, vitele, viile, hambarele, pământul sau chiar lenea, ca să se ştie în ce va avea noroc cel ce găseşte beţişoarele (Hasan-Batâr—C.-Albă). S'au mai pus şi hârtiuţe cu nume de flăcăi sau fete ca să se ştie numele celui sortit de a fi tovarăş de vieaţă (Cobusca-Nouă—Tighina).

Pe masa de anul nou se găseşte fierul tăios al plugului şi gospodarul aruncă cu lingura peste el şi în sus, grăunţe de grâu, ca să se facă cerealele bune (Hazan-batâr—Cet.-Albă.

Alţi oaspeţi sunt vestiţi prin căderea lingurilor jos (Popeasca—Tighina), iar căderea pâinii arată că acei oaspeţi sunt flămânzi (Popeasca—Tighina).

După ce toţi s'au îndestulat cu bucatele şi băuturile de pe masă, se ridică masa, căci nu e bine să stea masa întinsă, căci nu va sta vita în ocol (Brânzenii-Vechi—Orhei). Acest obiceiu este contrar obiceiului rusesc de a se lăsa masa întinsă tot timpul zilei şi oaspeţii să vie la orice oră. Câinele este chemat şi acum să spue sorţii căsătoriei tinerei fete, ca şi în noaptea spre Anul Nou (Bogdăneştii-Noui—Tighina, Truşeni—Lăpuşna, Brânzeni—Orhei).

Tinerii se grăbesc la joc şi aceeaşi horă reîncepe cu tot mai multă voie bună.

Se crede că după cum este ziua de Anul nou, aşa va fi vremea în întregul an (Târşiţei—Orhei, Micleuşeni—Lăpuşna).

Cerul senin sau roşu spre Apus (Micleuşeni—Lăpuşna) arată secetă, precum cerul acoperit cu nouri arată o vară ploioasă (Zubreşti—Lăpuşna, Ivancea—Orhei). Cerul senin şi roşu arată şi războiu (Buşeuca—Orhei). De va fi ziua aceasta cu soare şi timp frumos, anul întreg va fi frumos şi îmbelşugat (Mârzeşti—Orhei), iar de va fi timpul urît şi ger, vara va fi foarte călduroasă şi secetoasă (Mârzeşti—Orhei). Omătul cu steluţe arată un an posomorît (Popeasca—Tighina). Şi animalele prezic vremea: cântând cocoşul în pătul sau de vor sburda vitele în staul, timpul se va schimba (Popeasca—Tighina).

Cum vei fi în această zi, aşa vei fi în tot cursul anului. De vei plânge, de vei fi mâhnit (Peciştea—Orhei), nefericit vei fi întregul an (Valea Perjei-Vechi—Tighina) şi multe lacrimi vei vărsa (Brânzenii-Vechi — Orhei, Ermoclia — Tighina); bolnav de vei fi, întregul an vei boli (Ivancea—Orhei). De vei fi vesel, tot astfel vei fi întregul an (Zubreşti—Lăpuşna, Ivancea—Orhei).

Copiii se feresc să fie bătuţi de părinţi ca să nu facă bube pe corp în timpul anului (Seseni—Orhei, Ivancea—Orhei). Nu vei creşte nimic în ogor, de te va lovi cineva cu o mătură (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Dacă timpul nu este frumos, viscolul şi gerul năprasnic împiedecând hora din bătătura satului, atunci petrecerea are loc în casa unui gospodar (Ermoclia—Tighina).

Fie că şezătoarea—căci aşa se numeşte petrecerea din această zi—ar începe de cu ziua, fie că ar începe seara, veselia nu mai conteneşte până noaptea târziu.

La şezătoare, vorbele şăgalnice se întâlnesc cu cântecele, ghicitorile cu poeziile, amintirile cu basmele. Vreun flăcău talentat în vreun instrument muzical, începe un cântec, toţi ascultă în linişte, pentru ca la urmă să clocotească odaia de râsetele şi vorbele rostite cu glas tare ca să fie auzite de cei adunaţi spre a petrece (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Încep jocurile, unele mai pline de haz decât altele. Se repetă unele din acelea pe cari le-am văzut în ajunul Anului Nou. Şi acum setea fetelor de a afla numele viitorului mire este mare. Ele ies afară şi pe cine întâlnesc în cale, îl întreabă de

nume (Ermoclia—Tighina). Mai aprind şi focul în ogradă, ca să vadă încotro se îndreaptă flacăra. De se va îndrepta spre ele, curând se vor mărita (Gordineşti—Hotin). Se aprinde un chibrit şi în timpul arderii se observă în ce parte se înclină, ca să se ştie în ce parte se va mărita (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Dacă numărul celor prezenţi la şezătoare este prea mic, se chiamă, prin farmece, noui flăcăi. Roata căruţii învârtită mult e semn că se vor aduna mulţi oaspeţi (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Dacă cel drag este de faţă la şezătoare, fata ce-l îndrăgeşte se face că se împiedecă de ceva şi cade în văzul lui şi atunci e sigură că el îi va fi mire.

De o va vedea alt flăcău mai întâi sau de o vor vedea doi sau mai mulţi flăcăi deodată, hazul şi râsul nu mai contenesc.

Veselia dătătoare de sănătate şi mulţumire se revarsă cu prisosinţă în inimile tuturor.

. . . . . .

Târziu, spre miezul nopţii, se duc pe la casele lor pentru ca a doua zi să înceapă lucrul cu mai multă încredere ca în trecut.

Românul nostru, deşi a suferit din timpul plămădirii şi până în ultimul timp, este prin firea lui optimist, încrezător în viitor. Încrederea aceasta i-o dă natura, veşnic tânără şi plină de vieaţă. Cu un „Doamne ajută!“ păşesc în vieaţă într'un nou an, enigmă pentru noi, oamenii.

OBICEIURI, CREDINȚE și SUPERSIȚII de BOBOTEAZĂ și SF. IOAN

După munca obișnuită de toate zilele desfășurată în urma sărbătoarei Anului Nou, iată că avem alte două sărbători creștinești, care încheie seria sărbătorilor Crăciunului. Sărbătoarea Bobotezei ne amintește de botezul Domnului Iisus Hristos în apele Iordanului; sărbătoarea Sf. Ioan Botezătorul ne amintește de sfânta persoană a aceluia ce s'a învrednicit prin pronia cerească să boteze pe Fiul lui Dumnezeu.

Botezul simbolizează însuși creștinismul, căci pecetea botezului pe frunte pusă ne curăță de necurățenia diavolească (Seseni—Orhei).

În ajunul Bobotezei, dimineața, se obișnuește să se facă semnul crucii cu creta pe ferestre, pe icoane și alte locuri ca să se alunge spiritele rele (Bogdănești-Noui—Tighina) după ce s'a aprins candela, precum am văzut și la celelalte sărbători.

La biserică se face o slujbă religioasă când se sfințește apa, așa numita aghiasma.

Lumea ia aghiasma și o duce acasă (Visoca—Soroca) cu care stropește locuința în timp ce se mușcă dintr'o plăcintă restul se toarnă în fântână ca să fie apa curată, pretutindenea; Pentru ca sfințirea să fie mai deplină, preotul după serviciu umblă cu „Ajunul", cântând troparul Botezului (Visoca—Soroca), Budești—Lăpușna, Gordinești—Hotin, Chișinău - oraș, Silișteа-Veche—Lăpușna). Poartă Sf. cruce și un mănunchiu de busuioc cu care sfințește din aghiasma purtată într'o căldărușă de către dascăl, pe toți cei ai casei cum și întreaga gospodărie (Tătărești —Lăpușna). Fetele au grijă să pue mărgelele pe pragul ușii, ca

preotul să treacă peste ele sau să ceară un firicel de busuioc şi, noaptea, atât mărgelele cât şi busuiocul să le pue sub cap spre a-şi visa ursitul (Seseni—Orhei, Albina—Tighina).

În această zi, gospodarii şi mai ales tinerele fete nu mănâncă nimic toată ziua până seara (Căpriana—Lăpuşna) sau până ce vine unul din membrii familiei cu aghiasmă dela biserică (Gordineşti—Hotin). Când se aşează la masă, beau fiecare câte o jumătate pahar de aghiasmă, făcând de trei ori semnul crucii (Zubreşti—Lăpuşna). Se mănâncă numai colivă de grâu şi colaci (Răspopeni—Orhei, Bogdăneştii-Noui—Tighina). Prima muşcătură din colac, tinerii au grijă să o păstreze până noaptea când o pun sub cap spre a visa ursita (Brânzeni—Orhei). Prezicerea cu cel dintâi bărbat sau femeie intrat în casă, vestind genul viitoarelor progenituri ale animalelor, pe care am întâlnit-o la Crăciun şi Anul Nou, are loc şi acum în ajunul Bobotezei (Selemet—Tighina, Buşeuca—Orhei).

În seara de ajun, se crede că se deschide cerul, întocmai ca şi la sărbătorile mai sus pomenite. Farmecile pentru aflarea viitorului ursit şi în această noapte se desfăşoară.

Fata iese afară cu capul gol şi stă puţin timp. Dacă intră în casă cu capul uscat, îi va fi bărbatul rău, urît şi sgârcit (Popeasca—Tighina) sau de va intra în casă cu capul umed, îi va fi bărbatul bun şi blajin (Răspopeni—Orhei).

Alte multe mijloace pentru aflarea ursitului şi a viitorului, pe care le-am găsit în ajunul Anului Nou, se practică şi în aceasta seară. Menţionăm numai pe câteva din ele: numărarea parilor, cojile de nucă şi figurile de ceară, găina pusă să mănânce şi să bea ş. a. (Gura-Galbenă, Popeasca—Tighina).

La culcare, tinerii pun sub cap, obielele peste cari au presărat sare (Târşiţei—Orhei) sau prima muşcătură din colac, de care am pomenit mai sus şi Dumnezeu le arată în vis pe mândra şi aleasa, Ileana Cosânzeana (Gura-Galbenă—Tighina).

Fetele pun sub cap, mărgelele, firul de busuioc sau prima muşcătură din colac, întocmai ca şi flăcăii şi astfel vor vedea pe mândrul la chip şi viteaz, Făt-frumos din basme (Albina—Tighina, Seseni—Orhei).

. . . . . .

În ziua sfântă a Botezului Domnului, dimineaţa, toţi ai casei, după spălare, beau din aghiasma adusă în Ajun (Popeasca —Tighina) fără grija că se va sfârşi băutura sfântă, căci se va reînoi cu apa sfinţită, apă din sfânta apă a Iordanului, dătătoare de sănătate şi linişte sufletească.

Asemeni ca şi în celelalte sărbători, se aprinde candela, iar cei veniţi în această dimineaţă într'o casă străină sunt poftiţi să stea jos, ca să stea şi cloşca pe cuibar (Buşeuca—Orhei). Gospodarii se grăbesc spre locaşul sfânt, spre a fi de faţă la sfinţirea apei. Fetele poartă în mâini troiţe de busuioc şi de alte flori ca să cinstească mai bine sfânta cruce; aceste flori sunt bune de altfel şi contra boalelor, afumându-te cu ele (Gordineşti—Hotin).

Slujba bisericească dela Bobotează începe în interiorul bisericii şi sfârşeşte afară sub cerul liber. Sf. Iordan sau sfinţirea apei se face prin scufundarea de trei ori a sfintei cruce, în apa vreunui râu sau a unei fântâni, dacă râul este îngheţat (Brânzeni, Peciştea — Orhei). Locuitorul, la a cărui fântână s'a făcut Iordanul, se crede ispăşit de păcate şi bun la Dumnezeu, căci preotul a fost inspirat de Duhul-Sfânt să aleagă fântâna omului acestuia (Seseni—Orhei).

Dacă se află în apropiere vreun izvor, sfinţirea apei se face acolo ca să fie apa curată asupra căreea se va coborî Duhul Sfânt (Otac—Orhei). Se mai face sfinţire şi în nişte vase cu apă aranjate pe o masă în faţa bisericii sau într'un basin din curtea bisericii (Chişinău-oraş).

În timpul sfinţirii, în timp ce corul cântă troparul Botezului (Visoca—Soroca), jandarmii trag focuri de armă spre soare răsare (Popeasca—Tighina, Mârzeşti—Orhei, Hasan-Batâr—Cetatea-Albă şi în toate celelalte comune).

Pocnituri asemănătoare acelora dela Botezul Domnului, când Duhul Sfânt a despicat nouri şi sub formă de porumbel s'a coborît pe pământ din boltă cerească, răsbat până departe văzduhul, vestind tuturora marele eveniment.

În oraşe vestirea Botezului se face prin trageri cu tunuri (Chişinău-oraş).

Respectarea acestei datine, sprijinită de autoritatea Statului, are loc în fiecare an.

Nu numai jandarmii trag focuri, ci şi alţi locuitori din sat, cari au arme şi se află de faţă (Zubreşti — Lăpuşna, Târşiţei, Seseni—Orhei); cât mai multe focuri trase, aduc bucurie Tatăluiceresc (Truşeni, Sadova, Bardar—Lăpuşna).

Fetele mai poartă câte o icoană (Răspopeni—Orhei), ca să le ajute Dumnezeu la măritat. Oamenii strigă din tot sufletul «chiraleisa» (Gordineşti—Hotin), urare sfântă Celui Atotputernic, ce s'a învrednicit să ne arate calea spre iertarea păcatului strămoşesc.

Se mai dă drumul la porumbei, asemănători celor ce au sburat deasupra capului Mântuitorului, la botezul din apele Iordanului (Căpriana—Lăpuşna). Aceşti porumbei sunt sfinţiţi şi nu trebuesc împuşcaţi. Pe alocurea se împuşcă în ei şi se socotesc sfinţiţi numai cei ce scapă cu vieaţă (Gura-Galbenă—Tighina). Întrecerea între porumbeii din văzduh este întovărăşită de o întrecere între călăreţi pe pământ, soli vestind botezul Domnului (Spinoasa—Lăpuşna).

Apa sfinţită are putere de vindecarea boalelor, căci este apă în care s'a botezat Domnul (Gura-Galbenă—Tighina). Bolnavii ce pot merge sunt aduşi la slujba bisericească, ca să fie stropiţi cu apă sfinţită, spre vindecarea lor (Gura-Galbenă—Tighina). Chiar oamenii mari caută să fie stropiţi cu apă sfinţită, căci acel udat are noroc la toate (Seseni—Orhei). Bolnavilor ce nu se pot ţine pe picioare sau copiilor mici, li se aduce acasă apă sfinţită şi părinţii îi stropesc zilnic până la vindecare (Căpriana—Lăpuşna).

Se păstrează apă într'un vas şi pentru diferite cazuri nenorocite în cursul anului, mai ales pentru vindecarea boalelor (Seseni — Orhei). Timp de o săptămână, după Bobotează, în fiecare dimineaţă, înainte de mâncare se bea aghiasmă, făcându-se semnul crucii cu faţa spre răsărit (Gordineşti—Hotin). Se bea de trei ori pe zi, câte trei înghiţituri (Visoca—Soroca). Şi curăţenia sufletească ne poate veni tot prin apa sfinţită, căci cine bea din această apă în ziua de Bobotează, va fi curăţat

de păcate (Bogdăneştii-Noui—Tighina). Până şi farmecele sunt aduse prin apa Iordanului, căci fetele ce se spală cu aghiasmă vor avea părul lucitor şi vor fermeca pe flăcăi (Gura-Galbenă—Tighina, Răspopeni—Orhei) sau, dacă fata este puţin visătoare şi temătoare de dragoste, să nu fie îndrăgită de aceştia (Popeasca—Tighina). Şi ogoarele, vitele se simt sub puterea apei sfinţite şi de aceea oamenii stropesc cu aghiasmă viile şi ogoarele, spre a creşte bine şi a da rod mult (Ivancea—Orhei, Mileşti—Lăpuşna, Gordineşti—Hotin), livezile spre a da poame mari (Otac—Orhei), şi vitele, spre a fi ferite de boli (Brânzenii-Vechi—Orhei, Popeasca, Gura-Galbenă—Tighina). Se stropeşte şi locuinţa, magaziile, staulul şi coteţele ca să se alunge spiritele rele (Bogdăneştii-Noui, Popeasca—Tighina, Micleuşeni, Truşeni, Sadova—Lăpuşna).

Se toarnă şi în fântână, ca să fie ferită de necurăţenie (Târşiţei—Orhei, Visoca—Soroca), precum şi în poarta casei, ca să se ferească gospodăria de necuratul (Valea Perjei-Vechi—Tighina).

Stropirea se face cu un mănunchiu de busuioc (Stolniceni, Căpriana—Lăpuşna, Ivancea—Orhei), fie după întoarcerea dela biserică, în comunele pomenite mai sus, fie în seara de Bobotează (Gordineşti-Hotin), fie în ziua de Sf. Ioan (Bardar-Lăpuşna).

Dacă sfinţirea apei s'a făcut în vreun râu, la vreo fântână sau în nişte butoaie, se adapă caii şi alte animale, ca să aibă gospodarul noroc de ele (Sadova, Truşeni—Lăpuşna, Seseni—Orhei, Albina—Tighina, Gordineşti—Hotin).

Mult se bucură oamenii dacă îngheaţă curând apa în care s'a făcut sfântul Iordan, căci vara acelui an va fi îmbelşugată (Valea Perjei-Vechi—Tighina).

Vremea dela Bobotează ne vesteşte şi vremea de peste an. Un cer senin cu frig mare aduce o vară călduroasă (Bardar—Lăpuşna); de va bate şi vântul, atunci e sigur că anul va fi mănos,—dincotro va bate vântul, se va pătuli grâul peste vară (Popeasca—Tighina). Promoroaca pe copaci asemeni e semn de roadă multă (Popeasca—Tighina).

Dacă curg streşinile de Bobotează, anul va fi ploios şi „pânea" nu se va coace (Popeasca—Tighina).

Animalele vestesc de asemenea vremea, însă nu cea de peste an, ci vremea apropiată. De va cânta bufniţa pe o piatră, e semn că va fi frig; câinele vesteşte răsboi, de va urla uitându-se în sus.

Nu numai apa sfinţită are putere divină, ci şi paiele de pe jos pe care a călcat preotul la Bobotează. Ele se adună de gospodină şi se păstrează până cad cloştile şi atunci se pun în cuibar, ca se stee pe ouă (Ivancea—Orhei, Gordineşti—Hotin) şi astfel să scoată mai mulţi pui (Căpriana—Lăpuşna).

Hârtia, praful rămas dela focurile de armă, fultuiala (cârpa), care ţine praful în ţeavă, asemeni au putere miraculoasă, căci sunt bune pentru descântece de boli (Sahaidac—Tighina), mai ales pentru cei speriaţi (Seseni—Orhei) sau leac contra durerilor de urechi (Gordineşti—Hotin).

Nu numai cei vii trebue să se împărtăşească din darurile sfântului Botez al Domnului, ci şi cei morţi şi de aceea unul din membrii familiei merge cu aghiasmă la cimitir şi stropeşte mormintele celor adormiţi (Gordineşti—Hotin).

Slujba bisericească odată sfârşită, preoţii umblă pe la casele oamenilor vestind Botezul Domnului acelora ce nu au putut veni la biserică (Răspopeni—Orhei). Poartă sfânta cruce şi aghiasmă şi este însoţit de un grup de băieţi cari strigă: „Chiraleisa“ din grecescul „Kyrie,eleison“—Doamne miluește (Cepeleuţi—Hotin).

După ce stropeşte toate camerele şi pe toţi ai casei, toţi sărută sfânta cruce (Bogdăneştii-Noui, Ermoclia—Tighina). Se stropesc apoi vitele din grajduri (Brânzeni—Orhei) şi în urmă preotul este poftit în casă la masă.

I se dă un colac, pomană pentru cei morţi, un fuior de cânepă,—cămaşă pentru Iisus şi bani pentru osteneala preotului (Visoca—Soroca).

Fuiorul de cânepă se poate pune şi la sfânta cruce (Răspopeni—Orhei) cu aceeaşi semnificaţie ca şi mai sus.

Se mai face şi semnul crucii pe uşă, ca să se apere casa de duhurile rele sau ca să se ouă găina peste an (Popeasca—Tighina). Numai după plecarea preotului se aşează oamenii la masă, având grijă, mai înainte, să bea aghiasmă (Cepeleuţi—

Hotin, Bogdăneştii-Noui—Tighina). Se mănâncă din grâul făcut din ajun, precum şi alte gustări după alegere. Masa de altfel ca şi la Crăciun, Anul Nou şi Sf. Paşti, e mai bogată ca în alte zile ale anului. Cei ce mănâncă din aceeaşi bucăţică se vor vedea pe lumea cealaltă (Popeasca—Tighina).

În ziua de Bobotează nu trebue să speli, să coşi, să spoeşti ş. a., ca să nu ţi se sucească mâinile (Brânzenii-Vechi—Orhei, Popeasca—Tighina). Orişice lucru trebue făcut în ajun.

Fetele, mai cu voie mai fără voie, cad jos ca să se mărite mai degrabă (Popeasca—Tighina, Brânzenii-Vechi—Orhei) şi nu poartă mărgelele la gât, ca să nu plângă la nuntă (Bogdăneştii-Noui—Tighina). Flăcăii, ce vor cădea în această zi, fie alunecând pe ghiaţă, fie împiedecându-se de ceva în casă, vor fi iubiţi de bătrânii satului (Gura-Galbenă—Tighina).

Astfel trece ziua de Bobotează, dimineaţă în grija pentru cele sfinte, iar după masă în odihnă şi reflectare asupra celor dumnezeeşti (Ivancea—Orhei)

. . . . . .

În ziua de Sf. Ioan femeile bătrâne se duc cu trei bucăţi de slănină la biserică pentru a le sfinţi, ele fiind bune de leac în timpul anului (Sahaidac—Tighina, Seseni—Orhei). Se stropeşte cu aghiasma dela Bobotează, precum am văzut mai sus, lucrurile, fântâna, grădina s. a. (Zubreşti—Lăpuşna).

Seara, fetele topesc plumb şi-l aruncă în apă, pentru a-şi vedea ursitul în figura ce o ia plumbul solidificat în apă (Seseni—Orhei).

Cei ce poartă numele Ion sau Ioana se adună şi joacă „Hora Ionilor". Ziua următoare, 8 Ianuarie, numită „ziua babelor" se adună bătrânele satului la una din ele şi se veselesc, împletind la ciorapi şi retrăind amintirile cu toată vieaţa lor.

. . . . . .

Aşa se sfârşeşte şirul sărbătorilor de Crăciun, Anul Nou şi Bobotează; vieaţa reintră în normal cu aceleaşi griji ale gospodăriei. Se aşteaptă vremea primăverii, când munca câmpului chiamă la o nouă vieaţă satul şi pe locuitorii ei.

OBICEIURI, CREDINȚE ȘI SUPERSTIȚII DE SFINTELE PAȘTI

Dacă sărbătorile Crăciunului, Anului Nou şi Bobotezei înseamnă cinstirea unor începuturi noui de vieaţă pe calea mântuirii şi iubirii de aproape, — persoana Mântuitorului fiind punctul central, — atunci sărbătorile Sf. Paşti, cu tot ciclul lor, arată culminaţia, triumful celor dintâi, iar Sf. Înviere, linia de deosebire între o lume greşită şi prea pământească şi alta adevărată şi adânc cerească.

Sărbătoarea Crăciunului şi a Sf. Paşti, cu perioada anterioară de pocăinţă şi post şi perioada posterioară de reculegere şi întărire a credinţei, preocupă pe Românul nostru îndeosebi. Nu cunoaşte alte sărbători mai mari decât acestea: Naşterea, moartea şi învierea Domnului.

Dacă la naşterea şi botezul oricărui mic copilaş, se trăieşte vieaţa intens cu bucuriile ei, iar la moartea cuiva se împietreşte inima de durere până ce resemnarea vine şi-i ia locul, cu atât mai mult se cinstesc sărbătorile ce reamintesc aceleaşi episoade din viaţa Fiului lui Dumnezeu, căci prin Întruparea Lui, prin Botezul Lui şi prin Învierea Lui ni s'a arătat calea spre vieaţa veşnică (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Domnul Iisus Hristos este Însuşi Dumnezeu adevărat şi după poveţele Lui ne conducem.

Iisus nu a murit ca noi oamenii, căci natura-I divină nu putea fi moartă; a murit ca om spre a învia ca Dumnezeu.

Sf. înviere a Domnului este învierea firii şi a naturii. Păsările vin din alte meleaguri spre a întâmpina cu ciripitul lor, în ţara noastră, pe Cel ce este Fiul Stăpânului lumii. Florile gătesc

potirele lor din care să se reverse nectarul cel dulce, gustat de albine, iar prin felurimea culorilor ne îmbată ochiul şi mirosul lor ne adoarme în visări divine.

Ciclul sărbătorilor Paştilor începe cu lăsatul secului şi continuă cu postul, Floriile, Săptămâna mare, Sf. Paşti, Paştile blajinilor şi se încheie cu Înălţarea şi Pogorîrea Duhului Sfânt.

Obiceiurile, pe cari le vom găsi, nu se vor deosebi mult de ale fraţilor Români de pretutindenea, căci Basarabeanul este la el acasă, oriunde pe pământul strămoşilor, dela îndepărtata Tisă şi până la bătrânul Nistru.

Un suflet, o credinţă şi un gând, întovărăşesc obiceiul şi trăiesc în milioanele de indivizi, în pofida cutropitorilor străini de pe vremuri.

* * *

La lăsatul secului se petrece, se veselesc oamenii, pentru ca în postul mare să se călească sufletul în pocăinţă şi trupul în înfrânare; la Florii întâmpină cu flori de salcie pe Domnul; la Paşti, veselia se revarsă din plin, căci „Hristos a înviat"; la Înălţare ne înălţăm cu gândul către cer odată cu Domnul, iar la Rusalii ne cimentăm în suflet credinţa în Atotputernicul.

I

Timpul îşi deapănă firul său şi iată că se apropie ziua de *„lăsatul secului"*, ultima zi când se îngăduie mâncarea de frupt, înainte de Sf. Paşti. Oamenii se pregătesc pentru petrecerea din această zi: se taie păsări, se fierb mâncăruri alese din carne de porc, se fac fel de fel de copturi dintre care nu lipseşte plăcinta (Otac—Orhei). Ziua de „lăsatul secului" vine cu şapte săptămâni înainte de Sf. Paşti şi atunci se înfruptă din plin, căci va urma o perioadă lungă de post (Lozova—Lăpuşna).

Petrecerea începe de cu ziua (Otac—Orhei) şi continuă seara, în locuinţa vreunui gospodar mai chiabur sau rubedenie mai apropiată.

Se cântă, se spun snoave, tinerii încep diferite jocuri pe care le-am văzut la Anul Nou (Covurlui—Cahul), precum şi altele noui. Copiii stau pe scaune, în cerc, cu mâinile la spate

şi aşteaptă cu gurile deschise bucata de alviţă, legată cu o sfoară de tavanul casei. Se face mult haz la baterea alviţei, căci până se nimereşte alviţa în gură, jucătorii se umplu pe faţă cu albeaţa ei (Chişinău-oraş, Găvănoasa—Cahul).

Se mai pune o monedă într'o farfurie cu făină şi se caută moneda cu gura şi nasul în râsul celor de faţă. Acel ce găseşte moneda o iea în stăpânire, căci prea trudnică i-a fost munca (Faraoani—Cetatea-Albă). Asemenea se pune şi într'un vas cu apă şi se ridică moneta cu buzele, dinţii fiind strânşi ca să nu se înghită banul (Otac—Orhei).

Copiii apoi ies în ogradă şi fac un ghem de cârpe, îl pun în capătul unei nuiele, îl înmoaie în petrol şi-i dau foc. Cu aceste făclii colindă satul, învârtind lemnul şi făcând diferite figuri (Valea-Perjei Noui—Tighina).

Oamenii în vârstă îi urmează, dar ei nu fac făclii şi colindă satul, ci strâng grămezi de paie din ogradă şi le dau foc (Valea-Perjei Noui—Tighina).

Nu avem acele serbări ale Carnavalului din Apusul Europei, în cadrul dramatic şi feeric; avem petreceri simple, dar cu veselie şi voie bună nu mai prejos decât în Apus. Se râde, se glumeşte, se mănâncă şi se bea din plin. Cântecele şi râsetele întocmai ca talazurile unei mări sbuciumate răsună până hât! departe dela casa unde s'a făcut petrecerea.

Din plin se varsă bucuria în inimile creştinilor, pentru ca mai adânc să fie simţit postul (Otac—Orhei).

II

Începe postul mare şi din această zi şi până la Paşti în biserică se ţin slujbe de închinare Domnului şi de împărtăşire la patimile Lui.

Sufletul se pregăteşte pentru Învierea Domnului prin rugăciuni în biserici şi mătănii (Durleşti—Lăpuşna ş. a.).

Dacă sufletul se curăţă de nelegiuiri prin pocăinţă şi rugă, trupul trebue şi el să se pregătească prin cumpătare la mâncăruri şi înfrânare în faţa ispitelor, ca să se simtă mai cu tărie sfânta sărbătoare a Paştelui.

Postul are mai multe explicaţiuni: înfrânarea şi potolirea lăcomiei omului pentru cele pământeşti şi îndreptarea lui spre cele divine (Lozova—Lăpuşna).

Altă explicaţie ar fi: chinuirea trupului, spre a întovărăşi patimile Domnului înaintea răstignirii (Covurlui—Cahul); precum poate fi pus în legătură cu rătăcirea în pustiu a lui Iisus şi porunca sfântă să pătimim ca şi El (Pârjolteni—Lăpuşna).

Postul este respectat în toate satele basarabene.

Înfruptarea în timpul postului e un mare păcat, ba chiar păcat de moarte (Mârzeşti—Orhei). Cine va mânca de frupt în post se va îngrăşa prea tare, se va robi pântecelui şi va uita cărarea Domnului, săvârşind astfel un păcat de neiertat (Lozova—Lăpuşna).

Primele două zile din post, femeile obişnuesc să nu mănânce absolut nimic, numai a treia zi se duc la biserică şi acolo se servesc reciproc cu prune fierte cu zahăr (Valea-Perjei Noui—Tighina).

În prima zi de post, aşa numită ziua „spolocania", se spală toate vasele şi lingurile ce au venit în atingere cu dulcele; se spală nu numai cele folosite în ajun, ci şi cele neîntrebuinţate (Durleşti—Lăpuşna). Purificarea se face prin afundarea blidelor, oalelor şi tacâmurilor într'un cazan cu apă clocotită, iar obiectele de metal se trec prin para focului (Lozova—Lăpuşna). Spălarea vaselor se face şi a doua zi de post, cu aceeaşi semnificaţie, de a nu „înfrupta" mâncărurile de dulce pe cele de post (Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna).

După veselia dela lăsatul secului urmează un timp de reculegere. Liniştea ia locul sgomotului; seriozitatea,— veseliei. Nici hore, nici petreceri de orice fel nu au loc în timpul postului, căci e mare păcat (Micleuşeni—Lăpuşna). Sf. Biserică opreşte nunţile, căci nu le va merge bine în vieaţă tinerilor căsătoriţi. (Gordineşti-Hotin). În prima săptămână de post se împărtăşesc copiii de şcoală, după ce au urmat regulat la slujbele bisericeşti sub supravegherea învăţătorului (Covurlui—Cahul). Femeile le dau, după împărtăşit, covrigi şi colaci, fie la cunoscuţi, fie la

necunoscuţi, căci este pomană pentru morţi. Nu le încape în buzunare şi cad pe jos, atât de mulţi colaci şi covrigi primesc.

Începe strânsul ouălor pentru Paşti, atât pentru vopsit, cât şi pentru coptură (Pârjolteni-Lăpuşna).

Iată că avem şi mijlocul postului sau „miezul păreţilor", cum se cunoaşte în popor (Găvănoasa-Cahul, Zubreşti-Lăpuşna). A ceastă zi, ca un perete, desparte postul în două părţi egale Acum se numără ouăle strânse şi se socoteşte câte mai sunt de trebuinţă (Vărzăreşti—Lăpuşna).

A sosit şi ziua de Buna-Vestire şi mult se bucură tinerii şi tinerele, dacă vremea este frumoasă, căci tot astfel va fi şi la Paşti şi vor putea face horă (Cobâlca—Orhei). În această zi este „deslegare" şi se poate mânca peşte.

Tot mai mult se apropie sărbătoarea sărbătorilor, Sf. Paşti, şi pentru ca să fie neîntrecut de frumoase cântările corului, fetele ce cântă la biserică, copiii de şcoală, pregătesc cântările. Învierii (Pârjolteni—Lăpuşna).

Se începe „încrestarea" ouălor cu fel de fel de culori şi desene, ca să fie frumoase şi să placă flăcăilor (Otac—Orhei). Încrestarea continuă până la Paşti (Târşiţei—Orhei).

Întrecerea este tot mai mare şi tot mai reuşite ies ouăle, mai ales când sunt destinate alesului inimii. Unele fete se ascund prin unghere ca să nu le zărească vreo soră mai mare, vreo prietenă şi să le ia modelul. Este atâta fineţe în desene, în combinaţia colorilor, încât micul ou încrestat ajunge obiect de podoabă în casele până şi a celor mai pretenţioşi în artă.

Se face apoi curăţenia ogrăzii şi a locuinţei. Lucrurile sunt scoase afară şi se „murue", iar pe alocurea se lipesc spărturile (Brânzeni—Orhei), pentru că nu va intra Domnul în casa ce nu a fost grijită.

Îmbrăcămintea şi încălţămintea corpului se înnoieşte. Gospodarul are grijă într'o zi de târg să-şi urce pe toţi ai casei în căruţă şi să pornească în oraş ca să-i „înţolească" pentru Paşti (Nisporeni—Lăpuşna). Cele cumpărate nu se îmbracă sau încalţă decât la Paşti, căci e socotit ca o necuviinţă faţă de patimile Domnului să ne împodobim în post. Ele se pun la păstrare în ladă

Jambonul nu trebue să lipsească la masa dela Paşti şi de pe acum ţăranul are grijă să-l pue la afumat (Zubreşti—Lăpuşna).

Cu două săptămâni înainte de Paşti se pune într'o farfurie pământ şi se seamănă orz sau ovăs pentru ca să aibă timp să încolţească şi să crească mărişor, iar la Paşti se pune câteva ouă printre verdeaţă (Cricova—Lăpuşna, Covurlui—Cahul, Brânzenii-Vechi—Orhei).

În ajunul Floriilor, adică în Sâmbăta lui Lazăr, se duc femeile la cimitir unde fac pomană (G-ral Averescu—Ismail), în timp ce bărbaţii, dacă timpul este bun, lucrează la ogor sau fac diferite treburi în bătătura casei.

În ziua aceasta, adică în seara ajunului de Florii, starostele bisericii aduce sălcii cu mâţişori, ca să aibă pentru a doua zi, ziua Floriilor. La vecernia din această zi se împart şi sălcii tot ca şi la Florii, şi tinerii obişnuesc să lovească pe spate pe cunoscuţi şi necunoscuţi cu ele (Ordăşei—Orhei, Chişinău-oraş).

Fetiţele umblă în această seară, din casă în casă, cu cântece în amintirea morţii lui Lazăr; în schimb primesc ouă (Valea-Perjei Noui—Tighina). Aşa decurge postul şi iată-ne ajunşi în ziua Floriilor.

III

„Vin *Floriile* cu soare şi soarele cu Florii"—spune marele nostru poet V. Alexandri. Din bolta cerească se revarsă peste pământul tresărit din amorţirea iernii o lumină caldă. Ici vezi o floricică, colo un gândăcel, un fluturaş îşi bate aripioarele şi se aşează pe plăpânda floare. Cât farmec pretutindenea şi câtă vieaţă tresare în orice vietate, în orice firicel de verdeaţă!

De cele mai multe ori ziua Floriilor se bucură de un timp frumos, spre mulţumirea tineretului din sat, căci, cum va fi timpul la Florii — precum am văzut la Buna Vestire — aşa va fi şi la Paşti (Şistaci—Soroca, Otac—Orhei, Brânzeni—Orhei) şi flăcăii şi fetele vor putea să joace la horă şi să se veselească din plin. Dacă va fi ploaie în această zi, bătrânii se vor bucura, căci va fi un an bun, şi tinerii vor suspina că ploaia le va strica

rostul în zilele Paştilor (Gordineşti—Hotin, Mârzeşti—Orhei). Legea compensaţiei îşi are aplicaţie în acest caz. Ce le pasă tinerilor de nevoile vieţii ?!.. Sub căldura dragostei se pot lipsi de cele ale hranei.

În această zi, biserica se umple de poporeni, căci e mare păcat să lipseşti dela slujba religioasă de Florii (Siliştea-Veche—Lăpuşna). În timpul slujbei, preotul unge cu Sfântul mir (Otac, Ordăşei—Orhei) toate ramurile de salcie sau plop,—aşa numite „mâţişori" sau „stâlpări" —, aduse din ajun. Se întrebuinţează plopul în comunele unde nu se găseşte salcie.

Aceste crenguţe cu muguri catifelaţi şi argintii simbolizează florile cu cari L-au primit oamenii pe Hristos, la intrarea în Ierusalim şi noi creştinii se cuvine să-L primim în fiecare an cu flori şi rugăciuni.

După slujba religioasă, toţi creştinii duc mâţişorii acasă, familia îi „amiroase" (Cârpeşti—Cahul, Cepeleuţi—Hotin) şi împodobesc icoanele cu ei, iar o crenguţă o pun în grajd (Budeşti—Lăpuşna) sau în grinda casei (Otac—Orhei).

În alte comune nu se aduce în casă, ci se aşează crenguţe în streşina casei, afară (Visoca—Soroca, Durleşti—Lăpuşna, Cobâlca—Orhei), căci de o vom pune înăuntru va fi rău de gospodărie (Costeşti—Lăpuşna), va intra „necuratul" (Găvănoasa—Cahul, Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna) şi casa se va umple peste vară de atâtea muşte câţi mâţişori are salcia, se vor înmulţi, de nu te vei putea apăra de ele (Dereneu—Orhei).

Locul unde se aşează aceste sălcii sfinţite, diferă dela comună la comună, fără mare importanţă pentru noi. Principalul este că aceste ramuri de salcie sau plop sunt socotite sfinţite de către Românul basarabean, şi nu se poate întoarce dela biserică fără de ele fiindcă numai astfel îi ajută Dumnezeu la lucru peste an (Pârjolteni—Lăpuşna).

Pe alocurea, oamenii duc ei mâţişori la biserică, ca să fie sfinţiţi (Gordineşti — Hotin, Nemţeni — Lăpuşna) şi odată cu acestea duc şi colivă pentru sufletele răposaţilor.

Cu ramurile de salcie se împodobesc şi oamenii (Bogdăneştii-Noui—Tighina), iar numărul mugurilor arată anii câţi vor

trăi acei ce le poartă (Găvănoasa — Cahul, Nemţeni, Vărzăreşti-Codru, Nisporeni, Truşeni—Lăpuşna, Cobâlca — Orhei, Cepeleuţi — Hotin) şi acel ce va avea mai mulţi mâţişori dintre toţi ai familiei, acela va trăi mai mult şi-i va îngropa pe toţi (Bălăşeşti—Bălţi). Numărul mâţişorilor arată şi numărul puilor ce-i va scoate cloşca din ouă (Sadova—Lăpuşna). În ramura de salcie se mai pune o felie de slănină de porc, ca astfel să fie bună de vindecat bolnavii (Dereneu—Orhei).

Salcia sfinţită pusă în pământ se prinde uşor (Târşiţei—Orhei) şi fereşte gospodăria de trăsnet (Cobusca-Nouă — Tighina). Tunetul şi fulgerul se opresc dacă facem semnul crucii cu mâţişorii dela icoană (Cobâlca—Orhei). Dacă peste an se îmbolnăveşte vreo vită, se iea acelaşi mâţişor dela icoană sau din streaşina casei şi se mână vita la păşune, cu el şi astfel se vindecă (Cârpeşti—Cahul); asemenea când porneşte la obor să vândă vreun animal, îl mână din urmă cu această nueluşă, ca să primească bun preţ (Durleşti — Lăpuşna, Cureni — Tighina, Găvănoasa—Cahul, Cobusca-Nouă—Tighina, Pituşca—Lăpuşna).

O ramură dintre cele primite dela biserică se poartă în mână toată ziua Floriilor; seara se aduce vaca dela deal tot cu ea, căci dacă o laşi din mână, se zice că ai pierdut credinţa de Florii. Seara şi această ramură se pune lângă celelalte fie la icoană, fie în streaşina casei. Nu se aruncă nimic din salcie, căci altfel ar însemna nerecunoaşterea intrării Domnului în Ierusalim (Hasan-Batâr—Cetatea-Albă, Năduşita—Soroca).

Se face din pământ, în miniatură, un mormânt cu o cruce deasupra şi se seamănă peste tot cu orz. Acest mormânt cu crucea, reprezentând mormântul Domnului şi crucea dusă de El, până la Paşti va fi verde şi se va pune pe masă în timpul ospăţului (Năduşita—Soroca)

La masa dela prânz se mănâncă peşte, fie pregătit în untdelemn, fie sărat, cumpărat gata dela negustor (Hasan-Batâr—Cetatea-Albă, Durleşti, Mileştii-Mici—Lăpuşna, Şistaci—Soroca, Cepeleuţi—Hotin, Selemet—Tighina). Deslegarea se dă ca să pară postul mai scurt. Un bătrân cu iarna 'n plete, din comuna Năduşita—Soroca, ne explică că deslegarea vine de pe vremea

Catedrala din Bălţi

M-re veche moldovenească

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Mântuitorului, când a luat peşte din lacul Ghenisaret şi a dat Apostolilor.

În seara acestei zile, fetiţele ce au umblat în ajun cu cântece în amintirea morţii lui Lazăr, se duc la râu, având fiecare câte o pană şi le dau drumul. Fetiţa a cărei pană le întrece pe toate este aleasă „cumătră", iar în prima zi de Paşti va primi în ospeţie şi le va ospăta pe celelalte fetiţe ce-i vor aduce pască şi ouă roşii (Valea-Perjei-Noui—Tighina).

IV

În *săptămâna patimilor*, seara, la aşa numitele *„denii"*, creştinii se duc regulat la biserică după ce au avut grijă să aprindă candela (Parcani, Brânzeni — Orhei, Covurlui — Cahul). Tăcuţi se îndreaptă spre sfântul locaş, bărbaţii şi femeile în grupuri de câte doi-trei inşi şi cu smerenia zugrăitvă pe faţă, păşesc pragul bisericii, purtând în mâini lumânări groase ca să le ajungă pentru toate deniile şi pentru noaptea Învierii (Târşiţei—Orhei). Biserica este îmbrăcată în zăbranic negru, în amintirea suferinţelor pe cruce ale Mântuitorului (Curleni, Brânzeni—Orhei). Cântările sunt mai domoale şi mai adânc înţelese sunt patimile Domnului.

Miercurea seara flăcăii iau câte un braţ de paie şi le dau foc (Curleni—Orhei) sau iau o roată, o ung cu gaz şi-i dau foc, apoi o aruncă aşa aprinsă din culmea dealului până jos în vale (Cinişăuţi—Orhei). Focurile din serile cu denii amintesc lumina opaiţele din catacombele primilor creştini, ce serbau pe sub pământ, patimile Domnului (Bogdăneştii - Noui—Tighina). Orice copil ce se va naşte în această săptămână va pătimi toată viaţa lui (Costeşti - Gârlea—Lăpuşna).

Deniile mari încep de Joi şi ţin până la Paşti. La denia din Joia mare se adună oamenii la biserică cu mic cu mare, de pe la ora 6 seara, iar pe la ora 7 vine preotul şi începe să citească rar şi pe'ndelete cele 12 evanghelii ale Patimilor Domnului, şi la fiecare evanghelie oamenii stau în genunchi şi aprind lumânările. Clopotele vestesc până departe citirea unei noui evanghelii, pentru ca şi gospodinele ce au rămas acasă să plămădească

pasca, să se închine (Cojuşna, Zubreşti—Lăpuşna, Brânzenii-Vechii—Orhei, Străşeni, Pârjolteni—Lăpuşna). La citirea fiecărei evanghelii se face câte un nod pe o sfoară cu care se încing peste an bolnavii de friguri (Durleşti—Lăpuşna).

Este denia cea mai mare, căci Biserica cinsteşte şi creştinii se împărtăşesc din episodul tragic al vieţii Mântuitorului: judecarea, răstignirea pe cruce şi moartea lui Iisus. Se crede că lemnul crucii pe care a fost răstignit Mântuitorul era de ferigă, care pe vremea aceea trecea printre copacii falnici. După ce a purtat atârnat trupul Domnului, a fost blestemat să n'aibă flori şi tulpina să i se ridice abia de la pământ în mici crenguţe, cum o vedem azi pe la munte (Cârpeşti—Cahul).

Citirea celor 12 evanghelii ţine până la ora 12 noaptea, când oamenii se risipesc pe la casele lor, având grijă să ducă lumânarea aprinsă, ca să fie mai credincioşi la Dumnezeu (Căpriana—Lăpuşna) sau ca să aibă noroc în orice lucru (Brânzenii-Vechii—Orhei). Acasă fac o cruce cu fumul dela lumânare deasupra uşii dela intrare.

Începând din Joia Patimilor, oamenii serbează 9 Joi înainte în amintirea judecăţii Mântuitorului (Gordineşti—Hotin). E zi de suferinţe pentru Domnul şi suferinţa se va abate asupra acelora ce vor intra în vie în această zi, precum şi în joile următoare (9 sau 15), căci piatra va bate via şi nu va mai da rod (Stolniceni, Truşeni—Lăpuşna, Cobusca-Nouă—Tighina, Budeşti, Şendreni—Lăpuşna). Asemenea femeile „să nu se laie" (spele pe cap) Joia cu începerea Joiei mari, căci le va vâjâi capul şi le va cădea părul (Durleşti—Lăpuşna).

În ziua de Vinerea mare, între orele 12 şi 2 se scoate Sf. Aer din altar şi se aşează în mijlocul bisericii pe un catafalc improvizat sau pe o masă, însemnând că Iisus a murit (Costeşti-Lăpuşna, Ivancea—Orhei. Covurlui—Cahul, Brânzenii-Vechi—Orhei). Femeile şi copiii iau parte, de obiceiu, la această slujbă (Târşiţei—Orhei). În comuna Cucioaia—Bălţi vin şi bărbaţi în număr mare. Femeile dau ajutor la aşezarea Sf. Aer în mijlocul bisericii (Dumitreşti—Cetatea-Albă).

Doi cântăreţi citesc până seara la căpătâiul Domnului (Co-

jușna—Lăpușna). Când citesc „să treacă boalele și bubele“ atunci acei ce sunt bolnavi iau o găleată cu apă rece și se spală și boala le va dispare ca prin farmec (Gordinești—Hotin). Copiii trec pe sub masa unde se află Sf. Aer, făcându-și cruce (Siliștea-Veche—Lăpușna), iar cei mai în vârstă fac cruce și sărută Sf. Aer (Dumitrești—Cetatea-Albă), punând și câte un ou roșu. Fetele duc cât mai multe flori la biserică și le așează împrejurul Domnului (Cobusca-Nouă—Tighina).

Serviciul religios din seara Vinerii mari se face în cinstea îngropării. Oamenii se grămădesc din nou la biserică, bărbați ca și femei, și sărută Sf. Aer din mijlocul bisericii. Către sfârșitul slujbei, preotul iese afară în curtea bisericii cu Sf. Aer, corul și steagurile, urmat de întreg norodul cu lumânări în mâini și încunjoară biserica de trei ori. Apoi se îndreaptă către biserică, se oprește la ușă și, cu ajutorul câtorva oameni, ține sus Sf. Aer ca să treacă poporul pe dedesubt (Cojușna—Lăpușna, Ivancea—Orhei, Strășeni—Lăpușna, Gordinești—Hotin, Căpriana, Sadova—Lăpușna, Ordășei—Orhei).

Corul dela prohod este format, pe lângă cântăreții obișnuiți ai bisericii, și din oamenii din sat, cari cunosc cântarea și vor să ajute (Covurlui—Cahul).

Sf. Aer este așezat apoi în mijlocul bisericii, iar serviciul religios se încheie.

Tot în legătură cu Vinerea Patimilor menționăm: Acel ce se spală în zorii dimineții cu apă rece din izvor (Șistaci — Soroca, Selemet—Tighina) sau cu argintia rouă (Cobusca-Nouă—Tighina) sau chiar cu apă simplă (Gordinești-Hotin) se vindecă, căci apa este sfințită, precum sfințită era și apa ce ieșea din trupul Domnului în loc de sânge.

Sâmbăta la biserică se fac numai priveghiuri, citiri din cărțile sfinte.

Așa decurg deniile din Săptămâna mare. Nu numai cei vii trebue să se pregătească pentru Sf. Paști, ci și cei răposați și pentru aceasta în Joia mare, femeile se duc la cimitir, curăță mormintele, aprind candelele și afumă cu tămâie mormintele răposaților (Chișinău - oraș, Pârjolteni — Lăpușna).

Se dau apoi de pomană colaci şi covrigi celor săraci sau copiilor ce se grămădesc (Truşeni, Siliştea-Veche — Lăpuşna). Nu se dau bani, căci este păcat (Sireţi—Lăpuşna).

Postul este respectat în această săptămână în toate satele basarabene. Miercurea şi Vinerea din această săptămână sunt „zile seci", căci toată ziua nu se mănâncă nimic (Durleşti—Lăpuşna). Miercurea se posteşte, căci în aceas[illegible] zi Iuda L-a predat Iudeilor pe Mântuitorul, iar Vinerea este ziua înmormântării Domnului (Dereneu—Orhei, Străşeni—Lăpuşna). În Vinerea mare se poate mânca de post după ce s'a scos din altar Sf. Aer (Şendreni, Nisporeni—Lăpuşna, Brânzenii-Vechi—Orhei); cei tineri însă nici după scoaterea Sf. Aer nu mănâncă nimic până seara, ca să aibă soaţe sau soţi frumoşi (Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna, Găvănoasa—Cahul, Durleşti—Lăpuşna, Cobusca-Nouă—Tighina). Este o înfrânare a trupului, spre a fi vrednici de Sf. Înviere.

Înfruptarea în Săptămâna mare e un păcat strigător la cer (Străşeni, Nisporeni—Lăpuşna, Curleni—Orhei), iar cel ce calcă legea sfântă nu are voie să mănânce în ziua Învierii cu ceilalţi la masă (Otac—Orhei). Este isgonirea din sânul unei comunităţi creştine a acelora ce prin trufie şi necredinţă înfruntă datina străbună.

Către sfârşitul săptămânii *preotul umblă* din casă în casă, întovărăşit de dascăl, citeşte rugăciuni de „deslegare de post" şi vesteşte apropierea Învierii. Primesc dela creştini bani şi ouă (Otac—Orhei, Budeşti—Lăpuşna) sau numai ouă (Cobusca-Nouă—Tighina, Mârzeşti, Puhoceni—Orhei, Selemet — Tighina, Durleşti, Şendreni—Lăpuşna).

Nu numai prin rugăciuni şi post Românul basarabean se pregăteşte sufleteşte pentru primirea Paştilor, ci şi prin *împărtăşire* cu sfintele daruri. Cei ce nu s'au împărtăşit sunt necuraţi şi nu merită ca să mănânce de Paşti (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Se împărtăşeşte în unele comune şi de două ori: în cea dintâi săptămână şi în ultima a postului (Durleşti—Lăpuşna). Precum am văzut la cap. II, copiii de şcoală se împărtăşesc în prima săptămână a postului mare; ceilalţi se împărtăşesc în tot

timpul postului, mai ales Duminicile (Cepeleuţi—Hotin), cât mai aproape de Joia mare, data Cinei cea de taină, cât mai aproape de Paşti (Pârjolteni — Lăpuşna). Nu însă în Sâmbăta Paştilor sau în noaptea Învierii, căci aceasta dovedeşte că au furat tot timpul şi nu au avut timp pentru Sf. Împărtăşanie (Sireţi, Stolniceni—Lăpuşna, Brânzenii-Vechi — Orhei). În comuna Căpriana—Lăpuşna, din contra, cei ce se împărtăşesc în noaptea Învierii sunt buni la Dumnezeu. Bătrânii şi copiii se împărtăşesc în Joia mare (Otac—Orhei).

Înainte de împărtăşire, oamenii se spovedesc în faţa preotului. Cei ce nu vor mărturisi toate păcatele, le vor avea îndoite pe lumea cealaltă (Ivancea — Orhei). Cei ce sunt certaţi, se împacă, cerându-şi iertare de trei ori, cu vorbele: „mă rog de mă iartă!" (Truşeni — Lăpuşna, Cepeleuţi — Hotin, Şendreni — Lăpuşna). I se răspunde: „Dumnezeu să te ierte!". Acei ce nu s'au împăcat înainte de a primi Sf. Împărtăşanie, săvârşesc păcat greu. La împărtăşit femeile se duc cu covrigi şi colivă pe cari le dau de pomană celor săraci (Otac—Orhei). Întors dela împărtăşit, nu trebue să scuipe pe jos ca să nu se arunce părticele din Sf. Împărtăşanie (Şendreni—Lăpuşna, Visoca—Soroca).

* * *

Lăsând acum cele cereşti, să ne întoarcem la cele pământene.

La câmp lucrul continuă întreaga săptămână, dacă timpul este frumos în afară de Miercurea şi Vinerea, când nu se seamănă sau ară nimic, fiind zile seci şi nu răsare (Durleşti, Mileştii-Mici — Lăpuşna, Bogdăneştii-Noui — Tighina).

Cerealele semănate între Florii şi Joia mare se udă cu apă sfinţită ca să crească mai bine (Bogdăneştii-Noui — Tighina); harbujii se seamănă numai în acest timp (Târşiţei — Orhei). Oile se scot la imaş şi se face acolo o stână, dacă numărul lor este mare (Zubreşti—Lăpuşna).

Acasă gospodina lasă furca şi acul, căci este Săptămâna Patimilor, şi nu se toarce, nici nu se coase (Durleşti—Lăpuşna) şi ia mătura, face curăţenie prin casă, curăţă ograda de gunoiu,

ca să fie „primenită“ de Paşti. Bărbaţii, dacă nu au de lucru la câmp, le dau ajutor. Joia mare, dimineaţă, înainte de răsăritul soarelui, sau Sâmbăta mare se face focul în ogrăzi ca să se ardă gunoiul (Truşeni—Lăpuşna, Selemet—Tighina), prin grădini, ca să se cureţe pomii de omizi (Vosneseni, Cobusca-Nouă — Tighina); asemeni şi în poarta ogrăzii ca să se evite orice boală trimeasă asupra celor din casă (Vosneseni — Tighina).

Este păcat a se mătura în ziua de Paşti (Ulmu—Lăpuşna). Mult se mânie gospodina sau sora mai mare când mătură ograda şi copiii aruncă pe jos aşchii dela beţele ce le pregătesc ca să umble cu „Hristos a înviat!“ (Covurlui — Cahul). Aceste beţe sunt încrestate cu fel de fel de desemne ri. Femeile pregătesc bucate şi coc pâine şi pască, vopsesc ouăle în fel de fel de culori.

Cum masa dela Paşti trebue să fie bogată şi încărcată cu toate bunătăţile, pregătirile încep din Joia mare. Dacă nu se găseşte în sat cele de trebuinţă, ca: dulciuri, uleiuri, făină albă ş. a., precum şi acei ce nu au putut cumpăra hăinuţe noui copiilor, până în această zi, se duc în oraş şi cumpără, iar acasă vin încărcaţi cu de toate, în margina posibilităţilor (Recea, Zubreşti—Lăpuşna).

Nimeni nu împrumută ceva de ale gospodăriei ca să nu rămâe sărac tot anul (Cobâlca — Orhei). Se taie pentru masa dela Paşti miei, în amintirea răstignirii lui Iisus, care blând ca o oaie s'a jertfit pentru omenire (Parcani — Orhei), un purcel, un curcan pentru friptură (Şendreni — Lăpuna, Otac — Orhei). Cocoş nu se taie, căci cocoşul a vestit timpul când sf. Petru s'a lepădat de Iisus (Otac — Orhei, Durleşti — Lăpuşna) şi e mare păcat. Dintre mâncăruri nu trebue să lipsească piftia (Zubreşti—Lăpuşna). Se fac copturi de tot felul: pască, cozonaci, colaci ş. a., căci Dumnezeu ajută la lucru aceleea ce pregăteşte mâncăruri şi copturi pentru Paşti.

Încrestarea ouălor am văzut că începe încă după „miezul păreţilor“ şi continuă până la Paşti. Mai multe se încrestează şi se vopsesc în Joia mare, căci ouăle vopsite în această zi se crede că nu se strică niciodată (Bogdăneştii-Noui—Tighina, Gordineşti—Hotin, Dumitreşti—Cetatea-Albă, Boghenii-Noui—Bălţi).

Se mai vopsesc ouă şi în Vinerea mare (Străşeni—Lăpuşna) sau Sâmbăta mare (Pârjolteni—Lăpuşna, Cucioaia—Bălţi, Dereneu—Orhei, Sadova, Siliştea-Veche—Lăpuşna, Samaşcani—Orhei), ca să fie mai aproape de Paşti şi să ţie mai mult timp.

Obiceiul înroşirii ouălelor este foarte răspândit în Basarabia şi-l găsim în toate comunele. Vopsirea ouălor se face în toate culorile, fie una singură, fie culori combinate. Fetele mari, după ce au încrestat ouăle cu diferite desemne şi figuri, aleg pe cel mai frumos şi-l trimit prin fratele mic la flăcăul iubit de ea. Se alege însă oul cel mai bine încondeiat (Cepeleuţi—Hotin). Dacă acesta primeşte darul şi-l ţine trei zile şi-l aduce înapoi sau îl trimite prin cineva, e semn că şi el împărţeşte sentimentele ei şi se vor căsători. Dacă flăcăul nu-l trimite, atunci fata se supără şi cunoaşte că el nu împărtăşeşte iubirea ei (Ermoclia—Tighina).

Încrestarea se face prin cruciuliţe, linii curbe, chiar desemne artistice, dacă fata are talent.

În privinţa vopsirii ouălor în Basarabia sunt mai multe legende. Le vom lua în ordinea răspândirii lor: Maria Magdalena sau, pe alocurea, Maica Domnului s'a dus cu un coş de ouă şi a aşezat ouăle la picioarele lui Iisus, când era răstignit. Sângele Domnului a curs din rană şi a înroşit ouăle (Dereneu—Orhei, Pârjolteni—Lăpuşna, Ocniţa, Târşiţei, Ordăşei, Parcani—Orhei, Bălăseşti—Bălţi, Puhoceni, Cobusca-Nouă—Tighina).

Fecioara Maria venise cu ouăle ca să le dea fariseilor pentru a-i îmbuna să nu-L răstignească pe Iisus; ei, însă, nu au primit, căci prea mare era ura lor contra Lui (Recea—Lăpuşna). În ziua Învierii, Maica Domnului da din acele ouă înroşite cu sânge, tuturor, zicându-le: „Hristos a înviat!“.

Se mai crede că se vopsesc ouăle în amintirea sângelui Domnului vărsat pe cruce (Zubreşti, Căpriana, Sadova, Durleşti—Lăpuşna, General Averescu—Ismail, Cepeleuţi—Hotin).

Ouăle se mai înroşesc, căci Maria Magdalena când s'a dus la Pilat cu un coş de ouă şi i-a spus că a înviat Iisus, el nu a crezut şi a zis, că va crede când se vor înroşi ouăle din coş.

Într'adevăr, când a dat învelitoarea la o parte ouăle din albe erau roşii (Ulmu—Lăpuşna, Valea Perjei-Vechi—Tighina).

Asemenea, un evreu ce trecea pe drum nu a crezut că a înviat Iisus. El a zis că va crede când se vor înroşi ouăle din coşul femeii şi imediat s'au înroşit (Boghenii-Vechi—Bălţi). După aceea, Maria Magdalena s'a dus acasă şi de bucurie a boit toate ouăle ce le avea, nu numai în roşu, ci şi în alte culori şi le-a dat trecătorilor (Cricova-Lăpuşna).

Se mai vopsesc în roşu ouăle, căci tot Maria Magdalena a muiat un ou în sângele Domnului şi l-a dat unuia dintre Apostoli (Covurlui—Cahul, Parcani—Orhei).

Asemeni, se mai crede că se boiesc căci pietrele cu cari aruncau cărturarii după Iisus, când Î-l duceau la răstignire, se făceau roşii (Alexandreni—Bălţi), precum şi în amintirea cocoşului ce a cântat de trei ori, când s'a lepădat Petru şi apoi s'a înroşit de greşeala făptuită (Costeşti—Lăpuşna).

Cozonacii şi pasca se fac în Joia mare (Otac, Târşiţei—Orhei, Sadova—Lăpuşna, Ivancea—Orhei, Străşeni—Lăpuşna) sau în Vinerea mare (Brânzeni—Orhei, Şiliştea-Veche—Lăpuşna, Ordăşei—Orhei, Dumitreşti—Cetatea-Albă). Dacă se coace pască cu brânză de vacă în Miercurea sau Vinerea Mare, atunci nenorocire mare se va abate asupra vacii (Briceni—Hotin, Samaşcani—Orhei).

La pregătirea cozonacilor nu se lasă aluat în covată, ca să se mărite fata din casă mai în grabă (Ivancea—Orhei). Contrar, nu se va mărita niciodată. Se pun în pască mirodenii, ca aceasta să aibă miros plăcut, precum avea trupul Domnului Iisus Hristos când a fost uns de către Maria Magdalena (Cricova—Lăpuşna). Cojile ouă lor rămase dela pregătirea aluatului nu se aruncă, ci se dau pe apă ca să ajungă în „ţara blajinilor“ să ştie şi aceştia că a sosit Paştile (Străşeni—Lăpuşna). După ce s'au pus cozonacii şi pasca la cuptor nu are voie nimeni să deschidă uşa camerei, ca să nu se facă rece înăuntru şi să nu crească cozonacii. Sgomotul încă împiedecă creşterea lor şi deaceea femeile opresc pe copii să facă sgomot în jurul cuptorului (Otac—Orhei, Cricova—Lăpuşna).

. . . . . .

A sosit *Sâmbăta*, ultima zi a postului mare şi în acelaşi timp ajunul Sf. Paşti.

La biserică se ţin priveghiuri, în timp ce fetele din când în când trag clopotele bisericii, crezând că astfel se vor mărita mai repede (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Pe alocurea nu se mănâncă nimic toată ziua (Căprîana, Micleuşeni—Lăpuşna). Femeile dau de pomană pentru cei morţi (Bogdăneştii-Noui—Tighina) şi înroşesc ouă sau coc cozonaci, precum am văzut mai sus.

Bărbaţii se duc la câmp şi continuă lucrul având grijă să semene în această zi multă cânepă, închipuind urzeala din care s'a făcut giulgiul ce a înfăşurat trupul Domnului (Mileştii-Mici —Lăpuşna).

Pe alocurea însă nu se lucrează la câmp (Cucioaia—Bălţi, Sadova— Lăpuşna, Samaşcani—Orhei).

Acasă se continuă cu pregătirile pentru Paşti: se mătură curtea, se aranjează uneltele la locul lor; copii şi flăcăii aduc crengi de teiu şi iarbă cosită. Crăcile le pun pe pereţi şi la poartă, iar iarba pe jos ca să se cunoscă într'adevăr că a venit Paştile (Pârjolteni—Lăpuşna, Cobâlca—Orhei). Lucrurile împrumutate pe la vecini se aduc înapoi, căci altfel nu va merge bine gospodăriei peste an (Seseni—Orhei, Şistaci—Soroca, Durleşti—Lăpuşna, Otac—Orhei).

Spre seară se duc vitele, pe scurt timp, la păşune, ca să fie sănătoase tot anul (Sireţi—Lăpuşna). De cum se întunecă se fac focuri în tot satul, chiar şi afară pe câmp, cu paie şi stuf ca să se lumineze cât mai departe (Cobusca-Nouă—Tighina, Năduşita—Soroca). Focul se face în amintirea străjerilor, ce-L păzeau pe Iisus (Selemet—Tighina) şi pentru a se alunga duhurile necurate de pe lângă casă (Durleşti—Lăpuşna).

După ce s'au sfârşit toate cele cuvenite pentru Paşti, oamenii se spală. Curăţenia sufletească dobândită prin post şi rugăciune cere şi o curăţenie trupească, după trudnica muncă de până acum, şi ca urmare toţi ai casei dela pruncul necunoscător al vieţii şi până la bătrânii cu iarna'n plete se spală.

Numai îndeplinind toate cele moştenite din străbuni, Românul basarabean e mulţumit şi cu voie bună aşteaptă Sf. Înviere.

V

E sfânta noapte a Învierii, sărbătoarea de frunte a tuturor creştinilor. Dangătul clopotelor răsună rar şi solemn în limba-i măeastră, iar tâlcul lor îl înţelege orice creştin. Este chemarea sfântă de veacuri repetată către creştinii de pretutindenea: să vie la Sf. Inviere.

În biserică, un cântăreţ cărunt citeşte din Sfintele cărţi crâmpee din vieaţa Mântuitorului şi unii din poporeni ascultă. Tinerii, fete şi flăcăi, se duc de cu seară la biserică, unde stau până dimineaţa şi bat toaca din când în când (Micleuşeni-Lăpuşna). Intre timp se mai duc şi se dau în scrânciobul din bătătura satului (Mileştii-Mici—Lăpuşna). Femeile bătrâne asemenea se duc la biserică de cum înserează şi stau toată noaptea (Valea-Perjei-Noui—Tighina). În comuna Dumitreşti—Cetatea-Albă, femeile din sat obişnuesc să păzească pe Iisus Hristos, până la miezulnopţii, când începe slujba. Adânca pace din cer s'a unit cu voia bună şi înţelegerea deplină dintre oamenii de pe pământ.

Pe la case, bărbaţii şi femeile, trudiţi de munca zilei şi mai ales copiii ce vor colinda tot satul în noaptea aceasta, se culcă îmbrăcaţi. fără să mai astearnă pe laviţe, păturі sau preşuri. Lampa nu este stinsă, ci lăsat fitilul în jos. La lumina candelei şi acea slabă a lămpii, aţipesc. Candela trebue să ardă tot timpul în această noapte sfântă (Truşeni, Străşeni—Lăpuşna, Târşiţei—Orhei) căci de se va stânge, acei ce locuesc în această casă n'au credinţă în Dumnezeu (Străşeni—Lăpuşna) sau locuinţa nu este curată, spiritul rău s'a încuibat acolo (Dumitreşti—Cetatəa-Albă). Pe la ora 11, cei ce au aţipit se ridică grăbiţi şi se gătesc să meargă şi ei la Inviere. Mai întâi duc viţelul la vacă, să doarmă împreună în această noapte, pentru înmulţirea laptelui (Vosneseni—Tighina). Apoi cu mic şi mare îşi spală faţa cu apă în care s'au pus un ou roşu şi un ban de argint, ca să fie rumeni la faţă şi să aibă bănet (Cobâlca, Târşi-

ţei, Seseni—Orhei, Bălăşeşti—Bălţi, Briceni—Hotin, Dumitreşti—Cetatea-Albă). Pe alocurea se pune şi un ou alb, să fie sănătoşi ca şi acesta (Curleni—Orhei). În comuna Cârpeşti—Cahul nu se spală cu apă înroşită decât după ce s'a sfinţit oul.

Nimeni nu trebue să doarmă în această noapte după începerea slujbei pentru Sf. Inviere, căci în caz contrar va dormi tot anul (Târşiţei—Orhei); fetele nu se vor mărita peste an (Cârpeşti—Cahul). Creştinii grăbiţi se îndreaptă spre Sf. locaş, iar pentru paza casei rămâne unul dintre membrii familiei, care spre ziuă se va duce cu pasca la sfinţit (Buşeuca—Orhei, Dumitreşti—Cetatea-Albă). Femeile ce nu au dovedit să cureţe prin casă, aşa numite leneşe, rămân şi ele acasă (Gordineşti—Hotin). Persoana de pază a gospodăriei pune şervete pe la icoane, pe masă ş. a (Covurlui—Cahul).

Nimeni, în afară de cei de mai sus, nu trebue să lipsească dela slujba Învierii; contrar este socotit un rău creştin şi în ziua de Paşte, nimeni nu-i va da creştinească salutare „Hristos a Înviat!" (Târşiţei—Orhei). Asemenea o mare nemulţumire se va abate asupra lui (Chişinău-oraş, Ulmu—Lăpusna, Străşeni—Lăpuşna), şi va fi un leneş fără pereche (Găvănoasa—Cahul, Otac—Orhei, Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna, Pituşca—Lăpuşna), iar norocul îi va dormi întregul an (Zubreşti—Lăpuşna).

La plecare lasă porţile ogrăzii deschise, să între binecuvântarea lui Dumnezeu înăuntru (Cobâlca—Orhei) sau norocul (Buşeuca—Orhei).

Cu grabă şi bucurie se îndreaptă spre biserică, cu lumânările în mână, precum şi cu câteva ouă şi cu lumânările pe care le vor da copiilor de pomană (Otac—Orhei).

Vueşte satul de mişcare, iar în jurul bisericii tot mai multe lumini se aprind. Valuri, valuri se îndreaptă spre sf. biserică creştinii în haine de sărbătoare.

O datină veche, din străbuni, foarte răspândită în Basarabia, este a focurilor din această noapte. Flăcăii aprind focuri şi cerul se luminează până departe, căci şi la Învierea Domnului cerul s'a luminat (Dereneu—Orhei, Ciocâlteni—Orhei). Învierea Domnului aduce lumină mare şi despică întunerecul (Cimişlia—

Tighina). Asemenea focul se face şi în amintirea soldaţilor ce-l păzeau pe Iisus (Seseni—Orhei) sau pentru ca să fie cald peste vară (Pituşca—Lăpuşna).

Focul se face lângă biserică (Cucioaia—Bălţi, Sadova—Lăpuşna, Pituşca—Lăpuşna), pe dealuri (Brânzeni—Orhei, Durleşti—Lăpuşna), pe câmpie în afara satului (Târşiţei—Orhei), în apropierea troiţelor şi se aruncă tămâie peste foc ca să se alunge necuratul din preajma lor (Cepeleuţi—Hotin), prin cimitire (Zubreşti — Lăpuşna, Străşeni — Lăpuşna, Budeşti — Lăpuşna), să cunoască şi cei răposaţi că a sosit Sf. Paşti şi sufletele lor să vină pe lângă casele unde au trăit în vieaţă şi să rămână până la Rusalii, când se vor ridica în cer, odată cu Domnul.

Împrejurul focului mare, unul singur pentru întreg cimitirul, se asează scaune, cuţite, furculiţe, precum şi ceva gustări,—masa Paştilor pentru acei ce dorm somnul veşnic.

Tinerii satului se grupează mai mulţi laolaltă şi strâng materialul combustibil de cu ziua (Stolniceni—Lăpuşna). Focul se face din căpiţele de paie (Gordineşti—Hotin, Cobusca Nouă—Tighina, Budeşti—Lăpuşna), din lemne luate pe ascuns dela gospodarii ce au fete mari (Sadova—Lăpuşna), mai ales porţi (Parcani—Orhei, Şendreni—Lăpuşna) sau maldări de trestie (Alexandreni—Bălţi). Se dau foc chiar la colibe mici şi dărăpănate, răsleţite pe dealuri (Durleşti—Lăpuşna, Buşeuca—Orhei, Otac—Orhei). Peste focul din apropierea casei se aruncă tămâie, cu aceeaşi semnificaţie ca şi la troiţe (Cepeleuţi—Hotin). Cei ce au furat ceva aruncă lucrul furat în foc, căci altfel numai acel lucru furat îl va avea la gospodăria sa (Bălăşeşti—Bălţi). Focul este aţâţat de flăcăi din când în când şi arde până spre ziuă (Cucioaia—Bălţi). E ruşine pentru flăcăul care nu a aprins măcar un braţ de paie (Vărzăreştii-Noui—Lăpuşna). Până şi hoţul ce îndeplineşte acest fapt, fie că dă foc la o scârtă de paie, la vreo stână sau chiar la o arie, are noroc în meseria lui şi nu va fi prins (Cucioaia—Bălţi).

După direcţia în care se îndreaptă para focului—mai ales cea albastră,—se poate şti, unde se găsesc comori (Costeşti—Lăpuşna, Cucioaia—Bălţi). Când trebue să stingă focul, flă-

căii sar deasupra lui, crezând că fac rău diavolului (Cureni—Tighina). Se umblă şi cu „pocorniţele". Acestea sunt nişte torţi formate din tinichele cu gaz şi aprinse (Brânzeni—Orhei) sau chiar beţe lungi, unse cu smoală şi aprinse (Covurlui—Cahul). Cu ele se colindă tot satul, în noaptea Invierii, în cântece de „Hristos a înviat" întretăiate de cele vesele şi lumeşti.

În comuna Ordăşei—Orhei se leagă „o sarcină de paie" cu lemne, se aşează pe nişte scânduri puse pe râul Răut şi li se dă foc. Astfel aprinse, ele plutesc la vale, vestind Invierea Domnului.

Nu numai noi oamenii aprindem focuri să cinstim prin lumină pe Domnul, dar chiar Atotputernicul aprinde pe dealuri focuri, mai ales unde sunt ascunse comori (Zubreşti, Şendreni—Lăpuşna, Otac—Orhei, Visoca—Soroca). Dumnezeu aprinde comorile ca să pedepsească pe cei lacomi după bani şi strângători de comori pământeşti fără să se gândească la cele dumnezeeşti (Şendreni—Lăpuşna). Comoara arsă este nimicită şi cel ce a ascuns-o nu o mai găseşte. Se mai crede că acele flăcări ieşite din pământ sunt lumini din luminile cereşti dela Invierea Domnului (Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna). Comorile ard cu flăcări strălucitoare pe la miezul nopţii (Durleşti, Truşeni—Lăpuşna). Comorile ascunse, fiind ale diavolului, nu trebue nici noi să le luăm, căci altfel ne vindem sufletul nostru şi familia, necuratului (Sadova—Lăpuşna). Este o încercare a Atotputernicului spre a ne încerca credinţa. Totuşi mulţi veghează să zărească flacăra acelor comori (Truşeni, Sireţi—Lăpuşna, Selemet—Tighina). La observarea flăcării unei comori, se pune ceva din ale îmbrăcămintei sau încălţămintei ca să se marcheze locul, unde să se caute a doua zi. Dacă va pune pălăria, va săpa un stat de om (Târşiţei—Orhei), iar ghetele, de le va pune, la mică distanţă de pământ se va găsi comoara. Se mai umblă şi după iarba fierului, întocmai ca şi după comori (Vărzăreşti—Lăpuşna). Cu toate că de amar de ani se tot veghează la găsirea comorilor, nimeni nu a găsit bănet, însă sufletul s'a lăsat ispitit de armele diavoleşti.

Focurile pe dealuri, aprinse dela sine, sunt numai inchi-

puiri născute sub impresia focurilor aprinse de oameni. E o superstiție ce trebue să dispară.

Să ne reintoarcem la sfânta slujbă a Invierii.

După o scurtă rugă către Atotputernicul începută în interiorul bisericii, pe la miezul nopții, preotul în odăjdii de sărbătoare. cu steagurile și cu sfânta icoană a Învierii, iese din biserică urmat de întregul norod. Starostele bisericii închide ușa Sf. locaș. Apoi se încojoară biserica de trei ori, după care urmează citirea evangheliei Sf. Învieri. Urmează o tăcere de câteva clipe, de reculegere și adâncă înțelegere a Dumnezeirii, și în urmă încep cântările Învierii. Clopotele bisericii în limba lor vestesc văzduhului evenimentul sfânt. Mai repezi sunt loviturile în metalul sunător, mai plin de avânt și înălțător e cântecul lor. Acum prea repezi ca valurile mării sbuciumate, acum liniștite ca o cântare îngerească. Fericiți acei ce le înțeleg taina lor și se pătrund de ea!

Salvele de tunuri de prin orașe, salvele de arme de pe la sate sguduesc pământul din soare-răsare către soare-apune. „Hristos a înviat!“ răsună glasul preotului îndreptat cu fața spre cele patru zări, iar un „Adevărat a înviat!“ răspunde mulțimea norodului adunat. Luminile de pe cerul înstelat sunt însoțite de luminile pământului: focurile făcute de tineri și de luminile lumânărilor.

În această noapte sfântă, când „Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând și celor din mormânturi viață dăruindu-le“, se dau porțile raiului în lături și se deschide cerul. Numai cei buni și curați la suflet văd această minune (Siliștea-Veche—Lăpușna, Peciștea—Orhei). Cei ce mor în noaptea Învierii trec în rai (Vosneseni—Tighina). Cei ce dorm somnul veșnic ies din morminte și se sărută între ei (Brânzeni—Orhei). Duhul sfânt plutește pretutindenea în lume, iar diavolii au pierit (Târșiței — Orhei), odată cu soldații ce s'au cutremurat la Învierea Domnului (Dumitrești—Cetatea-Albă). Animalele prind glas și vorbesc, iar acei ce se încumetă să intre în grajd în clipa aceea pier pe dată (Bogdănești-Noui—Tighina).

E atâta mulțumire pe fețele tuturor cum niciodată nu se

vede în celelalte zile ale anului! Cei certaţi se împacă şi se sărută (Parcani—Orhei, Cricova—Lăpuşna). Asemenea se sărută prietenii între ei, rudele între ele (Vosneseni—Tighina), sau chiar necunoscuţii (Brânzeni—Orhei). Sărutarea şi a necunoscuţilor este un obiceiu rusesc, ce a pătruns şi în Basarabia. Asemenea menţionăm un obicei din comuna Ivancea—Orhei. Când preotul zice „Hristos a înviat!" acei ce sunt vânători zic: „şi iepuri împuşc!", ca să le ajute Domnul la vânat, iar femeile ce cultivă cartofi zic: „cartofi mari culeg!", ca să aibă recoltă îmbelşugată.

Când preotul zice: „Hristos a înviat!", atunci vrăjitoarele, fermecătoarele, femeile, cari de mai înainte au avut grijă să ţină subţioară timp de câteva săptămâni, un ou părăsit, zic: „şi-al meu a înviat!" şi din acel ou, ese un pui schilod, de multe ori cu figură diavolească, cred ele, şi cu acest ou fac farmece (Selemet-Tighina). Dacă femeile din sat bagă de seamă aceasta, imediat scot, cu mult sgomot, din biserică pe aceea ce pângăreşte Sfânta noapte a Invierii Domnului.

Numai după ce a răsunat cântarea de slavă a Invierii, numai atunci se poate ciocni ouăle roşii (Ciocâlteni — Orhei, Şistaci — Soroca, Brânzenii-Vechi — Orhei, Târşiţei — Orhei); contrar este mare păcat.

Preotul, după săvârşirea Invierii, se îndreaptă către uşa bisericii şi pe scară se adresează iar norodului cu „Hristos a înviat" şi acelaş răspuns răsbate de pretutindeni; apoi se intră în biserică cu făcliile aprinse. Cântările corului de slavă întru Domnul sunt întretăiate de repetările preotului în faţa altarului şi de ale poporului adunat să preamărească pe Domnul. Biserica e plină de lumină, de fum şi de credincioşi, încât nu se găseşte un loc liber. Pe scările bisericii şi în ogradă stau credincioşi cu lumânările aprinse. Cei din biserică, de lângă altar, la fiecare strigare a preotului de „Hristos a înviat" dau câte un ou roşu (Otac — Orhei).

Cât timp ţine slujba religioasă, nimeni nu pleacă dela biserică, contrar de ceeace se întâmplă în oraşe, când o parte însemnată, zisă „cultă", părăseşte slujba pe la $12^1/_2$, după săvârşirea Invierii. E socotită ca un păcat mare, plecarea dela bi-

serică mai înainte de a se termina cântările sfinte (Pârjolteni — Lăpuşna, Otac — Orhei, Cucioaia — Bălţi, Cepeleuţi —Hotin). Copiii însă umblă până la ziuă pe la casele gospodarilor şi vestesc „Hristos a înviat!", iar după ce primesc răspunsul: „Adevărat a înviat!" dela persoana rămasă ca pază gospodăriei, li se dă câte două ouă (Puhoceni — Tighina, Samaşcani — Orhei). Copiii neastâmpăraţi şi îndrăsneţi umblă cu felinare pe la biserici şi string lumânările fetelor (Chişinău — oraş).

În spre ziuă, serviciul religios se termină şi gospodarii se duc pe la casele lor, având grijă să ia tămâie, bună pentru cazuri de boale (Zubreşti — Lăpuşna) şi să ţie aprinsă lumânarea până acasă (Visoca — Soroca, Pârjolteni — Lăpuşna, Parcani — Orhei). Cu fumul dela lumânare fac semnul crucii la uşorul uşii si ţin apoi lumânarea pentru diferite cazuri grele peste an. Grindina şi furtuna mare sunt oprite cu această lumânare (Vărzăreşti — Lăpuşna, Şistaci — Soroca, Gordineşti—Hotin, Selemet— Tighina, Micleuşeni — Lăpuşna), precum şi pentru alungarea trăsnetului şi ferirea de înnec a gospodăriei (Stolniceni — Lăpuşna); asemeni pentru ghicirea ursitului la Anul Nou (Mileştii-Mic — Lăpuşna, Durleşti — Lăpuşna, Cobusca-Nouă — Tighina); vindecă şi boalele, căci are putere dumnezeească (Şendreni— Lăpuşna, Visoca — Soroca) şi alungă duhurile rele atât dela casă, cât şi dela cei ce o locuesc (Cureni — Tighina).

De acasă pleacă apoi la biserică un membru al familiei cu pască şi toate cele destinate spre a fi sfinţite. În comuna Cricova-Lăpuşna acei ce se duc la sfinţit pasca se vopsesc pe faţă cu culoarea dela un ou roşu, ca să fie rumeni tot anul. Se duce la biserică: pască, cozonaci, pască cu brânză, slănină, ouă roşii, o bucată de unt, un colac pentru preot şi chiar puţină sare (Brânzenii-Vechi — Orhei, Otac — Orhei, Ciocâlteni — Orhei, Sireţi — Lăpuşna, Cobâlca — Orhei, Costeşti — Lăpuşna). Toate acestea se sfinţesc odată cu pasca. Prin pască se înţelege un cozonac destinat mai înainte ca să simbolizeze Sf. Paşti.

În comuna G-ral-Averescu — Ismail, alături de pască şi celelalte, se duce şi câte un ou şi lumânare pentru fiecare membru al familiei. Ouăle se înseamnă ca să se ştie a cui sunt.

În comuna Recea — Lăpuşna se duce şi tărâţe, făină cu care se face un aluat. Când se îmbolnăveşte vreo vită peste an, i se dă spre vindecare.

Slănina sfinţită de Paşti este bună ca leac contra oricăror boale, mai ales buboaie (Gordineşti — Hotin, Cucioaia — Bălţi, Ocniţa — Orhei, Seseni — Orhei, Şistaci — Soroca). Dacă un şoarece va gusta, va deveni liliac (Sadova — Lăpuşna).

Ca să aibă noroc la păsări şi animale, se aduce şi o pasăre friptă şi un jambon spre sfinţire şi se mănâncă de Paşti din ele (Ocniţa — Orhei). Orice obiect pus pe pască şi sfinţit nu-l vei pierde niciodată (Bălăşeşti — Bălţi).

La biserică se aşează pe două rânduri, toţi cu cele aduse în faţă şi cu lumânările aprinse. Se pot aşeza şi în formă de dreptunghiu. Este un obiceiu general în Basarabia, şi sfinţirea pascii am găsit-o în toate comunele cercetate de noi. Preotul, înainte de a sfinţi pasca, înconjoară iarăşi biserica, cu steagurile, şi trece printre cei adunaţi cu daruri şi săvârşeşte sfinţirea. Este urmat de un ajutor, care primeşte într'un coş ouă roşii, cozonac ş. a. Când sunt aşezaţi în formă de dreptunghiu, în mijlocul acestora se întinde un covor, pe care se rostogolesc ouăle şi colacii pentru preot (Căpriana — Lăpuşna, Hasan-Batâr — Cet.-Albă, Brânzenii-Vechi — Orhei). Din pasca sfinţită nu se dă preotului.

Cei de acasă, în timpul acesta, nu gustă nimic până ce nu se întoarce cel plecat cu pasca sfinţită. Este un păcat greu a se mânca altceva înainte de pască (G-ral-Averescu — Ismail, Pârjolteni — Lăpuşna, Cepeleuţi — Hotin, Cricova — Lăpuşna).

După întoarcerea dela biserică se înconjoară casa de trei ori cu cele aduse (Cucioaia — Bălţi), ca să nu se alipească hoţii de casă; se face semnul crucii cu cuţitul prin camere (Covurlui—Cahul), ca să se alunge necuratul, apoi se sărută toţi ai casei, zicându-şi „Hristos a înviat" (Năduşita—Soroca, Şistaci—Soroca).

Părinţii scol din somn pe copilaşii ce dorm şi le spun „Hristos a înviat" şi aceştia răspund: „Adevărat a înviat!" (Vosneseni—Tighina), apoi aceştia cer iertare părinţilor de greşelile făptuite (Covurlui—Cahul).

Toţi se spală din nou cu apă în care s'a pus un ou roşu, unul alb şi o monetă; apoi se aşează la masă în zorii zilei (Brânzenii-Vechi—Orhei). În apă se mai toarnă şi aghiasmă şi se dă după spălare vitelor (Bălăşeşti—Bălţi). Mâncarea aceasta disdedimineaţă e foarte plăcută mai ales după postul mare. Se înfruptă întâi din pasca sfinţită (Ciocâlteni—Orhei, Cârpeşti — Cahul, Căpriana—Lăpuşna, Parcani—Orhei, Budeşti — Lăpuşna, Şendreni—Lăpuşna, Dereneu—Orhei). Se taie în patru părţi câte o bucăţică, care se va da vacii de Sf. Gheorghe (Târşiţei—Orhei), ca şi impletiturea dela pască, care se păstrează tot pentru vite, ca să se înfrupte şi ele şi să fie păzite de rele (Brânzenii-Vechi—Orhei) sau să dea mult lapte (Puhoceni—Tighina). Vitelor li se mai dă şi un colac sfinţit special pentru ele (Şistaci—Soroca).

Pasca se mănâncă câte puţin, ca să ajungă şi în celelalte zile ale Paştilor.

Partea de mijloc, însă, se păstrează la icoană (Şendreni—Lăpuşna).

După pască se ciocnesc ouăle şi se mănâncă acestea (Covurlui—Cahul, Truşeni—Lăpuşna). Acel ce sparge toate ouăle va fi norocos peste an (Visoca—Soroca).

La ciocnirea ouălor aceleaşi sfinte cuvinte se schimbă între creştini.

Se cinstesc apoi cu rachiu, strigând deodată: „Hristos a înviat şi la anul la Înviere!“ (Vărzăreşti—Lăpuşna). În comuna Otac, după pască se mănâncă slănină, apoi celelalte. Urmează în urmă gustările după preferinţă.

Cojile de ou se dau la găini (Şendreni—Lăpuşna), iar oasele mielului şi ale cocoşului nu se aruncă la câini, căci aceste fiinţe sunt sfinte, ci se îngroapă sau se ard. (Dumitreşti—Cetatea-Albă).

Masa ia sfârşit dimineaţa, iar toţi oamenii, cu mic şi mare, se culcă şi în visuri trăiesc lumea reală a viitorului, căci visurile din această noapte se împlinesc (Orniţa—Orhei).

VI

S'a îmbrăcat cerul ca şi pământul în haină de sărbătoare. *Este Sf. Paşti,* sărbătoarea Învierii Domnului. Soarele răsare mai curat, mai luminos ca în alte dăţi, vestind un an bun şi o recoltă mănoasă (Şistaci—Soroca); numai în această mare zi răsare colorat, pe rând, în toate colorile spectrului şi este atât de frumos ca nicicând (Parcani—Orhei).

Degrabă este învăluit în haina sa albastră, cusută pe alocurea cu side[f], iar într'o parte o floarea soarelui cerească aruncă raze la cari nu te poţi uita.

Pământul nu rămâne mai prejos: este îmbrăcat şi el într'o mantie verde aprins, presărată din loc în loc cu mici floricele în fel de fel de colori. Bucăţi mari regulate de pământ negru, alternând cu verde deschis, îi încing mijlocul. Cerul cu pământul preschimbă sărutări prin veselele ciocârlii — cum spune poetul nostru V. Alecsandri.

E lumină multă şi se deşteaptă din somn cei ce au adormit în zorii zilei. După un „Hristos a înviat!", rostit către cei ai casei, se dau jos din pat punând piciorul întâi pe un topor, bardă sau alt obiect de fier sau oţel ca să fie tari ca şi aceste metale (Şendreni — Lăpuşna, Visoca — Soroca).

Toţi se îmbracă în hainele cele mai noui şi mai curate, ca să cinstească ziua Domnului. Fetele mari se duc la fântână să aducă apă şi mişcă ciutura până ce se umple ca să se mărite mai degrabă (Vărzăreşti — Lăpuşna). Păşesc apoi sprintene, precum sunt căprioarele, pe potecile strâmte şi şerpuite pe covorul de verdeaţă şi ajung acasă. Toţi ai casei se spală cu apa în care s'au pus un ou roşu, unul alb şi o monetă de argint (Şendreni, Durleşti, Căpriana—Lăpuşna, Cureni, Valea Perjei-Noui—Tighina, Parcani, Otac — Orhei, Gordineşti—Hotin). Oul roşu şi banul se pun în amintirea sângelui Domnului Iisus şi vinderea Lui către cei ce trebuiau să-L răstignească (Năduşita — Soroca). O altă explicaţie, însă de ordin practic, ar fi şi aceasta: obrajii să se înroşească ca oul roşu, sănătatea să stăpânească tot timpul corpul, bogăţia să se reverse din belşug asupra ace-

lora ce se vor spăla cu apa în care s'a pus banul, iar curăţenia sufletească, simbolizată prin oul alb, să desăvârşească moraliceşte fiinţa bunului creştin (Buşeuca — Orhei, Selemet — Tighina, Găvănoasa — Cahul, Sireţi, Ulmu, Budeşti, Siliştea-Veche, Truşeni—Lăpuşna, Visoca—Soroca). Banul trebue atins de obraji şi frunte, ca să-şi împlinească menirea (Cobusca-Nouă — Tighina).

Banul are semnificaţie, în comuna Vosneseni—Tighina, de frumuseţe trupească, „ca şi argintul de frumos la chip". Acel ce se spală la urmă ia banul (Truşeni, Durleşti — Lăpuşna), de obicei cei mai mici, căci ei trag la somn şi se trezesc mai târziu.

După spălare, fetele şi flăcăii se dau pe faţă cu culoarea dela un ou roşu, ca să fie obrajii îmbujoraţi ca oul (Micleuşeni—Lăpuşna). Copiii în hăinuţe noui vin şi zic: „Hristos a înviat!" părinţilor, iar aceştia le dau bani (Zubreşti — Lăpuşna).

Se ciocnesc ouă roşii, dar nu se mănâncă; ciocnirea se face înainte de a se mânca din cozonac, pentru ca să capete frumuseţea şi sănătatea oului. Cozonacul luat înaintea ciocnirii ouălor, aduce îngălbenirea feţei şi alungă sănătatea (Cricova, Lozova—Lăpuşna). Nu se duc vitele la păşune, ci li se dă hrană în ocolul din bătătura curţii (Ulmu — Lăpuşna). Caii nu se înhamă (Ermoclia — Tighina), iar viţelul nu „se alege" dela vacă, ci se lasă ca să sugă toate trei zilele (Gordineşti—Hotin). Cloştile de vor fi puse pe cuibar în aceste zile, scot pui mulţi (Seseni—Orhei).

Animalele trebue să se bucure şi ele de linişte şi odihnă în aceste sfinte zile. Este spiritul de largă milă, născut din sfânta inspiraţie a jertfei Domnului şi din bucuria Învierii Lui. Nici la câmp nu se lucrează nimic de orice fel. În vii nu se intră, ca să nu fie bătută de grindină (Budeşti—Lăpuşna).

Oricât de frig va fi în zilele Paştilor, nu se face focul şi nici bucate nu se gătesc, căci este un păcat mare (Sadova, Căpriana—Lăpuşna, General-Averescu—Ismail, Ivancea—Orhei) şi pe lumea cealaltă focul iadului va arde pe cei ce vor călca datina străbună (Bogdăneştii-Noui—Tighina, Samaşcani—Orhei).

Sf. Paşti ţine trei zile şi în aceste zile copiii iau câte o

traistă şi o pun după gât, toiagul, ca să se apere de câini, şi umblă cu „Hristos a înviat“ pe la casele creştinilor. După ce li se răspunde „Adevărat a înviat“, ciocnesc un ou roşu şi primesc cozonac, bomboane, ouă roşii şi bani (Căpriana, Sadova, Pituşca, Micleuşeni, Ulmu, Zubreşti, Siliştea-Veche, Pârjolteni, Mileştii-Mici, Durleşti, Şendreni—Lăpuşna, Seseni, Târşiţei, Otac, Ivancea, Brânzenii-Vechi, Ciocâlteni — Orhei, Şistaci, Visoca — Soroca, Cucioaia — Bălţi, Cobusca-Nouă, Cureni, Ermoclia —Tighina, Covurlui—Cahul, Cepeleuţi—Hotin). Colindatul acesta, pe lângă denumirea de „umblarea cu Hristos a înviat“, poartă şi numele de „umblatul de-a ouăle“ (Mârzeşti — Orhei, Zubreşti — Lăpuşna) sau umblarea „cu Învierea“ (Bogdăneştii-Noui — Tighina). Cei mai mari colindă numai „pe la neamuri“ (Recea — Lăpuşna). Ouăle primite dela naşi nu se amestecă cu celelalte. Ele se păstează un an. Dacă se usucă n'are noroc acel ce le-a primit; contrar va avea noroc (Ivancea — Orhei).

Copiii obosiţi se duc pe la casele lor, numără banii şi pornesc la scrânciob unde dau câte un ou ca să se dea odată (Cucioaia — Bălţi, Samaşcani — Orhei). Pe nici un copil între 7—14 ani nu-l vezi să stea acasă.

Copiii de şcoală schimbă prin corespondenţă felicitări către colegii depărtaţi, precum i-au povăţuit învăţătorii lor (Ulmu — Lăpuşna, Samaşcani — Orhei). Femei, bărbaţi, copii, ca şi bătrâni, de se întâlnesc pe drum, îşi spun „Hristos a înviat“ şi răspund „Adevărat a înviat“. Această salutare creştinească se rosteşte timp de 40 zile, până la Înălţarea Domnului la cer (Durleşti, Căpriana, Sadova — Lăpuşna, Gordineşti — Hotin, Cucioaia — Bălţi, Parcani, Ivancea — Orhei, Visoca — Soroca, Cobusca-Nouă—Tighina ş. a.). Un bătrân cu părul cărunt din com. Dumitreşti—Cetat.-Albă, ne explică origina acestei salutări creştineşti astfel: după Învierea lui Hristos, apostolii între ei, prieteni şi cei ce împărtăşeau credinţa nouă creştină, îşi rosteau „Hristos a înviat“ şi „Adevărat a înviat“, când se întâlneau, apoi se sărutau de bucurie.

Este un obiceiu vrednic de menţionat şi păstrat din timpurile străvechi ale creştinismului. Este omagiu către Acel ce S'a

jertfit pentru noi şi împărtăşirea reciproc dela bucuria Învierii, a acelora ce se întâlnesc în cale. „Bună dimineaţa", „bună ziua", „buna seara" nu se mai aude prin sate şi salutarea creştinească i-a luat locul. Respectarea acestei datine străbune este un merit mare pentru Românii noştri basarabeni, însă cu durere observăm că a dispărut din oraşele noastre.

Abia cele două zile ale Sf. Paşti de se mai rosteşte creştineasca sa'utare, nicidecum până la Înălţare. O reîntoarcere la datina strămoşească ar face mai înţeleasă datoria noastră faţă de jertfa supremă a Mântuitorului şi mai sigur am merge pe drumul armoniei obşteşti.

În cele trei zile ale Paştelui de se întâlnesc bărbaţii între ei şi femeile între ele se sărută, semn de bucurie pentru Învierea Domnului (Mileştii-Mici — Lăpuşna, Târşiţei — Orhei, Selemet — Tighina, Căpriana — Lăpuşna). Nimeni nu trebue să plângă sau să fie întristat, căci numai Iuda Iscariotul a plâns când a înviat Domnul, ceilalţi toţi s'au bucurat (Buşeuca, Cobâlca — Orhei). Asemenea şi noi să ne veselim şi bucurăm în zilele Sf. Paşti. Copiii se feresc să fie bătuţi de părinţi, căci altfel vor fi bătuţi în fiecare săptămână până la Paştile viitor (Cucioaia — Bălţi). Asemenea nu se ocărâsc unul pe altul sau se sfădesc între ei, ca să nu se ocărască şi certe întregul an (Samaşcani, Târşiţei — Orhei).

Gospodarii în haine de sărbătoare se duc la cimitire cu cozonaci şi ouă sfinţite pe la mormintele celor morţi decurând. Aprind lumânări la cruci, ca să lumineze cărarea morţilor pe lumea cealaltă (Dereneu — Orhei, Visoca — Soroca).

Cozonacii şi ouăle se dau apoi de pomană celor săraci pentru sufletul răposatului, cum şi pentru sănătatea unui membru din familie (Micleuşeni — Lăpuşna).

Pomana se face şi acasă, fără să se mai ducă la cimitir. Acel ce nu dă de pomană nu se bucură de Învierea Domnului şi nu se va bucura nici de gospodăria lui (Dumitreşti — Cetatea-Albă). „Impărţeala", se face dându-se săracilor: un colac, o felie de cozonac, două ouă şi o lumânare (G-l Averescu — Ismail, Gordineşti — Hotin) sau numai cozonac şi lumânare (Curleni —

Orhei). Când cântă cucul de Paşti, trebue să arunci o monedă mică, ca să ai în tot anul noroc la bănet; apoi să dai de pomană săracilor (Lozova — Lăpuşna).

Clopotele vestesc ziua Sfântă a Paştelui prin sunetele lor vesele. Din momentul Învierii, întreaga noapte şi toată ziua întâia a Sf. Paşti se trag clopotele la biserică (Stolniceni — Lăpuşna, Chişinău-oraş, Micleuseni, Sadova — Lăpuşna, Ivanca, Brânzenii-Vechi — Orhei, Şistaci — Soroca, Selemet, Cobusca-Nouă — Tighina). Clopotele se trag în cinstea Invierii Domnului (Micleuşeni — Lăpuşna) şi pentru ca să audă şi necredincioşii (Pituşca — Lăpuşna) sau pentru ca să crească cânepa frumoasă şi înaltă, „măcar cât clopotul cel mare!" (Visoca — Soroca, Bălăşeşti — Bălţi). Începând din prima zi de sf. Paşti şi până la Duminica Tomei, se trag clopotele atât dimineaţa, cât şi seara, fiind săptămâna luminată.

Serviciul religios începe de dimineaţă, iar pe la ora 12 din zi se „îngraopă Sf. Aer" sau „se petrece Paştile", adică se ridică din mijlocul bisericii şi se duce în altar. La rugăciunea Domnului iau parte toţi gospodarii cu nevestele (Zubreşti, Străşeni, Durleşti, Ulmu — Lăpuşna, Ivancea — Orhei ş. a.). Nimeni nu vine la biserică dacă nu s'a împărtăşit.

Flăcăii şi fetele în număr mai mic vin la biserică; cei mai mulţi se duc la horă şi la scrânciobul din mijlocul satului (Recea — Lăpuşna). Fiecare aduce de acasă câte un ou ca să ciocnească cu preotul (Seseni —Orhei), precum şi cozonac, ouă, slănină, spre a fi sfinţite (Mileştii-Mici — Lăpuşna, Ivancea — Orhei). Ţin în mână, tot timpul, lumânarea aprinsă (Dumitreşti— Cetatea-Albă, Sadova, Cricova — Lăpuşna) şi se roagă Domnului. Oamenii se rânduesc în biserică în felul următor: bărbaţii stau înainte, apoi vin femeile şi în urmă flăcăii, lângă uşa bisericii (Otac — Orhei). Când preotul zice „Hristos a înviat", atunci negustorii, vânătorii ş. a. — precum am văzut în noaptea Invierii—zic: în negustorie, în vânătorie ş. a. (Selemet — Tighina).

În această zi se pune pe iconostas, o pască făcută din apă şi făină şi se sfinţeşte de către preot. Fiecare creştin trece şi

sărută Sf Pască, care simbolizează trupul Mântuitorului (Ermoclia—Tighina). Se ţine apoi în biserică trei zile şi apoi se taie în mici bucăţele şi se împarte oamenilor. Aceştia duc bucata acasă şi o dau iepelor, spre a făta mânji frumoşi.

E ziua bucuriei şi a păcii şi acei certaţi se împacă în sf. biserică, întâlnindu-se şi ciocnind ouă între ei, apoi cu preotul (Cureni—Tighina, Boghenii-Noui—Bălţi, Seseni—Orhei). E ziua iertării şi cei vinovaţi pentru mici greşeli se iartă în numele Domnului (Brânzenii-Vechi—Orhei).

După slujba bisericească se invită oamenii unii pe alţii la masă (Buşeuca, Brânzenii-Vechi—Orhei). În primele două zile ale Paştelui se iau oamenii fraţi de cruce (Ivancea—Orhei). Ca şi la celelalte sărbători, umblă preotul cu aghiasmă, cântând Învierea Domnului. Pe la unele case face şi rugăciuni pentru odihna sufletelor celor răposaţi (Cucioaia—Bălţi, Zubreşti, Străşeni—Lăpuşna, Ivancea, Brânzeni—Orhei). Preotul primeşte ouă roşii, iar dascălul un colac. În prima zi de Paşti nu se fac vizite, ci toţi petrec în familie (Visoca—Soroca, Cucioaia—Bălţi, Mârzeşti—Orhei, Şendreni—Lăpuşna, Cobusca-Nouă, Bogdăneştii Noui—Tighina). Vin fiii la părinţi, finii la naşi şi fiecare poartă colaci (Nisporeni—Lăpuşna, Năduşita—Soroca, Vosneseni—Tighina, Brânzenii-Vechi—Orhei).

Cumetrilor li se mai duce şi o găină fiartă, rachiu, vin şi ouă roşii. La înapoiere, cumetrii le dau un colac, cozonac şi ouă roşii (Valea Perjei - Noui—Tighina). În comuna Costeşti-Gârlea—Lăpuşna, finii nu se duc în ospeţie la naşi, ci ei „poftesc" pe naşii lor la praznic, spre a le cinsti casa. În comuna Căpriana—Lăpuşna, numai în a doua sau a treia zi de Paşti, finii se duc în ospeţi la naşi şi atunci poartă doi colaci. Pe alocurea, în prima zi, nu se face nici un fel de vizite, rudele vin numai în a doua şi a treia zi (G-ral Averescu—Ismail, Durleşti—Lăpuşna).

În comunele Ivancea—Orhei, Sadova—Lăpuşna fac vizite în prima zi numai femeile. Dacă vor face bărbaţii vizite, atunci se zice că nu le va merge bine.

Noii căsătoriţi în primul an al căsniciei au datoria să poftească la ei în zilele Paştilor pe naşii, părinţii, fraţii şi surorile din ambele părţi.

În regulă generală însă: în prima zi se duc cei mai tineri la cei mai bătrâni; a doua zi, bătrânii întorc vizitele celor tineri, iar în a treia zi se duc prietenii unii la alţii şi toţi duc câte o pereche de colaci.

Se spune „Hristos a înviat" şi cei mai mici sărută mâna celor mai în vârstă, iar cei mari se sărută între ei (Cureni—Tighina, Cepeleuţi—Hotin, Micleuşeni, Cricova—Lăpuşna).

Este semnul dragostei către aproapele predicat de Domnul Nostru Iisus Hristos.

Prietenii şi cunoscuţii, de vor veni în zilele Paştelui, trebue să ciocnească cu gazda un ou roşu şi deacea au grijă să ducă cu ei şi acest ou (Căpriana—Lăpuşna, Dereneu—Orhei), Oricine ar fi oaspeţii toţi sunt poftiţi să stea pe scaune ca să stee şi cloştile pe cuibar (Căpriana—Lăpuşna, Dereneu—Orhei).

Masa dela Paşti este îmbelşugată cu toate bunătăţile. Peste ştergarele curate ca zăpada se întind blidele pentru cei ai casei şi pentru oaspeţii aşteptaţi cât şi câteva în plus pentru acei ce întâmplător vor veni în casă, căci este bine de primit la masă orişicine îţi va călca pragul în această sfântă zi (Siliştea-Veche—Lăpuşna). În mijlocul mesei se aşează vasul cu orz încolţit în care se aşează ouă încrestate (Şendreni—Lăpuşna, Visoca—Şoroca), pentru ca să fie bogată recolta peste an. Alături se pune şi mormântul Domnului, semănat în ziua de Florii. Dea-dreapta şi dea-stânga se aşează câte o farfurie mare în care se pune un curcan întreg fript şi cu picioarele legate cu hârtie colorată, un miel întreg fript sau un purcel, asemeni întreg fript, şi cu iarbă în gură sau o bucată de hrean cu frunze (Căpriana—Lăpuşna). Dacă nu are un purcel, pune o găină sau o raţă, însă tot întreagă, pentru ca toţi cei ce vor mânca din aceste animale sau păsări să trăiască frăţeşte împreună, cum a fost animalul întreg în vieaţă (Covurlui—Cahul, Dereneu—Orhei). Se mai aşează şi un coşuleţ cu ouă încrestate, o garafă cu vin şi alta mai mică cu rachiu şi câteva căni şi tacâmuri.

Pe-a-locurea, înainte de a se aşeza toţi la masă, se obişnueşte să se cânte în cor „Hristos a înviat" (Mârzeşti—Orhei).

Înainte de orice mâncăruri şi băuturi se bea aghiasmă (Micleuşeni—Lăpuşna, Sadova—Lăpuşna) sau se gustă din anaforă (Ivancea — Orhei) şi se ciocnesc ouă roşii (Micleuşeni, Zubreşti — Lăpuşna, Târşiţei—Orhei), apoi se gustă din pasca sfinţită (Cepeleuţi — Hotin, Ivancea — Orhei, Budeşti, Siliştea-Veche, Sadova — Lăpuşna, Otac — Orhei), precum şi orişice a fost sfinţit (Ocniţa, Mârzeşti, Târşiţei—Orhei) şi numai după aceea se trece la cele nesfinţite. Deoarece au gustat din pasca sfinţită, cum şi din aghiasmă, nu trebue să se scuipe pe jos, ca să nu să arunce părticele din cele sfinţite (Ermoclia—Tighina).

Ciocnirea ouăle lor se face în felul următor : cel mai tânăr ţine şi spune „Hristos a înviat", iar cel mai bătrân loveşte, răspunzând : „Adevărat a înviat" (Căpriana—Lăpuşna, Şistaci—Soroca, Târşiţei—Orhei). Părinţii întotdeauna lovesc ouăle copiilor (Ciocâlteni—Orhei). În prima zi de Paşti se ciocnesc ouăle roşii numai cu partea ascuţită ; a doua zi cu partea mai lată ; iar a treia zi—cu ambele părţi (Cepeleuţi—Hotin, Siliştea-Veche, Căpriana—Lăpuşna, General-Averescu—Ismail, Curleni, Târşiţei, Otac — Orhei, Cobusca-Nouă — Tighina). Acela a cărui ou s'a spart, trebue să dea oul lui celui ce a rămas cu oul întreg (Seseni, Otac—Orhei, Sadova—Lăpuşna). Stăpânul oului tare, ce nu a suferit stricăciuni, mult se bucură, nu numai că a dobândit un ou străin, dar trăinicia oului e o dovadă că va trăi mai mult decât toţi ai familiei (General-Averescu—Ismail), iar acel căruia s'a spart oul se întristează că va muri curând (Sadova—Lăpuşna, Ivancea—Orhei). De nu va voi să dea oul celui învingător, se zice că în lumea viitoare îl va mânca cu viermi, pentru că a înfruntat datina străbună (Covurlui—Cahul, Târşiţei—Orhei). Se ciocnesc ouăle ca şi cloştile să ciocnească ouăle când se va împlini chemarea vremii de a ieşi la lumină puiul (Dereneu—Orhei). Acei ce nu au ciocnit ouăle roşii de Paşti şi nu au mâncat din cozonacul sfinţit, nu vor mai apuca Paştile viitor (Covurlui—Cahul).

Ouăle nu se mănâncă în prima zi de P..şti (Cobâlca, Buşeuca—Orhei, Năduşita—Soroca, Truşeni—Lăpuşna), pentru ca să nu doară splina, vara, la seceriş (Vărzăreşti-Codru-Nisporeni—

Lăpuşna), vor umbla greoi (Zubreşti—Lăpuşna) şi vor bea apă toată vara (Curleni—Orhei). Copiii însă pot mânca.

Dintre mâncăruri se gustă în primul rând cele pregătite cu vrăbii sau iepuri ca să fie comesenii harnici şi iuţi la mers ca vrăbiile sau iepurii, apoi cele de miel, curcan, raţă şi la urmă se gustă din porc, căci si acesta este leneş şi merge la urmă (Ulmu—Lăpuşna, Cucioaia—Bălţi). Carnea de miel se mănâncă ca să fie comesenii mai buni, întocmai ca şi mielul (Sadova, Siliştea-Veche—Lăpuşna, Ivancea—Orhei) sau să fie uşori în mers (Mileştii-Mici—Lăpuşna, Seseni — Orhei). Mâncărurile şi fripturile sunt în deajuns de sărate; atingerea sării în această zi aduce bube pe mâini (Străşeni—Lăpuşna). Friptura se mănâncă cu hrean ca să aibă un gust mai bun (Seseni, Târşiţei — Orhei, Alexandreni—Bălţi). Mămăliga nu lipseşte dela masa de Paşti, alături de cozonac (Zubreşti — Lăpuşna). Prea obişnuiţi sunt Românii noştri cu această hrană zilnică şi nu se pot lipsi de ea.

Vinul se bea din belşug şi nu e nici un păcat, spre deosebire de celelalte zile de peste an. Se bea în amintirea sângelui Domnului Iisus Hristos (Cricova, Lozova—Lăpuşna, Dumitreşti-Cetatea-Albă). Din nenorocire, sătenii noştri, câteodată depăşesc măsura, se ameţesc şi săvârşesc nelegiuiri, cu consecinţe grave pentru ei şi familiile lor. Cinstirea sângelui Domnului trece în păcate grele, atrăgătoare de urgie cerească.

Se mănâncă, se bea şi se chefueşte. Veselia umple inimile comesenilor de voie bună, iar mâncărurile gustoase satisfac în deplin gusturile celor ce atât de mult au aşteptat această mare zi.

După terminarea ospăţului, se închină fiecare cu faţa la icoană, mulţumind Domnului, şi se ridică masa. În comuna Parcani—Orhei a pătruns obiceiul rusesc ca masa să rămâie întinsă întreaga zi şi oricine vine să se ospăteze cu bunătăţile întinse. Oasele dela găina sfinţită se pun într'o cârpă în streaşina coteţului (Cobâlca—Orhei) şi gospodarul se duce la staul, după masă, cu felioare de cozonac sfinţit şi le dă vitelor, spre a fi ferite de deochiu peste an (Hamatianovca, Cobusca-Nouă—Tighina, Budeşti—Lăpuşna). Cojele dela ouăle sfinţite se pisează şi se dau găinilor, să se ouă mai mult (Covurlui—Cahul); a-

semenea se păstrează într'un vas, leac bun pentru găini (Ocniţa—Orhei), vite (Budeşti—Lăpuşna). Aruncarea cojilor dela ouăle roşii, alungă norocul, ele fiind menite să aducă fericire la casele unde se găsesc (Găvănoasa — Cahul, Şendreni, Vărzăreşti-Codru — Lăpuşna).

După masă vueşte satul de sgomotele vesele ale flăcăilor şi fetelor ce petrec la horă şi scrânciob. Dela horă pleacă la biserică unde se săvârşeşte vecernia şi grăbiţi se reîntorc la joc. Gospodarii după ce au pus la loc cele de acasă, se duc şi ei la biserică şi ascultă cu evlavie Sf. slujbă (Târşiţei, Samaşcani, Ciocâlteni—Orhei, Gordineşti—Hotin, Ulmu, Siliştea-Veche, Sireţi—Lăpuşna). Acasă rămân bătrânii de se mai odihnesc (Siliştea-Veche—Lăpuşna). În afară de bătrâni şi prunci, nimeni nu doarme ca să nu fie somnoros peste an (Ciocâlteni, Seseni—Orhei, Năduşita—Soroca, Mileştii-Mici, Truşeni—Lăpuşna).

După slujbă, cântăreţul strânge toţi coriştii şi le mulţumeşte pentru cântările lor la Înviere (Târşiţei—Orhei).

Hora se face în mijlocul satului iar alături de horă se află instalat un scrânciob în care găsesc distracţii şi odihnă jucătorii dela horă. După terminarea serviciului religios, scrânciobul merge fără încetare. Gospodarul dela biserică vine şi el cu nevasta la horă şi-şi dă femeea în scrânciob, ca să crească cânepa mai mare „până unde s'a urcat „dulapul" (Seseni, Ivancea, Parcani—Orhei, Găvănoasa—Cahul, Selemet—Tighina, Vărzăreşti-Codru, Durleşti—Lăpuşna).

Flăcăul îşi dă în scrânciob aleasa inimii, ca să-l îndrăgească toată vieaţa (Costeşti, Căpriana—Lăpuşna, Ordăşei—Orhei). Acestea le dau flăcăilor în dar ouă încrestate (Târşiţei—Orhei).

Copiii dau câte un ou pentru ca să se dea şi ei cu scrânciob (Otac—Orhei, Bogdăneştii-Noii — Tighina). De obiceiu ei se dau în urma flăcăilor şi fetelor (Ulmu — Lăpuşna, Brânzenii-Vechi — Orhei).

Câteodată sunt şi bărci şi atunci întrecerea în ridicarea tot mai sus este plină de avânt. Cel ce reuşeşte să fie fruntaş este aclamat de prieteni şi cunoscuţi cu strigăte vesele şi pline

de bucurie (Cucioaia — Bălți). O explicație a scrânciobului și a bârcilor, cu sens păgân, o găsim în comunele: Lozova, Cricova—Lăpușna: scrânciobul și bârcile sunt de pe vremea Mântuitorului, când Evreii s'au bucurat că L-au putut răstigni pe Domnul Iisus Hristos. Explicația plină de adevăr este însă distracția, voia bună și veselia ce caută mijloace de destindere. Hora și scrânciobul le găsim în toate comunele cercetate de noi. Atâta timp cât preotul este în biserică și slujba se săvârșește, hora nu se joacă și scrânciobul nu merge (Budești — Lăpușna, Cepeleuți-Hotin). Hora și scrânciobul se repetă în toate trei zilele de Paști și în Duminicile următoare până la Ispas.

Flăcăii ce joacă la horă se numesc „hurtași". Aceștia umblă a doua zi de Paști prin sat cu vreun instrument muzical, cântând la fiecare casă unde li se dă pască, ouă și bani (Trușeni — Lăpușna).

Se ciocnesc ouăle roșii la horă, pe drum și pretutindenea. Dacă se sparge oul roșu purtat de fată, atunci nu este luată la joc de rândul acesta și cu jind privește la cei ce bat pământul în tactul muzicii (Vărzărești — Lăpușna). Se ciocnesc ouăle roșii și între barbați ca și între femeile adunate la cârciuma din apropierea scrinciobului (Bogdănești-Noui—Tighina). Copiii se amestecă printre hurtași și apoi pornesc și ei să joace, mai la o parte, pe iarbă verde. Se opresc din horă și încep un joc numit „da'n ouăle" (G-ral-Averescu — Ismail, Ulmu — Lăpușna). Câte un ștrengar vine cu un ou de lemn sau de lut, însă bine făcut încât pare adevărat și cu acest ou reușește să spargă multe ouă până ce este prins și scos din joc cu sgomot și chiar bătaie. Dacă nu este prea lacom, se mulțumește cu 5—6 ouă câștigate la ciocnire și se retrage (Ulmu — Lăpușna, Dereneu — Orhei).

La fiecare joc nou, lăutarii cântă tot cu mai mult foc și flăcăii și fetele frământă pământul tot mai mărunțel.

Pe la ora 5 vin și bătrânii și privesc cu bucurie la tineret și mult li se bucură inima că au ajuns să vadă feciorii mari căsătoriți, la rândul lor cu feciori ce frământă pământul și învârtesc hora (Mileștii-Mici — Lăpușna). Acasă au rămas „cumetrele" fetițele, de care am pomenit la ziua de Florii.

În unele comune însă, în prima zi de Paşti nu se face horă ci numai în a doua şi a treia zi (Micleuşeni — Lăpuşna, Ermoclia, Bogdăneştii-Noui—Tighina, Otac — Orhei). Scrânciobul însă merge fără încetare.

Lăutarii au început cântările lor cu Hristos a înviat şi sfârşesc tot cu aceeaşi cântare sfântă (Zubreşti —Lăpuşna). Flăcăii şi fetele, precum şi bărbaţii înalţă cântece bisericeşti în cinstea Învierii Domnului (Târşiţei — Orhei). Grupuri, grupuri de cunoscuţi, tineri şi bătrâni petrec laolaltă în aşa numitele „cumpănii" şi se veselesc, cântă şi colindă pe la cunoscuţi, cumetrii (Alexandreni—Bălţi, Străşeni, Ulmu, Truşeni, Vărzăreşti — Lăpuşna). Tot mai mare creşte grupul celor veseli şi bine dispuşi. Răsună satul de sgomote şi veselie, iar clopotele bisericii bat fără încetare. Cerul parcă zâmbeşte prin nourii lui şi razele ce scaldă pământul din belşug; pământul îi răspunde prin vesele cântări. Bucuria Învierii Domnului e cea mai mare a creştinilor. Bătrânii parcă întineresc şi în joc spun snoave şi vorbe şăgalnice în mijlocul cunoscuţilor. Râsul nu mai conteneşte.

Flăcăii pornesc cu lăutarii pe la casele unde s'au strâns „cumpănii" şi duc cu ei o pască cu trei ouă roşii şi cântă „Hristos a înviat". Lasă pasca acolo şi primesc alta, merg apoi în altă parte şi fac acelaş lucru, lăsând pasca primită şi dându-li-se alta, şi în plus un colac — partea cântăreţilor. Astfel circulă pasca dela o casă la alta (Pârjolteni — Lăpuşna, Hasan-Batâr — Cetatea-Albă). Umblatul acesta cu pască se cheamă „vălăritul". În unele comune se umblă şi a doua şi a treia zi, primind chiar bani (Sadova — Lăpuşna). Flăcăii nu uită să treacă şi pe la primarul comunei, căruia îi dau un miel, iar muzica îi cântă un marş (Vărzăreşti — Lăpuşna). În câteva comune se umblă în loc de pască cu colaci (Căpriana — Lăpuşna).

Petrecerea „cumpăniilor" continuă în vreo pădurice din marginea satului sau pe câmp pe iarbă verde (Ulmu, Cricova, Străşeni — Lăpuşna, Samaşcani — Orhei). Bătrânii lasă pe tineri să se ducă la ogor să vadă cum a crescut grâul sau porumbul. Aduc acasă câteva fire încolţite şi le pun cu multă băgare de seamă în vasul cu orz de pe masă (Cucioaia — Bălţi).

Se face seară şi băieţii aprind ciomege muiate în smoală şi umblă cu aceste făclii prin sat, pe dealuri (Covurlui — Cahul), sau pun paie pe scânduri şi le dau foc, apoi le aşează pe apă să plutească la vale (Ordăşei — Orhei).

Dacă ploaia împiedecă petrecerile văzute de noi mai sus, atunci toate distracţiile se fac în locuinţele mai încăpătoare a unor gospodari sau în cârciuma din sat. De va ploua la Paşti, anul va fi bun (Puhoceni — Tighina, Buşeuca, Cobâlca — Orhei, Zubreşti — Lăpuşna, Gordineşti — Hotin, G-ral Averescu — Ismail).

Seara se fac şezători unde se cântă, se joacă şi se bea bine. Vrăjile se împlinesc şi în noaptea aceasta, mai ales cu ceara şi busuiocul, pe cari le-am menţionat mai înainte (Cricova — Lăpuşna). Flăcăii pornesc la trântă, cine trânteşte până la cinci flăcăi este socotit ca fruntaş şi primeşte laudele şi premiile dinainte fixate.

Astfel trece ziua întâia de Paşti, în rugă Domnului, în îndestulare în ale mâncării şi în veselie prin jocuri de tot felul. Cei ce „se petrec" din vieaţă, mor în zilele Paştilor sunt iertaţi de toate păcatele (Ciocâlteni — Orhei, Truşeni — Lăpuşna), porţile raiului le sunt deschise şi ei merg direct în împărăţia fericiţilor (Brânzenii-Vechi, Seseni, Peciştea — Orhei, Căpriana, Micleuşeni — Lăpuşna, Cobusca-Nouă, Selemet, Tihoceni — Tighina, G-ral-Averescu — Ismail, Hasan-Batâr — Cetatea-Albă ş. a.).

Ba mai mult, până la Sf. Ispas, porţile raiului stau deschise să primească pe acei ce prin pocăinţă au trecut postul, şi prin veselie au cinstit Sf. Paşti (Şistaci — Soroca). Ei sunt aleşii Domnului (Bogdăneştii-Noui — Tighina). Cei ce se vor naşte în zilele Paştilor vor fi norocoşi şi fericiţi în vieaţă, le va merge bine în gospodărie şi vor trăi mult (Cricova — Lăpuşna).

Duhurile rele se ascund în noaptea neagră a iadului şi chinuesc mai cu râvnă pe cei păcătoşi, de necaz că a înviat Domnul. Cântările îngereşti se unesc cu cele ale oamenilor; cerul se deschide în toată frumuseţea lui şi e plin de veselie ca şi pământul şi împreună aduc cântări de slavă veşnică Atotputernicului şi Fiului Său.

* * *

A doua zi de Paşti trece la fel ca şi întâia. Copiii umblă cu „Hristos a înviat" dar nu cu ouă roşii, ci cu busuioc pe care-l udă în apă şi stropesc casele. Primesc ouă roşii şi bani (Stolniceni — Lăpuşna). Flăcăii fac acelaş lucru pe la casele iubitelor lor (Stolniceni — Lăpuşna). In biserică se ţine slujbă religioasă, dimineaţa până la amiază şi spre deosebirie de prima zi se înconjoară biserica de trei ori cu chipul Mântuitorului, precum şi cu o pască făcută de biserică şi numită „artus" (Dumitreşti — Cetatea-Albă). Din această pască creştinii iau câte o bucăţică ca să fie feriţi de boli (Chişinău - oraş). După slujba bisericească, preotul, dascălul şi corul cu icoanele şi însoţiţi de tot norodul, umblă prin sat şi pe dealuri, rugând pe Dumnezeu să le dea roade (Căpriana — Lăpuşna).

După biserică se fac vizite pe la rude şi cunoscuţi (Seseni — Orhei). Cumetrele se duc cu cozonac şi cu diferite mâncăruri, una pe la alta şi fac un schimb de bucate (Parcani — Orhei). Naşii poftesc la ei pe fini şi le dăruesc ceva (Cobâlca — Orhei).

Aceştia nu se duc cu mâna goală, ci duc o legătură cu ouă roşii şi colaci (Dumitreşti,Hasan-Batâr —Cetatea-Albă) .Flăcăii se despart în două grupe: cei de sus şi cei de jos cu reprezentanţii lor mai puternici, aleg apoi o ogradă mai mărişoară unde se trântesc (Valea-Perjei-Noui — Tighina).

La masă se mănâncă ca şi în cea dintâi zi de Paşti, în plus ouăle roşii şi încrestate. Înainte de a se mânca ouăle roşii, se mănâncă câte unul alb ca să nu sufere de bube (Străşeni — Lăpuşna) şi se freacă cu oul roşu pe obraz, ca să fie rumeni peste an. În alte comune însă nu se mănâncă ouă nevopsite în zilele Paştilor, căci este păcat (Ulmu, Costeşti — Lăpuşna).

După amiază, oamenii se duc la horă şi la scrânciob şi veselie este din plin ca şi în prima zi (Dumitreşti — Cetatea-Albă ş. a). Mai ales în comunele unde hora nu s'a făcut în prima zi — căci aşa e datina din străbuni—acolo veselia este fără margini (Otac, Mârzeşti, Brânzenii-Vechi, Târşiţei — Orhei, Gordineşti — Hotin).

Flăcăii trimit pe copii pe câmp după flori şi le dau fetelor (Dumitreşti — Cetatea-Albă). Hurtaşii, jucătorii, în grupe de câte trei—patru, cu unul sau doi muzicanţi, umblă pe la casele oamenilor şi cântă diferite cântece (Sireţi, Siliştea-Veche, Zubreşti — Lăpuşna). Intocmai ca şi în cea dintâi zi de Paşti, se fac cumpănii şi se veselesc oamenii prin cântece, mâncăruri şi băuturi (Curleni — Orhei). Spre seară, biserica cinsteşte „petrecerea Sf. Paşti" ca şi în ziua de mai înainte.

* * *

A treia zi trece ca şi cele de mai înainte. La biserică, după slujbă, preotul mulţumeşte poporenilor pentru purtarea din zilele Paştilor, le dă sfaturi şi sărută pe cel mai bătrân şi credincios om din sat, în numele tuturora (Seseni — Orhei). Este sărutarea Domnului pentru creştinii ce au petrecut cum se cuvine Sf. Paşti.

După biserică se dă cu aghiasmă dela Bobotează prin vii şi ogoare (Străşeni — Lăpuşna). Hora din sat se termină cu o sârbă foarte săltăreaţă la care iau parte numai flăcăii (G-ral-Averescu — Ismail).

VII

S'au sfârşit zilele Paştilor şi veselia şi distracţiile încetează. Lucrul nu reincepe chiar imediat căci omul deprins cu hora, cântecele şi jocurile, greu se lasă înduplecat spre sapă şi hârleţ. Această înclinaţie spre odihnă, se mărgineşte în unele comune numai în ziua a patra a Paştilor, când oamenii se adună pe drum şi stau de vorbă, despre felul cum trebue reluat lucru (Siliştea-Veche — Lăpuşna, Bogdăneştii-Noui — Tighina). Se seamănă însă numai busuioc, ca să aducă noroc (Sadova — Lăpuşna).

Prin alte părţi, întreaga săptămână nu se intră la lucru în vie sau livadă, ca să nu le bată piatra (Durleşti—Lăpuşna). Femeile asemeni nu lucrează nimic pe la gospodărie, ca să le meargă bine întregul an (Şistaci—Soroca). Ouăle roşii nu se

mai mănâncă, ci se păstrează pentru Paştile blajinilor (Pârjolteni—Lăpuşna).

În a patra zi de Paşti femeile se duc cu pască şi ouă roşii pe la moaşele bătrâne din sat, unde se veselesc şi petrec (Ivancea—Orhei, Sadova—Lăpuşna). Pe alocurea, petrecerea aceasta are loc în Joia după Paşti (Vărzăreşti-Codru, Siliştea-Veche—Lăpuşna). În această Joie nu se intră în vie şi nu se lucrează ca să nu bată piatra, să aibă mildiu, şi să nu dea rod (Dereneu, Otac—Orhei). Ba chiar şapte sau nouă Joi de a rândul nu se intră în vie pentru acelaş motiv de mai sus (Selemet—Tighina, Pârjolteni, Mileştii-Mici, Durleşti, Sireţi—Lăpuşna, Visoca, Şistaci—Soroca, Târşiţei—Orhei).

Din această zi încep pregătirile pentru Paştile blajinilor, femeile şi fetele, bătrânii şi copii se duc pe la cimitir, curăţă buruenile, răsădesc flori, tămâiază mormintele, aprind lumânări şi candela, vopsesc crucile şi bocesc pe morţi, după datina străbună (Brânzeni, Târşiţei—Orhei). Acasă se coc plăcinte şi se înroşesc ouă pentru masa ce se va lua împreună cu mortul (Zubreşti—Lăpuşna).

De Duminica Tomei se face serviciul religios, în care se citeşte Sf. Evanghelie despre Toma necredinciosul, care nu a crezut în Învierea Domnului, decât atunci când i s'a arătat rănile lăsate de cuiele înfipte în mâinile lui Iisus şi apoi s'a ruşinat de necredinţa lui. După serviciu se face hram la biserică pentru pomenirea morţilor (Covurlui—Cahul, Bogdăneştii-Noui—Tighina). Pomenirea celor adormiţi întru Domnul în această zi se săvârşeşte numai de acei, ce nu au posibilitatea să vie la cimitir a doua zi.

VIII

Paştile Blajiniior, Paştile morţilor şi a celor buni la inimă, blajini, se săvârşeşte Luni, după Duminica Tomei. Dimineaţa se aşează pe stâlpii porţii straturi cu iarbă verde cu pământ (Ivancea—Orhei).

După săvârşirea slujbei religioase din biserica cimitirului, preotul umblă pe la morminte, săvârşeşte panahide, citeşte „ih-

tenii" pentru cei adormiţi întru Domnul, face „octenia", stropind cu vin adus de creştini peste morminte, iar la urmă primeşte cozonaci, colaci, ouă roşii şi bani. Pomenirea se face ca să se înfrupte şi cei morţi, iar vinul se varsă pe morminte ca să bea şi aceştia şi să se bucure că a înviat Domnul (Străşeni—Lăpuşna). Dacă nu sunt săraci cărora să li se dea de pomană, atunci se schimbă ouă roşii, colaci şi cozonac între diferite familii (Valea-Perjei-Noui—Tighina). Clopotele cimitirului bat fără încetare, cântarea morţilor. După prohodirea mortului, se dau de pomană pomişorii încărcaţi cu mere, nuci ş. a. (Gordineşti—Hotin) sau colaci (Dumitreşti—Cetatea-Albă). Celor săraci li se mai dă de pomană colivă şi vin (Durleşti, Budeşti—Lăpuşna, Ivancea, Otac—Orhei, Visoca—Soroca, G-ral Averescu—Ismail), ba chiar ulcioare la copiii săraci (Seseni, Târşiţei—Orhei). Nu se mănâncă nimic până ce nu se dă ceva de pomană (Ordăşei—Orhei, Gordineşti—Hotin, Buşeuca—Orhei, Truşeni—Lăpuşna).

Rudele întind apoi masa largă pe mormânt, şi mănâncă, beau, chiar se veselesc prin vorbe şăgălnice, zicând ca au în mijlocul lor pe cel mort (Siliştea-Veche, Zubreşti, Sadova—Lăpuşna, Otac—Orhei). Paştile blajinilor se cinsteşte şi în următoarele comune cu mai multă sau mai puţină veselie: Gordineşti—Hotin, Dereneu, Seseni, Târşiţei, Brânzenii-Vechi—Orhei, Selemet—Tighina, Căpriana, Ulmu, Pârjolteni, Mileştii-Mici—Lăpuşna, Chişinău-oraş, Covurlui—Cahul.

Petrecerea aceasta uneori se transformă în adevărată pângărire a Sf. locaş al cimitirului spre necinstea şi înjosirea celor ce o săvârşesc. Cumpătarea ar fi mai bună, mai ales când suntem între hotarele celor ce trebue să doarmă somnul de veci, liniştiţi.

Flăcăii aprind focuri şi femeile vin şi aprind tămâie dând în schimb ouă, covrigi sau bani (Zubreşti—Lăpuşna). După ce s'au pomenit toţi morţii cari trebuia să fie amintiţi, preotul blagosloveşte şi aghesmueşte masa bogată şi comună întinsă în mijlocul cimitirului şi ia parte la ea împreună cu dascălul (Covurlui—Cahul, Pârjolteni—Lăpuşna). Dela cimitir oamenii se prind în cumpănii, petrec şi se veselesc, iar seara flăcăii se iau la trân-

tă, întocmai ca la Paşti (Dumitreşti—Cet.-Albă). Petrecerea aceasta în ziua pomenirii morţilor asemeni nu este la locul ei şi necinsteşte amintirea celor decedaţi. E un rest din păgânitate.

Masa sgomotoasă din cimitir, beţia chiar, cumpănile vesele de pe urmă, ar trebue să dispară, rămânând numai serviciul religios, săvârşirea pomenii şi în urmă retragerea fiecăruia acasă, ca în linişte să retăiască amintirile în legătură cu persoana mortului, într'o evlavie desăvârşită; să se roage Domnului pentru cei adormiţi pe veci. Numai aşa vom cinsti cum se cuvine amintirea lor şi Paştile blajinilor.

Vieaţa reintră în felul ei obişnuit şi vremea îşi deapănă firul fără întrerupere. Duminicile, şi alte sărbători sunt zile de rugă Domnului iar restul săptămânii—de muncă trudnică la câmp, pentru semănăturile de primăvară.

IX

În preajma *Înălţării Domnului* la cer creştinii se pregătesc să cinstească cum se cuvine marea sărbătoare. Sf. Înălţare este a doua mare sărbătoare după Sf. Paşti (Selemet—Tighina) şi aproprierea ei dă de lucru gospodinelor noastre. Se coace iarăşi pască — prin pască înţelegându-se orice fel de cozonac, — se coc colaci, se găteşte colivă şi se vopsesc ouă roşii (Selemet, Bogdăneştii-Noui—Tighina, Vărzăreşti-Codru, Siliştea-Veche —Lăpuşna, Brânzenii-Vechi—Orhei, Şistaci—Soroca ş. a.).

În ajunul Sf. Înălţări a Domnului la cer fetele sădesc flori atât în grădini cât şi în glastre ca să înalţe ramurile lor spre cer după Iisus Hristos (Hamatianovca —Tighina). Asemeni ca în ajunul marilor sărbători, cercetate de noi, se deschide, spre răsărit, cerul, pe la miezul nopţii şi cei credincioşi pot vedea această minune (Bardar—Lăpuşna). Se crede că îngerii Domnului Îl iau pe Iisus Hristos de pe pământ şi îl duc în cer (Şistaci—Soroca).

Sf. Înălţare cade la 40 zile de la Paşti şi este cunoscută în popor mai mult sub numele de „Ispas". În această sfântă zi, oamenii, de se întâlnesc pe drum sau vin în ospeţie, îşi zic unul

altuia „Hristos s'a 'nălţat" şi îşi răspund „Adevărat că s'a 'nălţat!" (Sireţi—Lăpuşna, Buşeuca, Ivancea—Orhei, Siliştea-Veche —Lăpuşna).

Dimineaţa, la biserică se face serviciul religios întru cinstirea Sf. eveniment din vieaţa Mântuitorului. Toţi cu mic cu mare vin la biserică. Credinţa este întipărită pe feţele tuturor credincioşilor. În comuna Vosneseni—Tighina, creştinii aduc cu ei şi o iconiţă închipuind Înălţarea Domnului. Pretutindinea, femeile aduc colivă de grâu, de orez, plăcintă învârtită, colaci, ouă roşii şi pască, cari după ce vor fi sfinţite se vor da de pomană copiilor şi săracilor (Recea, Truşeni—Lăpuşna ş. a.).

După serviciul religios, preotul, cântăreţul sau coriştii, urmaţi de copii de şcoală şi întreg norodul, cu flori în mână, se îndreaptă spre cimitirul eroilor; Soldaţii fac coroane şi cruci de flori şi verdeaţă şi se îndreaptă în frunte cu comandanţii spre locul de odihnă al martirilor neamului.

Acolo se săvârşeşte o panahidă, pomenire pentru eroii ce au ridicat ţara şi neamul din stăpânirea străină, prin suprema jertfă a vieţilor lor. Acest obiceiu, sprijinit de autoritatea Statului, se săvârşeşte în toate cimitirele eroilor.

În satele unde nu sunt cimitire ale eroilor, dar sunt morţi eroi, răsleţi, ici şi colo, se săvârşeşte pomenirea numai la mormintele lor iar în comunele unde lipsesc aceste sfinte morminte, slujba de pomenire are loc în cuprinsul bisericii.

Pe cei morţi pentru patrie, poporul îi socoteşte sfinţi, precum am remarcat în satul Găvănoasa—Cahul, din cercetările ce le întreprindem. Femeile din sat dau de pomană nu numai de sufletele morţilor eroi cunoscuţi, ci şi a tuturora ce dorm răsleţiţi, prin locuri neştiute (Căpriana, Mileştii-Mici—Lăpuşna). Este un spirit de adâncă şi cucernică înţelegere a Sf. Evanghelii — aproapele îţi este ori şi cine —, unit cu acela de înţelegere a jertfei pentru patrie. Acest suflet larg şi înţelept face cinste femeii române din Basarabia. Este un obiceiu ce prinde tot mai mult în această provincie.

După serviciul religios al pomenirii şi sfinţirii mormintelor eroilor, gospodarii se duc pe la casele lor, ca să primească preo-

tul ce umblă cu icoana Sf. Înălţări (Suruceni—Lăpuşna), iar femeile lor se duc la mormintele rudelor şi aprind candela şi ridică pământul, dacă ploile l-au luat la vale (Popeasca—Tighina, Brânzenii-Vechi—Orheiu).

La masă se mănâncă bucate alese şi se ciocnesc ouă, rostindu-se închinarea văzută mai sus. Ouăle ce nu se vor sparge după ciocnire, se păstrează până la anul viitor (Popeasca—Tighina); iar ouăle „de anţărţ", de anul trecut, se aruncă.

După masă se fac jocuri şi petreceri în sat în cinstea Înălţării Domnului la cer. Scrânciobul merge neîncetat, căci este ultima zi când se îngădue funcţionarea lui (Otac, Brânzenii-Vechi —Orhei).

Caii „au saţ" sunt sătui de iarbă, căci aşa au fost blestemaţi de Maica Domnului, când L-a născut pe Iisus şi ei tropăau, să se sature numai când Fiul Ei se va ridica la ceruri (Selemet—Tighina). Flăcăii se reped pe la ţarină să vadă cum se înfăţişează recolta. De nu vor vedea cioara din grâu, e semn că recolta va fi mănoasă (Micleuşeni—Lăpuşna). Statura păsării este mijlocul sigur de aflare a înălţimii „păinii" şi deci al creşterii plantei. Dacă plouă cu grindină în ziua aceasta, se zice că jidanii se sfătuesc să cumpere pe preţ mic moşiile creştinilor şi cerul s'a mâniat şi trimite contra lor pietre (Bardar—Lăpuşna). Seara se fac petreceri la cârciuma din bătătura satului, iar în unele sate se ţin şezători.

X

La zece zile dela Înălţare avem sărbătoarea *Sf. Treimi*, când Duhul Sfânt s'a coborît sub formă de limbi de foc asupra Apostolilor şi i-au sfinţit cu har divin, ca să meargă în lume şi să propovăduiască cuvântul Domnului. Este sărbătoarea cea mai de seamă, după Sf. Paşti şi Înălţare, din ciclul sărbătorilor Paştilor. Ţine trei zile. Prima zi se chiamă Duminica mare, iar celelalte două se numesc Rusaliile. Este şi sărbătoarea naturii, a verdeţei şi a florilor. Înaltă este iarba de ajunge până la brâu. Florile în mii de culori îmbată ochiul. Soarele încă nu a ars cu razele lui fierbinţi iarba câmpului şi florile livezii.

Spre Duminica Mare sau chiar în această zi, disdedimineaţă, în zori, flăcăii şi fetele se duc la pădure cu carul şi vin încărcaţi „cu frunzari", ramuri de tei cu cari împodobesc porţile, hambarul, fântâna, stâlpii şi streaşina dela casă, iar în interiorul odăii: uşa, ferestrele, ungherile, icoana şi laviţa (Bardar, Truşeni, Căpriana, Zubreşti, Sadova, Budeşti, Durleşti—Lăpuşna, Cobâlca, Buşeuca, Ivancea, Brânzenii-Vechi, Otac, Seseni — Orhei, Popeasca, Selemet — Tighina, Gordineşti — Hotin, Găvănoasa—Cahul). Teiul este copacul cel mai obişnuit cu care se împodobesc ogrăzile şi locuinţele, însă, poate fi înlocuit cu stejarul, nucul, arţarul, frasinul, salcâmul, după împrejurări (Peciştea—Orhei). Se împodobesc casele, pe alocurea, cu tot mai multe varietăţi de copaci ca să aibă stăpânul locuinţei, bunătăţi de tot felul (Vosneseni—Tighina).

Descarcă, acasă, carul şi porneşte cu căruţa la livadă, de unde se înapoiază cu iarbă şi fân cosit de curând, flori şi frunze de cimbru şi pelin pe care le vor aşterne pe jos, în odaie, lângă prispa casei, iar pelinul în aşternut (Valea Perjei-Vechi — Tighina), precum şi pe masă (Şistaci — Soroca, Căpriana, Vasile Stroescu, Micleuşeni, Siliştea-Veche, Budeşti, Durleşti, Vărzăreşti—Lăpuşna, Visoca—Soroca, Gordineşti—Hotin, Popeasca—Tighina, Găvănoasa—Cahul, Şagani — Cetatea-Albă, Briceni — Hotin, Cârpeşti—Cahul, Alexandreni—Bălţi).

Se împodobesc casele şi ogrăzile ca să se producă un miros plăcut — teiul este înflorit, — să fie mai plăcute la vedere gospodăriile şi să se cinstească natura atât de mult legată cu Românul.

Caii şi căruţa asemeni se împodobesc când se duce cineva în ospeţie (Bogdăneştii-Noui—Tighina). Oamenii nu rămân mai prejos. Se împodobesc şi ei cu pelin la brâu, ca să nu se apropie ceasul rău (Bardar — Lăpuşna) sau să fie feriţi de insecte (Siliştea-Veche—Lăpuşna). Crăcile copacilor se aşează întregi, dar se pot face chiar şi lanţuri, ghirlande de frunză şi flori şi se împodobesc porţile, precum am observat în comuna Mileştii-Mici—Lăpuşna. În împodobirea ogrăzilor şi a locuinţelor nu trebue să se uite poarta — locul pe unde pătrund duhurile rele—şi stâlpii casei, temeiul locuinţei. Sf. biserică întrece în

podoabă gospodăriile satului. Crăci de copaci pe la icoane, iarbă pe jos, buchete de flori pe la sfeşnice iar la intrarea în biserică o ghirlandă de verdeaţă (Şistaci—Soroca).

Se împodobesc locuinţele pentrucă şi încăperea unde se aflau Apostolii când s'a pogorît Duhul Sfânt era împodobită cu verdeaţă (Popeasca—Tighina).

Frunzariile se aruncă peste trei zile. În casa, unde femeea nu a reuşit se le arunce, se zice, că va înnebuni cineva (Valea Perjei-Noui—Tighina). În cele mai multe comune, însă, ele se ţin o săptămână în felul cum au fost aşezate în Duminica Mare şi apoi Luni dimineaţa, înainte de răsăritul soarelui, se duc la fântână unde se udă cu apă (Sireţi, Budeşti, Siliştea-Veche, Truşeni—Lăpuşna, Gordineşti—Hotin, Buşeuca—Orhei) şi apoi se aruncă în iaz sau râu (Căpriana — Lăpuşna, Brânzenii-Vechi — Orhei).

Prin „rusalii" se înţeleg duhurile rele ce trec pe sus şi au o mare putere (Micleuşeni—Lăpuşna). Pe cine-l vede că lucrează în această zi, îl pedepseşte grozav (Cepeleuţi—Hotin), îl apucă „rusaliile" (Mileştii-Noui—Lăpuşna), înnebuneşte (Şistaci—Soroca, Buşeuca—Orhei, Vărzăreşti—Lăpuşna), fuge pe dealuri (Otac—Orhei), e luat de vârtej nebun şi aruncat apoi cu putere la pământ (Cepeleuţi—Hotin) şi astfel sbuciumat îşi va duce vieaţa până la moarte (Căpriana—Lăpuşna). Ele pedepsese şi pe acei ce lucrează vreo câteva jumătăţi de zile după Rusalii (Selemet—Tighina). Ele ar locui în apă şi de aceea nu se poate bea apă în această zi şi nici nu se scaldă, ca să nu fie traşi la fund cei ce se încumetă (Hasan-Batâr—Cetatea-Albă). Se crede că sunt sufletele păgânilor ce au înnebunit când Apostolii au pornit în lume să propovăduiască cuvântul Domnului (Valea-Perjei-Noui—Tighina). Ele apar pe la ora 12 noaptea şi ispitesc pe acel ce se porneşte la drum (Ustia—Orhei).

Contra rusaliilor ne putem apăra punând pelin la brâu şi în sân. Când oamenii trec de pe o moşie pe alta nu trebue să le lipsească pelinul dela brâu, ca să nu se anine rusaliile şi să-i muncească prin gâdilit (Vosneseni—Tighina). Pelinul se pune în aşternut ca să nu fie tulburat somnul de vise negre (Mile-

ştii-Mici—Lăpuşna). Se bea vin sau rachiu cu pelin (Vărzăreşti-Codru, Budeşti, Zubreşti—Lăpuşna). Femeile, după ce beau vin cu pelin, dăruesc, una alteia, străchini, oale şi diferite vase de lut (Sireţi—Lăpuşna).

În prima zi se obişnueşte să se bea ceai cu flori de salcâm, ca să fie curaţi şi frumoşi ca şi florile acestui copac (Vosneseni—Tighina).

În toate cele trei zile se face serviciul religios la care iau parte toţi oamenii, bătrâni ca şi copii, bărbaţi ca şi femei. După întoarcerea dela biserică, se dă de pomană străchini de lut cu cireşi (Vărzăreşti—Lăpuşna) sau linguri, străchini şi ulcioare cu lapte, precum şi un pumn de cireşi (Selemet—Tighina, Mileştii-Mici—Lăpuşna). Se mai dă şi o strachină cu brânză şi o bucată de plăcintă învârtită (Brânzenii-Vechi—Orhei). Până la Duminica Mare, nu a fost îngăduit nimănui să mănânce cireşi, ca să nu se sperie norocul. Începând însă din această zi se îngădue (Ustia—Orhei, Mileştii-Mici—Lăpuşna). În această zi a Duminicii Mari, tinerii, ca şi bătrânii, flăcăii şi fetele se udă cu apă, ca să dea Dumnezeu ploaie (Selemet—Tighina, Găvănoasa—Cahul, Truşeni—Lăpuşna, Cepeleuţi—Hotin, Valea-Perjei-Noui—Tighina). Iar negustorii sunt udaţi cu aghiasmă, ca să nu înşele la cântar şi preţul produselor să crească (Bardar—Lăpuşna).

După masă, flăcăii, cu flori la pălării, fac horă (Ivancea—Orhei, Mileştii-Mici, Căpriana, Durleşti—Lăpuşna, Hasan-Batâr—Cetatea-Albă).

Femeile obişnuesc să petreacă ele între ele, deoparte de bărbaţi (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

În seara de Rusalii se fac concursuri de trântă. Învingătorul primeşte ca dar din partea satului—un buhai, un juncan sau bou (Hasan-Batâr—Cetatea-Albă). Zilele Rusaliilor se încheie în sunetele buciumelor făcute din coajă de alun; se vesteşte până departe sfârşitul sărbătorilor nu numai ale Sf. Treimi, ci şi a întregului lanţ de sărbători ale Paştilor (Silişţea Veche—Lăpuşna).

* * *

Duminica viitoare după Duminica Mare (Sf. Treime) se numeşte „Duminica Tuturor Sfinţilor“, în care sf. Biserică sărbătoreşte pe *toţi* sfinţii, cari au şi cari n'au alte zile în calendar. În această zi, toţi creştinii ortodocşi, dar mai ales acei a căror nume nu se găseşte în calendar, îşi serbează ziua numelui, ziua onomastică.

Iar a doua zi, luni, începe postul sff. apostoli Petru şi Pavel, numit de popor „postul Sân-Petrului“.

* * *

Aşa se încheie ciclul sărbătorilor Sf. Paşti, ce preocupă pe Românul basarabean o parte însemnată a anului,—aproape jumătate. Zilele de sărbători sunt prilejuri de apropiere şi îndrumare pe calea Atotputernicului, iar zilele lucrătoare tălmăcesc prin faptă perceptul sfânt — „în sudoarea frunţii îţi vei câştiga pâinea“. Sf. Paşti răscoleşte, frământă întreaga fire şi vieaţă a creştinilor. Dela lăsatul secului şi până la Sfintele Paşti credinţa prinde temei, treptat, prin rugăciuni şi post; la Sf. Paşti bucuria Învierii se trăieşte din plin, iar după Sf. Paşti până la Toţi Sfinţii credinţa se întăreşte, formând latura cea mai de seamă a sufletului.

Credinţa, cu exponentul său obiceiul, formează fundamentul vieţii noastre, fie ca indivizi, fie ca Stat, şi de vom nimici credinţa, de ne vom lăsa de obiceiurile străbune, vom pierde sufletul şi, odată pierdut, nicicând nu-l vom recăpăta.

OBICEIURI, CREDINȚE și SUPERSTIȚII DE ALTE SĂRBĂTORI DE PESTE AN

Recunoștința față de semenii noștri, cari ne-au ajutat la nevoie, precum și cinstirea faptelor acestora, este în datina străbună. Cinstim deopotrivă pe făptași, ca și operele lor: pe făptași, prin laude și mulțumiri, iar faptele lor ni le reamintim și le trăim sufletește clipă cu clipă, întocmai ca și în momentul săvârșirii.

Dacă unui pământean îi mulțumim pentru binele ce ni l-a făcut și ne bucurăm laolaltă cu el la zile mari, ca de ex: ziua onomastică ș. a., cu atât mai mult unor făptuitori de bine pe calea spiritului, acelora ce ne-au arătat felul de vieață creștină, prin jertfa propriilor lor vieți, li se cuvine laudă și preamărire. În felul acesta ni se înfățișează sft. Părinți și mucenici ai Bisericii creștine.

Sfinții au fost ființe omenești, cei mai buni fii ai Domnului, aleșii lui și cei mai înțelepți oameni de pe vremurile acelea (Ulmu—Lăpușna). Ei, prin faptele lor din vieață, au căpătat aureola divină, iar după moarte au trecut de-a-dreapta Tatălui Ceresc. Tot ca sfinte sunt privite și anumite zile personificate, ca de ex: sfânta Vineri, sfânta Duminică. Poporul nu întrebuințează vreo denumire adjectivală în locul numelui de sfânt, ci pur și simplu acest nume. Sfinții trăiesc în cer și îndeplinesc serviciul lui Dumnezeu (Seseni—Orhei). Uneori se coboară pe pământ, alături de Domnul Sfânt, mai ales sf. Petru, și cercetează purtarea oamenilor. Ei sunt mijlocitorii noștri pe lângă Dumnezeu și ru-

găciunile lor sunt ascultate de Tatăl Ceresc (Bogdăneştii-Noui—Tighina). Ne ajută direct şi fără rugăciunile noastre: sf. Petru dă ploaie cu vânt, sf. Gheorghe dă ploaie cu răcoare, dă belşug holdelor ţărăneşti, iar sf. Ilie trăsneşte şi tună de răsună cerul şi pământul. Fecioara Maria vindecă boalele şi alungă durerile sufleteşti, precum şi alţi sfinţi ne sprijină într'un chip sau altul.

Se cuvine, dar, ca sf. Biserică şi întreg norodul să le prăznuiască numele şi să reamintească vieaţa acestor sfinţi binefăcători ai noştri; lucrul să se oprească şi alte deprinderi sărbătoreşti să le ia locul.

Vom cerceta şi noi obiceiurile şi credinţele poporului român din Basarabia în legătură cu aceşti sfinţi, păstrând ordinea cronologică de aşezare în calendar a praznicelor lor.

***

La 30 Ianuarie Biserica cinsteşte pe cei trei ierarhi: *sf. Vasilie cel-Mare, Grigorie Teologul şi Ioan Gură-de Aur* şi în această zi la slujba bisericească nu lipseşte niciun gospodar din sat. Biserica este plină de lumină şi fumul dela tămâie se înalţă spre bolta locaşului, proslăvindu-le numele şi implorând milă şi ajutor acestor sff. Părinţi. Seara în sat se face şezătoare.

***

De *sf. mc. Trifon* (1 Februarie) se sfinţesc ogoarele şi pomii cu aghiasmă, ca să nu năvălească gândacii să mănânce grânele (Şistaci—Soroca). Asemeni se sfinţesc şi vitele, ca să fie apărate de insecte şi se toarnă şi în fântână, ca să fie apa bună de băut tot timpul (Valea-Perjei-Vechi—Tighina).

***

La 2 Februarie se sărbătoreşte *Întâmpinarea Domnului* Iisus Hristos şi după serviciul religios se dă de pomană celor săraci.

***

La 10 Februarie Biserica sărbătoreşte pe *Sf. mucenic Haralampie* şi gospodarii lasă lucrul şi se duc cu mic şi mare

la rugăciune. Cine lucrează în această zi, va boli greu şi nu se va vindeca (Cocorozeni, Ocniţa—Orhei).

* * *

În ziua de 9 Martie se sărbătoreşte *ziua celor 40 de sfinţi*, 40 de martiri creştini, morţi în chinuri îngrozitoare pentru mărturisirea credinţei, în veacul al 4-lea, în Sevastia (Armenia).

Sărbătoarea este vestită în sat prin focuri aprinse în diferite părţi, pe la miezul nopţii (Valea-Perjei-Noui—Tighina). Ziua este privită ca o sărbătoare şi oamenii opresc lucrul la câmp şi, cu mic, cu mare, se duc la biserică. Acasă, gospodina pregăteşte din zori „sfinţi" sau „hulubi". „Sfinţii" sunt nişte colaci din aluat în forma cifrei opt, copţi în cuptor, unşi cu miere şi presăraţi cu nucă pisată. Colacii aceştia în număr de 40 se dau de pomană săracilor, mai ales copiilor, şi se mănâncă numai în această zi (Chişinău - oraş, Şistaci—Soroca, Brânzenii-Vechi, Buşeuca, Ustia, Peciştea, Otac, Ivancea—Orhei, Selemet—Tighina, Vărzăreşti, Budeşti, Durleşti—Lăpuşna, Popeasca—Tighina, Gordineşti—Hotin ş. a..)

Se mai face şi un colac mare cu miere, pe care-l vor mânca rudele şi cunoscuţii câte o mică bucată (Bogdăneştii-Noui, Selemet—Tighina, Horăşti—Lăpuşna).

Se mai pregăteşte colivă, covrigi şi altele.

Gospodina, după ce a gătit totul, porneşte la biserică, iar după slujbă împarte săracilor şi cunoscuţilor din darurile închinate. „Sfinţii" se fac drept pomană pentru cei 40 sfinţi mucenici, iar coliva şi covrigii pentru morţii apropiaţi, rude plecate pe drumul veşniciei. Pomana dată pentru martirii creştinismului dovedeşte sufletul larg al Românului nostru, recunoscător faţă de binefăcătorii anonimi şi îndepărtaţi. De nu se vor face „sfinţi" şi nu se vor împărţi covrigi copiilor săraci, o nenorocire se va abate asupra gospodăriei, iar morţii vor veni noaptea prin casă să-şi ceară partea lor de pomană (Vasile Stroescu—Lăpuşna).

La masă se mănâncă din aceşti „sfinţi" şi unul dintre aceştia se dă vacii, ca să aibă lapte toată vremea (Gordineşti—Hotin, Curleni—Orhei); o bucată se păstrează ca să se pue în cuibul de cartofi, spre a ieşi aceştia mari (Bardar—Lăpuşna).

Tot în cinstea celor 40 de sfinţi, se bea 40 păhărele de vin (Costeşti, Vărzăreşti-Codru, Truşeni, Bardar, Mileştii-Mici—Lăpuşna, Găvănoasa—Cahul).

* * *

Natura începe să-şi desfacă vestmântul alb al iernii şi ici, colo se vede câte un petec de iarbă. La pădure, printre zăpadă îşi fac loc ghiocei, viorele şi toporaşi. Fetele se duc să le culeagă şi cu buchete mari se întorc spre casă. În cositele lor au aninat câteva firicele. — Flăcăilor, de le întâlnesc în cale, bucuroase le dau flori şi aceştia îşi împodobesc pieptul (Selemet—Tighina ş. a.).

Vorbirea lor veselă, feţele înflorite de razele călduţe ale soarelui de primăvară, precum şi floricelele resfirate ici, colo pe pământul jilav şi pe alocurea cu zăpadă, sunt primele semne şi soli ai primăverii ce se vesteşte. Câtă bucurie aduci în suflet, tu, frumoasă primăvară! „Baba Dochia" îşi scutură cojoacele; zilele de primăvară cu soare şi căldură alternează cu cele de iarnă cu viscol şi frig. E lupta între bătrâna iarnă, sleită de puteri, şi zâna îmbujorată de tinereţe şi încinsă cu brâu de flori — primăvara. Tot mai slăbite sunt puterile iernii.

* * *

Lucrul pe câmp şi în grădini continuă tot mai mult. Uscăturile şi gunoaele de prin ţarini se adună grămezi şi li se dă foc. Ici, colo vezi, în dimineaţa zilei de *Sf. Alexie*, la 17 Martie, cum limbi de flăcări se înalţă spre cer. Şerpii de pe lângă case fug şi rămân locuinţele curăţate de aceste jivine, purtătoare de duhuri rele (Gordineşti—Hotin). Sf. Alexie este şi patronul multor gospodării.

* * *

În spre *Buna Vestire* (25 Martie) dacă se înseninează cerul, mult se bucură plugarii, căci un an roditor se vesteşte (Sadaclia—Tighina), iar în această zi, de va fi timp frumos, asemeni va fi şi la Paşti, spre bucuria tinerilor, că vor putea juca hora de sff. sărbători (Gordineşti—Hotin). Păsărelele din colivii se bucură şi ele de soarele cald al primăverii, căci li se dă

drumul să sboare libere şi să se întâlnească cu surorile lor, ce vor veni din ţările calde (Chişinău-oraş). Ţinerea lor şi peste vară în colivie este un păcat mare; este lipsirea de libertate tocmai a acelora ce ne-au desfătat întreaga iarnă cu cântecele lor; păsările sunt fiinţele cele mai dornice de libertate şi li se cuvine acest drept natural. Nimic nu-i mai scump decât sfânta libertate! Deci, zice poporul, să îndeplinim această poruncă sfântă, ca să nu fim şi noi legaţi după moarte în lanţurile diavolului.

Bărbaţii de se vor duce în dimineaţa acestei zile la vecinii lor, e semn că oile vecinului vor naşte numai berbeci, iar de se va duce o femeie la vecina ei, atunci va fi partea mieluţelor (Sadaclia—Tighina).

* * *

La 22 Aprilie avem sărbătoarea *sf. Toader* şi din ajunul acestei zile, seara, fetele se lau şi apoi întind de firele de păr ca să crească mare, zicând: „Toadere, Toadere, întinde gâţa fetei să crească cât coada iepei!“ (Şistaci—Soroca), iar a doua zi, de sf. Toader, smulg câteva şuviţe de păr şi le pun sub o salcie pletoasă, pentruca sf. Toader să le dea părul pletos ca ramurile salciei (Sireţi—Lăpuşna).

În această zi se mai fierbe grâu şi se face colivă şi colaci, apoi se împart la săraci (Valea-Perjei-Vechi—Tighina, Brânzenii-Vechi—Orhei). Colacii ce se împart poartă numele de „căluţi“, pentru că această zi este destinată sărbătoririi cailor (Valea-Perjei-Noui—Tighina). Flăcăii îşi aleg cei mai buni cai de fugă, căpestre frumoase, pline cu tot felul de „bunghi“, făcuţi din alamă, argint, după starea materială a fiecăruia, şi se întrec în alergări până în satele vecine (Cepeleuţi—Hotin, Hasan-Batâr—C.-Albă). Cei mici se întrec în fugă. Se dau şi premii, mai ales câte un prosop (Valea-Perjei-Vechi, Valea - Perjei-Noui—Tighina). Este sărbătoarea cailor şi de aceea li se dă hrană mai multă ca de obiceiu

* * *

Timpul îşi deapănă tot mai departe firul său şi iată-ne ajunşi în preajma zilei *sf. mr. mucenic Gheorghie (23 Aprilie)*. Acest sfânt este văzut de oameni ca un erou, ce a ucis cu suliţa

scorpia şi a scăpat dela pieire pe fiica împăratului de amiază (Bardar—Lăpuşna). În vieaţă a suferit multe chinuri din partea barbarilor, pentru credinţa sa în Domnul Iisus Hristos (Zubreşti—Lăpuşna). Tovarăşii scorpiei, şerpii şi duhurile rele, ies în fiecare an în noaptea ajunului acestei zile, din hibernarea lor din pământ şi caută să facă rău oamenilor, vitelor şi oilor, dar sf. Gheorghie le sdrobeşte capul şi apară pe creştini şi avutul lor (Gordineşti—Hotin, Siliştea Veche—Lăpuşna). Este un bun ostaş al Domnului şi împreună cu Arhanghelii Mihail şi Gavriil, exponenţi ai forţei în imperiul ceresc (Durleşti—Lăpuşna), sf. Gheorghie cu suliţa, iar sfinţii Mihail şi Gavriil cu săbiile de foc. Din ajunul acestei sărbători, de cu seara, tinerii pornesc cu o parte din vite la câmp, unde stau toată noaptea, întinşi pe iarbă verde, veselindu-se şi glumind în fel şi chip, împrejurul focului sau la lumina lunii (Truşeni, Mileştii-Mici, Sireţi—Lăpuşna, Seseni—Orhei, Puhoceni—Tighina).

Vitele ce vor paşte iarbă fragedă de primăvară în această noapte, vor fi sănătoase tot timpul anului (Durleşti—Lăpuşna) Acel ce nu se duce cu vitele este socotit leneş şi somnoros (Sireţi—Lăpuşna).

Sosirea primăverii este vestită de flăcăi prin buciume şi fluere din coajă de salcie (Zubreşti—Lăpuşna). În această noapte umblă pe pământ strigoii şi dacă întâlnesc om singur, rătăcit pe câmp îi iau minţile. Nu au putere, însă, acolo unde tinerii grupaţi laolaltă înfruntă primejdia prin cântece şi chiote la para focului sau străjuiţi de lună (Valea-Perjei-Vechi—Tighina). Pe la miezul nopţii, şi numai în acest timp, babele din sat se duc pe câmp şi scot rădăcini de dediţei, pe cari le pun la cai sau alte vite când li se umflă pieptul, căci sunt bune de leac (Valea-Perjei-Vechi—Tighina). Vrăjitoarele mai ales îndeplinesc acest lucru, căci ele nu se tem de strigoi.

Asemeni ca dediţeii, seminţele de meiu alungă duhurile rele şi bolile şi gospodina seamănă vitele ce nu au pornit la câmp şi grajdul cu aceste seminţe, „ca să nu se lipească duşmanii“ (Bălăşeşti) Bălţi). Se seamănă staulul şi ieslea şi se presară prinprejur şi seminţe de părâng. Vitele ce vor mânca din părângul semănat

M-rea Căpriana

M-rea Vărzăreşti

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

nu se vor îmbolnăvi (Budeşti—Lăpuşna, Alexandreni—Bălţi). Strigoii mai caută să ia mana dela vaci (iau laptele şi vaca nu se mai poate mulge). Contra strigoilor ca şi contra farmecelor vrăjitoarelor ne mai putem apăra punând grapa sau coasa în uşa grajdului, staulului sau ieslei (Valea-Perjei-Vechi—Tighina, Şistaci—Soroca). Vacile, deci, nu trebuesc lăsate afară în bătătură, singure. Ele trebuesc să fie sau păzite de flăcăi pe câmp sau închise în staul cu grebla sau coasa în uşă (Buşeuca—Orhei). Spiritele rele caută să pătrundă şi în casă, ca să ne robească şi pe noi oamenii şi de aceea „se anină câte o urzică" la fiecare uşă şi se aprinde şi câte o lumânare. Urzica, leac contra necuratului, iar lumânările jertfă sfântului Gheorghie (Valea-Perjei-Noui—Tighina).

Tot în seara ajunului sau în zorii zilei de sf. Gheorghie se pun brazde de iarbă şi ramuri de trandafir sălbatec (măcieş) pe la porţi (Sireţi—Lăpuşna, Cucioaia—Bălţi, Dereneu—Orhei, Mileştii-Mici, Zubreşti—Lăpuşna). Ramurile de măcieş pot fi înlocuite cu salcie ce se pune şi în streaşina casei (Gordineşti—Hotin). Brazdele de iarbă vin şi împodobesc partea de sus a porţii, astfel ca să se facă intrarea pe sub ele (Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna). Asemeni le aşează şi pe stâlpii dela intrare (Zubreşti—Lăpuşna) ca şi pe prispa casei purtând crenguţa de răchită (Visoca—Soroca). Brazdele pot fi de formă rotundă, ca şi dreptunghiulară sau pătrată.

Se aduce şi iarbă verde şi se împrăştie prin casă, prin curte (Truşeni, Sadova—Lăpuşna, Cobâlca—Orhei).

Se împodobesc porţile şi pragul casei cu brazde de iarbă şi se aşterne iarbă pe jos, ca vitele să aibă „păşune" tot timpu anului şi astfel să dea lapte din belşug.

Mare este bucuria tinerilor, ce au plecat de cu seara la câmp, când văd, dimineaţa, rouă multă pe firicelele de iarbă. Veseli se spală pe faţă şi chiar pe tot trupul cu rouă ca să fie mândri la chip şi înfăţişare, plini de sănătate şi voie bună (Truşeni, Durleşti, Zubreşti—Lăpuşna). Bolile de piele, pecinginea, bubele, se vindecă cu această rouă şi nici în viitor aceste boli nu vor robi trupul (Valea-Perjei-Vechi—Tighina). Spăla-

rea cu rouă, pe lângă frumusețea trupească, aduce și frumusețe și curățenie sufletească (Hasan - Batâr—Cetatea-Albă). Roua mai aduce noroc și alungă somnul (Puhoceni—Tighina, Bălășești—Bălți). Se spală cu rouă nu numai cei plecați la câmp, ci și toți cei rămași acasă. Obiceiul acesta îl mai găsim și în următoarele comune: Mileștii-Mici, Bardar, Sadova—Lăpușna, Selemet, Puhoceni—Tighina ș. a.

După spălare, gospodarii se duc la biserică, unde se ține slujbă mare. Bisericile ce-și prăznuesc hramul primesc oaspeți de prin satele din împrejurimi. După slujbă, oaspeții ca și sătenii din acest sat petrec pe iarbă verde în grădina bisericii (Ustia Orhei, Șagani—Cetatea-Albă). Cei sfădiți se împacă în Biserică și apoi ciocnesc la masă, câte un pahar cu vin, pentru trăinicia prieteniei (Ustia—Orhei). În aceste sate cu hram la biserică, masa consătenilor se amână pe a doua zi.

Masa pe iarbă verde în comun cu rudele și prietenii, e o datină străbună și o găsim în toate comunele din Basarabia Acei ce-și serbează ziua numelui întrec în veselie pe ceilalți (Cucioaia—Bălți, Hasan-Batâr—Cetatea-Albă).

Pentru masa dela sf. Gheorghie fiecare gospodar a tăiat câte un miel pentru familia lui. Mai mulți vecini se adună și taie câte un berbec, pe care-l fierb numai în apă. Această mâncare se numește „curban" (Valea-Perjei-Noui—Tighina). Asemeni se mai gătesc și sarmale cu frunze de arțar (Zubrești—Lăpușna, Durlești—Lăpușna). Dacă ploaia împiedecă petrecerea pe iarbă verde, nimeni nu se întristează, căci un an bogat se vestește (Otac—Orhei). Copiii obișnuesc în această zi să iasă prima oară la scăldat, dacă soarele este puternic și răspândește îndeajunsă căldură (G-ral Averescu—Ismail).

Petrecerile dela sf. Gheorghie amintesc în parte pe acelea dela Paști. Veselie și cântece pe iarbă verde; horă și muzici de lăutari, după slujba bisericească — până seara târziu (Ustia—Orhei, Zubrești—Lăpușna). Gospodarii cu feciorii și fetele se cântăresc din zorii zilei și până seara târziu (Găvănoasa—Cahul, Durlești Lăpușna). Glumele și râsetele, mai ales ale flăcăilor și fetelor, când se întâlnesc și-și spun cât au tras, nu mai conte-

nesc. Nimeni nu doarme în această zi, ca să nu aibă somnul mielului, fără grijă de gospodăria lui (Bardar—Lăpuşna).

De se întâmplă să cadă sf. Gheorghie în postul Paştelui, toate petrecerile sunt oprite şi sf. Biserică cinsteşte cum se cuvine ziua sfântului a doua zi de Sf. Paşti.

Până după sf. Gheorghie şi mai ales în această zi, vitele au voie să pască libere pe şesuri şi dealuri, iar de a doua zi nu li se mai îngăduie aceasta, sub pedeapsa de a se „închide" vitele (Selemet—Tighina, Seseni—Orhei, Durleşti—Lăpuşna). De acolo de unde va paşte mai mult în ziua de sf. Gheorghie, de acolo va creşte iarba mai mare (Brânzenii-Vechi—Orhei). Vitele pasc în zorii zilei, ca să soarbă şi roua dimineţii, spre a fi sănătoase.

Tot pentru ca să fie sănătoase şi să dea mult lapte, se pune o brazdă de iarbă pe fundul vasului întors cu gura'n jos (Dereneu—Orhei) şi se dă vitelor o plantă „aeşor", pentru ca untul să fie galben (Otac—Orhei).

Ziua de sf. Gheorghie marchează şi timpul când se dau vitele la cireadă şi oile la stână.

Se tocmesc văcari sau păstori, în grija cărora li se dă cirezile şi turmele pe timpul verii. Se dărueşte acestora un şervet, o strachină cu mâncare sau făină, ca să aibă grijă de animalele încredinţate (Popeasca—Tighina, Brânzenii-Vechi—Orhei, Durleşti, Vărzăreşti-Codru — Lăpuşna, Dereneu—Orhei, Gordineşti—Hotin). Mieii se aleg dela oi şi se dau şi ei în cârduri la păscut (Selemet—Tighina, Siliştea - Veche—Lăpuşna).

Toate înţelegerile între oameni luate pe timpul iernii de felul cum vor paşte vitele, oile, strânsura (viţeii mici), cârdurile de boi ş. a. se pun în aplicaţie din această zi şi ţin până la sf. Dumitru, când „se aleg" oile şi vitele (Sireţi, Budeşti—Lăpuşna). Înainte de încredinţarea vitelor şi oilor către văcari şi ciobani, se adună animalele la o răspântie şi după o scurtă slujbă religioasă, preotul le sfinţeşte cu aghiasmă (Seseni, Peciştea—Orhei) şi apoi pornesc în cirezile întocmite, precum am văzut mai sus. Văcarii şi ciobanii păzesc animalele numai ziua, iar seara le vor duce pe fiecare la stăpânul lor.

Ziua de sf. Gheorghie este a primăverii, a vitelor şi a ierbii

verzi. Cinstim pe sf. Gheorghie, aducându-i rugăciuni în biserici şi sprijinindu-i opera lui de apărare a vitelor şi păşunilor.

* * *

La 9 Mai avem sărbătoarea *sf. Neculai de vară* şi se adună lume multă, chiar din satele vecine, la bisericile ce-şi serbează hramul (Nemţeni—Lăpuşna, Popeasca—Tighina, Bălăşeşti, Ţipleşti—Bălţi ş. a,). Femeile vin în curtea bisericii cu „masa" şi se binecuvintează bucatele (Bălăşeşti—Bălţi). Praznicele şi pomana se dau în amintirea celor duşi din vieaţă (Sadova—Lăpuşna). „Masa" e formată din colaci, vin, cozonaci, lapte acru (Seseni—Orhei, G-ral Averescu—Ismail). Se taie şi câte un miel în cinstea celor veniţi de departe. Se găteşte şi „curban", berbec fiert numai în apă (Valea-Perjei-Noui-Tighina). Oaspeţii sosiţi din alte sate, după serviciul religios, se plimbă prin comună, apoi se grămădesc pe la rude, unde se ospătează.

După prânz se fac diferite jocuri în bătătura satului. Hora se învârteşte într'un nour de praf iar sunetele ţiganilor—lăutari, abia se mai aud de tropăitul şi chiotul flăcăilor. Fetele, îmbujorate la faţă, saltă mai uşurel, strânse de mâini de flăcăi (Popeasca—Tighina, General Averescu—Ismail). Scrânciobul scârţâie alături şi abia oprit iarăşi îşi deapănă cântecul. Alături, pe iarbă verde, tinerii, după horă, încep trânta, lupta piept la piept. Adversarul trebue pus cu umerii la pământ, iar învingătorul primeşte un premiu în bani (20 lei) din fondurile strânse de mai înainte în acest scop. Cel învins este scos de pe teren şi altul îi ia locul până ce trec pe rând toţi flăcăii satului. Apoi se fac întreceri şi cu aleşii satelor vecine, iar cel învingător este purtat pe sus (Valea-Perjei-Noui—Tighina, General Averescu—Ismail). În comuna Bălăşeşti—Bălţi jocurile ţin două zile în aceeaşi veselie şi voie bună.

Aceste jocuri ţărăneşti ne reamintesc vestitele jocuri olimpice şi sunt un prilej de cinstire a celui mai puternic. Sunt vrednice să fie păstrate, cu atât mai mult cu cât ele se desfăşoară într'un cadru măreţ — tot satul asistă — şi după reguli atât de cinstite, vrednice de invidiat chiar de unele societăţi sportive din oraş.

* * *

La 21 Mai avem sărbătoarea *sf-ţii Împăraţi Constantin şi Elena*, şi se ţine hram la bisericile ce poartă numele acestora Gospodarii lasă lucrul şi se duc la slujba religioasă, iar cei ce poartă acest nume îşi prăznuesc ziua.

* * *

Sărbătoarea *Naşterii sf. Ioan Botezătorul*, cunoscută în popor sub numele de „Sânziene", se prăznueşte la 24 Iunie. Deşi suntem în postul sff. Petru şi Pavel, Biserica dă deslegare de peşte.

Câmpiile, pădurile şi poienele au îmbrăcat costumul cel frumos al florilor şi verdeţei. Natura este în splendoarea ei. Flori, cari mai de cari mai frumoase, zâmbesc vesele la soare, iar flăcăii şi fetele, alături de copii, colindă dealurile, câmpiile în căutarea celor mai frumoase şi cu miros plăcut şi îmbătător. Se aduce din pădure iarbă, frunze de nuc, sulfină înflorită şi mai ales flori galbene, numite sânzâene şi se presară prin casă (Gordineşti—Hotin, Curleni, Seseni, Brânzenii-Vechi—Orhei, Şistaci—Soroca, Sadova, Sireţi, Durleşti—Lăpuşna), pentru ca să se împodobească şi casa din podoaba naturii. Se împodobeşte şi sf. icoană (Popeasca, Selemet—Tighina, Căpriana—Lăpuşna), iar câteva se aşează pe masă, într'un vas, iar a doua zi sunt aruncate pe apă (Brânzenii-Vechi — Orhei). Zestrea fetei este scoasă afară în mijlocul ogrăzii, iar în locuinţă se presară florile de sânziene (Căpriana—Lăpuşna, Siliştea-Veche—Lăpuşna). În streaşina casei, a grajdului se aşează ramuri de salcie împodobite cu sânziene, ca să nu se apropie necuratul (Cepeleuţi-Hotin). Pe alocurea, florile, presărate prin casă, se lasă o săptămână şi apoi se strâng, căci sunt bune de leac (Popeasca—Tighina).

Nu numai locuinţa şi interiorul ei se împodobeşte cu flori de sânziene, ci şi persoanele ce o locuesc. Fetele se împodobesc ca să se mărite mai de grabă (Ustia—Orhei), iar seara le pun sub cap ca să viseze ursitul (Mileştii-Mici—Lăpuşna). Chiar şi bărbaţii şi femeile măritate poartă aceste flori la brâu (Vărzăreşti-Codru — Lăpuşna). Se pun şi în scăldătoarea pruncilor, deoarece se crede că aceste flori au puteri binefăcătoare asupra

sănătății, ele fiind purtate la sân de zâne și îngeri (Valea-Perjei-Vechi—Tighina).

Alături de sânziene se mai poartă și pelin (Cobâlca—Orhei), iar la masă se bea vin cu pelin; pe alocurea se ajunge până la 40 pahare (Cobâlca, Brânzenii-Vechi—Orhei). Se mai mănâncă și un fel de pepeni galbeni, mici, numiți nărâmze. Seara, sub pernă, tinerele pun pelinul întocmai ca sânzienele (Trușeni—Lăpușna).

* * *

La 29 Iunie avem *ziua sft. Petru și Pavel*, când sf. Biserică sărbătorește amintirea acestora și prin rugăciuni le mulțumește pentru tot ajutorul dat. Despre sf. Petru se crede în popor, că este cel mai bătrân dintre sfinți, din care cauză șade de-a-dreapta Domnului (Seseni—Orhei).

În unele comune postul este ținut după voie (Cepeleuți—Hotin, Selemet—Tighina), iar în altele postul sf. Petru este socotit al doilea după postul Paștelui și toți creștinii, dela mic și până la mare, îl țin ca să nu fie pedepsiți de îngerii cerului (Bogdănești-Noui, Popeasca—Tighina, Mileștii-Mici — Lăpușna, Gordinești — Hotin). Oile se aduc dela stână acasă (Siliștea-Veche—Lăpușna), iar după masă flăcăii fac horă (Vărzărești, Mileștii-Mici—Lăpușna).

Uneori plouă în această zi și oamenii spun, că sf. Petru merge prin cer, ca și sf. Ilie, cu căruța și caii de foc (Nemțeni—Lăpușna). Clăile de grâu cosit, presărate pe câmp, dovedesc un an bun și îmbelșugat în toate cerealele (Vosnești—Tighina).

* * *

Un sfânt puțin cunoscut în pătura orășenească, dar îndeajuns de apreciat în satele noastre moldovenești, este *sf. Chirică, zis și Șchiopul*, ce se sărbătorește la 15 Iulie. În unele comune sărbătoarea este cinstită și respectată; lucrul se oprește ca să nu se întâmple vreo nenorocire aceluia ce va călca datina străbună (Budești—Lăpușna). Nu numai el va suferi, ci și holdele lui vor fi acoperite de apă și inundații mari se vor face (Otac—

Orhei) sau piatra va distruge holdele tuturor sătenilor din sat, dacă vreunul din ei nu ar respecta tradiţia şi nu ar lăsa lucrul în această zi. De aceea consătenii opresc pe cel rebel (Bogdăneşti-Noui—Tighina). Este o sărbătoare mai cinstită decât Sf. Duminică (Selemet—Tighina).

* * *

La 20 Iulie avem sărbătorea *sf. proroc Ilie*. Acest sfânt este împuternicit de Dumnezeu cu tunetele şi trăsnetele, ca să clatine bolta cerului şi să dea ploaie pe pământ. El este stăpânul ploilor şi ţine ordinea lor şi de aceea plouă numaidecât în această zi (Dumitreşti—C.-Albă, Covurlui—Cahul, Durleşti—Lăpuşna). Dacă bunul Dumnezeu nu-i îngădue să dea ploaie pe pământ până în această zi, apoi de ziua sf. Ilie, Stăpânul lumii se îndură de rugăciunile lui şi-l învoieşte să răcorească pământul (Budeşti—Lăpuşna).

Când păcatele oamenilor sunt prea mari, Stăpânul lumii ne încearcă credinţa şi nu trimete ploaie nici în această zi. Norodul într'o procesiune religioasă cu sfi. icoane imploră mila cerească, făcând rugăciuni pentru ploaie în mijlocul ogoarelor, sub cerul liber (Gordineşti—Hotin, ş, a.). Ploaia de sf. Ilie e semn de un an îmbelşugat şi mult se bucură ţăranii (Dumitreşti—C.-Albă). Este ziua apei, a ploii şi se obişnueşte să se ude cu apă, băieţii şi fetele, pentru a ploua la timp (Durleşti—Lăpuşna).

Sf. Ilie este un sfânt bun şi chiar atunci când trăsneşte vreun lucru sau fiinţă de pe pământ nu o face drept pedeapsă, ci ca un semn, al alegerii celor dragi lui (Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna). În această zi, cine va fi omorît de trăsnet se va duce în rai (Căpriana—Lăpuşna). Pentru cel ce nu a respectat ziua sfântului, trăsnetul este însă drept o pedeapsă şi sufletul îi merge în iad (Valea-Perjei-Vechi—Tighina). Cei ce cred în puterea lui vor fi feriţi de multe rele în vieaţă; de aceea mulţi postesc (Durleşti—Lăpuşna).

Sf. Ilie merge prin cer călare pe cai de foc şi cu biciul împletit în 24 de viţe şi pocneşte alungând diavolii (Otac—Or-

hei, Covurlui—Cahul, Durleşti—Lăpuşna). Caii trag o trăsură, troică, ce hodorogeşte, când merge prin gropi, şi scapără, când se isbeşte de bolovani (Seseni—Orhei). Aceşti cai năzdrăvani mănâncă foc (Cocorozeni — Orhei, Şistaci — Soroca, Căpriana — Lăpuşna) şi câteodată sunt înhămaţi şi la tun, când tunetele sunt puternice de răsună cerul şi pământul (Siliştea-Veche—Lăpuşna).

După ce am văzut importanţa acestui sfânt, rolul jucat de el pe lângă Dumnezeu pentru binele nostru şi cum se înfăţisează în mintea poporului, să vedem cum sărbătoresc moldovenii noştri această zi. Disdedimineaţă, oamenii se duc la câmp să-şi vadă grânele şi porumbul (Valea-Perjei-Noui—Tighina). E zi de sărbătoare şi nimeni nu lucrează nici cel mai mic lucru, ca să nu fie pedepsit de sf. Ilie, purtătorul focului (Tescureni—Bălţi, Buşeuca—Orhei). Un înger din cer se pogoară şi pedepseşte pe cel vinovat (Bogdăneştii-Noui—Tighina), iar recolta lui este arsă.

Din cauza căldurii se păleşte grâul, se svântează boabele (Bardar, Căpriana — Lăpuşna), va arde „pâinea" înainte de a fi secerată (Ivancea—Orhei).

Toate forţele naturii conlucrează la impilarea fărădelegii.

La biserică se săvârşeşte sf. Liturghie, dela care nimeni nu lipseşte. La bisericile ce-şi serbează hramul vin şi poporenii din satele vecine. Gospodinele duc câte o pereche de colaci (Otac—Orhei). Asemeni se duc, pentru prima dată în an, fructe: pere, prune şi, în special, mere, spre a fi sfinţite (Buşeuca—Orhei, Budeşti, Pârjolteni—Lăpuşna, Cepeleuţi—Hotin, Vosneseni — Tighina ş. a.). Până într'această zi, pe alocurea femeile în vârstă şi bătrânii nu mănâncă mere, pere, castraveţi ş. a. După ce au sfinţit fructele şi le-au împărţit la săraci, căci cele duse la biserică nu se mai întorc acasă, le este îngăduit, zice datina străbună, să se înfrupte din roadele pomilor (Durleşti—Lăpuşna, Bogdăneştii-Noui—Tighina, Chişinău-oraş). Nu numai bătrânii şi bătrânele nu mănâncă mere şi pere până în această zi, ci nimeni din sat. Numai după sfinţirea lor se poate mânca în voie (Cobâlca—Orhei,Sireţi—Lăpuşna,Brânzenii-Vechi—Orhei). Mierea de albine se aduce de asemenea la biserică, spre a fi sfinţită şi apoi preotul dă la toţi credincioşii să guste (Selemet—Tighina, Co-

bâlca—Orhei). Se aduce şi porumb copt sau fiert şi se dă de pomană (Vărzăreşti—Lăpuşna). Se dă de pomană câte o strachină cu mere sau pere unse cu miere de albine, în amintirea celor morţi (Gordineşti—Hotin, Căpriana—Lăpuşna), pentru cinstirea sfântului (Bardar—Lăpuşna), sau ca să aibă fructe cel ce face pomană pe lumea cealaltă (Zubreşti—Lăpuşna). Cel ce împarte mai multe fructe şi colaci va avea noroc în vieaţă, pomii îi vor rodi şi stupii îi vor roi (Peciştea—Orhei, Pârjolteni—Lăpuşna). Este sentimentul de milă creştinească adânc săpat în sufletul românului din Basarabia, ce a dictat datina străbună.

La masa din această zi, pe lângă diferite bucate, se mai mănâncă mere (Ciocâlteni—Orhei, Şistaci—Soroca), mere coapte (Brânzenii-Vechii, Cobâlca, Otac—Orhei), pepeni (castraveţi fragezi) cu miere (Truşeni — Lăpuşna, Curleni — Orhei, Ulmu, Micleuşeni—Lăpuşna), chiar mere fructe cu miere de albine (Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna). Se mai face şi un fel de pastă din mere coapte şi bătute cu zahăr (Cobâlca—Orhei). Se mănâncă, şi porumb fiert sau copt (Durleşti—Lăpuşna). Nu se mănâncă însă, niciodată, harbuz cu miezul roş, ci numai cu miezul alb, ca să nu curgă sânge peste an din corp (Seseni—Orhei); nici struguri roşii, căci e mare păcat (Durleşti—Lăpuşna).

Ploaia de sf. Ilie, fiind o ploaie de vară, repede toarnă cu găleata, apoi soarele cald în grabă svântează pământul şi pe răcoare încep petrecerile.

Flăcăii şi fetele joacă hora, tineri însuraţei se dau în scrânciob, în vârtelniţa cu cai şi trăsură; cei mai în vârstă se veselesc, spunând întâmplări trăite sau închipuite, la un păhărel de vin, sub frunzarul din bătătura cârciumei, bătrânii picotesc pe alături (Otac—Orhei ş. a.).

Seara se fac focuri mari pe la răspântiile satului, în jurul cărora se încinge iarăşi jocul (Şagani—C.-Albă).

A doua zi de sf. Ilie nu se lucrează, căci este sf. Ilie-Pălie şi, de vei lucra, vei fi pălit de sf. Ilie; când te vei duce la cărat snopi, se va răsturna carul sau te va apuca ploaia (Gordineşti—Hotin, Sireţi—Lăpuşna). De fapt este lenea şi greutatea de a te apuca de lucru după o petrecere, ca cea din ajun, care a dictat obiceiul.

* * *

Precum am văzut mai sus, toate podoabele pământului primesc sfinţirea la date fixate de tradiţia poporului. Harul divin trebue să se reverse de sus peste tot ce a creat Atotputernicul, operă măreaţă vrednică de atotputernicia Sa.

Toate îşi au câte un proteguitor, sprijinitor, recunoscut de mult de popor ca apărător al lor.

Nu se putea ca florile să fie uitate. Ele sunt podoabele cele mai de preţ ale pământului. Cu mirosul lor ne îmbată, cu coloritul lor ne farmecă văzul. Florile îşi au de apărător pe *sf. mucenici Macavei*, ce se sărbătoresc la 1 August. În această zi se sfinţesc florile de prin grădini şi livezi (Gordineşti—Hotin, Chişinău-oraş). Florile sfinţite au putere de leac în contra durerilor de cap (Copanca, Chiţcani,—Tighina).

Tot din aceeaşi zi începe postul sfintei Maria.

* * *

La 6 August avem sărbătoarea *Schimbării la faţă*, cunoscută în popor sub numele de „Probajinele", şi sf. Biserică cinsteşte cum se cuvine sfântul eveniment. La bisericile ce-şi serbează hramul se face slujbă mare. Se crede, că în această zi se schimbă soarta noastră, a oamenilor: norocul sau ne părăseşte sau ne deschide calea spre mulţumire (Popeasca—Tighina, Vlad-Bălţi).

Întocmai ca şi la sf. Ilie se sfinţesc fructele şi în special strugurii (Popeasca-Tighina, Valea-Perjei-Noui ş. a). Până la această zi nu se mănâncă poamă (struguri), căci nu a fost încă sfinţită (Sireţi, Truşeni—Lăpuşna). Acest obiceu străbun nu este cam respectat, precum am constatat în cercetările făcute de noi în comuna Budeşti—Lăpuşna ş. a. Revenirea la vechea datină se impune, mai ales că acest obiceiu are, la bază, o credinţă puternică în tăria harului divin, ce trebue să se coboare mai înainte de săvârşirea faptelor noastre. La biserici se aduc colivi de poamă şi apoi se împart la săraci (Truşeni—Lăpuşna). Creştinii mulţumesc lui Dumnezeu, că au ajuns sănătoşi şi pot gusta poamă coaptă.

* * *

Sfânta Fecioara Maria este sărbătorită în două zile ale anului: la 15 August avem Adormirea Maicii Domnului, cunoscută în popor sub numele de „sf. Maria Mare", şi la 8 Septemvrie avem Naşterea Fecioarei Maria, cunoscută sub numele de „sf. Maria Mică". Sf. Maria este proslăvită de credincioşi mai mult decât oricare sfânt. Este apărătoarea noastră de boli şi necazuri (Cobâlca—Orhei), este făcătoare de minuni şi acestea sunt cunoscute de credincioşi din multe comune ale Basarabiei. În fiecare an se aduce dela m-tirea Hârbovăţ, jud. Orhei, la Chişinău şi înapoi sf. Icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Călugării şi soborul de preoţi, împreună cu o parte din credincioşi, urmează pe jos drumul ce-l face sfânta Icoană. Prin satele pe unde trece se ţin slujbe religioase şi poporul cu mic şi mare, în frunte cu autorităţile, ies întru întâmpinare.

Postul sf. Marii ţine două săptămâni şi este respectat întocmai ca postul mare (Gordineşti—Hotin, Popeasca—Tighina, Sireţi—Lăpuşna, ş. a). În acest interval se dă deslegare de peşte numai pentru sf. zi a Schimbării la faţă.

Se ţine slujbă mare la biserici, mai ales că multe au hramul sf. Marii. La mânăstirile Curchi — Orhei, Căpriana — Lăpuşna, Vărzăreşti — Lăpuşna (8 Septemvrie ş. a.) este hram şi mulţimea nu mai conteneşte pe drumuri către sff. locaşuri. Cei din apropiere se pregătesc decuseară, pornesc noaptea, ca să ajungă în zorii zilei la mânăstiri.

Vin şi oameni din toate părţile Basarabiei cu daruri bogate şi mânăstirile se pregătesc cu mâncăruri alese să-i ospăteze. Sunt nişte pelerinaje vrednice de remarcat, ce dovedesc adânca credinţă a poporului român din Basarabia.

La biserică se duc strâchini cu fructe: mere, pere, poamă şi colaci, întocmai ca la sf. Ilie şi sf. Schimbare la faţă (Cobâlca—Orhei, ş. a). În comuna Selemet—Tighina abia acum se sfinţesc de prima dată fructele şi nimeni nu gustă din ele mai înainte de a fi sfinţite, iar în comuna G-l Averescu, Ismail, pentru prima dată se aduc struguri în casă. La biserică se mai duce şi vin roşu şi se lasă în biserică, ca să se sfinţească şi să folosească la sf. cuminecătură.

Întocmai ca la sf. Ilie, nu se mănâncă decât struguri albi şi harbuji cu miezul alb (Truşeni—Lăpuşna, Valea-Perjei-Noui—Tighina). După masă se face horă în bătătura satului. În unele comune, jocul se repetă şi în cele două zile următoare (Budeşti—Lăpuşna, Buşeuca—Orhei).

* * *

La 29 August, sf. Biserică este în doliu, căci această dată aminteşte *Tăierea cinstitului cap al sf. Ioan Botezătorul* La biserică se ţine slujbă religioasă în faţa credincioşilor, ce postesc întreaga zi, ca să iee parte la suferinţele sf. Ioan Botezătorul (Boghenii-Noui—Bălţi, Bardar-Lăpuşna, Chişinău—oraş). Pe alocurea nu se mănâncă nimic, socotindu-se post negru (Gordineşti—Hotin).

Tot în amintirea sângelui sf. Ioan Botezătorul, vărsat pe nedrept pentru credinţa sa în Domnul, în această zi nu se mănâncă harbuji cu miez roşu (Valea-Perjei-Noui—Tighina, Şistaci—Soroca, Selemet—Tighina, Sadova—Lăpuşna), ci numai alb. Acestuia nu i se taie capul, tot pentrucă aminteşte de tăierea capului sf. Ioan Botezătorul, ci se sfarmă harbuzul cu pumnul, căci nici pe cuţit nu se pune mâna întreaga zi (Otac—Orhei, Bălăşeşti—Bălţi, Şistaci—Soroca, Buşeuca—Orhei, Brânzenii Vechi—Orhei, Mileştii-Mici—Lăpuşna, Popeasca—Tighina, ş. a.). Nici pâinea sau mămăliga nu se taie cu cuţitul, ci se rupe sau se taie cu sfoara (Cepeleuţi—Hotin, Şagani—C.-Albă, Chişinău—oraş).

Nu se bea vin roşu şi nici nu se mănâncă poamă roşie sau neagră, în amintirea tăierii capului sf. Ioan (Sadova—Lăpuşna, Găvănoasa—Cahul, Bardar—Lăpuşna, Valea-Perjei-Noui—Tighina). În general, nu se mănâncă nimic de culoare roşie, căci e culoarea sângelui nevinovat (Cobâlca—Orhei ş. a).

Este un păcat strigător la cer a călca regulele moştenite din străbuni (Curleni—Orhei, Şistaci—Soroca, Durleşti—Lăpuşna).

Cei ce se vor naşte în această zi, vor fi norocoşi în vieaţă, sf. Ioan suferind pentru ei toţi (Cârpeşti—Cahul, Suruceni—Lăpuşna).

* * *

Înălțarea Sfintei Cruci este sărbătorită la 14 Septemvrie când se împodobește Sfânta Cruce cu șervete, flori, coroane (Popeasca—Tighina, Gordinești—Hotin). Crucea, obiect sfânt simbol al creștinismului, prin înălțarea ei, sdrobește șerpii ce nu s'au ascuns încă în pământ. În această zi, aceste jivine intră în pământ pentru hibernare (Popeasca—Tighina, Gordinești—Hotin). Dreptcredincioșii țin post în această zi. Femeile caută ciuperci la rădăcinile copacilor, socotindu-le bune de afumat la vreo boală. Se crede că, în noaptea din ajun, deasupra fiecărei biserici cade câte o stea, ca semn că în această zi s'a găsit Sfânta Cruce (Suruceni—Lăpușna).

* * *

Vara și toamna, când e cald și babele nu pot lucra, fac așa numitele sărbători băbești, ca de ex: sf. Ilie—Pălie, a doua zi după sf. Ilie, sau ca sărbătoarea *sf. Foca* ș. a.

Această sărbătoare nu este recunoscută oficial de sf. Biserică și lucrul ar trebui să continue, mai ales că suntem în timpul seceratului și culesului.

Sf. Foca cade la 22 Septemvrie și nu se lucrează, zic babele, ca: să nu ți se aprindă casa (Bușeuca—Orhei, Mileștii-Mici, Budești—Lăpușna, Covurlui—Cahul, Selemet—Tighina), să te ardă focul (Sireți—Lăpușna), holdele arse de căldură să aducă foamete cumplită (Durlești—Lăpușna) sau chiar să ți se aprindă un lucru oarecare, ex: o scârtă cu paie ș. a. (Boghenii-Noui—Bălți, Șistaci—Soroca, Brânzenii Vechi—Orhei). Apa aruncată asupra focului din această zi nu are putere să-l stingă (Valea-Perjei-Vechi—Tighina). Nici focul nu se aprinde în vatră (Vărzărești, Nemțeni—Lăpușna) și mâncărurile se fac din ajun, de obiceiu mâncăruri reci, ca să nu se mai încălzească. Nici locuințele nu se mătură.

Este un sfânt primejdios și mulți socotesc sărbătoarea lui de origină barbară.

* * *

La 26 Octomvrie sf. Biserică serbează pe *sf. Dumitru*, cunoscut în popor sub numele de Sân-Medru. Toate învoelile

şi înţelegerile de felul cum au păscut vitele pe vară iau sfârşit. Se aleg oile dela stână şi vacile dela cireadă, luându-şi-le fiecare acasă (Gordineşti—Hotin, Brânzenii Vechi—Orhei, Şistaci—Soroca, Popeasca — Tighina, Durleşti, Vărzăreşti — Lăpuşna). Acum se dau berbecii la oi (Mileştii-Mici—Lăpuşna) şi în această zi nu se ameţeşte cu băutură nimeni, pentru ca oile să nu fie sterpe şi toate să fete în primăvară mieluţe.

Văcarii şi ciobanii sunt scoşi din serviciu după ce au păzit cirezile şi turmele dela sf. Gheorghie până la sf. Dumitru şi dator este fiecare gospodar să înmâne acestora câte un mic dar pentru a fi vacile cu viţei şi oile cu mieluţe (Durleşti—Lăpuşna). Nu se scot vitele acestea la păşune.

A doua zi după sf. Dumitru se seceră stuful, pentrucă la această dată este curat şi uscat şi, întrebuinţat pentru acoperiş, nu se aprinde niciodată (Boghenii-Noui—Bălţi).

***

Sf. Spiridon cade la 31 Octomvrie şi în această zi nu se lucrează ca să nu moară porcii (Otac—Orhei).

***

De *sff. Mihail şi Gavriil*, 8 Noemvrie, se face hram în multe biserici (Gordineşti—Hotin ş. a.). După serviciul religios se împarte pomană şi apoi credincioşii se plimbă prin sat împreună cu oaspeţii străini sosiţi la hram. Se poftesc unii pe alţii la masă, iar cei străini pe la ţăranii mai înstăriţi.

După masă se face horă.

Sff. Mihail şi Gavriil sunt închipuiţi în mintea poporului cu săbii de foc şi păzind imperiul ceresc (Sadova-Lăpuşna).

***

Timpul îşi deapănă firul său şi tot mai mare creşte grămada zilelor frumoase, trecute şi trăite spre a nu se mai întoarce nicicând. Tot mai mici sunt zilele şi cu cer tot mai întunecat. Încep lungile nopţi de priveghiuri, când la para focului bătrânii deşiră nepoţilor poveştile cu feţi frumoşi şi logofeţi, iar tinerii şuguesc, se veselesc în fel şi chip, lucrând când mai cu

zor să întreacă pe cel de un fel cu el, când alene lăsând lucrul şi deşirând la snoave şi ghicitori. Fetele încep vrăjile, desprind crâmpeie din tainele celor ce vor fi, zic ele; şi toţi sunt veseli şi mulţumiţi, în aşa numitele şezători.

Afară este frig. Vântul tăios vesteşte sosirea bătrânei ierni de pe tărâmuri depărtate. Am ajuns noaptea *sf. Andrei*, 30 Noemvrie, când lupii flămânzi umblă în haite şi adulmecă, doar vor găsi pradă. Nimeni nu porneşte la drum lung şi vai de cel ce se încumetă. Alături de lupi umblă şi strigoii—sufletele celor morţi. Aceştia îşi părăsesc mormintele şi rătăcesc prin sat (Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna, Ustia—Orhei). În drumul lor macabru, smulg minţile celor ce-i găsesc singuri pe drum. E noaptea duhurilor rele, când numai para focului aprinsă pe dealuri şi priveghiurile în şezători cu petrecere şi veselie, li se mai pot împotrivi.

Flăcăii fac focuri pe dealuri, iar fetele se vrăjesc (Gordineşti—Hotin).

Acasă, gospodinele ung uşorii dela uşi, ferestre, porţile, lucrurile din ogradă şi din casă cu usturoi pisat ca să nu se apropie duhurile rele (Micleuşeni — Lăpuşna, Valea-Perjei-Vechi —Tighina, Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna, Cepeleuţi—Hotin, Bardar—Lăpuşna). Prin duhuri rele se înţeleg atât strigoii, diavolul, cât şi lupii, purtătorii duhurilor rele (Sadova—Lăpuşna, Siliştea-Veche—Lăpuşna, Selemet—Tighina, Ustia—Orhei, Visoca—Soroca, Pituşca, Zubreşti — Lăpuşna). Se unge de asemenea hornul şi zăvoarele uşilor (Durleşti—Lăpuşna).

Fapt însemnat, vrednic de relevat, este semnul Sf. Cruci ce se face pretutindenea cu acest usturoi pisat. Sf. Cruce trăsneşte pe toţi protivnicii şi duşmanii ce ar îndrăzni să se apropie (Bardar—Lăpuşna, Gordineşti—Hotin, Căpriana—Lăpuşna).

Se zice că strigoii umblă prin sat şi caută limbile dela bătătorile de cânepă, se duc cu ele la hotarele dintre sate şi se luptă până după miezul nopţii (Căpriana—Lăpuşna).

Marele nostru poet Vasile Alecsandri a prins bine în legendele lui această noapte înfricoşătoare a sf. Andrei. Flăcăii

mai împiedecă drumurile şi cărările cu frânghii sau sârmă (Cepeleuţi—Hotin, Budeşti—Lăpuşna, Ivancea—Orhei), sau se învelesc în cearşafuri şi sperie pe călători (Ivancea—Orhei). Scot apoi porţile dela oamenii cari au fete mari de măritat şi le duc în marginea satului, prin râpi, pe aria altor gospodari sau chiar le proptesc în uşa casei ca să nu iasă nimeni afară. Cei cari duc porţile departe prin râpi, a doua zi au grijă să le aducă înapoi (Brânzenii-Vechi—Orhei, Popeasca—Tighina). Fac aceasta ca să fie liberă să sboare fata mare din casă.

Este noapte sfântă şi i se cuvine cinste şi laudă sf. Andrei, căci cu sf. Cruce alungă duhurile rele, când se crapă de ziuă.

S'a întunecat de-a-binelea, şi flăcăii şi fetele s'au grămădit ca să petreacă laolaltă. Se închid uşile cu sârmă sau funii ca nimeni să nu mai iasă afară (Visoca—Soroca, Brânzenii-Vechi—Orhei). Pentru această noapte s'au pregătit plăcinte (Budeşti—Lăpuşna), azimă (Zubreşti, Durleşti — Lăpuşna) şi nişte turte cu usturoi, numite „pampuşte" (Brânzenii-Vechi — Orhei). Azima se unge cu usturoi şi astfel se mănâncă.

Priveghiurile şi şezătoarea din această noapte o găsim în toate comunele din Basarabia. Petrecerea poartă numele de „Andreiul" în cinstea sf. Andrei (Durleşti, Sireţi—Lăpuşna, Bogdăneştii-Noui—Tighina ş. a.). Fiecare aduce mâncare de sec şi băutură; se ospătează şi se veselesc laolaltă. Cel ce poartă numele de Andrei, de obiceiu gazda, închină câte un pahar cu vin pentru fiecare comesean (Gordineşti — Hotin, Bardar — Lăpuşna)

După masă urmează jocurile, glumele şi vrăjile (Sireţi, Mileştii-Mici—Lăpuşna). Unele fete mai lucrează, mai chihotesc la vorba şăgalnică a unui flăcău. Altele îşi aleg câte un flăcău mai drag dintre toţi, pe care l-ar râvni ca mire şi în glumă îl prezintă prietenelor, ca viitor soţ (Gordineşti—Hotin, Vărzăreşti-Codru—Lăpuşna, Seseni—Orhei).

Se fac diferite scamatorii, „drăcării", zicându-se că dracul ajută. Se aprinde o hârtie pe dosul unei farfurii, apoi se observă umbra ce o lasă în bătaia luminii, pe un perete alb (Vasile Stroescu—Lăpuşna, Chişinău—oraş ş. a). Se vrăjeşte cu diferite amestecuri de apă sfinţită şi ierburi (Brânzenii-Vechi, Otac—Orhei,

Privelişti basarabene

Cramă moldovenească.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Truşeni—Lăpuşna), ca să se vadă, dacă sorţii căsătoriei cad asupra tinerilor.

Se săvârşesc aceleaşi vrăji pe care le-am văzut la sărbătorile Anului nou: cu inelul pus într'un pahar cu apă şi ursitul ce apare în fundul inelului; cu oglinda luminată de 3 sau 12 lumânări şi ursitul ce se vede întraceasta (Ustia—Orhei, Picus—Tighina); cu câinele care mănâncă mai întâi din turta din făină de porumb şi fata grăbită la măritiş (Şistaci—Soroca, Brânzenii-Vechi—Orhei, Bogdăneştii-Noui—Tighina) sau doritoare să afle partea în care se va duce ca nevastă după direcţia în care latră câinele (Vosneseni — Tighina); cu porcii grăitori a câţi ani vor trece până la măritiş, după grohăitul lor la lovirea cu piciorul (Brânzenii-Vechi—Orhei); cu găina speriată sau liniştită prevestitoare a firii viitorului soţ (Vosneseni—Tighina); cu cisma aruncată peste casă arătând direcţia în care se va mărita (Vosneseni—Tighina); cu stâlpii legaţi la întâmplare cu aţă roşie vestind înfăţişarea fizică a mirelui (Buşeuca—Orhei, Budeşti—Lăpuşna) şi în alte multe chipuri de vrăjire, multe

Câtâ-i frunza nucului,
În valea Răutului..... cum zice cântecul.

La miezul nopţii se aprinde o lumânare dela Sf. Paşti, în pragul uşii, lumină pentru cei duşi pe calea Domnului, rude sau cunoscuţi, să se bucure şi ei de bucuria celor vii (Ustia—Orhei)

Petrecerea cu voie bună ţine până la cântători, în zorii zilei.

De ziua *sf. Andrei* se face slujbă religioasă şi apoi se împarte pomană (Truşeni—Lăpuşna ş. a.).

* * *

Sf. mare mc-ţă Varvara cade la 4 Dec. Într'această zi, femeile de curând căsătorite, precum şi fetele de măritat cumpără icoana sfintei Varvara, ca să fie păzite de boli atât ele, cât şi familiile lor (Bogdăneştii-Noui—Tighina).

Sf. Varvara este blagoslovită de Tatăl ceresc ca apărătoare a bolnavilor.

* * *

Sărbătorirea *sf. Ierarh Nicolae* se face de 4 ori pe an: la 4 Februarie, 9 Mai, 27 Iulie şi 6 Decemvrie, iar sf. Casian se sărbătoreşte odată la 4 ani, la 29 Februarie, când anul este bisect.

În legătură cu această sărbătorire a lor circulă în popor următoarea legendă: Dumnezeu le îngădui sf. ierarh Nicolae şi sf. Casian să plece din raiu în lumea largă, pe pământ, pentru a vedea cum trăiesc creştinii.

Mare le-a fost durerea, când au constatat că aceştia se abătuseră dela învăţătura Domnului Hristos.

Sfinţii erau îmbrăcaţi în veşminte albe, rupte din soare, ca simbol al curăţenii şi sfinţeniei.

În apropiere de un sat au observat un creştin cum se necăjea să iasă cu carul dintr'o mlaştină, din apropierea unui pod. Creştinul întrebuinţa tot felul de vorbe necuviincioase animalelor şi le lovea crunt.

Sf. ierarh Nicolae, văzând acest tablou îngrozitor, s'a adresat către sf. Casian cu rugămintea de a merge împreună să-l scoată pe creştin dela nevoie.

Sf. Casian a arătat că un asemenea creştin nu merită ajutor şi în afară de aceasta trebuia să între în noroiu şi să-şi murdărească veşmintele.

Sf. ierarh Nicolae n'a ţinut seama de cele spuse de către sf. Casian, el, fiind milos faţă de toţi oamenii nevoiaşi, a intrat în noroiu, a pus umărul la car şi a ajutat pe creştin ca să iasă la liman. Se înţelege că hainele i s'au murdărit şi au pierdut frumuseţea lor sclipitoare ca zăpada.

După această întâmplare sfinţii s'au înapoiat în raiu. La poarta raiului au fost întâmpinaţi de sf. Arhistratig Mihail, care a fost surprins de halul în care se prezentau sfintele veşminte ale sfântului Nicolae.

Sf. Arhanghel Mihail prezentând raportul despre întoarcerea celor doi sfinţi de pe pământ şi cele întâmplate, Dumnezeu a răsplătit fapta bună a sf. Nicolae, zicând: „pentru aceasta vei fi sărbătorit de 4 ori pe an, iar tu, Casiane, fiindcă nu ai ajutat pe creştin, vei fi sărbătorit odată în 4 ani“ (Ţâpleşti—Bălţi).

În această zi se rup crăci de copaci şi se împodobesc cu flori de hârtie, bomboane şi mere înşirate pe aţă, covrigi şi se dau împreună cu un colac de pomană pentru sufletul celor morţi (Taraclia, Copanca—Tighina).

* * *

De *sf. Nicolae*, 6 Decemvrie, se face slujbă mare în biserică, iar cele cari au pe acest sfânt drept patron ţin hram. Se sfinţesc cerealele (Bogdăneştii-Noui—Tighina). Sf. Nicolae este închipuit în mintea poporului cu barbă albă din cauza bătrâneţelor pline de înţelepciune (Bardar—Lăpuşna).

Se fac diferite praznice şi oamenii umblă în „cumpănii" şi petrec (Truşeni, Mileştii-Mici—Lăpuşna, Seseni—Orhei). Cei cari şi-au ales pe Sf. Nicolae ca sfânt de pază, când s'au cununat, poftesc pe naşi şi-i ospătează (Bardar—Lăpuşna). Multe familii au pe acest sfânt ca proteguitor.

Tinerii căsătoriţi vin cu un colac şi o sticlă cu vin la părinţi, împreună cu copiii, dacă îi au, şi le urează sănătate. În niciun caz nu se lasă copiii acasă (G-ral Averescu — Ismail). Nepoţii vin pe la rudele lor; prietenii se vizitează reciproc întreaga zi până noaptea târziu (Durleşti—Lăpuşna).

E zi de sărbătoare, zi de rugă Domnului. Nimeni nu lucrează, ca să nu-l pască o mare nenorocire (Bardar—Lăpuşna).

Pentru praznicul dela sf. Nicolae se pregătesc mâncăruri de post: piftie, orez fiert, ihnea de fasole (Zubreşti—Lăpuşna) şi peşte, căci sf. Biserică dă deslegare pentru acest aliment. La masă se invită rudele şi cunoscuţii. Se începe cu urările de noroc şi belşug (G-ral Averescu—Ismail), după ce mai întâi s'a împărţit fiecărui comesean câte un colac şi o lumânare şi aceştia au răspuns: bogdaprosti, să fie pentru sufletele celor morţi (Ulmu —Lăpuşna, Selemet—Tighina).

După masă se face horă, iar pe 'nserate, pe la ora 4, se strică jocul şi toată lumea se adună într'un careu şi, cu mic, cu mare, îşi iau rămas bun, urându-şi reciproc să se vadă sănătoşi la Crăciun.

* * *

Am străbătut întregul an, cercetând obiceiurile şi credinţele mai de seamă în legătură cu diferiţi sfinţi şi evenimente sfinte. Am văzut concepţia poporului asupra sfintelor lor persoane, rugăciunile şi praznicile ce se fac fiecăruia.

Aruncând o privire în urmă, un adevăr iese în relief şi se impune : poporul român este adânc religios. Religia face parte din însăşi natura lui; sfinţii sunt îndrumătorii, sfătuitorii şi fraţii mai mari ai fiecăruia din noi, sunt mijlocitorii noştri pe lângă Dumnezeu.

Se impune şi o poruncă : Să respectăm obiceiurile şi credinţele străbune, legate cu religia noastră, căci numai astfel ne păstrăm fiinţa neamului.

OBICEIURI, CREDINȚE și SUPERSTIȚII LA NAȘTERE

Naşterea unui copil a fost privită totdeauna de către ţăranii basarabeni cu multă bucurie, fie că acesta era primul, ori al nouălea sau al doisprezecelea.

De fiecare dată urarea sinceră lipsită de orice fel de ironie: „Cei mulţi înainte!“ este primită chiar şi de cei mai săraci cu mulţumire adâncă: „Să te audă Dumnezeu!“, căci doar copiii sunt frumuseţea şi scopul înalt al vieţii pe pământ.

Ei sunt cei cari cimentează legătura dintre soţi, făcându-i să-şi concentreze dragostea asupra aceloraşi fiinţe, şi să-şi uite astfel firile lor, poate nu destul de potrivite. „Casa fără copii e casă pustie“, spune—foarte frumos ţăranul nostru. În ea se încuibează ura şi urâtul, alungate din casele pline cu copii, căci nu pot rezista gânguritului drăgălaş şi râsetelor pline de gingăşie ale unor chipuri de îngeri, rătăciţi pe pământ. Necazurile pe cari le întâmpină uneori părinţii cu creşterea fiilor nu înseamnă nimic pe lângă mândria de a putea spune odată cu toată inima: „Flăcăul tatii“ sau „fata mamei“.

* * *

De îndată ce femeea simte că a rămas însărcinată, grija ei va fi ca viitorul copil să fie cât mai sănătos şi mai frumos. De aceea trebue să se ferească de multe lucruri, cari ar putea avea vreo influenţă rea asupra pruncului. Aşa, de pildă, nu se cade să mănânce prea multă slănină, căci odrasla-i când va fi mare se va face prea gras şi prin urmare greoi la lucru (Cricova-Lăpuşna); să nu stea ghemuită, căci fătul va fi urît (Ordăşei-Orhei); să nu se uite sau să nu se gândească la oameni cu privirea încrucişată, beţivi, leneşi, dacă doreşte ca şi fecioru-i să nu fie ponciş, să nu-i placă băutura sau trândăvia (Curleni—

Orhei); să nu lucreze în zile de sărbătoare, căci atunci pruncul va fi pocit (Sadaclia-Tighina).

Copilul, ca să se poată bucura de o sănătate cât mai înfloritoare şi o vieaţă cât mai lungă, trebue să fie născut la timp. Femeea însărcinată nu trebue să iasă, dar, prea des în uliţă, la lume, căci poate fi deocheată şi atunci naşte înainte de vreme sau chiar leapădă (Puhoceni-Tighina). Acelaşi lucru se poate întâmpla şi când a poftit la ceva şi nu şi-a putut îndeplini dorinţa. Ea trebue să ceară, să nu-i fie ruşine, căci altfel, de va lepăda, va fi păcatul ei. La urma urmei ar putea şi să fure (Ţânţăreni-Tighina), dar trebue să se ştie că lucrul furat va ieşi pe trupul copilului. Astfel, dacă va fura o cireaşă, o prună, o alună, o floare, toate vor ieşi pe trupul copilului (Selemet-Tighina).

Tot aşa, dacă femeia se sperie de ceva, în care parte a trupului ei va pune mâna îndată după sperietură, în acel loc va ieşi o pată roşie pe corpul copilului (Ordăşei-Orhei).

Toate aceste credinţe şi superstiţii, dacă vor fi păstrate cu sfinţenie, feciorul va fi aşa cum îl doreşte orice mamă.

* * *

Timpul naşterii s'a apropiat. Părinţii de mult sunt curioşi să ştie, dacă fătul e băiat sau fată. Proeminenţa pântecelui femeii însărcinată ar indica că pruncul va fi de sex masculin; acest lucru însă a fost de multe ori desminţit (Cârnăţeni-Tighina).

Ambii sunt tot atât de îngrijoraţi asupra naşterii. Pe lângă rugăciunile pe cari le fac, ei cred că naşterea va fi cu atât mai uşoară, cu cât femeea va munci mai din greu (Pârjolteni-Lăpuşna). Iar pentru a alina groaznicele dureri ale naşterii, se cuvine ca femeea să bea rachiu mult şi tare (Pârjolteni-Lăpuşna).

După naştere femeea nu trebue să se scoale din pat trei zile sau chiar şi o săptămână (Lozova-Lăpuşna), iar din casă nu trebue să iasă până la 40 de zile.

Copilului, de îndată ce a fost născut, i se face o scăldătoare cu frunze de brad şi albuş de ou, ca să fie înalt ca bradul şi plin ca oul (Ustia-Orhei).

Apoi e înfăşat strâns şi fruntea îi e legată cu un „fruntăraş", ca să nu se diformeze (Tânţăreni—Tighina).

Până la nouă zile n'are voie să-l sărute nimeni, ca să nu rămână semn pe faţa copilului.

Bunicii noului născut sunt cei dintâi cari vin să-l vadă, dăruindu-l cu bani pe care-i pun pe fruntea copilului (Seliştea-Veche—Lăpuşna). În urmă vin celelalte rude, vecinii, prietenii, fiecare aducând câte un dar: bucate, stofe etc. (Bogdăneştii-Noui —Tighina). Atunci se spune că ele vin „la rodine" (Lozova — Lăpuşna).

Moaşa, după ce a sfârşit tot ce e avut de făcut, se duce la preot cu un vas să aducă aghiasmă cu care să stropească copilul acum şi ori de câte ori crede c'ar putea să fie deocheat de cineva, care a fost întors dela supt (Căpriana—Lăpuşna, Basarabeasca—Tighina). Preotul va indica şi numele copilului, ales după ziua în care s'a născut. Moaşa comunică numai naşului acest nume. Acesta are dreptul să-l schimbe, punându-i numele său (Brânzenii-Vechi—Orhei).

Copilul trebue botezat cât mai curând ca nu cumva să se îmbolnăvească şi să moară nebotezat, căci atunci va fi foarte rău de el: va sta tot timpul în întunerec pe lumea cealaltă (Micleuşeni—Lăpuşna).

Părinţii vor trimite moaşa mai întâi la naşii de cununie cu o pereche de colaci. Dacă aceştia primesc să fie şi naşii copilului, opresc colacii, rup din ei câte o bucată şi aceste bucăţi împreună cu o lingură de sare sunt legate într'un colţ al unei basmale şi trimise mamei copilului. La aceasta se mai alătură şi câţiva lei pe care-i va lua moaşa (Lalova — Orhei). Dacă naşii n'au acceptat se va trimite la alţii, aleşi dintre cei mai chiaburi din sat.

Copilul nebotezat nu trebue scos din casă, decât numai când va fi dus la biserică pentru botez. Cu atât mai puţin nu se cade să intre cu el în altar (Pituşca—Lăpuşna).

Botezul se face, de obiceiu, Duminică dimineaţă după slujbă (Căpriana—Lăpuşna).

Dacă pruncul ţipă când este afundat în apă de către preot, atunci înseamnă că nu va fi prea cuminte în vieaţă (Ţânţăreni—Tighina).

La botez copilul trebue să fie ţinut în braţe de către naşul său (Sadaclia—Tighina) şi numai după aceea poate fi luat şi de ceilalţi naşi (Alcedar—Orhei) — căci în unele părţi se aleg cinci naşi sau chiar şi mai mulţi (Şistaci—Soroca).

Fiecare naş îi aduce finului câte o bucată de pânză sau stambă, care se numeşte „crijmă" (Brânzenii-Noui—Orhei, Mihăileni—Cetatea-Albă etc.)

Naşul prim, pe lângă alte daruri îi dă şi o cruciuliţă, pe care copilul o va purta de acum înainte la gât (Puhoceni—Tighina).

Dacă se botează doi copii în aceeaşi apă, ei devin prin aceasta fraţi de cruce şi, dacă unul e fată şi celălalt băiat, ei nu se vor putea căsători unul cu altul (Ţânţăreni—Tighina, Lalova—Orhei).

Sfârşind botezul, în drum spre casă, toţi naşii sunt datori să ducă copilul în braţe (Cârnăţeni—Tighina).

Tot ei trebue să se îngrijească ca lumânarea de botez să nu se stingă până acasă, pentru ca finul să trăiască până la adânci bătrâneţe (Ţânţăreni, Selemet—Tighina).

Acasă lumânarea, după ce se face cu ea câte trei cruci la pragul uşii şi în grindă, este stinsă (Lozova—Lăpuşna).

Apoi naşul se duce la lehuză, îi pune copilul în braţe şi-i spune :

Poftim dela noi fin,
Dela Dumnezeu creştin!

În urmă tot el va lua toate crijmele, le loveşte de coardă în semnul crucii, urând sănătate şi noroc copilului (Ţânţăreni—Tighina).

Urările urmează în tot timpul mesei. Cu această ocazie moaşa primeşte o bună răsplată din partea naşului (Seliştea-Veche—Lăpuşna).

Adoua zi după botez este „scăldătoarea", la care iau parte numai femeile. Naşele vin şi scaldă copilul, aducându-i totodată noui daruri, mai ales bucăţi de pânză numite „pelinci", pentru cămăşuici şi scutece (Seliştea-Veche—Lăpuşna).

În scăldătoare se pune scuturătură de fân şi pilitură de fier, ca trupul copilului să fie uşor ca fânul şi tare ca fierul (Sadaclia—Tighina). Se mai pun şi câţiva bani, pentru ca finul să fie bogat toată vieaţa (Cârnăţeni—Tighina), sau busuioc şi sânziene, ca să fie plăcut la toată lumea (Valea-Perjei—Tighina).

După ce este scăldat, copilul este pus pe un pat sau pe masă şi lângă el se pune o farfurie cu apă. Naşele iau crijmele aduse şi cu câte o lumânare aprinsă le învârtesc de asupra copilului, lăsând fiecare să cadă câte o picătură de ceară pe farfurie odată cu câte o monetă de zece sau douzeci lei (Lalova—Orhei).

Urmează apoi celelalte daruri, cari se pun mai întâi pe mâna copilului (Sadaclia—Tighina) sau pe pieptul lui (Brâzenii-Vechi—Orhei).

După aceasta se întind mesele cu mâncare şi băutură din plin şi petrecerea ţine până seara.

Când şi când câte o femee mai înaltă ia o lumânare legată cu un şervet, o înalţă până în pod şi urează ca atât de mare să crească copilul (Lozova—Lăpuşna).

***

Împlinindu-se patruzeci de zile dela naştere, femeea merge cu copilul la biserică, ca să-i citească preotul molitfa cuvenită. Dacă pruncul e băiat, preotul îl duce în altar şi-l închină la toate icoanele, iar dacă este fetiţă o poartă numai prin faţa sfintelor uşi, în timp ce femeea stă îngenunchiată în faţa catapetesmii (Lalova—Orhei).

Numai după aceasta femeia are dreptul să meargă să ajute bărbatului la munca grea a câmpului ori să iasă sărbătoarea cu copilul la lume. Ea însă trebue să-l ferească de privirile stăruitoare ale cunoscuţilor, căci printre ei pot fi unii întorşi dela supt şi copilul se va deochea şi ar putea chiar să moară.

Dar şi cei ce privesc copilul să nu uite a spune strămoşeasca deslegare: „Ptiu, să nu-i fie de deochi!“, prin care copilul este ferit de orice rău.

După ce copilul s'a mai mărit, când e de câteva luni sau chiar de un an-doi, se face cumetria, la care pe lângă cumetri şi cumetre se adună şi alţi bărbaţi şi femei, toţi aducând câte un dar mai de seamă: unul bucate, altul un miel, o găină etc.

Cumătrul mare aprinde lumânarea dela botez, la care este legată o crijmă şi urmat de mama cu copilul în braţe vine în camera unde se face cumetria. Aici sunt puse pe masă fel de fel de lucruri: o carte, cereale, unelte de agricultură, bani etc. Pe ce va pune copilul mâna mai întâi, de acel lucru va avea noroc în vieaţă (Sadaclia—Tighina).

Cumetria se sfârşeşte seara târziu, cele mai adeseori la o cârciumă din sat.

Din aceste câteva credinţe, obiceiuri şi petreceri în jurul naşterii şi botezului se vede marea bucurie pe care o au nu numai părinţii copilului, dar şi rudele şi cunoscuţii, de venirea pe lume a unei noui fiinţe. Se mai vede grija cea mare ca acest nou lăstar să crească frumos ca florile câmpului şi cât mai viguros pentru a deveni mai târziu un vajnic apărător al ogorului strămoşesc.

OBICEIURI, CREDINȚE și SUPERSTIȚII LA NUNTĂ

Horile şi nunţile sunt petrecerile de totdeauna ale ţăranilor basarabeni.

Băieţii şi fetele la vârsta de 14-15 ani ies „la lume". Ei sunt scoşi la horă de către flăcăii mai vârstnici, de obicei în sărbătorile Crăciunului sau ale Paştelui.

Dar pe cât de mult sunt luate în seamă nouile fete mari, pe atât de mult sunt luaţi în râs noii flăcăi pentru micimea şi timiditatea lor, ori neştiinţa jocurilor. Va trebui să treacă doi, trei ani ca să devină flăcăi în puterea cuvântului, adică să poată „comanda" lăutarilor ori să-şi prindă o ibovnică.

Aleasa fiecăruia o poate uşor recunoaşte oricine, căci cu ea joacă flăcăul mai des şi mai bine dispus. Toţi se aţin ca din dragostea încropită să iasă curând o nuntă, prilej de petrecere şi vorbe.

Şi nunta răsare mai curând decât s'ar putea crede. Flăcăul nu mai aşteaptă, ca înainte, să facă armata mai întâi, ci-şi alege dintre rude pe cineva mai bun de gură şi cu acest „staroste" pleacă la părinţii fetei ca s'o ceară în căsătorie. Aceştia, preveniţi de fată, au toate lucrurile pregătite pentru a fi eventual văzute de oaspeţi, ba şi un „staroste" tot atât de vorbăreţ.

Staroştilor le revine datoria de a lăuda tinerii, arătându-le toate însuşirile, dând asigurări că vor fi foarte buni gospodari.

Dacă ajung şi la o relativă înţelegere în privinţa averii, atunci se fixează logodna pentru Sâmbăta sau Duminica cea mai apropiată.

Logodna se poate face uneori chiar Miercuri sau Vineri

seara, căci sunt zile de post şi tinerii vor fi fără greşeli în vieaţă (Dereneu—Orhei, Cârpeşti—Cahul).

Dacă staroştii nu ajung la învoire şi tinerii nu vor să renunţe unul la altul, atunci nu rare sunt cazurile când fata „fuge" cu flăcăul la o rudă, unde stau până ce se învoiesc părinţii, sau vine chiar ea singură acasă la el şi atunci se spune că „fata cutăruia a fugit pe cuptior la cutare" sau „a fugit mireasa (Visoca—Soroca, Buşeuca—Orhei). Atunci vin şi le cer iertare şi se hotărăşte logodna, iar dacă fata nu vrea cumva să fugă cu flăcăul, nu-i exclus ca acesta s'o fure într'o seară cu ajutorul altor flăcăi. Şi în acest caz părinţii în cele din urmă trebue să se învoiască şi să facă pregătirile pentru logodnă.

La logodnă, pe lângă părinţii fetei şi ai flăcăului, mai iau parte şi rudele unora şi altora.

În tot timpul discuţiilor flăcăul şi fata sunt într'o altă cameră, unde aşteaptă nerăbdători împăcarea părinţilor. Aceasta le e vestită de unul din staroşti, care îi şi pune îndată să-şi schimbe „verigile" (inelele).

Inelele sunt ascunse mai întâi în nisip (Curleni—Orhei), în fasole (Popeasca—Tighina), în grâu (Bălăşeşti—Bălţi) ori floarea soarelui (Sadaclia—Tighina).

Tinerii le caută până când găseşte fiecare inelul celuilalt. Cine va alege mai mult nisip, fasole, grâu ori floarea soarelui până la găsirea inelului acela va avea mai mult noroc. Dacă găseşte însă fiecare inelul său, nu vor avea parte de un trai bun.

Ei se spală apoi într'o strachină cu apă în care s'au pus bani ca să fie belşug în căsnicie (Sadaclia—Tighina).

Odată cu schimbarea inelelor se dau şi zăloagele: ceas pentru flăcău, năframă sau bani pentru fată, care în caz de stricarea logodnei se înapoiază (Ţânţăreni—Tighina).

În noaptea logodnei fata pune sub pernă zăloagele ca să viseze cum va decurge nunta (Durleşti—Lăpuşna).

În Vărzăreşti—Lăpuşna, Călăraşi—Lăpuşna şi Dereneu—Orhei, când fata şi flăcăul se află singuri în camera destinată lor, mama fetei intră la ei, stinge lumina şi apoi iese afară şi înconjoară casa de trei ori, zicând:

Mirele şi mireasa,
Dela deal de casă!

În urmă ia un băţ de afară şi-l pune sub pat. După cununie acest băţ e luat de tineri şi când vor construi casa îl pun în zid, spre a fi clădirea cât mai solidă.

A doua zi după logodnă atât la fată, cât şi la flăcău acasă sunt poftiţi pentru a fi „cinstiţi“ toţi vecinii şi prietenii.

Şi de acum înainte în fiecare seară la logodnică se ţin şezători la cari vin toate fetele ca să-i ajute la cusut prosoape şi batiste pentru nuntaşi.

La o săptămână după logodnă părinţii fetei cu starostele şi rudele merg la părinţii flăcăului şi aici „se bea răspunsul“. Acum se hotărăşte definitiv zestrea fetei şi a flăcăului, ziua nunţii şi cine vor fi naşii.

Zestrea cuprinde: casă ori cel puţin loc de casă, pământ arabil, vie, livezi, vite de muncă, de lapte ori de carne, bucate, unelte de agricultură, lemne de construcţii, lucruri din casă şi mai rar bani. Zestrea unuia este complectată de a celuilalt, aşa ca să se poată întemeia gospodăria chiar dela început cu toate cele trebuincioase. Dacă fetei i se dă căruţă, flăcăului i se dau cai, dacă unuia i se dă loc de casă, celuilat i se dă lemn de construcţie.

Nunta va fi peste două-trei săptămâni, într'o Duminică. Nunţile cele mai dese se fac toamna şi în câşlegi.

Cu câteva zile înainte de nuntă tinerii vor merge împreună la târg să facă cumpărăturile necesare. Lăutarii au tost tocmiţi din timp de către mire.

În Parcani—Orhei şi Cobâlca—Orhei cu două zile înainte de nuntă naşii pregătesc la ei acasă o masă îmbelşugată, la care poftesc mirele şi mireasa. Mirele vine cu un flăcău şi mireasa cu o fată. Aici li se dau linguri şi furculiţe la cari s'au făcut dinainte unele semne. După masă lingurile şi furculiţele sunt schimbate şi tinerii sunt puşi să şi le aleagă. Dacă-şi nemereşte fiecare lingura şi furculiţa, atunci ei vor trăi bine la casa lor.

Apoi la mâna stângă a miresei şi la mâna dreaptă a mirelui se leagă fire aurite şi se fac urăturile de cuviinţă.

Flăcăul cu care a venit mirele este ales „vornicel“, iar fata

cu care a venit mireasa e pusă „druşcă". Pe lângă aceştia se mai alege un vornicel şi o druşcă care nu-s de faţă.

Vorniceii mirelui îşi aleg două druşte, iar druştele la rândul lor îşi aleg doi vornicei.

Sâmbătă de dimineaţă druştele şi vorniceii pornesc prin sat să poftească lumea la nuntă. Ei poartă câte un semn distinctiv: o batistă la mâna stângă, un buchet în piept sau la pălărie, un biciu frumos împletit, o ploscă împodobită etc. (Selemet—Tighina).

Ajunşi la casa unui gospodar ei întreabă: Aveţi boieri la gazdă?—Avem! se răspunde. Şi atunci ei înmânează plosca acestuia să guste din vinul trimis de mire sau de mireasă (Ordăşei—Orhei).

Către seară druştele se strâng la mireasă şi o împodobesc cu hainele de mireasă (Truşeni—Lăpuşna), să vadă cam cum i-ar sta. Iar vorniceii se strâng la mire şi asistă la bărbieritul lui. Mirele este bărbierit cu vin în loc de apă în cântecul jalnic al lăutarilor.

Puse briciu să mă radă,
Unde-i maica să mă vadă?

care stoarce lăcrimi din ochii mamei.

Duminică dimineaţa atât la casa miresei, cât şi la casa mirelui se strâng invitaţii în haine de sărbătoare, unii cu căruţele împodobite cu velinţe şi scoarţe frumos înflorite, iar vorniceii jucându-şi caii, ale căror coame şi cozi sunt împletite cu benzi de diferite culori.

La mireasă: pe o masă se pun două farfurii cu grâu, două sticle cu vin, iar în cele patru colţuri câte două „jemne" (colaci).

Mireasa, gătită cu beteala, vorniceii, druştele şi rudele înghebează o horă în jurul mesei. Mireasa la fiecare colţ se opreşte, face cruce în grâul din farfurii şi sărută jemnele. După ce au înconjurat masa de trei ori se opresc cu toţii în aşa fel ca mireasa să fie în colţul mesii dinspre icoane. Le sărută mâna la părinţi mai întâi şi apoi la cei mai în vârstă. Cu ceilalţi dă mâna, iar cu druştele se sărută (Selemet—Tighina). Apoi jocul urmează afară la bătătură, iar în casă se întind mesele.

La mire: după ce s'au strâns toţi invitaţii şi s'a înălţat steagul de mire (un băţ de $1^1/_2$ m. cu pânză roşie, în vârf cu un măr şi un mănunchiu de busuioc; Petreşti—Tighina) se pregătesc pentru a porni la nun. Mirele va merge călare între vornicei sau în prima căruţă.

Înainte de a ieşi alaiul din ogradă, mama mirelui a avut grijă să arunce o mână cu grâu înaintea cailor, pentru a le merge bine tinerilor în căsătorie (Petreşti—Tighina).

Dela nun, unde au fost „cinstiţi" toţi din belşug, pornesc spre casa miresei tot în chiote, pocnete de pistoale şi cântecele lăutarilor.

Vorniceii se întrec în fuga cailor să anunţe sosirea mirelui. Ajunşi la casa miresei unul dintre ei spune conocăria:

Bine v'am găsit, horă frumoasă;
Care-i stolnicul de casă?
Cu bun răspuns să ne iasă,
Căci noi nu suntem măcaci
De cumpărat vaci,
Nici ciocoi
De precupit nici boi,
Dar nici oi,
Ci noi suntem ca doi sotnici,
De tânărul nostru împărat aleşi.
Şi ne-a ales pe noi aceşti doi voinici
Cu cai înalţi
Şi noi staţi,
Cu cai semeţi
Şi noi isteţi,
Cu cai iuţi de vână
Şi noi buni de gură,
Şi ne-am pornit
Pe cobrul cerurilor
La lumina stelelor
Şi-am văzut o stea luminoasă
Pe această casă, boierimea d-voastră
Şi-am auzit că creşte

O floare lină
Mădălină
Şi de'nflorit nu'nfloreşte,
De rodit nu rodeşte,
De învoit nu se învoieşte
Cine-o fi vrednic şi pretinde
S'o spue;
Cu tânărul nostru la masă,
De 'nflorit va înflori,
De rodit va rodi,
De 'nvoit s'a 'nvoi,
Cum se 'nvoieşte marea
Cu sarea
Şi Adam cu Eva.
Şi să vă gătiţi cu care de fân,
Cu butoaie de vin,
Cu ialoviţi grase,
Şi copile frumoase,
Căci dacă nu-ţi avea
Mâncări şi băuturi de-ajuns
Să vă căutaţi loc
Pe sub lăiţi de-ascuns,
Măcar că-i în casă la d-voastră
Plosca'n două să plesnească.
Căci noi cu acest colac mare
Nu-i nici de 'nfruptare,
Nici de supărare,
Căci noi cu o mână o să dăm
Şi cu alta o să luăm
Şi aldămaşul fiilor o să-l bem,
Iar pe d-voastră, coană-soacră-mică, vă rugăm
Să ne daţi o năframă de in,
Să ne ştergem mustăţile de vin;
De ne-ţi da, de nu ne-ţi da,
Noi ni le-om şterge de-o poală de manta.
Şi tot bine-o să ne stea,
Iar d-voastră pe urmă vă veţi ruşina.

Şi mai daţi-ne şi-o măsurică,
Să măsurăm această gărăcică.
Noroc şi parte,
Vieaţă
Cu dulceaţă,
Chef şi veselie,
După nuntă rod şi cumetrie.

(Nichifor Manole, 55 ani. Ciocălteni-Orhei. — Cârlan Gr. Ion, cl. VIII).

După ce sfârşeşte conocăria, vornicelul schimbă colacul adus cu unul dela mireasă, încalecă repede şi o porneşte urmat de ceilalţi către mire, care aşteaptă în drum mult în urmă, sau la marginea satului, dacă e din altă parte.

Mirele face cruce cu colacul, apoi îl asvârle în sus şi cine-l prinde al aceluia este (Otac—Orhei). Numai după această nuntaşii intră în ograda miresei.

Cum descalecă sau coboară din căruţa, mirele e întâmpinat de doi flăcăi cari ţin în mâini un cloac mare. Mirele asvârle prin gaura colacului o pungă sau o batistă cu bani.

Mireasa care era ascunsă după uşa, trebue să prindă obiectul aruncat. Dacă mirele n'a asvârlit bine, nu va avea noroc în căsnicie (Bilieşti — Lăpuşna). Cei doi flăcăii se dau la o parte şi în locul lor apare soţia starostelui sau soacra cu o tavă, pe care sunt pahare cu vin şi uscături. Mirele, nunii şi toţi nuntaşii gustă din ele şi intră în casă.

Mirele se aşează în colţul mesei să aştepte mireasa. O femee vine jucând un colac. Mirele îl plăteşte şi-l ia. În Cricova-Lăpuşna, colacul e plătit de nun, care nu-l va tăia, până ce dânsul nu va fi încins cu un prosop. Tot aşa şi ceilalţi comeseni nu vor gusta din el până ce nu sunt încinşi şi ei cu câte un prosop mai mic. Dar de abia a plecat nevasta şi a şi apărut o alta cu o găină friptă pe care nu vrea să o dea mirelui decât după ce scoate cât mai mulţi bani dela el. Găina e împărţită mesenilor; sunt oprite doar aripile pe cari le vor mânca mirele şi mireasa, ca să fie nedespărţiţi, cum sunt cele două

aripi dela o pasăre (Dereneu—Orhei). Tot pentru acelaşi motiv vor mai mânca amândoi şi dintr'un ou (Dolna—Lăpuşna).

Nerăbdător, mirele cere să-i vină mireasa. Atunci vine o babă îmbrăcată ca mireasă, se aşează lângă el şi vrea să-l sărute. Mirele mai scoate câţiva lei şi spune: „Na, babă, bani şi du-te cu droşca! Să-mi vie mireasa mea!"

În cele din urmă vine şi mireasa. Până acum fusese în altă cameră, unde a fost gătită cu straiele aduse (şalul, fătaua, ghirlantul etc.) de vorniceii mirelui. Aceştia însă nu i le-au dat de cât după multe amăgeli însoţite de o oraţie hazlie:

A gazdei boieraş de ţară,
Poftim mă rog pân'afară,
Că se roagă nişte băieţi de sus,
În casă să-i poftiţi;
Loc şi cărare în casă,
Până la capăt de masă:
D-ta, coniţă mireasă,
Şezi în capăt de masă
Şi cinsteşti şi te veseleşti
Şi de cuconul mire nimic nu gândeşti,
Dar conul mire umblă cu gândurile,
Ca vânturile,
Pe la toate târgurile
Şi de toate cele a cumpărat,
Numai covrigi pentru d-ta a uitat,
Dar bine în papuci n' o căutat
Şi-o auzit de Chişinău,
Că-i târg vestit
Şi s'o luat de s'o pornit.
S'o dus pe uliţa mică,
Dar n'o aflat nimică,
Numai doi jidani se trăgeau de chică
Şi-o jupânească chioară,
Ce vindea la fete rumeneală.
Şi s'o dus pe uliţa mare
Şi de aceste straie o aflat

Şi din buzunar scotea,
Bani la negustori plătea,
Pentru d-ta, coniţă mireasă, gătea:
— Stai, coniţă mireasă, nu lăcomi la luat,
Ca la măritat,
Că noi când am venit
Şi te-am logodit,
Părinţii au zis că n'avem fata de măritat,
Dar d-ta din fundul cuptorului,
Din dosul hornului,
În gura mare ai strigat:
— Ce? n'aveţi fată de măritat?
Da aveţi de măturat?
Eu ca mâine-odată,
Mi-oi lua zestrea toată
Şi m'oi duce şi mo'i da
Într'o fântână seacă,
Fără niciun pic de apă,
Ori în Nistru, ori în Prut,
De nu'ţi şti ce m'am făcut!
— Dar poftim, coniţă mireasă,
Aste straie de mătasă,
Că le-a luat conu mire
Dela o babă năucă
De-o să-ţi fie ruşine
Să joci cu ele la nuntă;
Poftim coniţă mireasă
Aceste straie de mătasă,
Că-s de conu mire cumpărate
Şi de noi nuntaşi dumitale închinate.

(Gheorghe Tihorca, 42 ani. — Selemet — Tighina. — Tihorca I., cl. VIII).

În timpul gătirii miresei amintim că lăutarii tărăgănează un cântec jalnic, la auzul căruia mireasa izbucneşte într'un plâns cu hohote. Şi atunci ca mângâiere ţiganul îi zice:

Taci, mireasă, nu mai plânge,
Căci la maică-ta te-i duce,

Când a face plopul mere
Şi răchita vişinele,
Iar în locul spelcilor
O sta urma beţelor.

(Alexei Mocanu, 12 ani.—Cârpeşti—Cahul.—Vârtosu C., cl. III).

Druştele o îmbunează, ducând-o la mire. Dispoziţia i-a venit, dar curând trebue să meargă împreună cu mirele la părinţii ei să îngenuncheze în faţa lor şi să-şi ceară iertare. Un vornicel spune *„iertăciunile"*, cari stârnesc iar lacrimile, de astă dată şi ale părinţilor:

Staţi fraţi,
Şi ascultaţi
Şi d-voastră cinstiţi părinţi
Dela Dumnezeu rânduiţi,
Iertaţi aceşti doi fii
Şi-i blagosloviţi,
Cari stau în genunchi
La plecăciune,
Ca să audă dela d-voastră
Un cuvânt de iertăciune,
. . . . . .
Că iertarea părinţilor
Tocmeşte casa fiilor,
Iar blestemul părinţilor
Răsipeşte casa fiilor:
Să fie casa fiilor pe temelie de os.
Că blestemul dela părinţi
O risipeşte de sus până jos.
Că de-ar fi casa lor pe temelii de piatră,
Când o blestema mama şi tata,
Se va risipi din vârf până 'n talpă;
Că de-ar fi casa lor pe temelii de argint,
Se va risipi din vârf până 'n pământ.
Şi-acum mă rog să vă 'nduraţi
Şi să-i iertaţi,

Că ei de azi încolo vor să se despartă
De mamă şi tată,
De fraţi şi de surori
Şi să meargă la casa lor,
La cinstita casă,
Şi blagoslovita masă,
Care este de D-zeu Sf. aleasă.
Toate la pământ să lăsaţi
Şi fiii d-voastră să-i iertaţi,
Că ei dela pământ se vor scula
Şi mâinile vă vor săruta.
Amin
Şi-un pahar de vin.

(Ipatie Măgari, 34 ani.—Recea—Lăpuşna.—Maximov, cl. II).

Numai după aceasta, în sfârşit, mirele şi mireasa pot ieşi afară la joc. Nu ies însă împreună. Mireasa iese cu druştele ei şi mirele cu druştele lui. Tot timpul jocului druştele miresei poartă mireasa din loc în loc, iar druştele mirelui caută să despartă mireasa de druştele ei şi s'o aducă lângă mire (Selemet — Tighina).

La „jocul cel mare" ies şi nunii. Un vornicel intră în mijlocul horei cu un „podnos" şi o ploscă sau garafă de vin, ca să cinstească jucătorii. Copiii intră în mijloc, formând jocul cel mic. Nunul le aruncă bomboane ori bani (Otac—Orhei).

Înainte de plecare la biserică se scoate zestrea din casă, ca să fie jucată. Fiecare vornicel ia câte un obiect în mână şi se înşiră unul după altul, tropotind în tactul muzicii. Când primul a ajuns în dreptul uşii, loveşte cu un băţ de stuf în ce patru uşciori şi-l aruncă peste casă. Dacă stuful nu se opreşte pe casă, e semn că tinerii vor fi bogaţi în căsnicia lor (Bălăşeşti—Lăpuşna) sau nu se vor despărţi niciodată (Durleşti — Lăpuşna).

Câte unul aruncă vreo strigătură mai înţepătoare cu privire la zestre:

Uiu, iu pe dealul gol,
Că mireasa n'are ţol,
Că i-a face mirele,
Când o tunde cânele.

(Vasile Matei, 20 ani. — Cimişlia — Tighina. — Zavischi Const., cl. II).

În urmă zestrea e încărcată într'un car cu boi: dedesubt se pune sofca (lada), sunducul sau camotul şi de-asupra plapomele, scoarţele, pernele, ca toate să fie acoperite cu o veretcă.

Mireasa are grijă să lege la urechile cailor câte un prosop. Vorniceii toţi sunt încinşi cu câte un prosop, iar nunul cu două (unul dela mire) puse în cruce pe piept.

Căruţele trag dinaintea uşii pentru a lua nuntaşii. Fraţii ori surorile miresei n'o lasă însă să iasă afară din casă. Mirele trebue să dăruiască pe toţi cu câte ceva şi numai astfel cuţitul înfipt în pervazul uşii este scos, şi prin urmare drumul e liber (Truşeni—Lăpuşna).

Mireasa se suie în căruţa nunilor. Ea face cruce cu un colac în patru părţi, apoi îl rupe de-asupra capului şi-l aruncă în mulţime.

Fetele şi flăcăii caută să-l prindă, căci au credinţa că, mâncând din el, se vor căsători foarte curând (Selemet—Tighina, Ciocâlteni—Orhei).

Când mireasa e din alt sat, unul dintre vornicei caută să fure colacul sau plosca miresii şi dacă reuşeşte o ia în goana calului pe una din uliţele satului. Vorniceii mirelui pornesc după el şi dacă-l prind îl bat crunt, căci furatul colacului e considerat ca una dintre cele mai mari ruşini pentru o mireasă. Cel care fură, ştiind ce-l aşteaptă, trebue să se bizue mult pe calul său (Cricova—Lăpuşna, Zăbriceni—Bălţi).

Mirele trece pe sub un colac ţinut de doi flăcăi. După ce a trecut a treia oară, flăcăii rup colacul în capul lui şi fiecare ia câte o bucată. Dacă a apucat să ia şi mirele o fărâmă din el, atunci va avea noroc în căsnicie. El o mănâncă imediat,

bând şi un pahar de vin în care i se pune pe ascuns puţină sare. Adeseaori mirele gustă numai puţin, apoi asvârle vinul peste cap, iar paharul îl bagă în buzunar (Truşeni—Lăpuşna).

Când mirele merge în căruţă, flăcăii au grijă ca să împiedece caii sau roţile, iar dacă are cal, atunci un flăcău i-l fură sau se suie el călare. Mirele trebue să-şi deschidă punga ca să i se deschidă porţile.

Dacă mirele e din altă parte, trebue să plătească flăcăilor o dare, că le-a luat fata din satul lor, altfel ei îi aţin drumul la o strâmtoare. Acest obicei se cheamă „vulpea“ (Cricova—Lăpuşna, Cobusca-Nouă—Tighina).

În drum până la biserică li se iese înainte cu căldări cu apă. De astă dată nunul e dator să le arunce bani.

După cununie pornesc spre casa mirelui. Mirele a rupt un colac şi l-a aruncat în mulţime (Brânzeni—Orhei). Vorniceii dau pinteni cailor ca să anunţe venirea nuntaşilor. Care vesteşte primul, acela va căpăta un bun dar (Petreşti—Tighina).

Dacă nunta în drum se întâlneşte cu o căruţă, atunci câţiva dintre nuntaşi sar jos şi deshamă caii acesteia, căci altfel cred că nu le va merge bine (Cârpeşti—Cahul).

Ajungând la casa socrilor, mireasa şi mirele merg alături pe un covor până în uşa casei. În urmă covorul e strâns de o femee, ca să nu mai calce nimeni pe el, că atunci tinerii nu vor trăi bine (Sadaclia—Tighina).

Socrii mari primesc mireasa cu pâine şi vin în pragul uşii.

Când mireasa vrea să păşească în casa mirelui, un flăcău ţine să-i spună:

Plângi mireasă şi suspină,
Că intri'n casă streină
Şi te-or bate fără vină
Şi te-or mustra fără milă,
Căci a milă dela soacră,
Ca un strug de poamă acră,
Iar mila dela bărbat
Ca frunza de măr uscat.

(Raţa Ştefan, 14 ani. Gordineşti — Hotin).— Berliba Andrei, cl. II).

Un alt flăcău leagă un leu într'o batistă şi-l dă miresei să-l păstreze ca amintire a tinereţei (Gordineşti—Hotin).

Apoi se descarcă şi zestrea ca să fie jucată iar, înainte de a fi vârîtă în casă (Selemet—Tighina). Dar căruţaşul nu vrea să o dea până nu-l încinge cu un prosop (Cârnăţeni—Tighina).

Cu acestea s'au sfârşit toate obiceiurile şi mirii sunt liberi să joace la bătătură cu fetele şi flăcăii până seara. Cei mai în vârstă sunt poftiţi rând pe rând în casă, unde-i aşteaptă mesele cu mâncare şi băutură.

Seara e „masa mare", la care iau parte numai cei căsătoriţi; fiecare aduce câteva daruri pentru noua gospodărie: bani bucate, vase etc.

Din când în când mesenii strigă că bucatele sunt amare. Atunci mirii trebue să se sărute în văzul tuturor (Durleşti—Lăpuşna).

Unul mai hâtru aduce o vrabie cu picioarele spălate şi urează, ca şi tânăra nevastă să fie curată şi harnică ca vrabia (Sadaclia—Tighina).

După aceasta, tinerii se retrag amândoi într'o cameră. Mai târziu se duce în camera lor şi naşa, ca să caute pe cămaşa miresei stigmatele fecioriei.

Dacă mireasa a fost cinstită, naşa se leagă cu o panglică roşie şi vine în mijlocul mesenilor, producând multă mulţumire, mai ales părinţilor fetei (Ciocâlteni,—Orhei, Ordăşei—Orhei).

Către sfârşitul mesei, nuna cheamă mireasa la ea şi o pune să se spele într'o strachină cu aghiasmă ca să se cureţe de toate greşelile (Pituşca—Orhei).

Luni dimineaţa se face „legătoarea", la care se adună numai femeile. Ele sunt chemate de către câteva femei, rude de-ale mirilor, ce se primblă prin sat, cu garafe de vin legate cu fire roşii, jucând „hostropăţul" şi strigând:

Uiu, iu, la hostropăţ,
Joacă babele pe băţ,
Câte unul, câte doi,
Pe colac de păpuşoi.

(Covurlui—Cahul.—Şerban V., cl. III).

Ciobanul cu oile

Hora

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Câteodată au cu ele un bărbat îmbrăcat ca turc, de care-şi bat joc cumplit (Cricova—Lăpuşna, (Zăbriceni, Glodeni-Bălţi).

Femeile se grăbesc să se adune, aducând fiecare câte ceva pentru tânăra gospodărie.

Mireasa e legată ca nevastă cu o broboadă şi toate-i cântă:

Leag-o, leag-o şi-i fă floare,
Că de-acu nu-i fată mare,
Leag-o, leag-o şi-i fă creastă,
Că de-acuma e nevastă.

(Crăciun Gheorghe.—Samaşcani—Orhei.—Cotun Anatolie, cl. II).

Petrecerea se termină seara târziu şi de a doua zi tinerii se vor apuca de gospodărie.

Tânăra nevastă n'are însă voie să iasă o lună de zile din curtea bărbatului (Călăraşi—Lăpuşna).

Dar după o lună poate merge împreună cu bărbatul la naşi şi pe la rude, ducând câte un colac şi o năframă şi primind în schimb diferite alte daruri.

Aceasta înseamnă că ei „umblă de cale" (Ţânţăreni—Tighina).

De aici înainte petrecerile se răresc şi tinerii se apucă serios de gospodărie, căutând să-şi construiască cât mai curând o casă, care să înflorească de jocurile pruncilor, puntea de legătură şi bucuria oricărei familii.

OBICEIURI, CREDINȚE și SUPERSTIȚII LA MOARTE

Veniți pe lume fără vrerea noastră, vom pleca tot așa, atunci când ne va fi scris la fiecare. Împotriva morții nu putem lupta cu nimic, sărac ori bogat, tânăr ori bătrân. „Ori sileşti s'o ajungi, ori stai s'o aştepți", ea te găseşte totdeauna la sorocul ei. Neîndurătoare, pe nimeni nu-l cruță, pe nimeni nu-l uită. În fața cruzimii ei, nu putem face alt lucru decât să plecăm smeriți capul, ca spicele grâului sub zimții secerii. Niciun gând de revoltă nu ne e îngăduit, chiar atunci când unul dintre noi s'a sfârşit înainte de vreme, lăsând cumplită jelanie în urmă-i, ci înăbuşindu-ne durerea să implorăm îndurarea Domnului să-i ierte păcatele şi să-l primească întru împărăția Sa. Moartea prematură a cuiva este chiar un semn al, „alegerii" din partea Celui de sus. Cu atât mai fericit va fi acela, căci sufletul lui se va putea înălța în sferele divine, neîmpovărat de prea multe păcate, unde-l aşteaptă schimbarea în flori ori îngeri imaculați.

Moartea nu trebue însă chemată niciodată, oricât de grea ne-ar fi vieața şi oricâte nenorociri s'ar abate asupra capului nostru, ci să o aşteptăm cu seninătatea ciobănaşului din „Miorița", ca pe o mireasă a lumii întregi.

Cu atât mai mult nu se cade să ne facem seamă singuri, căci acesta e cel mai mare păcat împotriva firii.

Un nenorocit se spânzură şi mânia lui Dumnezeu se şi arată printr'un vânt puternic şi urcat, care bate timp de trei zile (Ustia — Orhei). Trupul lui nu se cade să fie înmormântat în liniştea odihnitoare a cimitirului, ci în singurătatea furtunatecă a răscrucilor, ca unul ce, laş, a fugit din fața vieții (Popeasca—Ti-

ghina), iar sufletul lui se va face duh rău care va bântui din deceniu în deceniu locurile pe unde a trăit până la iertarea divină (Micleușeni—Lăpușna).

Dar și celui care se săvârșește de moarte bună i se cere să îndeplinească în ultimele clipe anumite lucruri creștinești, fără de cari nu poate să se bucure de fericirea deplină în împărăția cerurilor. Așa, el trebue să cheme pe toți cu care a fost certat pentru a-și cere iertare, să cheme preotul să-și mărturisească toate păcatele, ca să poată obține, prin rugăciunile acestuia, iertarea lor. Numai apoi el poate fi împărtășit cu sfânta grijanie, care-i aduce alinarea suferințelor sufletești, pentru ceasul din urmă. Moartea înseamnă iertarea lui de către Dumnezeu.

Cu mare sfințenie se ține ca omul să moară cu lumânarea aprinsă în mână, ori la cap, ca sufletul lui, ce-i ca un fel de pară albastră (Micleușeni — Lăpușna) sau ca un steag alb (Țânțăreni—Tighina), să se urce la cer odată cu fumul (Parcani—Orhei) și, dacă flacăra lumânării va sta dreaptă, e un semn că sufletul va merge de-a-dreptul la raiu (Popeasca—Tighina), după cum tot la raiu va merge sufletul omului care și-a dat obștescul sfârșit în zilele Paștelui (Nisporeni—Lăpușna).

Sufletul însă nu se urcă la cer chiar din prima zi, ci plutește prin prejurul casei ori stă după ușă trei zile (Valea-Perjei—Tighina). De aceea se leagă un șervet dinaintea ușii, în care să se odihnească când va obosi (Cobâlca—Orhei) și se pune un pahar cu apă la fereastră, din care să bea când îi va fi sete (Bogdăneștii-Noui—Tighina).

Mortul este luat din locul unde și-a dat sufletul și, după ce este scăldat și îmbrăcat în hainele cele mai bune, e întins pe o masă în camera cea mai curată, sub icoane (Recea — Lăpușna). Din această cameră se iau toate oglinzile, căci dacă se uită cineva în ele, mortul pe lumea cealaltă va vedea numai diavoli (Curleni—Orhei). Pe sub masă să nu treacă vreo pisică, căci sufletul mortului se face strigoi (Costești—Lăpușna).

În locul unde omul a murit nu se pune nimic; trei zile va arde acolo o lumânare răsucită în spirală, așa zisul „toiag" (Țânțăreni — Tighina), iar nouă zile se va sfinți cu aghiasmă (Dumitrești—Cetatea-Albă).

Ca semn de doliu în toate camerele se face pe un perete câte o cruce neagră (Ordăşei—Orhei), iar rudele mortului (bărbaţii) umblă toate ziua cu capul gol şi femeile despletite (Popeasca—Tighina, Brânzenii-Vechi—Orhei). Cineva se duce să tragă clopotul, ca să anunţe oamenilor trista veste. Aceştia se grăbesc să vină cu lumânări şi flori pe cari le pun la capul mortului odată cu câţiva lei (Ciocâlteni—Orhei). Fiecare caută ca prin vorbe blânde să uşureze durerea celor rămaşi în vieaţă. Plânsul este cu greu stăpânit, ca să isbucnească iarăşi în hohote oridecâteori vreo femee nouă venită începe să bocească. Rudele îl bocesc de trei ori pe zi (Teşcureni—Bălţi). Bocetele sunt improvizate atunci şi în ele găsim amintiri din vieaţa celui care s'a dus ori descrieri a jălaniei lăsate în urmă-i, toate întretăiate de oftări şi exclamaţiuni. Melodia e atât de tânguitoare încât numai ea ar fi de ajuns ca să poată stoarce lacrimi până şi bărbaţilor.

Bocetele sunt proză; un singur bocet în versuri s'a găsit în Popeasca (Tighina), dar şi acesta judecat după cuvintele „struţ" şi „ruje" pare a fi adus din Transilvania de vre-o femee venită aici în serviciu cuiva, sau măritată cu un basarabean, după cum colindul dat la „folklor" şi câteva doine ne îndreptătesc să le căutăm originea tot în această provincie, de unde au fost *aduse*, poate de ciobanii veniţi aci cu oile la iernat, poate de militari.

Bocetul cules este făcut la moartea unei fete mari:

Of! Măriucă, Măriucă,
De trei zile nunta în casă,
Nu-i nici mire, nici mireasă.
Măriucă, struţ împletit,
Noi aşa ne-am tot gândit,
Să ne gătim de logodit,
Pe tot satul l-om chema,
Numai popa l-om lăsa.
Dar tot satul l-am lăsat
Şi pe popa l-am chemat.
Of! Măriucă, Măriucă,
Colacii de cununie
Ţi i-om da de suflet ţie!
Of! Of! Of! ia-mă de aţă,
Şi mă sue în braţă,
Şi mă du pân' la portiţă,
Şi vezi maica cum se duce.
Măriucă, ruje plină,
Laşi pe mama la suspine.
Of! Măriucă, Măriucă,
Dela tine 'ncoace
Lumea se întoarce
Tot norodul ar veni,
Numai tu ai putrezi,

(Polixenia Pânzaru, 21 ani.—Popeasca—Tighina.—Gorceag Boris, cl. II).

În Sărăria (Cetatea-Albă) se boceşte în versuri numai la ţiganii nomazi, ceeace arată iarăşi că obiceiul este adus din altă parte. Dăm mai jos un fragment dintr'un bocet, de altfel foarte frumos, auzit dela un ţigan:

Frunză verde de sulfină,
Semănat-am în grădină
Trandafiri şi viorele,
Să văd floarea fiicii mele;
Cât era ea sănătoasă
Floarea răsărea frumoasă,
Dar când ea s'a 'mbolnăvit,
Floarea mi s'a veştejit.
I-am turnat la rădăcină
Aghiasmă şi apă bună,
Dar ea n'a mai înflorit,
S'a 'ndoit,
S'a veştejit,
Sufletul mi s'a mâhnit.

(Vasilie Baciu, 45 ani.—Sărăria—Cetatea-Albă.—Cernov Mihail, cl. III),

Bătrânii însă povestesc că odinioară la moartea cuiva se puneau bocitoare, cari boceau în versuri primind în schimb haine de ale mortului (Sireţi—Lăpuşna, Peresecina—Orhei, Zăbriceni—Bălţi, Ivăneştii-Noui—Cetatea-Albă).

Doar „priveghiurile" de seară, la cari se adună copii, fete şi flăcăi, vin să mai aline cu jocurile lor vesele durerea cea marei Produce mare haz mai ales jocul cu busuioc aprins trecut din mână în mână. La cine se stinge acela trebue să sărute pe toţi cel cari s'au jucat, chiar dacă printre ei s'a rătăcit vreo babă sau un unchiaş (Recea—Lăpuşna).

Dar jocul „de-a-ţigănaşul" cătă veselie n'aduce. Se ia un beţişor şi se despică în două. Ambele bucăţi sunt svârlite în sus pe rând de cel trei jucători angajaţi. Dacă atunci când au căzut, una se află cu despicătura în jos, iar alta cu despicătura în sus, jucătoru este „chior" şi este lovit de atâtea ori cu cureaua de cel care a ieşit „ţigan", căzându-i beţele cu despicătura în jos (Cojuşna—Lăpuşna) de câte ori dă poruncă „Domnul" (cel căruia i-au căzut lemnele cu despicătura în sus) (Cârpeşti—Cahul, Şistaci—Soroca, Otac—Orhei).

Alte jocuri asemănătoare sunt „de-a-nioaşca" şi „de-a ţoaşca", tot atât de răspândite.

La „de-a-nioaşca" se leagă un şervet cu două noduri în care s'a pus un cartof şi cu acesta unul dintre jucători loveşte

pe „păgubitor“ ce stă cu ochii închişi. Dacă ghiceşte cine a dat, acesta se face el păgubitor ; dacă nu, stă să primească lovituri până ce ghiceşte (Gordineşti—Hotin).

La „ţoaşca“ loviturile se dau cu palma (Cucioaia—Bălţi) sau cu o basma înnodată (Zăbriceni—Bălţi). Acest joc se mai numeşte şi „de-a-popa“ (Şistaci—Soroca).

În afară de acestea se fac multe alte glume. Aşa, se cos pe ascuns hainele unora, cari nu-s atenţi, de covoarele din casă, sau de hainele altei persoane (Valea-Perjei—Tighina); se spun ghicitori care de care mai hazlii ori snoave, care să stârnească râsul cu hohote. Cel care trebue să spună e tras la sorţi prin jocul numit „de-a-ţăcăile“. Într'o farfurie cu făină se pun mai multe boabe de fasole unse cu untură. Jucătorii închid ochii şi bagă mâna să scoată fiecare câte trei boabe. Ale cui vor fi mai pline de făină acela e „ţăcău“ şi are dreptul să spună mai întâi (Parcani—Orhei).

Şi aşa se petrece timpul în toate cele trei zile cât e ţinut mortul în casă. În ziua a doua se trimit oameni ca să facă „groapa“ şi se caută lucrători pentru a întocmi sicriul. Groapa şi sicriul se fac totdeauna de străini ca să-i fie mortului mai uşor pe cea lume (Pârjolteni—Lăpuşna).

Groapa nu se sapă drept în jos, ci în lături, ca să nu lovească bulgării de ţărână în coşciug, căci tot aşa o să-l lovească pe mort bulgării diavolilor pe lumea cealaltă (Ciocana-Nouă—Lăpuşna).

După ce au făcut sicriul, lucrătorii îl tămâiază şi mănâncă de-asupra lui (Pârjolteni—Lăpuşna). La fiecare se dă de pomană un colac şi o lumânare aprinsă, înfăşurată cu un şervet. În şervet sunt legaţi banii pentru lucru, cuveniţi fiecăruia (Colonița—Lăpuşna).

În partea de jos a sicriului se pune un rând de stuf cu să-i fie moale mortului (Dumitreşti—Cetatea-Albă). Sub capul mortului se pune o pernă umplută cu surcelele rămase dela facerea sicriului (Ulmu—Lăpuşna).

După ce mortul este pus în sicriu, i se pune pe piept o lumânare în formă de cruce (Nisporeni—Lăpuşna) sau în formă

de spirală (Călăraşi—Lăpuşna). În mână i se pune un ban, ca să plătească vama văzduhului (Costeşti—Lăpuşna), iar dacă a fost flăcău sau fată mare, în deget i se pune un inel ca să-l aibă când se va căsători pe lumea cealaltă (Lozova—Lăpuşna).

În sicriu se mai aşează tot ce i-a plăcut mai mult mortului (Pituşca—Lăpuşna), cum şi ciorapi şi bani, ca să aibă ce încălţa şi ce cheltui pe lumea cealaltă (Dumitreşti—Cetatea-Albă, Selemet, Petreşti—Tighina). Câteodată se pune şi un cucoş viu ca să-i vestească când se va face dimineaţă (Ciocâlteni—Orhei).

A venit timpul ca mortul să fie dus la cimitir. Toţi străinii ies afară din casă şi rudele îl bocesc pentru ultima dată (Coloniţa—Lăpuşna). Preotul şi-a sfârşit slujba şi acum mortul este scos afară din casă cu un covor, care apoi va fi dat de pomană ; aceasta e ceea ce se cheamă „pomana din uşă“ (Mileştii-Mici—Lăpuşna). Mortul e pus pe năsălie, care va fi dusă de 4 sau 6 flăcăi cu batiste la mâna stângă, întocmai ca vorniceii la nuntă (Năduşita—Soroca, Recea—Lăpuşna).

Dacă e dus cu carul cu boi ori cu sania, jugul se pune întors (Năduşita—Lăpuşna). La urechile cailor sau boilor se leagă batiste (Pituşca—Soroca) pe cari le vor lua stăpânii lor. Copiii cari duc colacii capătă şi ei câte o batistă (Năduşita—Soroca, Samaşcani — Orhei, Pârjolteni — Lăpuşna), iar cei cari duc steagurile vor primi câteo „salfetcă“ cu câţiva lei (Lozova—Lăpuşna) în afară de un colac şi un pahar de vin (Cricova—Lăpuşna).

Capacul sicriului îl duce o femeie sau un bărbat (Cojuşna—Lăpuşna).

Pornind spre biserică se alege totdeauna drumul cel mai lung, pentru ca mortul să fie plimbat pentru ultima dată (Pârjolteni — Lăpuşna). La fiecare fântână şi răscruce alaiul se opreşte pentru a se da de pomană un colac, o lumânare şi un şervet (Popeasca—Tighina) sau un pod de pânză, peste care au trecut cu mortul (Năduşita—Soroca, Ulmu—Lăpuşna, Dereneu—Orhei). Opririle însă nu trebue să treacă peste 12, care reprezintă podurile pe cari le are de trecut mortul pe lumea cealaltă (Costeşti—Lăpuşna).

În timp ce i se face mortului slujba în biserică nu-i este iertat nimănui să plângă, căci altfel Dumnezeu nu va ierta păcatele mortului (Dumitreşti—Cetatea-Albă).

Înainte de a fi lăsat mortul în groapă rudele pot să ia ceva dela el ca amintire: un fir de păr sau altceva (Ciocâlteni—Orhei). Odată cu primii bulgări de pământ se aruncă şi o batistă sau un şervet, ca să-i fie ţărâna uşoară (Cojuşna—Lăpuşna, Cobâlca—Orhei) ori un braţ de flori ca să-i miroase pe cea lume (Samaşcani—Orhei).

Peste groapă se dă de pomană o „straistă" (Pituşca—Lăpuşna) sau un covor, dacă a fost vreo fată mare (Lozova—Lăpuşna), cum şi un pom încărcat cu fel de fel de lucruri, aşa zisul „pom de peste groapă".

Toţi cei cari au petrecut mortul până la groapă sunt poftiţi la „comândare" (Seliştea-Veche — Lăpuşna) în frunte cu preotul. Acesta primeşte un fuior de cânepă sau de in (Gordineşti—Hotin) sau un prosop şi doi colaci (Ciocâlteni—Orhei).

Copiilor, cerşetorilor şi ţiganilor li se dă mâncare afară pe prispă, pe o veretcă întinsă (Ulmu—Lăpuşna).

În cele trei, zile ce urmează, o rudă merge la cimitir şi tămâiază mormântul, bocindu-se. Când se întoarce, primului om întâlnit îi dă de pomană un colac (Ţânţăreni—Tighina, Lalova—Orhei). De aci înainte mormântul se mai tămâiază la ziua onomastică a mortului (Selemet—Tighina).

A treia zi se face un nou praznic. Acum se ridică o „panihidă" (Pârjolteni—Lăpuşna).

Apoi la 9 zile un altul, când se dă de pomană căni cu vin, covrigi şi lumânări aprinse (Ciocâlteni—Orhei, Lozova—Lăpuşna). La a 40 a zi, cu ocazia unui nou praznic, se dau de pomană hainele mortului (Basarabeasca—Tighina). Acum sufletul, care a tot plutit prin văzduh, a ajuns la cer (Călăraşi—Lăpuşna). De aici înainte se mai fac praznice din an în an până la şapte ani (Cobâlca—Orhei).

* * *

Din cele expuse se poate vedea puternica credinţă a ţăranului basarabean în existenţa vieţii viitoare, unde sufletul îşi va primi răsplata sau pedeapsa pentru faptele lui de pe acest pământ .

Lumea cealaltă nu e concepută însă ca spirituală, ci la fel ca şi cea de aici: sufletul se va încarna într'un nou trup, care va avea nevoie de mâncare, băutură, îmbrăcăminte şi mai ales bani. De aci atâtea praznice şi lucruri date de pomană pentru sufletul celui mort.

Cât priveşte veselia dela priveghiuri, ea poate să fie o reminiscenţa a strămoşescului obiceiu dac de a se bucura la moartea unuia dintre ei, socotindu-l fericit că a scăpat de această lume păcătoasă plină de dureri, spre a trece în cealaltă, unde-l aşteaptă fericirea veşnică.

FOLKLOR

Dacă obiceiurile la diferite sărbători ori cu privire la actele cele mai importante din vieaţa omului s'au păstrat din abundenţă, nealterate, cu acelaşi parfum arhaic ca şi acum câteva sute de ani, în schimb poezia populară în Basarabia e ameninţată să fie înlocuită de poezia sarbădă a oraşului, cuplete, şlagăre etc., cari n'au nimic comun, cu sufletul încă sănătos al ţăranului nostru, dar cari se impun prin puterea nefastă a imitaţiei.

Totuşi printre bălăriile cotropitoare ne-a fost dat să găsim încă multe flori adevărate, neînăbuşite încă, rare prin frumuseţea şi gingăşia lor:

Frunzuliţă trei măsline,
Când gândesc că toamna vine,
Să mă duc prin ţări străine,
Plânge inimioara 'n mine,
Ca focu 'n cuptor de pâine.
Focul arde şi se stânge,
Inima în mine plânge
Cu lăcrămioare de sânge.
Unde pică
Lemn despică,
Unde cade
Pământ arde.

Ori o alta:

Frunzuliță de săcară,
Rămâi țară, țărișoară,
Rămâi tată și măicuță
Și tu, draga mea puicuță.
Mă duc tocma în Caucaz,
La nevoie și năcaz.
Mă duc la Artur-cetate,
Unde n'auzi glas de frate,
Nici scrisoarea nu răzbate.
N'a ști nimeni cum voi plânge,
Cum oi zace, cum m'oi stânge.

Nicăieri doina înstrăinării n'a căpătat accente mai duioase ca în Basarabia, pentrucă nicăieri Românul n'a fost sortit să trăiască împrejurări mai vitrege ca în această oropsită provincie.

Firea plină de sensibilitate a Basarabeanului a vibrat dureros sub ele și ecoul a împletit cântecul jalnic și alinător.

Tânărul, fraged și sfios, care nu ieșise poate din satul sau județul său a fost luat la „muscălie" și dus în ținuturi îndepărtate, trăind între locuitori de alt neam și vorbind o altă limbă. Necunoscând pe nimeni și nefiind niciun suflet care să-l poată înțelege, era firesc să se simtă de tot singur și să-l năpădească triste țe apăsătoare. Închizându-și sufletul a lăsat să-i sboare doar gândurile spre locul natal și ființele dragi, mai dragi acum decât oricând: frați, surori, mândra și mai cu deosebire mama. E înduioșătoare evocarea mamei lui:

Turturică, turturea,
Tu-ai venit din țara mea,
Spune-mi: maica ce făcea?
— Cocea pâine și plângea
Și pe tine te dorea.

Durerea lui e un plânset înăbușit, resemnat, care rareori poate să izbucnească în impecațiuni pline de oarecare energie împotriva sorții vitrege, împotriva trenului care l-a dus în țară străină, împotriva Nistrului dela trecerea căruia a început adevărata străinătate pentru el.

Nu mai puţin şi doinele de iubire, în cari sunt cântate mai ales nenorocul în dragoste şi regretul despărţirilor, vin să-şi alăture acestora melancolia lor, izvorîtă din aceeaşi simţire înaltă a unui suflet delicat, pe care-l dor amintirile fericirilor de altădată :

Trandafir mândru 'nflorit,
Cu drag, mândră, ne-am iubit
Şi plângând ne-am despărţit,
Pe când noi nici n'am gândit,
C'o avea dorul sfârşit,
Şi dragostele urît ;
Tot iubitu-i cu dor mult,
Despărţitu-i cu urît.
Tot iubitu-i cu dor mare,
Despărţitu-i cu 'ntristare.

Strigăturile, mult mai puţine la număr, ne aduc şi ele un alt aspect al sufletului Basarabeanului, umorul mucalit, ascunzând câteodată o ironie destul de fină şi concentrată :

Drag mi-e omul cel bătan,
Că-i şi Rus şi Moldovan.

Ori :

Cu fata care joc eu,
A jucat şi-un moş al meu.

Acelaşi umor îl vom găsi şi în *„pluguşor“*, *„oraţiile“* de nuntă şi *„ghicitori“*, din cari am ţinut să dăm câteva, dintre cele care ni s'au părut mai caracteristice.

DOINE

I

Foaie verde grâu pârlit,
Dealul dela răsărit,
Să-l văd, neică, înflorit;
Nu mă tem că sunt bătrână,
Dar mă tem că sunt străină;
Străină şi făr'de mamă
Ca şi via făr'de poamă;
Străină şi făr'de tată,
Ca şi via făr'de roadă;
Străină şi făr'de fraţi,
Ca pădurea făr'de brazi.
Mă suii în munţi de piatră,
Să-mi văd mamă, să-mi văd tată,
Nu-mi văd mamă, nu-mi văd tată,
Parcă sunt născut din piatră;
Mă suii în munţi de flori,
Să-mi văd fraţi, să-mi văd surori,
Nu-mi văd fraţi, nu-mi văd surori,
Parcă sunt născut din flori;
Mă suii şi'n munţi cu ramuri,

Să-mi mai văd puține neamuri,
Nu-mi văd neamuri, nu văd neam,
Parcă sunt născut din ram.

Grigore Butuc, 15 ani
Cârpești (Cahul)
Gnasienco C-tin, cl. II.

II

Fă, Doamne, pădurea deasă,
Pân'la mândra mea acasă;
Fă, Doamne, pădurea rară,
Să iasă mândra afară;
Două vorbe să-i vorbesc,
Inima să-mi răcoresc.

Iacob Rusu, 21 ani.
Cepeleuți (Hotin)
Semcov Dionisie, cl. VII,

III

Tu erai care-mi jurai,
Că pe altul nu mai ai.
Iar aseară te-am prins față,
Cum stăteai la altu'n brață;
Te ținea pe genunchele,
Te hrănea cu alunele,
Alunele mărunțele,
Să uiți dragostele mele.

Iacob Rusu, 21 ani.
Cepeleuți (Hotin)
Semcov D-sie, cl. VII.

IV

Foaie verde de mohor,
Plânge-mă, maică, cu dor,
Că și eu ți-am fost fecior,
Ți-am scos boii din ocol,
Pe Joian și pe Bujor,
Nici o brazdă n'am arat,
La armată m'au luat,
Pe scaun m'au așezat
Părul din cap jos mi-au dat;

Strânge-l maică mănunchele,
Şi-l pune în sân, la piele.
Să mă plângi cu dor şi jele,
Să mi-l scoţi de zile mari,
Să mi-l plângă fete mari;
Să mi-l scoţi Duminica,
Să-l plângă iubita mea.

Panaghiu Ion, 26 ani
Durleşti (Lăpuşna)
Panaghiu H., cl. VII.

V

Nistruleţ, cu apă rece,
M'am jurat că nu te-oi trece.
Te-am trecut pe jumătate,
Mă plângea maica de moarte;
Te-am trecut, Nistrule, tot,
Mă plângea maica că-s mort.

N. Bârcă, 25 ani.
Otac (Orhei)
Şoldan Gh., cl. VI.

VI

Trenişor cu şase roate,
Nu mă duce prea departe:
Că n'am tată să mă cate,
Mama-i slabă şi nu poate,
Am surori, da-s mititele
Şi nu ştiu drumurile mele.
Am o soră şi-i mai mare,
Dar nu ştie-a mea cărare

F. Lefter, 18 ani
Otac (Orhei)
Şoldan Gr., cl. VI.

VII

Te auzem, bade, de—acasă,
Cum băteai cu pumnu'n masă
Şi strigai că nu-s frumoasă;
De frumoasă m'ai văzut,
De deşteaptă m'ai ştiut.

M. Moraru, 25 ani.
Bogdăneşti (Tighina).
Micoliuc Andrei, cl. V.

VIII

Şi iar verde fir mohor,
Toată lumea are dor,
Dar mi-i dorul mare câine,
Căci înşeală multă lume,
Şi mă'nşeală şi pe mine.

M. Moraru, 25 ani
Bogdăneşti (Tighina)
Micoliuc Andrei, cl. V

IX

Şi-am zis verde nucă seacă,
Màine toţi recruţii pleacă,
Vin părinţii să-i petreacă;
Dar pe mine n'are cine:
Mama-i moartă de trei zile,
Tata-i bătrân şi nu poate,
Am surori şi-s măritate.

C. Dilinschi, 21 ani
Cimişlia (Tighina).
Zavischi C-tin, cl I.

X

Dela uşă la sobor,
Merg soldaţii cârdişor
Şi măicuţe'n urma lor;
Merg soldaţii tot cântând
Şi măicuţele plângând.
Taci, măicuţă, nu mai plânge,
Că din mine curge sânge,
Sânge negru închegat,
De prin străini câştigat.

Gh. Bejenaru, 20 ani
Gordineşti (Hotin)
Berliba D., cl. V.

XI

Frunză verde şi un măcieş
Dragul mamei, Gheorghieş,
Mândru nume ţi-ai ales,
Pe ce drum ai mai purces:

Pe drumul Ciocracului,
În fundul Bugeacului;
La iazul săracului
Toți flăcăii s'au scăldat,
Numai Gheorghe s'a 'necat,
Cu cămașă de bumbac,
Care i-a fost lui mai drag.
Și-a venit mâne-sa hârtie,
Să-i trimeată de tămâie,
Că 'napoi n'o să mai vie.

E. Znaceni, 65 ani
Selemet (Tighina).
Tihorca I., cl. VII

XII

Foaie verde și-o sulfină
Ici în vale la fântână,
Rage-un bou într'o grădină,
Și-o copilă mi-l îngână.
— Copilă, nu mă'ngâna,
Că nu rag de jalea ta,
Ci după soția mea,
Că am tras la jug cu ea
Și stăpânul mă bătea,
Că brazda n'o pot ținea:
— Stăi, stăpâne, nu mă bate
Că eu singur nu pot trage;
Mai cumpără-mi o soție,
Ca cea din copilărie.

E. Znaceni, 65
Selemet (Tighina).
Tihorca I., cl. VII.

XIII

Dela București la vale
Vine trenu'n fugă mare
Și aduce o scrisoare,
C'a murit o fată mare,
Fata mare logodită

Şi cu zestrea pregătită;
Mă-sa plânge c'a născut-o,
Tatăl plânge c'a crescut-o;
Tatăl plânge, nu prea plânge,
Dar ginerele varsă sânge;
Cimitirul înfloreşte,
Dar mireasa putrezeşte.

Ana Lazu, 16 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petru, cl. III.

XIV

De-aş trăi ca bradu'n munte,
N'aş avea necazuri multe;
Dar trăiesc ca salcea'n vale,
Tot cu lăcrămi şi cu jale.

Serafim Roşca, 18 ani.
Popeasca (Tighina).
Gorceac Boris, cl. I.

XV

Frunză verde de răsură,
Am un pom în bătătură;
L-aş tăia să-l vâr în casă
Ramurile nu mă lasă;
L-aş tăia să-l vâr în tindă,
Ramurile bat în grindă;
L-aş tăia să-l vâr în şură,
Ramurile nu se'ndură.

Elidea Coşalâc, 20 ani
Ocniţa (Orhei)
Cociorva D-tru, cl. II

XVI

Mult mă'ntreab'un fir de iarbă,
Unde-i maica mea cea dragă?
Firuleţ, ţi-am spus odată,
Unde-i maica mea 'ngropată;
Firule, dacă nu crezi,

Du-te la mormânt şi vezi;
Mormântu-i cu caragele
C'a lăsat lumea cu jele;
Mormântu-i cu busuioc,
C' a lăsat lumea cu foc.

Maria Păun, 13 ani
Cârpeşti (Cahul)
Vârtosu C., cl. II

XVII

Plângeţi ochi şi lăcrămaţi
Dacă seama nu vă daţi;
Că v'am dat lumea 'nainte,
S'alegeţi un om cu minte
Şi voi iată ce-aţi ales:
Poama din pomi pădureţi.

Ioan Parda, 18 ani
Tartaul (Cahul)
Gnasienco C., cl. II

XVIII

Geaba zic eu: „vai de mine!"
Că tot nu mă crede nime,
Că cine-a fost de-a mă crede,
Pe mormântu-i iarbă verde;
Cine-a fost de m'a crezut,
Pe mormânt iarbă-a crescut.

Alexei Mocanu, 12 ani
Cârpeşti (Cahul)
Gnasienco C., cl. II

XIX

Frunzuliţă, băţ de stege,
Haide, puicuţă, la lege,
Că de-amu n'oi mai alege,
Nici Jidance, nici Armence,
Nici de-a noastre Moldovence.
Vieaţa mea spre moarte merge.

Agafia Josanu, 50 ani
Sadova (Lăpuşna)
Prahniţchi Serghei, cl. III.

XX

Foaie verde măr uscat,
De trei ori te-am întrebat:
„Ţi-i cu voia de bărbat?"
Tu-ai tăcut şi-ai dat din cap.
După ce te-ai măritat,
Iată capul că ţi-a spart
Şi la mine-ai alergat:
— Dă-mi, măicuţă, patru boi,
Să mă desfac înapoi!
— Să-ţi dau măcar vaci cu lapte,
Cununia-i pân' la moarte.

Natasa Grădinaru, 14 ani
Teliţa (Tighina)
Nagacevschi Grigore, cl. III.

XXI

Şi-am zis verde băţ de crin,
La poartă la ţintirim
Creşte iarbă şi-un pelin;
Iarba creşte şi 'nfloreşte,
Pelinul se veştejeşte
Şi măicuţa putrezeşte.

Sofia Spătaru, 18 ani
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petre, cl. III

XXII

Şi-am zis verde siminoc,
Când aş şti că n'am noroc,
Aş da zestrei mele foc,
Din trei părţi
Cu lemne verzi,
Dintr'o parte cu uscate.
Să meargă fumul departe.
Să se mire orişicare,
Că-i zestre de fată mare.

Maria Lazu, 17 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petre, cl III

XXIII

Pe lume cât am trăit,
Mult am râs şi-am petrecut
Şi la moarte n'am gândit;
Iată moartea a venit:
Of, nu mi-e ciudă pe moarte,
Cum mi-e ciudă pe păcate,
C'am să dau seamă de toate.

Ion M. Sulă, 78 ani
Costeşti (Lăpuşna).
Sulă N., cl. I.

XXIV

Cine m'aude cântând,
Gândeşte că eu n'am gând,
Dar eu gânduri am destule,
Câtă frunză la pădure.

Fote Negară, 27 ani
Cobâlca (Orhei).
Gane Art., cl. I.

XXV

Săraca inima mea,
Iar a prins a mă durea;
Nu mă doare de durere,
Mă doare de vorbe rele.

Vladimir Ciornei, 21 ani.
Alcedar (Orhei).
Balaban, cl. III.

XXVI

Frunzişoară trei alune,
Multe focuri ard pe lume,
Dar nici unu-aşa de rău,
Ca acel din pieptul meu:
Focul arde şi se stinge,
Inima în mine plânge,
Căci nu ştiu ce voi ajunge.
De-oi ajunge zile bune,

Mi-a părea şi mie bine;
De-oi ajunge zile rele,
Mult mi-a fi tângă şi jele,
Pentru păcatele mele.

I. Stârnioală, 23 ani.
Cepeleuţi (Hotin).
Semcov Dionisie, cl. VII.

XXVII

Turturică, turturea,
Tu-ai venit din ţara mea,
Spune-mi maica ce făcea?
— Cocea pâne şi plângea
Şi pe tine te dorea.

Elisei Cazacu, 63 ani.
Popeasca (Tighina).
Boris Gorceac, cl. I.

XXVIII

Pelinu-i, Doamne, pelin,
Vai de omul cel străin;
Străinel ca pasărea,
N'am credinţă nicăierea;
Străin ca un pui de cuc,
N'am milă unde mă duc.

Zahărica Ţepuşel, 20 ani.
Popeasca (Tighina).
Boris Gorceac, cl. I.

XXIX

Foaie verde păpuşoi,
Ne-a făcut maica pe doi,
Unul miercuri, unul joi,
Şi-a umplut lumea cu noi.
Şi-a pornit maica prin ţară,
Să ne strângă grămăjoară;
Grămăjoară nu ne-a strâns,
Nu mai ne-a'ntărtăt la plâns.

Eşan Zaharia, 20 ani.
Selemet (Tighina).
Ochişor A., cl. III.

XXX

Şi-am zis verde iarbă neagră,
Dorul meu, mândruţă dragă,
Leagă-l în batistă neagră,
Dă-l pe Nistru ca să meargă;
De-a merge pe Nistru 'n sus,
Să ştii, mândro, că m'am dus,
Trei zile cu trenul 'n sus,
Tocma'n graniţă la Rus;
Trenul pleacă şuerând,
Tu mândră, rămâi plângând,
Din guriţă blestămând:
— Trenule, nu-i avea parte,
De şinele de sub roate,
Că mi-ai dus puiul departe.

Lisca Mitreanu, 19 ani.
Teliţa (Tighina)
Nagacevschi Grigore, cl. III

XXXI

Intr'o sâmbătă 'n deseară,
A sosit trenul la gară.
N'a sosit ca să mai stee,
Ci-a sosit ca să mai iee;
Când am pus picioru 'n scară,
Puica mea plângea să moară;
Când l-am pus şi pe-ălălalt,
Puica mea a leşinat:
— Na-ţi, puicuţă, băsmăluţa,
Şterge-ţi ochii şi guriţa,
Eu mă duc prin ţări străine,
Unde nu cunosc pe nimeni,
Unde n'am soră nici frate,
Nici măicuţă cu dreptate
Puşculiţa-i
Măiculiţa
Şi pistolul
Frăţiorul,
Săbioara
Surioara.

Maria Prohniţchi, 34 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petre, cl. III,

XXXII

Şi-am zis verde brad stufos,
Pleacă, munte, vârfu'n jos,
Să mă sui pe vârful tău,
Să mă uit în satul meu,
Să-mi văd mama, să-mi văd tata
Şi copiii cu nevasta.

Maria Lungu, 15 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petre, cl. III

XXXIII

Trenişor cu patru roate,
N'ai avea noroc şi parte,
De şuruburile toate
Şi de şina de sub roate,
Că mi-ai dus puiul departe,
Că l-ai dus prin ţări străine,
Unde nu-l cunoaşte nime.

Ana Lazu, 16 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petre, cl. III

XXXIV

Şi-am zis verde măr mustos,
Am plecat pe vale'n jos.
La mormântul lui Hristos,
Creşte-un trandafir frumos;
Eu mă plec să-l amiros,
El îşi pleacă frunza'n jos;
Eu mă plec să-l pun în sân,
El mă 'ntreabă de-s străin;
Că eu de străin ce sânt,
Nu văd soarele lucind,
Nici luna pe cer mergând,
Nici stelele răsărind.

Ana Lazu, 16 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petre, cl. III

XXXV

Frunză verde trei migdali,
Cine cheamă la Moscali,
Ducă-i carnea la cântari,
Pielea lui la tăbăcari;
Ducă-i oasele'n văgzal,
Dacă vrea să fiu Moscal,
Şi-acolo să putrezească,
Spini ghimpoşi din el să crească,
De Moscali să nu grăiască.

Eugenia Iovu, 40 ani.
Bardar (Lăpuşna)
Iovu Sergiu, cl. VI.

XXXVI

Negru-s, negru-s pe obraz,
Negru-s, negru-s şi pătat,
De părinţi m'am depărtat.
Nu ştiu vorba le-am călcat,
Ori maica m'a blestemat.

I. Moraru, 35 ani.
Ciocana-Nouă (Lăpuşna)
Popovici Eugen, cl. I.

XXXVII

Nistrule, pe malul tău
Creşte iarbă şi dudău
Şi de-ar paşte murgul meu,
Nu-ţi mai face niciun rău;
Murgul paşte şi nechează,
Ion doarme şi visează.
— Ce visezi, maică, prin somn?
— Mă visez, maică'n priiom,
În priiom împărătesc
Mulţi voinici se prăpădesc.

D. Miţica, 52 ani.
Ciocana-Nouă (Lăpuşna)
Popovici Eugen, cl. I.

XXXVIII

Păsărică, păsărea,
Să te duci în ţara mea
Să vezi maica ce-mi făcea!
— Făcea pâne şi plângea,
C'am plecat din ţara mea.

Ecaterina Ţurcan, 60 ani.
Costeşti (Lăpuşna).
Sulă N., cl I.

XXXIX

Cucule, pasăre mândră,
Du-te la codru şi cântă!
Pe cine-i avea mânie,
Bleastămă-l străin să fie,
Că nu e mai mare boală,
Ca străin în altă ţară;
Şi nu-ţi trebue un alt nume
Decât ca străin pe lume.

Fote Negară, 27 ani.
Cobâlca (Orhei).
Gane Artemon, cl. I.

XL

Foaie verde poamă,
Nu mă bate, mamă,
Nu mă blestăma,
Că te-oi lepăda
Şi m'oi duce, duce,
Peste-o apă dulce,
Peste-o apă lină,
În ţară străină
Şi-or plânge de jele
Neamurile mele
Şi toţi m'or jeli
De s'or risipi.

E. Murzacov, 45 ani.
Cobâlca (Orhei).
Gane Art., cl. I.

XLI

Frunzuliță trei măsline,
Când gândesc că toamna vine,
Să mă duc prin țări străine,
Arde inimioara'n mine,
Ca focu'n cuptior de pâne.
Focul arde și se stânge,
Inimioara'n mine plânge,
Cu lăcrămioare de sânge:
Unde pică,
Lemn despică;
Unde cade,
Pământ arde.

D. Mițica, 52 ani.
Ciocana-Nouă (Lăpușna).
Popovici Eugen, cl I.

XLII

De ce, maică, m'ai născut
Și nu m'ai svârlit în Prut
Și m'ai lăsat pe pământ
Să mă osândesc oftând?
Că de frați sunt despărțit
Și de surori răzlețit;
Dare-ar Dumnezeu Prea Sfântul
Să cutremure pământul
Și călăii toți să piară
Să fim ca odinioară:
Tot Români unde te uiți,
Dela mare peste munți,
Dela Nistru până la mare
Dela Dunăre la vale.

G. Rotaru ,43 ani.
Ciocanca-Nouă (Lăpușna).
Popovici Eugen, cl. I.

XLIII

Frunză verde de negară,
Am primit o veste-aseară
Dela scumpa mea de soră
Peste Prut dela Țuțora

Cum aş face să mă duc?
Să mi-o văd, să mi-o sărut,
Să-mi plâng jalea mea amară
Şi durerea mea de ţară;
De când Rusul stă la Prut
Şi hotarul l-a făcut
Am rămas eu osândită
Şi cu vieaţa chinuită,
Să plâng ziua, să plâng noaptea,
Făr' a spune cuiva şoapta;
Să plâng ani întregi de-a rândul,
Făr'a spune cuiva gândul;
Dare-ar Dumnezeu Prea Sfântul
Să cutremure pământul,
Prutul ista să se svânte,
Să-l pot trece fără luntre.

S. Onisim, 17 ani.
Ciocana-Nouă (Lăpuşna).
Popovici Eugen, cl. I.

XLIV

Frunză verde flori de mei,
Sărmani frăţiorii mei,
Merg în jos ca nourii,
Negri ca călugării,
Vin la malul Dunării,
Iau în mâini apă din iaz
Şi se spală pe obraz,
Şi mi se şterg de dulamă,
Şi-aduc aminte de mamă,
Că mama când i-a pornit
Ştergare noi le-a gătit;
Şi s'au dus în ţări străine,
Unde nu cunosc pe nime.

E. Znaceni, 65 ani.
Selemet (Tighina).
I. Tihorca, cl. VII.

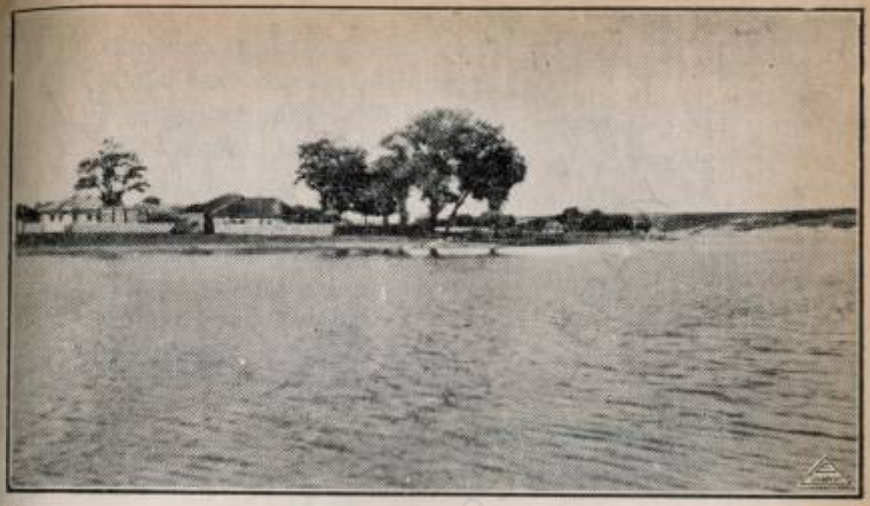

Pe malul Botnei

Santinela română la Nistru

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XLV

Eu, puicuță, drept ți-oi spune:
Când mai veneam pe la tine,
Curtea-mi părea mânăstire,
Și ograda ghipsuită
Și portița zugrăvită,
Cărăruța flori și mintă;
Dar de când nu mai viu, vai,
Curtea-mi pare grajd de cai
Și ograda putregai
Și portița mucegai,
Cărăruța spin și scai.

Anton Caraman, 16 ani.
Popeasca (Tighina).
N. Gorceac cl. V

XLVI

Florica mărului,
Să nu-i crezi flăcăului,
Că flăcău-i mângâios,
Ca și-un șarpe veninos,
Și-ți înșiră mii și sute,
Până te scoate din minte.

Valentina Cărciumarul, 15 ani.
Ville Leontina (Tighina).
N. Gorceac, cl. V.

XLVII

Trandafir mândru'nflorit,
Cu drag, mândră, ne-am iubit
Și plângând ne-am despărțit,
Pe când noi nici n'am gândit,
C'o avea doru sfârșit
Și dragostele urît;
Tot iubitu-i cu dor mult,
Despărțitu-i cu urît;
Tot iubitu-i cu dor mare;
Despărțitu-i cu'ntristare.

I. Mahu, 30 ani.
Ermoclia (Tighina).
Braga Const., cl. V.

XLVIII

Pe cel deal, pe cea toloacă,
Merg flăcăi cu cai la apă
Şi strigă: Smarandă dragă,
De ce eşti aşa de slabă?
— Eu, bădiţă, drept ţi-oi spune,
C'am iubit un om în lume,
Iar duşmanii mi l-au prins
Mi l-au prins şi l-au închis;
N'ar avea loc pe pământ,
Nici ţărână pe mormânt,
Cel care ne-a despărţit
Şi iubitul l-a răpit

I. Stârnioală, 23 ani.
Cepeleuţi (Hotin).
Semcov Dionisie, cl. VII.

XLIX

Foaie verde mărăcine,
Mai am azi şi mai am mâne
Şi-apoi plec în muscălie.
Dorul meu cui să rămâie?
Eu ţi-l las, mândruţă, ţie,
Să-i dai vinişor şi pâne,
Şi să-l culci în pat la tine,
Cum m'ai culcat şi pe mine.

Nichita Roşca, 58 ani.
Popeasca (Tighina).
Boris Gorceac, cl. I.

L

Ce mi-i bun că satu-i des,
Că dintr'însul nu mai ies;
Ce mi-i bun că satu-i mare,
Dacă n'am nicio cărare;
C'am avut o cărăruşă,
Pân'la mândruliţa'n uşă
Şi duşmanii m'au simţit,

Cărăruşa mi-au 'ngrădit,
Nici cu pari, nici cu nuele,
Numai cu cuvinte rele.

Ecaterina Jitaru, 52 ani.
Budeşti (Lăpuşna).
Gotmaniuc, cl. VII.

LI

Frunză verde trei paftale,
Dela Leova mai la vale,
Sunt trei drumuri şi-o cărare
Şi-un izvor cu apă tare ;
Şi-un izvor cu apă rece,
Pe-acolo puicuţa-mi trece ;
Când aş şti că-i puica mea,
M'aş coborî ca şi-o stea.

Onisim Munjiu, 20 ani.
Puhoceni (Tighina).
Vişnevschi A., cl. II.

LII

— Foaie verde şi-o cicoare,
Mărită-te, daică Floare,
Şi ia-ţi drumul din picioare
Şi ochii de după soare
— 'nsoară-te 'ntâi dumneata,
Să văd pe cine-i lua ;
De-i lua una ca mine,
Să-ţi dea Dumnezeu mult bine ;
De-i lua una mai neghioabă,
Să dea Dumnezeu să moară
Şi să faci, neică, feciori,
Să trăiască mărişori,
Să ajungă'n vârsta mea,
Să vie moartea să-i ia ;
Când feciorii ţi-au murit,
Tu să rămâi în cerşit,
Să vii şi la porta mea,
Să te-ajut cu ce-oi putea.

Mitea Bălan, 21 ani
Cârpeşti (Cahul)
Vârtosu, cl. II

LIII

Cuculeţ, cu pana sură,
Ce tot cânţi pe arătură,
Că-ţi intră ţă âna'n gură,
Mai bine pe-un mărăcine,
S'asculte mândra la tine;
Cântă, cuce, limba-ţi pice,
S'o ia mândra s'o usuce
Şi la iarnă s'o mănânce,
Că mult e bună şi dulce.

Victor Mocanu, 21 ani
Cârpeşti (Cahul)
Vârtosu C. cl. II.

LIV

Ţipai ochii pe sub deal,
Văzui fata de muntean
Pieptănând părul galben;
Jumătate-l peptăna,
Jumătate-l blestăma:
Hai, păruţ, păruţul meu,
Crească-mi-te Dumnezeu,
Iarbă verde'n temeteu,
Să te taie cu coasa,
Se te adune cu furca,
Să te iee boii 'n care,
Să te-arunce în câmpie,
Se te faci bucium de vie,
Buciumaş cu struguraş,
Să te iee-un fecioraş,
Să te bage'n mânică,
Să joace duminică.

Tănase Trofim, 15 ani
Cârpeşti (Cahul)
Vârtosu C. cl II.

LV

Lele, lele, lelişoară,
Dă-mi o ţîră gurişoară

De mă scoală de pe boală,
Gurița de-a ta de-a dulce,
Să-mi ție unde m'oi duce.

Al. Dobrescu, 13 ani
Cârpești (Cahul)
Vârtosu C. cl. II.

LVI

Necăjit sunt, necăjit,
Că mândra m'a părăsit;
Supărat sunt, supărat,
Că mândruța m'a lăsat;
Plânge inima'n mine,
Ca un prunc de trei zile;
Copilul plânge și tace
La inimă n'am ce-i face;
Copilul plânge, s' alină,
Inima mea tot suspină;
Copilul plânge și'nceată,
Inima mea niciodată.
Rabdă inimă și taci,
Ca pământul care-l calci;
Fii, inimă, răbdătoare,
Ca pământul sub picioare!

Ioan Prerdan, 18 ani
Tartaul (Cahul)
Gnasienco C.. cl. II.

LVII

Foaie verde arsenică,
Mândra'naltă, subțirică,
Iute ca o rândunică,
Parcă-i trasă prin vergică,
Gura-i pahar de cristal,
Buzele-i mărgăritar,
Ochii ei ca două stele.
Dinții șiruri de mărgele
Obrajii bujor de sânge,
Când o vezi inima-ți plânge.

Ioan Dimitrescu, 27 ani
Carpești (Cahul).
Gnsienco C. cl, II.

LVIII

Mândruliţa Bistriţeana,
Are faţa ca icoana;
Pe deasupra ochiului,
Trasă-i pana corbului;
Gura ei ca fagurea,
Iţi aprinde dragostea.

Ioan Dumitrescu
Cârpeşti (Cahul).
Gnasienco C-tin, cl II.

LIX

Foaie verde de secară,
Toate plugurile ară,
La holda de primăvară;
Numai plugul badiului
Şade'n vârfu dealului;
Nici nu suie, nici coboară.
Bate boii de-i omoră:
— Bate, bate, să te calce,
Ce-am făcut n'oi mai desface,
Că din părţi am retezat
Şi pe vale-am aruncat!

Toader Cernat, 70 ani
Cârpeşti (Cahul).
Gnasienco C-tin, cl II.

LX

Dare-ar Dumnezeu, de-ar da,
Două zile drept una,
Să-mi vie duminica,
Să-mi prind şeaua pe murga,
Să-mi privesc ibovnica,
Cum culege cânepa,
Cum culege
Şi-o alege;
Eu mă fac a o ajuta,
Ea mă'nvaţă a săruta;
Eu mă fac mănunchi a'ncinge,
Ea mă'nvaţă'n braţe-a strânge.

Ion Ungureanu, 45 ani
Puhoceni (Tighina).
Vişnevschi S., cl, III.

LXI

Am venit, dragă, la tine,
Să 'împărţim dragostea bine,
Cât la mine şi la tine,
Să n'aud mâne, poimâne,
C'ai iubit mai mult ca mine.

Maria Prohniţchi, 34 ani
Sadaclia (Tighina).
Prohniţhi Petre, cl. III.

LXII

La fântâna din toloacă,
Trec flăcăi cu cai la apă,
Mergi, puicuţă şi-i adapă!
— Eu-i adăp şi ei mă 'ntreabă,
Ce-am slăbit aşa de grabă;
Eu le spun de ce-am slăbit.
Că de tânăr'am iubit;
C'am iubit floare de brad
Şi-am luat un spin uscat,
Şi-am iubit o piatră scumpă
Şi-am luat o buhnă slută.

Zinovia Prohniţchi, 17 ani.
Sadaclia (Tighina).
Prohniţchi Petre, cl. III.

LXIII

Câte târguri am umblat,
Peste ochii tăi n'am dat,
Numa' târg la Chişinău,
Creşte-o iarbă şi-un dudău
Şi-o văzdoagă 'n pieptul tău.
Cum aş face ca s'o ieu
S'o pun în rachiu s'o beu.
Să-mi treacă de dorul tău?!

Maria Weiţman, 40 ani.
Sadaclia (Tighina).
Prohniţchi Petre, cl. III.

LXIV

Câte mori sunt pe pârău,
La toate-am măcinat eu;
La morişca cea din jos,
Mă suiam să torn în-coş,
Morăriţa mă dă jos;
— Stăi, bădiţă, nu turna,
Pân'ce nu mă-i săruta,
Nici uium nu ţi-oi lua!

Agafia Weiţman, 11 ani.
Sadaclia (Tighina).
Prohniţchi Petre, cl. III.

LXV

Şi am zis verde fir chirău,
Iacă, puică, ce-aud eu:
Că te ţin părinţii rău,
Că te iubesc să te ieu.
Spune, dragă, mâne-ta,
Că cărarea mi-oi muta,
Dela deal de casa ta;
Când oi trece, oi cânta
Şi ţi-oi rupe inima
Şi pe-a ta şi-a mâne-ta.

Maria Lungu, 15 ani.
Sadaclia (Tighina).
Prohniţchi Petre, cl. III.

LXVI

Sărmana nevasta mea,
Făcea borş într'o surcea
Şi mâncam şi eu şi ea
Ş' încă ne mai rămânea.

Victor Balaban, 10 ani.
Alcedar (Orhei).
Balaban, cl. III

LXVII

Şi-am zis verde foaie lată,
Eu m'am dus să fac armată
Şi mi-am lăsat puica fată
Şi i-am pus şi o piatră în poartă.
Dela armată am venit,
Tată, mamă n'am găsit,
Piatra'n poartă răsturnată
Şi puicuţa măritată.

Maria Lungu, 15 ani
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petre, cl. III.

LXVIII

Mărioară dintre bă ţi,
Cu dragostea'n patru părţi,
Na dela mine doi zloţi
Şi nu te iubi cu toţi!
— Rămâi, tu, cu banii tăi,
Eu cu prietenii mei,
Banii ştiu să-i cheltuesc,
Dar pe bani nu mă iubesc.

P. Costache, 27 ani
Tomai-Nou (Tighina)
Catrecico On., cl. VII.

LXIX

Cine vrea să mă iubească,
Vie'n poartă să-mi vorbească,
Nu trimeată pe altul,
Că el îmi umple satul;
Vie singur furişat,
Să-i dau dulce sărutat.

P. Costache, 27 ani
Tomai-Nou (Tighina)
Catrecico On., cl. VII.

LXX

Marin, de slujeşti la Greci,
Vin cu luntrea să mă treci

Şi cată să nu mă înneci,
Că n'ai bani să mă plăteşti,
Straie să mă primeneşti,
Numa cât mă prăpădeşti.

D. Ochişor, 58 ani.
Selemet (Tighina).
I. Tihorca, cl. VII.

LXXI

Frunzuliţă odolean,
Ionel,de peste deal,
N'ai venit la noi de-un an!
— N'am venit, că n'am putut,
Că mi-am dat calu 'mprumut;
Şapte târguri am bătut,
Şapte bice am despletit,
Cal pe plac nu mi-am găsit.

Domnica Ion, 16 ani.
Bardar (Lăpuşna).
Iovu Sergiu, cl. VI.

LXXII

Frunză şi-o sămânţă,
Ia mai zi din frunză,
Cum ziceai aseară,
Pe din jos de moară.
Cum ziceai, ziceai,
Inima-mi rupeai.
Ia mai zi odată
Şi mi-o rupe toată.

D. Ochişor, 58 ani.
Selemet (Tighina).
I, Tihorca, cl. VII.

LXXIII

Foaie verde mărăraş,
Tot mănânc şi nu mă 'ngraş,
Dar la faţă-s păpănaş,
Păpănaş bătut de brumă,
Zice lumea că nu-s bună,

C'am jucat seara pe lună.
— Jură lună, şi tu stea,
Că nu ştiţi de ştirea mea!
— Ba eu, luna, n'oi jura,
Că nu sânt în toată seara,
Las'ă jure stelele,
Că-s în toate vremile.

V. Curcibaş, 43 ani.
Poçşeşti (Orhei)
Popandopolo B., cl. I.

LXXIV

Frunză verde mărăcine,
Ştii tu, mândră, ştii tu bine,
Când veneam seara la tine,
Netezeam murguţul bine;
Când veneam la miez de noapte,
Netezeam murgul de moarte;
Când veneam la tine'n seară,
Netezeam murgul să moară;
Tu ieşeai din tind'afară,
Goală, numa'n iişoară
Şi te plecai pe portiţă
Şi dădeai neichii guriţă,
Guriţă de sărutat
Şi trupşor de desmierdat.

Ion Popescu, 15 ani.
Vărzăreşti-Noui (Lăpuşna)
Găitan V., cl. I.

LXXV

— Foaie verde măcieş,
Un'te duci tu, Gheorghieş?
— Am plecat pe drum la Eşi!
— Dar pe mine cui mă leşi?...
De vei zăbovi vreo lună,
Mă-i găsi pe câmp nebună;
De vei zăbovi un an,
Mă-i găsi moartă'n divan;

De vei zăbovi mai mult
Mă-i găsi moartă'n pământ,
Iarbă verde pe mormânt
Şi-ai să vii tu la mormânt,
Să dai ţărna la o parte,
De doi coţi şi jumătate,
Să vezi oasele'nşirate
Şi sprincenele'nchinate,
Şi-ai să strângi tu fir cu fir,
Ca să faci un trandafir
Şi-ai să-l coşi la cheotoare,
Ah, la inimă mă doare.

Dulgheru Gheorghe, 12 ani
Vărzăreştii-Noui (Lăpuşna)
Găitan V., cl. I.

LXXVI

Foaie verde măr domnesc,
Mă cutremur şi gândesc,
Pe ce drum să mă pornesc,
Cu puica să mă 'ntâlnesc,
Două vorbe să-i vorbesc
Şi-al treilea să-i hotărăsc :
Dela hotărîre'ncoace,
Iubeşte, puică, ce-ţi place
Şi mie să-mi dai tu pace.

Ion M. Sulă, 78 ani.
Costeşti (Lăpuşna)
Sulă N., cl, I.

LXXVII

Frunză verde mintă creaţă,
M'am sculat de dimineaţă,
Cam pe negură, pe ceaţă,
Mă uitam în şes la vale
Şi vedeam chipul matale,
Strălucind ca şi un soare :
Faţa ca de trandafir,

Buzele ca de rubin,
Tot le sui şi le pogori,
De sânt viu şi mă omori.

A. Tracenco, 60 ani.
Cobâlca (Orhei)
Gane Artimon, cl. I.

LXXVIII

Când ningea şi viscolea,
Puiul pe la noi venea,
Dar amu-i senin şi bine,
Puiul pe la noi nu vine;
Când aş şti că ar veni,
Cărăruşa i-aş plivi
Şi de iarbă şi de nalbă
Şi de spini cu floarea albă.

M. Hasnaş, 58 ani.
Cobâlca (Orhei)
Gane A., cl. I

LXXIX

Copiliţă, cu ochi verzi,
Ieşi afară de mă vezi,
Ieşi afară pân' la poartă
Şi vezi dorul cum mă poartă.

M. Chiriţă, 17 ani.
Cobâlca (Orhei)
Gane Art., cl. I.

LXXX

In Moldova, dulce ţară,
Creşte floare lângă floare,
Toate păsările sboară,
Două cântă de s' omoară:
Una cântă glas mai gros,
Pentru 'l nostru trai ce-a fost,
Una cântă glas subţire,
Pentru-a noastră despărţire.

Vera Micoliuc, 20 ani.
Bogdăneştii-Noui (Tighina)
Micoliuc A.

LXXXI

Omul cât trăieşte 'n lume,
Cu toţi să se aibă bine,
Că nu ştie până mâine
La ce patimă rămâne,
C'omul este ca o floare,
Cine are rude 'l plânge
Cine nu, singur se duce,
Fără tren şi fără cruce.

Lozovan Timofei, 17 ani.
Pituşca (Lăpuşna).
Mociuţchi L. cl. II.

LXXXII

Stejărel 'nalt şi frumos,
Ia apleacă-ţi fruntea 'n jos,
Să mă urc în vârful tău,
Să mă uit în satul meu;
Satul meu e ca un rai
Şi iubeşti pe cine vrai;
M'am iubit şi astă vară,
Cu puicuţa dela moară
Şi la vară mă gândesc.
Cu cine să mă iubesc.

Vasile Toacă, 45 ani.
Puhoceni (Tighina).
Vişnevschi S., cl. III.

LXXXIII

Şi-am zis verde doi măslini,
Rău îi, Doamne, prin străini!
Când străinul stă la masă,
Eu îi stau sfeşnic în casă;
Când străinul stă la cinste,
Îi stau sfeşnic înainte;
Când înghit o bucătură,
Ajung lăcrimioare 'n gură;
Când înghit şi-a doua oară,
Ajung lăcrămioare 'n poală,
Inimioara-mi vrea să moară.

Maria Weiţman, 40 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi Petru, cl. III.

LXXXIV

Foileană, măr rotat,
Prutule, râu blestemat,
Seca-ți-ar izvoarele,
Să rămâie pietrele,
Să le ardă soarele,
Să trec cu picioarele,
Să-mi văd surioarele.

Pavel Plămădeală, 24 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală J., cl. III.

LXXXV

Frunză verde lozioară,
Prutule, apă vioară,
Face-te-ai neagră cerneală,
Stuful tău o penișoară,
Ca să scriu la frați în țară,
C'am picat robi Rusului,
Rusului, Muscalului
Frații dac'or auzi,
Vreme n'or mai zăbovi
Și cu toții or sări
Și ne-or scoate din robie
Și ne-or trage la frăție,
Că frăția-i cea mai dulce,
Câte 'n lume sânt cu cruce

Pavel Plămădeală, 24 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală J., cl. III.

LXXXVI

Foileană trei lalele,
Pe deasupra casei mele,
Suflă vântu'n vălurele,
Și-mi aduce dor și jele,
Dela frați și surioare,
Cari azi trăiesc în țară.

Pavel Plămădeală. 24 ani.
Puhoceni (Tighina).
Plămădeală J. cl. III.

LXXXVII

Frunzuliță de săcară,
Rămâi țară, țărișoară,
Rămâi tată și măicuță,
Și tu, draga mea puicuță.
Mă duc tocma'n Caucaz,
La nevoie și năcaz ;
Mă duc la Artur-cetate,
Unde n'auzi glas de frate,
Nici scrisoarea nu răsbate.
N'a ști nimeni cum oi plânge,
Cum oi zace, cum m'oi stânge.

Petrov Iacob, 14 ani
Puhoceni (Tighina).
Plămădeală I., cl. III.

LXXXVIII

Plângeți ochi și lăcrămați,
Că voi sânteți vinovați,
De părinți vă depărtați,
Între munți, între Carpați,
C'acolo sântem chemați :
O sută și cinci soldați,
Stau în arme rezemați,
Nebăuți și nemâncați
Și bătuți nevinovați.

Petrov Iacob, 14 ani.
Puhoceni, (Tighina).
Plămădeală I., cl. III.

LXXXIX

Bădișor depărtișor,
Ce-mi trimiți atâta dor,
Pe pârău și pe izvor,
Pe gurile tuturor.
Trimite-mi mai puțintel,
Dar vin Dumneata cu el
Vai, bădiță, dor ți-o fi,
N'am prin cine tăinui :
Doar pe lună
Voie bună,

Şi pe stele,
Multă jele
Şi pe vânt,
Câte-un cuvânt.

Petrov Iacob, 14 ani.
Puhoceni, (Tighina).
Plămădeala I., cl. III.

XC

De trei zile de când zac,
Mi-a crescut iarba la cap
Nu ştiu-i iarbă, ori dudău,
Ori venin din trupul meu.

Alexandra Pricop, 19 ani.
Bilieşti, (Lăpuşna).
Pricop At., cl III.

XCI

Câte cărăruşe 'n munte,
Toate-s de mine făcute;
Încă una să mai fac,
Până la mândruţa 'n prag;
Iese mândra să se spele
Şi-a văzut urmele mele,
C'a crescut iarba pe ele;
A crescut s'a veştejit
De când nu ne-am întâlnit.

Ana Pricop, 17 anil
Bilieşti, (Lăpuşna).
Pricop At., cl. III.

XCII

Foaie verde puiu de nuc,
S'a 'ntâlnit moartea c'un cuc,
Moartea cucului i-a zis:
—Cucuşor, peniţă sură,
Nu-i schimba glasul cu mine?
—Ba aceasta n'oi mai face,
Că pe cuc cine-l aude,

Inima în trup îi râde,
Dar pe moarte cine-o vede,
Nu mai calcă iarbă verde.

Alexandra Pricop,19 ani.
Bilieşti (Lăpuşna).
Pricop At., cl. III.

XCIII

Frunză verde şi-un susai,
Cată, mamă, cui mă dai;
Nu mă da urâtului,
Că urâtu şade 'n vatră
Şade 'n vatră şi tot latră,
Câteodată când vorbeşte,
Mâţa 'n pod hodorogeşte.

Serafima Pontru, 20 ani.
Bilieşti (Lăpuşna).
Pricop At, cl. III,

XCIV

Urâtul unde coseşte,
Tot plouă şi viscoleşte
Şi de vreme nu-i nădejde;
Dragostea unde s'adună,
Tot soare-i şi vreme bună,
Poţi să strângi fânul pe lună.

Cârciumaru Valentin, 12 ani.
Popeasca (Tighina).
Gorceag B., cl. I.

XCV

Frunză verde şi-o sulfină,
Cresc trei flori într'o grădină,
Eu mă plec, ele se'nclină,
Că mă văd că's o străină;
Eu mă plec să le miros,
Ele se pleacă mai jos.

Maria Chiriţă, 17 ani
Cobâlca (Orhei).
Gane Art., cl. I.

XCVI

Frunzişoară lozioară,
Zaci, puicuţă, ori te scoală,
Sau mai dă-mi şi mie boală,
Să zăcem pe-o lăicioară,
Cu capul pe o modiţă,
Să ne puie 'ntr'o lăcriţă,
Să ne 'ngroape în ţărnă,
Sub o tufă cu masline,
Şi la cap un trandafie;
Trandafirul să 'nflorească,
Măicuţa să putrezească.

Mila Radu, 17 ani.
Vărzăreşti (Lăpuşna).
Găitan V., cl. I.

XCVII

Frunză verde de săcară,
Câte dealuri şi ponoară,
Toate-s pline de-a mea pară;
Gâte dealuri şi vâlcele,
Toate-s pline de-a mea jele.

Alexei Erhan, 16 ani.
Cobâlca (Orhei)
Gane Art., cl. I.

XCVIII

Frunzişoară busuioc,
Tot am zis noroc, noroc,
Pân' ce-am dat cu totu'n foc;
Bată-te-ar para, noroc,
Când te-aş prinde, să-ţi dau foc,
Din trei părţi,
Cu lemne verzi,
Dintr'o parte
Cu uscate,
Cum la toţi le faci dreptate,
Numai mie strâmbătate.

Nicolae Păduraru, 71 ani.
Ţipleşti (Bălţi)
Păduraru Gh., cl. II.

CIX

Când am fost la măiculița,
Mâncam pâinea cu tărâța,
Eram ca și prepelița
Dar de când m'am măritat,
Vreme bună n'am aflat,
Mănânc pâine și beau vin,
La inimă pun venin.

Evdochia Munteanu, 73 ani.
Șagani (Cetatea-Albă)
Costenco Al., cl. II.

C

— Hai, mamă, la iarmaroc,
Și mi-i cumpăra noroc!
— Măi, băiete, tu n'ai minte,
Căci norocul nu se vinde,
Că norocul de s'ar vinde,
Sânt feciori de boieri mari
Și l-ar cumpăra cu bani.

V. Sturza, 16 ani.
Pârjolteni (Lăpușna.)
Timofti Boris, cl. I.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ALTE DOINE

CI

Ş'am zis verde de lemn scris,
Brava ibovnic mi-am prins;
Nu l-am prins la întâmplare,
Da l-am prins într'o încercare,
Să vedem ce fire are;
De-o avea o fire bună,
L-oi mai iubi eu v'o lună,
Da de-o fi vre-un ticăit,
M'oi căi că l-am iubit.

Prohnițchi El., 17 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi P„ cl IV.

CII

De pe deal, de pe culmiță,
Ia-te, ia-te, neguriță,
De pe șesul Prutului,
De pe coama murgului,
Să văd fața puiului;
Nu te da, puiule, 'n dos,
Că eu te cunosc pe mărs,

Că ți-i mersul legănat
Și la vorbă dismerdat.

Caşu Evdochia, 17 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi P., cl. IV.

CIII

Ș'am zis verde trei arginți,
Noi am fost doi pui iubiți,
Ca doi zarzări înfloriți;
Zarzării s'au vestejit
Și tu, puică, m'ai urît.
Și-apoi verde de negară,
Ne-om iubi la primăvară,
Când a 'nverzi iarba iară.
Iacă iarba o 'nverzit,
Noi doi pui nu ne-am iubit.

Prohnițchi Elisabeta, 17 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi Petru, cl. IV.

CIV

Ș'am zis verde măr domnesc,
De când, puică, te iubesc,
Noaptea nu mă hodinesc;
Ard în foc și nu simțesc,
Noaptea mă visez cu tine,
Mă trezesc nu văd pe nime.

Prohnițchi Elisabeta, 17 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi Petru, cl. IV

CV

Frunză verde solz de pește,
Iubește, bade, iubește,
Iubește pe care-ți place,
Că eu silă nu ți-oi face.

Nici silă nu ți-am făcut,
Ai venit și m-ai iubit,
M'ai iubit trei luni de zile,
Până ți-ai făcut râs de mine.
Ca să plâng eu după tine;
Lăcrimile când te-or ajunge,
Pici la pat și-ai să verși sânge,
Când pe mine mă-i lua,
Atunci sângele va sta,
Dela pat te-i ridica.

Roibu Evdochia, 16 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi P., cl. IV

CVI

Lung îi drumul la priiom,
Lung îi lung și îi bătut,
Nu-i bătut de car cu boi,
Nici de ciobănaș cu oi,
Da-i bătut de recruți noi,
Mititei și frumusei,
Negri ca călugării;
În priiom când am intrat,
Cu curea ne-a măsurat,
Pervii moscal am picat,
La bancă ne-o așezat,
Chica neagr 'au retezat.
Și mi-o strâns-o șmocurele
Și mi-o pus-o 'n sân la piele,
Să mi-o scot la zile mici,
Să mi-o plângă fete mici;
Să mi-o scot la zile mari,
Să mi-o plângă fete mari;
Să mi-o scot Duminica,
S-o plângă ibovnica.

Garaba Eufrosina, 15 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi P., cl. IV

CVII

Bată-te-ar pustia dor,
Şi pe tine puişor,
C'aseară te-am aşteptat,
La un coltişor de gard;
Dac 'am văzut că nu vii,
Am pus doru 'n căpătâi
Şi cu jalea mă 'nvălii,
Aseară la miez de noapte,
Am visat un vis de moarte:
Băsmăluţa ta cea nouă,
Se rupsese drept în două.
— Nu s'a rupt băsmaua mea,
Da s'a rupt inima ta,
Că eu, puică, te-oi lua,
Când a ninge şi-a tuna,
Din senin a fulgera;
Atunci nunta ţi-oi juca,
Când ăi sta şi-ăi număra,
Iarba de pe două văi
Şi chica la doi flăcăi.

Prohniţchi M., 40 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi P., cl. IV

CVIII

Ş'am zis verde de mătasă,
Cel ce iubeşte şi lasă,
Nu-i da, Doamne, loc de casă,
Da dă-i casa cucului,
Pe crenguţa nucului
Şi hodina lupului,
De marginea drumului.

Prohniţchi Zinovia, 18 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohniţchi P., cl. IV

CIX

Foaie verde grâu coluz,
Puiul meu de când s'a dus,
Eu trei flori în poart'am pus,
El îmi trimite scrisoare,
Să-i trimit și lui o floare.
S'o trimit pe sf. soare?
Sf. soare arde tare.
S'o trimit pe sf. lună?
Sf. lună -i rouroasă,
Duce floarea prea frumoasă.

Prohnițchi Eremia, 50 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi Petru, cl. IV

CX

Ș'am zis verde de scumpie,
Știi tu-odată, fa Marie,
Când dormeam pe prisp' afară,
Eu treceam și te 'nvăleam
Și nimica nu-ți ziceam;
Îți făceam cumva ceva,
Mă spuneai la maică-ta;
Maică-ta-i femee rea,
Și-mi strica ea dragostea,
Dragostea de-un an și o vară,
Și ne-o strica într'o seară.

Prohnițchi E., 17 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi Petru, cl.IV

CXI

Și-am zis verde de scumpie,
Eu ți-am spus, puiule, ție,
Să-mi iei rochie narangie,
Să-ți fiu dragă numai ție.

Iar tu mi-ai luat-o verde,
Să-i fiu dragă cui mă vede.

Prohnițchi E., 17 ani.
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi Petru, cl. IV

CXII

Frunză verde vișinele,
De dorul puicuței mele
Am să mă 'ncing cu curele.
Cu curele mărunțele,
Să moară puica de jele,
Cu curele impărătești,
Să nu mai tragă nădejdi.

Baciu Neculai, 29 ani.
Trușeni (Lăpușna)
Agosto N., cl. VIII

CXIII

Pusei săceruica 'n brâu,
Și-am plecat în deal la grâu;
Secer, secer, pân de-amiază,
Ochii mei îmi lăcrămiază;
Vine soacra cu mâncare,
Un puiuț de curcă are:
— Vină, noră și mănâncă,
C'am tăiat un pui de curcă!
— Nu mănânc, mânca-te-ar focul
Că tu mi-ai mâncat norocul;
Eu îi fac zeamă de pui,
Ea mi-arată biciu 'n cui;
Eu îi fac zeamă de pește,
Ea cu biciu mă croește.

Rotaru Parascovia, 27 ani
Dereneu (Orhei)
Balaban G., cl. IV

CXIV

Păsărică cunichie,
Spune-i puiului să vie,
Căci de când s'a mâniat,
Cu alți pui m'am mângâiat.
— Mângâe-te-ai, puică, bine,
Că-i găsi voinici ca mine,
— Măcar fie câți copaci,
Dacă nu'mi sunt mie dragi ;
Măcar fie câtă vie,
Dacă nu-i cine să-mi fie,
Parcă mi-i casa pustie.

Petrov Iacob, 16 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXV

Unde șade frumosul,
Înflorește troscotul ;
Unde șade uritul,
Mucezește pământul.

Petrov Iacob, 16 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXIV

De-aș ajunge 'n primăvară,
Să-mi fac casă și cămară,
Lângă casă și-o grădină,
În grădină o fântână,
Pe fântână doi colaci,
Pe colaci doi hulubași.

Petrov Iacob, 16 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXVII

Foaie verde si-o negară
Mândra-mi face întrebare,
Unde-am fost alaltăseară?
La mândra cu ochi negruți
Să săruți să n'o mai uiți;
La mândra cu ochii trași
S'o săruți să n'o mai lași;
La mândra cu ochi ca mura,
Să-i sărute, neică, gura.

Petrov Iacob, 16 ani
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXVIII

Mamă, mamă, blestemată,
De ce nu m'ai făcut fată?
M'ai făcut băiat frumos,
M'ai dat statului folos,
Statul m'a pus santinelă,
La o poartă de 'mpărat,
Stau în armă rezemat,
Nebăut și nemâncat
Și bătut nevinovat.

Budureanu Pavel, 22 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXIX

Și-am zis verde mintă rece,
Hai, maică, și mă petrece!
Stai, trenule, nu pleca,
Să-mi vie și maica mea,
Cu trei struguri în băsma!
Hai, trenule, poți să-mi plecí.

Să mă duci în lumea neagră,
Unde nu-i frunză și iarbă.

Budureanu Pavel, 22 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXX

La grădină, la doi brazi,
Este-un pat în strug lucrat.
Dar în el ce-i așternut?
O pelincă și-o prostire.
Da 'n ea cine hodinește?
Un hulub și-o hulubiță:
Nichitaș
E hulubaș,
Măricuța
Hulubița.
Îmi șăd față dar la față,
Parcă Dumnezeu i'nvață;
Îmi șăd strânși și tot cuprinși,
Parcă Dumnezeu le-a zis.

Petrov Iacob, 16 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXXI

La Nistru, la mărgioară,
Crește-un nuc cu frunză rară.
Nu știu crește, ori descrește,
Frunza lui se 'ngălbenește:
La tulpina nucului,
Zice mama cucului.
Iar în vârful nucului,
Cântă două păsărele:

Una cântă 'n glas mai gros,
Pentru-ai nostru trai frumos;
Una cântă glas subțire,
Pentru-a noastră despărțire.

Petrov Iacob, 16 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXXII

Frunză verde foaie lată,
Bată-te, mândruțo, bată
Cercanul de lângă stele
Și dorul inimii mele,
Să stai toată ziua 'n prag,
Cu firul de ață 'n ac,
Să nu poți, mândruțo, 'mpunge,
Până nu-i începe-a plânge.

Petrov Iacob, 16 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV

CXXIII

Și-am zis verde busuioc,
Tu, puicuță, n'ai noroc,
Tu la zestre să'i dai foc,
Din trei părți
Cu lemne verzi,
Dintr'o parte
Cu uscate,
Ca să nu-mi mai ai tu parte.

Budureanu Pavel, 22 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ioan, cl. IV.

CXXIV

Foaie verde grâu curat
Rău, maică, m'ai blestemat,
De-am ajuns și-am dezertat ;
Dezertor pe sub pădure,
Mă 'ntâlnesc cu o pătrulă,
Patrula pe mine mă 'ntreabă
Și mâinile mi le leagă,
Cu frânghie de mătasă,
Mă taie până la oase.

Bulhac Ion, 27 ani.
Otac (Orhei)
Băț Petru, cl. II

CXXV

Pe ulița dela vale
Trece-un căpitan călare,
Căpitanul suierând,
Militarii toți plângând.
— De ce plângeți voi, soldați,
Și mergeți îngândurați,
Ori vi-i frică de dușmani?
— Nu ni-i frică de dușmani,
Dar ni-i dor de fete mari ;
Fetele se duc la joc,
Militarii ard în foc ;
Fetele se duc la nuntă,
Militarii toți la luptă ;
Fetele se duc acasă,
Militarii sânge varsă.

Bulhac Ion, 27 ani.
Otac (Orhei)
Băț Petru, cl. II

CXXVI

Cât am fost și-am holteit,
Scumpă floare am iubit.
Când am dat la însurat,
Slută boală am luat.
Când mergeam la cununie,

Cu-așa mare bucurie;
Când mă 'ntorsei înapoi,
Văd pe sluța lângă noi.
„Of! nănașă, nănășică,
Zi-i uritei să se ducă!"
— Finule, nu fii tu prost,
Ochii tăi cu tine-au fost,
Dar norocul ți-o fost prost.
Ai trecut pe lângă baltă,
Ți-ai scăpat norocu în apă.
— De urît fug în pădure
Și urîta după mine;
De urît m'aș îneca,
Urîta știe a 'nnota,

Bulhac Ion, 27 ani.
Otac (Orhei)
Băț Petru, cl. II

CXXVII

Frunză verde de negară,
Dorul, piatra dela moară
Mi-a căzut la inimioară.
Dorule, durerea grea,
Sai dela inima mea,
Mai du-te și la alta.

Stepiuc Vladimir, 14 ani.
Basarabeasca (Tighina)
Cuzneţov Ilie, cl. II.

CXXVIII

Și-am zis verde solz de pește,
Merge Nistru de hueste,
Și-i lucește apa rece,
Dare-ar Dumnezeu s'o sece
Și soarele s'o usuce,
Să plec la sora ce plânge,
Sora mea cea dintr'un sânge

Croitoru Vasile, 75 ani.
Trușeni (Lăpușna)
Apostol N., cl. VIII.

STRIGĂTURI

I

Nu mă călca pe opinci,
Că te fac să le mănânci,
Nu mă călca pe obiele,
Că-s a tatii nu-s a mele.

Vasile Roşca, 21 ani
Cucioaia (Bălţi).
Tabără Alex., cl. II

II

Cel din codă-i bun flăcău,
Cel din frunte-i nătărău.

Şt. Gore, 18 ani
Cucioaia (Bălţi).
Tabără Alex., cl. II

III

Am ieşit şi eu la joc,
Şi-s de mare cât un dop,
Cât un dop dela balercă,
Căciula cât o ciupercă.

Simeon Luţcan 19 ani,
Cucioaia (Bălţi).
Tabără Alex., cl. II

IV

Ia mai zi, mai zi, mai zi,
Că la vară ţi-oi cosi:
Unde-o fi iarba mai deasă,
Şi fetiţa mai frumoasă.

A. Gheorghian, 17 ani
Cucioaia (Bălţi)
Tabără Alex., cl. II

V

Măi Costache dela Piatră,
Mi-ai făcut crâşmuţa 'n poartă;
Am băut un cal şi-o iapă;
Calul chior şi iapa şchioapă,
Nu fac amândoi o ceapă.

Ion Miron, 70 ani
Costeşti (Lăpuşna)
Sulă Nicolae, cl. I.

VI

Tot pe loc, pe loc, pe loc,
Să răsară busuioc,
Să răsară câte-un fir,
Să miroas 'a trandafir.

Ştefan Raţă, 14 ani
Ardineşti (Hotin).
Berliba Andrei, cl. V.

VII

Foaie verde de dudău,
Harnic e bărbatul meu:
Se scoală de dimineaţă,
Pân' la prânz abia se 'ncalţă
Şi-şi ia coasa la spinare
Şi porneşte drumul mare.

Ştefan Raţă, 14 ani
Ardineşti (Hotin)
Berliba Andrei, cl. V.

VIII

Foaie verde de lalea,
Harnică-i nevasta mea:
Se scoală de dimineaţă,
Pân'la prânz mătură 'n casă
Pân' ce ţese-un cot de pânză,
Mănânc' o oală de brânză.

Ştefan Raţă, de 14 ani
Ardineşti (Hotin).
Berliba Andrei, cl. I.

IX

Eram tânăr ca crenguța,
Dar m'a 'mbătrânit mândruța
Îmbătrâni-o-ar și pe ea,
Ca pe mine dragostea.

M. Ioan, 30 ani
Ermoclia (Tighina).
Braga C-tin, cl. V.

X

Am iubit trei fete'n sat
Și-am făcut mare păcat,
Și mai am de iubit șapte,
Să mă scutur de păcate.

M. Ioan, 30 ani
Ermoclia (Tighina)
Braga C-tin, cl. V

XI

Lelița cu nasu lung,
Duce mâncare la plug:
Între ochi și 'ntre urechi
Duce oala cu curechi;
Iar în vârful nasului
Duce dor bărbatului.

I. Bucur, 20 ani.
Trifești (Orhei).
Munteanu A., cl. VI

XII

Hai la joc, la joc, băieți,
Cari vreți, cari puteți
Cari nu, mai rămâneți,
Rezemați pe sub pereți,
Ca purceii la coteț.

Bucur, 20 ani
Trifești (Orhei)
Munteanu A., cl. VI.

XIII

Foaie verde păpușoi,
Joacă Leana doi și doi:
Știe Leana a juca,
Dar nu știe-a frământa.

P. Corețchi, 20 ani
Tărșiței (Orhei).
Leontiev Șt., cl. VI

XIV

Eu şi-asear' am fost la voi,
Şi te-am găsit între doi,
Între doi boieri ciocoi;
Eu crezui că sânt ciocoi,
Ei erau doi văcăroi.

Dănuţă Ion, 21 ani
Ţânţăreni (Tighina).
Măgulceac M., cl. II

XV

La prăşit şi la cosit,
Nevasta s'a îmbolnăvit,
Iar acuma la băut,
Bogdaproste i-a trecut.

Ion Chirău, 19 ani
Poiana (Orhei).
Balaban Grigore, cl. III.

XVI

Drag mi-e omul cel bătan,
Că-i şi Rus şi Moldovan.

Maria Gârbu, 17 ani
Brânzenii-Vechi (Orhei).
Munteanu Evsevie, cl. V.

XVII

Bate, neică, la opincă,
Nu căta că 'n joc se strică,
Că-i jupui gâştele
Şi ţi-i face altele.

Simoon Panfaiul, 21 ani
Popeasca (Tighina).
Gorceac N., cl. V.

XVIII

Măi, bădiţă, de pe vale,
Mândră-i fata dumitale,
Mândră-i la trup şi la chip
Şi cu capul plin de lip.

Mişa Panfaiul, 23 ani
Popeasca (Tighina)
Gorceac N., cl. V-

XIX

Sânt născut pe foi de fag,
Fetelor să le fiu drag;
Sânt născut pe foi de mură,
Să fur dela fete gură.

Vsevolod Cârciumaru, 14 ani
Ville Leontina (Tighina)
Gorceag N., cl. V.

XX

Cât am fost şi-am holteit,
Frumoasă fat' am iubit;
Când am dat la însurat
Slută boală am luat.

Neculai Mămăligă, 15 ani
Popeasca (Tighina).
Gorceag N., cl. V.

XXI

Frunză verde baraboi,
Hai la joc, picioare moi;
Eu vă joc, să vă 'ndreptaţi,
Voi mai tare vă strâmbaţi.

Ciornei Vladimir, 21 ani.
Alcedar (Orhei)
Balaban G., cl. III.

XXII

Câte fete 'n satul nostru,
Nu ştiu zice „Tatăl nostru",
Nici a bate cu vătala,
Dar la bal în toată seara.

Ion Ungureanu, 45 ani
Puhoceni (Tighina)
Vişnevschi S., cl. III.

XXIII

Dragă mi-e fata săracă,
Căci cu mâna ei se 'mbracă,
Dar fata bogatului

Dă-o în mama dracului:
Pentru firul dela mână
Vinde oala cu smântână,
Căuşelul cu făină
Şi bucata de slănină.

Ion Dumitrescu, 27 ani
Cârpeşti (Cahul).
Gnasienco C-tin, cl. II.

XXIV

Te uită, mândră, te uită,
La căciulă neagră, frântă,
Că şi eu mă uit cât poci
La săvelca cu boboci.

Vladimir Gnasienco, 9 ani
Cârpeşti (Cahul).
Vârtosu C., cl. II.

XXV

De 'ntunerec ce era,
Nu găseam cărarea mea,
Şi găseam la altă casă,
Unde-i fata mai frumoasă.

Maria Ursoiu, 19 ani
Pârjolteni (Lăpuşna).
Gramoiu Alex., cl. II.

XXVI

Cu fata care joc eu,
A jucat şi-un moş al meu.

Ştefan Gore, 19 ani
Cucioaia (Bălţi).
Tabăsă Alex., cl. II.

XXVII

Zi, Ţigane 'ncetişor,
Că mă doare un picior;
Cu piciorul ce mă doare,
Cu-acela lovesc mai tare.

Filaret Rotaru, 21 ani
Cucioaia (Bălţi).
Tabăsă Alex., cl. II.

XXVIII

Cine joacă scuturat,
Să nu crezi că-i om curat,
Ci-i cu dracu-amestecat.

Ana Harghei, 18 ani
Alcedar (Orhei).
Balaban Gr., cl. III.

XXIX

Măi băiete, băieţele,
Ia dă pace mândrei mele,
Că şi tu te-ai supăra,
Dacă ţi-aş pişca pe-a ta.

M. Mâţu, 28 ani
Curleni (Orhei).
Mâţu V., cl. I.

XXX

Fetele care-s avute,
Toate-s galbene şi slute
Şi nu-s slute de vreun chin,
Ci de amar şi suspin;
De suspin şi de oftat,
Cu gândul la măritat.

T. Alexandriu, 22 ani
Ciocana-Nouă (Lăpuşna).
Popovici Eugen, cl. I.

XXXI

Cu paltonul rupt în coate,
Joacă lelea cât ce poate

Onofrei Ursoi, 18 ani
Pârjolteni, (Lăpuşna).
Timofti Boris, cl. I.

XXXII

Frunză verde pui de spin,
Am întins pânză de in,
Lângă un butoi cu vin;
Am ţesut un an şi-un post
Am dat odată pe rost
Şi-atunci de jolos n'a fost,
Căci mi-a fost bărbatul prost.

Gavril Iovu, 49 ani
Bardar (Lăpuşna).
Iovu Sergiu, cl. VI.

XXXIII

Ici în vale la Hârlău
Lucrează bărbatul meu,
El lucrează cu ciocanul
Dar eu beu cu kilogramul;
Câte kilograme beu,
Atâtea ciomege ieu;
Nu ştiu-s bâte ori ciomege,
Dar de şale nu pot merge.

Saşa Vieru, 25 ani
Bilieşti (Lăpuşna).
Pricop At., cl. III

XXXIV

Măi bădiţă, nătăfleţe,
Ce ţii şapca pe-o ureche?
Nu eşti vrednic de neveste,
Iar de fete.... nici poveste.

Vladimir Ciornei, 21 ani
Alcedar (Orhei).
Balaban G. cl. III,

XXXV

U, iu, iu şi bine-mi pare,
Că plânge soacra cea mare:
Nu plânge după odor,
Ci plânge după ogor.

A. Tăut, 20 ani
Curleni (Orhei)
Măţu V,, cl. I.

XXXVI

Foaie verde măr stufos,
Drag mi-a fost badea frumos,
Căci e sprinten şi voios
Şi cu graiul e sfătos;
Stă la vorbă, nu urăşte,
Te joci cu el, nu greşeşte;
Dară badea cel urît,

Stă mereu posomorît,
Nu vorbeşte,
Nu zâmbeşte,
Numai ochii îşi beleşte.

Valentina Cârciumaru, 15 ani
Viile Leontina (Tighina)
Gorceag Nicolae, cl. V.

XXXVII

Hai, urîto, după mine,
După mine ţi-a fi bine,
Că vacile nu le-i mulge,
Nici boii nu te-or împunge.

Eşan Zaharia, 21 ani.
Selemet (Tighina).
Ochişor Anat, cl. III.

XXXVIII

Frunză verde şi-un chirău,
Tare-i bine când nu-i rău.

Vasilița Coşelnic, 21 ani.
Bulaeşti (Orhei).
Ciohodaru Eug., cl. III.

XXXIX

Joacă fete,
Măi băiete,
Că dacă te-i însura,
Îi juca urîta ta.

Vladimir Ciornei, 21 ani.
Alcedar (Orhei).
Balaban Gr., cl. III.

XL

Fata mamei jucăuşă,
Cu gunoiul după uşă,
Pune mătura pe el,
Tot se vede puţintel.

Nadejda Oprea, 19 ani.
Alcedar (Orhei).
Balaban Gr., cl. III.

XLI

Hai, săraca baba mea,
Bine-i place mazărea
Şi la bob
Face potop,
Iar la linte
N'o pot prinde

Vladimir Ciornei, 21 ani.
Alcedar (Orhei).
Balaban Gr., cl. III

XLII

Fata mamei cea lăută,
Şade-i pânza neţesută.

Vladimir Ciornei, 21 ani.
Alcedar (Orhei).
Balaban Gr., cl. III.

XLIII

Şi-am zis verde trei arginţi,
Ai fost una la părinţi,
Naltă, naltă şi frumoasă,
Dar la minte lunecoasă.

Pantelimon Ungureanu, 45 ani.
Puhoceni (Tighina).
Vişnevschi Serg., cl. III.

XLIV

Am o oală cu tărâţă,
Şi-am s'o vând să-mi iau căruţă.

Casian Plămădeală, 48 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ion, cl. III.

XLV

La leliţa lăudată,
Şade cânepa 'n poiată
Şi de an şi de anţărţ
Şi-a făcut un şoarec hăţ;
Dintr'o coaje de bostan
Şi-a făcut un şaraban.

Dunea Petrov, 12 ani.
Puhoceni (Tighina)
Plămădeală Ion, cl. III.

XLVI

Mândră-i lelea cu cercei,
Dragă mi-e şi fără ei;
Mândră-i lelea cu mărgele,
Dragă mi-e şi fără ele.

G. Gâra, 21 ani.
Pârjolteni (Lăpuşna).
Timofti Boris, cl. I.

XLVII

La viţei, Marişcă, hăi,
Mână trei şi-adună doi,
Lasă unul pe zăvoi.
L-om căta noi amândoi.

G. Gâra, 21 ani.
Pârjolteni (Lăpuşna)
Timofti Boris, cl. I.

XLVIII

Câte slute şi buzate,
Toate se cer sărutate:
Săruta-le-ar pupăza,
Când s'o coace coacăza.

Pânzaru Timofei, 13 ani.
Popeasca (Tighina)
Gorceag B., cl. I.

XLIX

Mă'nsurai, luai muiere,
Luai mama mamei mele;
Când o văd cu capul gol,
Rag viţeii prin ocol,
Am avut şi doi purcei
Şi-au murit de frica ei.

G. Gâra, 21 ani.
Pârjolteni (Lăpuşna)
Timofti Boris, cl. I.

L

Copilă cu ochii verzi,
Tu flăcăul să nu-l crezi

Că flăcău-i mare câine,
Peste nouă dealuri vine ;
Cu basmaua de masline
Până—şi face râs de tine
De-acolo se dă de o parte
Şi te râde cât te poate.

Mihai Cata, 30 ani.
Puhoceni (Tighina).
Vişnevschi S., cl. III

LI

Arde focu'n dărmătură,
Îs sărac şi n'am trăsură;
Am o coajă de bostan,
Am să-mi fac un şaraban.
Şi-am şi-un săcuşor de ceapă,
Am să-l vând să-mi iau o iapă,
Şi-am să mi-o hrănesc cu orz
Şi cu paie de ovăz
Şi în ea când m'oi sui,
Toţi câinii or hămăi.

Iustina Prohniţchi, 32 ani.
Lalova (Orhei).
Prohniţchi Scrg., cl. III,

LII

Ţine, Doamne, boi şi vaci,
Şi holdele ce mi-s dragi,
Şi viţelul dela vacă
Şi mândra care mi-e dragă.

Petrea Ion, 17 ani.
Nemţeni (Lăpuşna).
Gramoiu Al., cl. II

Cetatea dela Hotin

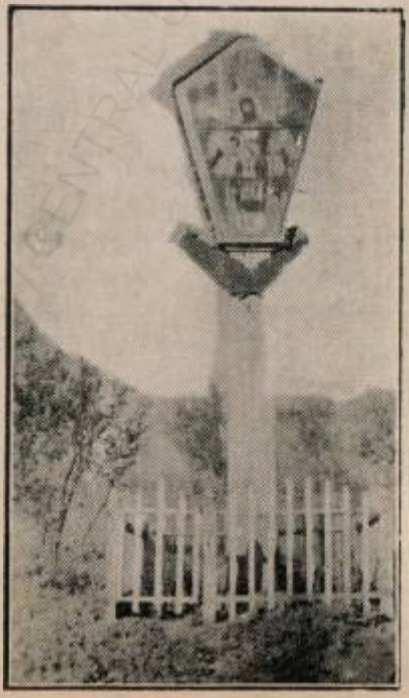

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

COLINDE

COLINDĂ

Sculaţi, sculaţi, boieri mari,
Că vă vin colindători,
Noaptea pe la cântători;
Şi nu vin cu niciun rău,
Că v'aduc pe Dumnezeu,
Mititel,
Şi'nfăşeţel,
Cu faşa de tiriplic,
Scufia de borangic.
Alături în preajma lui,
Împrejurul leagănului,
La icoane,
Trei cocoane,
Una face fedeleu,
Alta face muc de seu
Şi — alta stă cu Dumnezeu.
Că astăzi ni s'a născut
Mare Domn fără 'nceput.
În grădină-i un măr rotat,
De flori albe scufundat;
Iară la tulpina lui,
La tulpina mărului
Este-un pat
De-aur curat.
Dar pe pat ce-i aşternut?
Iarbă verde dela Prut;
Şi în el cine dormea,
Cine oase-şi adormea?
Cuconiţa, cuconaşul,
Iar alături copilaşul;
La uşori,
Mănunchi de flori,
Pe la uşe,
Flori de ruje,
La fereşti,
Mere domneşti,
Sus pe tindă,
Flori de ghindă
Pe podele
Rândunele:
La icoane busuioc,
Dar'ar Dumnezeu noroc.

Gandrabur, 39 ani
Ordăşei (Orhei)
Costin Vasile, cl. II.

PLUGUL

Buna vreme, buna vreme,
Bade gazdă, odihneşti,
Ori numai ne amăgeşti?
Noi cu plugul ne-am luat,
Decuseară ce-a'nserat;
Am fi venit mai de mult
Dar nu ne-am priceput,
Dar şi de-acuma e bine,
Că mâine e sf. Vasile;
Într'o joi de dimineaţă
S'a sculat badea din pat.
El pe faţă s'a spălat,
Chica neagră a pieptănat,
La icoane s'a 'nchinat.
Din bucium a buciumat
Slugile s'au adunat.
Slugilor porunc'a dat
De-au adus doisprezece boi
Boi, bourei
În coade codălbei,
În frunte ţintăţei
Hăi şi mai mânaţi măi
Hăi, hăi.
Şi-şi luase bădişorul
Tavala şi pluguşorul
Şi cei doisprezece bourei
Şi doisprezece plugurei
Şi-a plecat la arat
La mărul rotat;
Ajungând
Şi începând
A brăzdat 'n lung şi'n lat
Brazdă neagră'a răsturnat,
Grâu de var'a revărsat,
Grâu mărunt
Şi-a dat Domnul s'a făcut,
Pe la vară şi mai mult,
Iar dacă a'nserat,
Badea vesel s'a'nfurnat,
Vesel bucuros,
Că a ieşit grâul frumos,
Nici mai mare nici mai mic,
Cum e mai frumos la spic;
Atunci badea de bucurie,
Pe un murg a'ncălecat,
La Resnovanu a plecat,
Hăi şi mai mânaţi măi
Hăi, hăi!
Auzind că acolo-i fier
Şi mulţime de oţel;
S'a dus pe uliţa mare,
N'află fier de trei parale;
S'a dus pe uliţa mică,
N'află, zău, nimică;
Dar pe uliţa din dos,
Fusese mai norocos
Şi-a luat opt saci de fier
Şi pe-atâta de oţel
Şi le dă lui Dan Ţiganul,
Ce lucrează cu ciocanul,
Să gătească secerui:
Seceri mari şi seceri mici,
Pentru copilaşi mai mici;
Secerea cea mai bună
Pentru baba cea bătrână;
Secerile mărunţele,
Cu mănunchi de viorele,
La nepoţi şi nepoţele,
Fetelor frumuşele,
Cu ţâţele bourele,
Cu garoafe, cu cosiţe,
La care inima-ţi sughiţe.
Hăi şi mânaţi măi,
Hăi, hăi.

Ş'apoi mări îmi secerară,
Răsunând un corn din ţară
Ş'înapoi când s'au uitat,
Au stat snopii,
Ca şi dropii,
Clăile
Ca stelele;
Atunci badea de bucurie,
S'a dat cu lelea în sfeţie,
Unde aria să fie?
Cu aria de aramă,
Puţântel băgat în seamă.
Badea ş'a adus aminte,
Că are o herghelie,
La păscut, la suhăţie.
Pe un murg a'ncălecat,
La herghelie a plecat
Ş'a ales 15 iepe
Tot sirepe,
Cu potcoavă de argint,
Ce prind bine la pământ:
Unde călca,
Scânteie ieşia
Şi colb săria.
Le-a băgat
Nouă zile la mânat,
Girezile a treierat,
După ce le-a gătit,
La măsură a ieşit.
Dintr'o claie,
O odobaie,
Dintr'un snop,
Un oboroc,
Dintr'un spic,
Un miertic.
Atunci badea de bucurie,
Ca săracu de avuţie,
Umplu pumnii, umplu poale
Şi turna în harabale,
Nouă care cu povară
Şi porni apoi la moară;
Însă moara când a văzut
Care scârţâind,
Şerbii biciuind
Şi-a făcut coada bârzoi
Şi-a plecat în cele văi;
Şi-a pus coada pe spinare
Şi-a fugit în lunca mare:
Lunca mare
Frunză n'are,
Lunca mică
Frunza-i pică.
Morăriţa frumuşică,
Paşte frunza de urzică,
Hăi şi mai mânaţi măi
Hăi, Hăi!
Şi morarul meşter mare,
Mama cui îl are,
A sărit odată tare,
Cu barosul în spinare,
Cu brâul de lână,
Cu ciocanul în mână
Şi striga pârrr... şi na! na! na!
Şi a apucat-o la certat
Şi la mustrat,
Din gură i-a carianţat
Şi i-a dat un pumn în cap
Şi a aşezat-o pe dulap;
Şi i-a dat un pumn în şele
Şi a aşezat-o pe măsele;
Şi-i dădu un pumn în splină
Şi-o aşează pe făină;
Şi turnă desupra 'n coş
Grâu mărunţel de cel roş;
Grâul se aşeza îndată
Şi din coş cădea sub piatră,

De sub piatră în covată
Curgea făină curată,
Badea mult se bucura,
Pe morar îl dăruia,
Şi 'nspre case se 'nturna,
Văile de răsunau,
Munţii se cutremurau.
Dar leliţa cea frumoasă,
Zicea că nici nu-i pasă,
A avea făina frumoasă;
Era fata dumnealor,
Ca o zână-a codrilor.
Hăi şi mai mânaţi măi!
Hăi! Hăi!
Şi era o babă bătrână şi slabă,
Babă de cele bătrâne,
Care ştiu rândul la pâine;
Baba aceea a plămădit,
Aluatul a dospit
Şi-a' nvârtit ea colăcei
Şi mai mari şi mititei
Şi-a 'mpletit un colăcel
Tot atâta de frumos
Ca şi faţa lui Hristos,
Cu zahăr îl zăhărea,
În cuptor îl arunca
Şi el mândru se cocea
Şi nouă că ni-l menea
Şi l-a dus în casă
Şi l a pus pe masă:
Casa s'a luminat,
Copiii s'au bucurat;
Şi l-a rupt în două
Şi ne-a dat şi nouă;
Şi l-a rupt în trii
Şi a dat şi la copii;
Şi l-a rupt în patru
Şi-a hrănit tot satul;
Şi l-a rupt în cinci
Şi a dat şi feciorului cu opinci;
Şi v'am mai ura ce v'am mai urat
Dar de mult de când umblăm,
Mai avem încă în sat,
La o casă de urat;
N'am lăsa-o neurată,
Căci lelica are-o fată,
Care să nu rămână nesărutată.
Uraţi flăcăi:
Hăi! Hăi!
Şi-am mai ura ce v'am mai urat
Dar nu suntem de aici de colea
Ci avem a trece văi adânci,
Munţi înalţi şi stâncoşi,
Rămâneţi boeri sănătoşi,
Hăi şi mai mânaţi flăcăi:
Hăi! Hăi!

C. Sârbu, 20 ani
Taraclia, Tighina
Catrecico On., cl. VIII.

BCU CENTRALĂ

VERSURI LA NUNȚI

CONOCĂRIE

Bună ziua horă mândră și frumoasă,
Cu stăpânul de casă,
Cu stolnicii de masă,
Cu bun răspuns să ne iasă,
Să ne'ntrebe: ce umblăm, ce căutăm?
Și'n curând noi singuri seama să ne dăm.
Căci pe unde am umblat
Noi singuri seama ne-am dat,
Să vă spunem ce fel de voinici suntem:
Noi suntem doi voinici,
Cu cai murgi,
Caii buni de fugă
Și voinicii buni de gură;
Că nu suntem ciocoi,
De precupit boi
Dar nici cazaci
De cumpărat vaci,
Dar nici jidani,
De cumpărat cârlani,
Ci suntem soli solești,
Fii împărățești;
Împăratul nostru când a venit,
Pământul a huit,
Și'un glas de muiere s'a auzit.
Ici în colț,
Unde beau boerii toți,
Este o floare lină catalină,
Floare de grădină:
Noaptea 'nflorește,
Și ziua se vestejește.
S'o luăm noi
S'o ducem la împăratul nostru,
Unde de înflorit va înflori,
Și de rodit va rodi
Și pomană părinților va fi!
(Către vornicul miresii)
Iar Dumeta, chire vornicele,
Cu căciula din trei chelicele,
Cu părul făcut inele,
Cu mustățile ca coada mâței mele;
Azi ești stăpân de hoară,
Iar mâine pe un cârd de cioară;
Azi ești cu batista la cot,
Iar mâine cu bâtca la pod;
Azi ești stăpân pe lăutari,
Iar mâine în loc de văcari!

(Către drusce):
Să ne daţi câte o mână de pere uscate,
Să le dăm la aste druşci înflorate,
Ce stau cu gurile căscate,
Şi mânâncă răsărită cu lapte.
Şi intră muşti nenumărate;
Să ne mai daţi câte o mână de poame,
Să le aruncăm la ale cucoane,
Că mai le ia dracul de foame;
Şi vr'o mână de stracide
Să aruncăm în cele sbârcite;
Să ne daţi câte o băsmăluţă de in
Să ştergem mustăţile lui conu mire de vin;
Şi una de bumbac,
Să ştergem mustăţile conului mire de tabac,
Că de când zorile s'au revărsat
Patru cazane cu tabac a mâncat,
Ş'un pantalon i-a crăpat;
Să ne mai daţi câte o băsmăluţă de mătasă,
Să ştergem mustăţile conului mire de bragă groasă,
Dela cucoana mireasă!
V'aş mai ura
V'aş mai ura,
Că vi-i drag a usculta,
Dar nu ne prea vine a cetăra,
Că Dumneavoastră sunteţi cam hâtri,
Că vinul ne-aţi arătat,
Dar cu paharul nu ne-aţi dat,
Ia daţi-ne câte un pahar de vin.
Să ne fie din plin!

ÎNCHINAREA PLOCOANELOR

(Conocarii în prag):
„La gazdă, boeri bogaţi,
Ia poftim de ne chemaţi!
Afară plouă şi varsă,
Cuşmele în cap ne apasă,
Face-ne-ţi loc şi cărare,
Până la cinstita floare!
(În casă):
— Bună ziua cuconiţă mireasă,
Poftim pocloanele dela Domnul mire trimeasă.
Poftim şi luaţi-le din mâna mea,
Şi puneţi-le unde-ţi vrea,
Că tot mai bine v'a şedea;
Poftim!
— Mulţumim!
— Coniţă mireasă, nu te grăbi la luat,
Cum te-ai grăbit la măritat;
Coniţă mireasă, poate nu vi-e cu voia de noi,
Atunci spuneţi-ne că ne vom întoarce înapoi;
Că noi om face pe ici şi pe colea.
Şi ne-om duce la manapolea,
Şi le-om bea,
Şi D-v mai rău v'a şedea.
Coniţă mireasă, ce eşti tristă şi posomorită,

Poate îți pare rău că nu-i și mirile cu noi?
El a mai rămos prin cei 2—3 tufăraşi,
Să mai scuture ce are prin cei pantalonaşi;
Poftim, coniță mireasă,
Poclonele dela conul mire trimeasă.
Coniță mireasă,
Poate D-ta vrei să-l afli pe pe conul mire
Cât e de harnic, de bogat;
Întreabă-mă pe mine,
Că el e bun vecin cu mine:
De bogat straşnic e bogat,
Are un viţel tarcat,
Ş'un crac la ismene despicat;
Are zece desetini cu vie,
În deal la chirigie,
Unde nici dracul nu le ştie;
Are o herghelie de cai
Parcă-i şoareci de cei mari;
Are o cireadă de vaci,
Sub frunze la nişte tabaci;
O turmă de oi,
În dos la un muşuroiu;
Trei stoguri de fân,
Într'un vârf de spin;
Trei fire de secară,
Pusă sub prispă afară;
O sută de putine de brânză,
Dedesupt tărâță, deasupra brânză.
Poate vrei să ți-l laud pe conu mire,
Cătă-i şi de harnic:
Straşnic îi harnic,
Dimineața la sculat,
Vr'o 2—3 pumni în cap i-a dat,
Pe vatră mi l-a aşezat,
Opincile i-a legat;
Dela cuptor şi până la pat,
Opincile s'au deslegat;
Tat-său îl trimite la plug
El vine cu izmenele pe jug;
Tat-său îl trimite la moară
El vine cu sacii subsuoară.
. . . . . .
. . . . . .

C. Straistă, 20 ani.
Com. Cobusca-Nouă, Tighina
Crivorucica D-tru, cl VIII

IERTĂCIUNE

Staţi Dumneavoastră cinstiţi părinţi,
Cari sunteţi dela Dumnezeu rânduiţi;
Staţi cu milă şi cu bine,
Că nu-i începutul dela mine,
Da-i începutul dela Dumnezeu Sfântul.
Dumnezeu Sfântul a zidit
Luni cerul şi marţi pământul,
Mercuri a împodobit cerurile,
Cu luna, soarele şi steiele
Şi toate mândreţele cerului;
Şi-apoi a zidit Dumnezeu apele,
Cari adapă toate noroadele;
Sâmbătă a zidit Dumnezeu raiul

Cu graiul
Şi lumina
Numai cu ziua.
Atunci Domnul nostru,
În scaun de heruvim a călcat,
Sus la cer s'a înălţat,
Şi din pământul lui Medan a luat
Şi pe Adam l-a 'ntrupat,
Cu Duh sfânt asupra lui a suflat,
Adam dela pământ s'a ridicat;
Dumnezeu înapoi a căutat
Şi l-a văzut pe Adam, Dumnezeu,
Scârbindu-se fără soţie,
Dumnezeu s'a îndurat
Să-i facă lui Adam soţie:
Să-i ia din cap
A fi muierea mai mare pe om!
Şi i-a luat din coasta mică
Să nu-i fie lui Adam nimică,
Din tălpile picioarelor,
Şi-a ridicat pe strămoaşa noastră Eva,
Strămoaşa noastră Eva,
A zidit-o pe Raveca
Şi Raveca ne-a zidit pe noi,
Pe cei doisprezece apostoli,
De-atunci a prins a se naşte
A se însura
Şi a se cununa.
De-acu staţi Dumnevoastră cinstiţi părinţi
Şi nu vă îndurați fiii Dumnevoastră să-i iertaţi
Staţi precum stau şi aceşti doi fii
Cu genunchile plecate
Şi cu lacrămi pe faţă prevărsate;
Stau cu smerenie
Şi cer la părinţi blagoslovenie;
Stau cu închinăciune
Şi cer la părinţi iertăciune;
Staţi, nu vă'nduraţi
Fiii Dumnevoastră vi-i iertaţi:
Iertăciunea părinţilor,
Întăreşte casa fiilor,
Dar blestemul părinţilor
Risipeşte casa fiilor.
Să fie casa fiilor cu temelie de piatră,
Să nu se risipiască din vârf şi până'n talpă,
Şi al doilea rând
Tot cu acest cuvânt
Nu vă 'nduraţi,
Fii Dumnevoastră vi-i iertaţi
De-a fi casa părinţilor
Cu temelie de lut,
S'a risipi din vârf pân'în pământ.
Şi-al treilea rând
Tot cu acest cuvânt
Nu vă'nduraţi
Fiii Dumnevoastră vi-i iertaţi,
Nu vi-i blestemaţi.
Fie casa fiilor îngrădită
Cu lozie subţirică,
C'au să trăiscă dumnealor
Pân'la bătrâneţele lor;
De-acum mergi dumneata,
Jupânească mireasă,
Şi te suspină,
Că intri în casă străină
Şi te-or mustra fără vină
Şi te-or bate fără de milă
Şi-i căuta socrilor ca părinţilor
Şi părinţilor ca străinilor,

Că mila dela măicuță,
Ca un strug de poamă dulce,
Când o strângi atuncea curge.
Și mila dela nene [1]*),*
Ca un fagure de miere;
Mila dela soacră;
Ca un strug de poamă acră,
Și mila dela bărbat:
Ca o frunză de măr uscat,
Când te-așezi să te umbrești,
Atunci mai tare te pârlești.
Taci dumneata, jupânească mireasă,
Nu te supăra,
Roagă-te la mine
Să ți-l spun de harnic
Pe jupânul mire:
A cosit o vară,
A adunat o toamnă,
A cărat o iarnă
Și n'a a vut ce mânca un cal într'o seară;
Taci dumneata, jupâne mire,
Nu te supăra,
Roagă-te la mine
Să ți-o spun de harnică
Pe jupânesa mireasă:
A șezătorit o iarnă,
A țesut o primăvară
Și-a ghilit o vară
Și-a pus gând să croiască o izmană
Și când o dat la croit,
Șapte palme-a trebuit;
Până țese-un cot de pânză,
Mănâncă un butoi de brânză;
Noroc și sănătate.
Pune vornicele!
Tâmp de viorele
Guriță de zahăr
Și vom cinsti amândoi din'aist păhar,
Nu te uita bourel,
Că-i mândru și gălbinel,
În vârf de plătior.
Ș'oi bea pe jumătate
Să mai aruncăm și la spate,
Să mulțumim și aceste guri căscate,
Dela Adam nemâncate.
La mulți ani cu sănătate!

Zamfira Berliba, 80 ani
Gordinești (Hotin)
Berliba D-tru, cl. V

[1]) Bunic

PLOCOANELE

(La mireasă).

Săitați, boeri de gazdă,
Dacă sunteți frați iubiți,
În casă ne poftiți,
Iar de nu vi-i cu voia de noi,
Să ne'ntoarcem înapoi;
Iar de vi-i cu voia de noi,
Să faceți cale
Și cărare,
Să intrăm la ușă de rai,
Să vedem țiica de crai.
Bucură-te, cuconiță mireasă și te veselește,

Că corăbioara îţi soseşte,
Poftim de primeşte,
D-ta, cuconiţă mireasă, aici bei te veseleşti,
Dar la cuconul mire
Nici că te gândeşti.
Iar cuconul mire cu gândurile,
Prin toate târgurile;
Joi dimineaţă s'a sculat,
Faţă albă a spălat,
Chică neagră-a pieptănat,
Cu straie nouă s'a'mbrăcat,
Şi la Chişinău a plecat,
În târg când ajunse,
Negustorii dughenile deschise
Mărfurile întinse,
Cuconul mire ca mâna alegea,
Cu banii drămăluia,
Pe faţa d-tale le potrivea;
El cu braţul le-a luat
Şi mie pe seamă le-a dat
Şi eu până la d-stră
M'am stăruit de le-am adus;
Poftim de primeşte, cuconiţă mireasă,
Nu căta că-s unse,
Că-s pe mână de om aduse;
Nu căta că-s pătate,
Că-s pe apă umblate;
Nu căta că-s colbăite,
Că-s pe drum tăvălite;
Mai stăi, cuconiţă mireasă,
Nu te grăbi la luat,
Cum te-ai grăbit la măritat,
Că cuconului mire nu i-a fost de însurat,
Cum ţi-a fost d-tale de măritat,
Dar d-ta cu farmeci l-ai luat.
Şi d-ta, cuconiţa mireasă
Pe cuconul mire de frumuşel l-ai ales,
Dar de harnic nu-l ştii;
Ascultă eu să ţi-l spui,
Că-l ştiu mai bine,
Că-i prieten bun cu mine:
Dimineaţa când se scoală,
Toată lumea se miară,
Dela vatră pân la prag,
Şed obelile şirag,
Pân'nu plânge,
Nu le strânge;
Pân strânge obelile,
Îi pică ismenile;
Până se încalţă,
Soarele se'nalţă;
Până nu-i dai un zdupac,
Nu pune cuşma'n cap;
Până se găteşte,
Soarele sfinţeşte.
L-o trimis mă-sa la apă la fântână
Şi-o venit cu mucii spânzuraţi de mână
L-o trimis tat-său la pae
Şi-o venit cu mucii pe strae.
Şi l-o trimis să dea la boi,
S'o dus şi-o înfipt cârligu'n fân
Ş'o aruncat mâinile'n sân,
C-o'ngheţat de frig
Şi'ncă era vara atunci.
Dumneta cuconiţă mireasă, pe cuconul mire,
De frumuşel ţi l-ai ales.

Dar de bogat nu poți să-l știi,
Dar eu să ți-l spui
Că-l știu mai bine
Că-i prieten bun cu mine:
Are casă mare cu șandrama,
Dar pereții nima,
Și are cirezi de boi,
Din urma lui numai nevoi;
Că tot mai are și cirezi de vaci,
Pline ogrăzile ca la săraci;
Că tot mai are și 12 pogoane de vie
În deal la mișelie,
Crescute pe un fund de farfurie;
Că tot mai are 12 pogoane de grâu,
Înnodate într'un capăt de brâu,
Înnodate cu credință,
Să prindă la sămânță;
Că tot mai are și 8 chile de secară
Îngropate sub prispă afară,
O săpat cu toporul,
Ș'o astupat cu piciorul;
O văzut o găină
Și s'o dus ș'o scurmat
Pe toate le-o mâncat
Și nici nu s'a săturat.
Poftim de primește coniția mireasa,
Poftim șalu și papucii
Și în papuci colțunii
Și'n colțuni bomboane,
Să dăm pe la aste fete boghete,
Ce stau cu spatele la perete,
Cu gurile căscate,
Cu limbele lăsate,
De intră muștele nenumărate,
Câte șapte încălicate;
Cuconul mire mai are
Și vro 2—3 prăsade uscate,
S'astupe aceste guri de babe căscate.

Gh. Roșiori, 19 ani.
Trușeni — Lăpușna
Roșioru N., cl. VIII.

DESCÂNTECE

DE ADORMIT COPIII

Muma mumelor,
Muma pădurilor,
Eu te strig,
Tu să-mi răspunzi;
Eu îți dau,
Tu să-mi dai:
Eu îți dau plânsul copilului,
Tu să-mi dai odihna ta,
Să doarmă ca lemnul,
Să tacă ca ulmul,
Cum dorm păsările în tine,
Așa să doarmă copilul la mine.

Ana Șerban, 10 ani.
Covurlui (Cahul).
Șerban Victor, cl. III.

DE MĂRITAT

— Buna dimineața, lină fântână!
— Mulțumesc dumitale, fată bătrână.
— Șezi! — N'am venit să șed,
Vin să-mi dai hainele tale,
Să mă speli cu apă 'ntoarsă,
Să par băieților frumoasă,
Să plac daimacilor,
Ca laptele pruncilor;
Să plac bărbaților,
Ca vinul boierilor;
Să fiu ca soarele când răsare,

Ca vișinul în floare,
Ca un păun pestrițat,
De lume lăudat.
Mă uitai către soare-răsare
Și văzui un flăcău mare
Și la mine-a alergat
Și cu el m'am și luat.

Melania Leu, 75 ani.
Țânțăreni, Tighina.
Măguiceac M. cl. IV.

DE DRAGOSTE

Stele,
Gostele,
Surorile mele,
Eu mă culc, mă odihnesc
Dar voi nu dormiți,
Nu vă odihniți,
Pentru mine umblați
Și toate dragostele luați
Dela toate cucoanele,
Dela toate doamnele,
La mine să le-aduceți
Și la cap să le puneți
Și eu când m'oi scula,
Cu dragostea m'oi spăla
Și ele vor fi ciuhuli
Buhuli,
Dar eu voi fi privighetoarea,
Înainte la toată lumea,
Cel ce-a fi înainte
L-oi ajunge,
Cel ce va fi în urmă
Va sili și nu m'a ajunge.

Marina Spătaru, 53 ani.
Sadaclia, Tighina.
Prohnițchi V., cl. IV.

DE URSIT

Stea, stelișoara mea,
Toate stelele să stea,
Numai a mea
Să nu stea.
Să umble în lung și 'n lat
Și pe la noi în sat
Până oi găsi pe scrisa mea,
Pe „partea" mea.
Dela ursitoare ursită
Dela Dumnezeu dată
Și spre mine îndreptată;
Să nu aibă loc a umbla
Nici loc a sta,
Până pe mine nu m'o vedea
Și pe mine nu m'o lua.

Ana Șerban, 10 ani.
Covurlui Cahul.
Șerban V., cl. III.

DE URSIT

Sănătate, lună nouă,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos să mă lepezi!
Care-a fi ursita mea dela D-zeu,
S'o visez la noapte eu;
De voiu avea noroc pe lume,
Să mă visez la masă stând
Și prin iarbă umblând,
Iar de n'oi avea noroc pe lume
Să mă visez la foc șezând
Și cărbuni stingând.

Agafia Josanu. 55 ani.
Lalova, Orhei
Prohnițchi S., cl. IV.

DESCÂNTEC DE DRAGOSTE

M'am dus pe o cale,
M'am dus pe o cărare,
M'am intâlnit cu o ciută;
Ciuta era aprinsă,
Ciuta era incinsă.
— Unde te duci ciută aprinsă?
Unde te duci ciută incinsă?
Indărăt ciută incinsă,
Indărăt ciută aprinsă.
Nu aprinde 99 de păcurari.
Nu aprinde 99 de țigani,
Nu aprinde 99 de dușmani,
Ci aprinde inima lui (cutare),
Să nu stea
Până nu m'o vedea
Și pe mine nu m'o lua

Vasilca Ilovanu, 95 ani
Țânțăreni, Tighina
Măgulciac Mih., cl. IV.

DESCÂNTEC DE DRAGOSTE

Șarpe sau balaur,
Cu solzii de aur,
Cu limba de foc,
Cu toate de foc,
Să te duci la ursitorul meu.
Cu coada să-l plesnești,
La mine să-l pornești,
Peste păduri fără teamă,
Peste ape fără vad,
Peste gard fără pârleaz.
In vis să mi-l arăți
Și aievea să-l visez.
Iar dacă n'am ursitor
Să mă visez neagră Țigancă,
Pe câmp alergând,
Lână neagră din furcă torcând
Și din gură zgură rozând
(De te trei ori noaptea când
te culci).

P. Ungureanu, 45 ani
Puhoceni, Tighina
Vișnevschi S., cl. IV.

GHICITORI

I

Două strâng
Și două plâng.
(Ugerul vacii și mâinile femeii)

Ion Avram, 24 ani.
Lozova (Lăpușna).
Botnaru A., cl. II.

II

Ileana Cosânzeana
când a întins brâncile
S'au umplut luncile.
(Ploaia)

C-tin Cezar, 45 ani.
Pârjolteni (Lăpușna).
Timofti Boris, cl. II.

III

Patru merg și patru stau,
Patru mana-și dau.
(Vaca)

Petrea Harabagiu, 18 ani.
Gârbova (Soroca)
Topală Maxim, cl. III.

IV

Rădăcină pătrăcină,
Rar voinic care-o dezbină.
(Cartea)

V. Cătărău, 34 ani.
Gordinești (Hotin).
Berliba A., cl. II.

BCU IAȘI CENTRAL LIBRARY

V

Cățelușa limbova,
Linge câmpul otova.

(Coasa)

G. Perisanu, 42 ani.
Lozova (Lăpușna).
Botnaru B., cl. V.

VI

Două bețe
Hondrobețe,
Pela coaste
Cu găvaste,
Pela ii
Cu măgălii,
Găciți dumnevoastră ci-i ?

(Scara)

Spătaru Mărina, 54 ani.
Sadaclia (Tighina).
Prohnițichi P., cl. IV.

VII

Grum hurum prin ocol,
Huștiuluc cu capul gol.

(Mămăliga)

Profir Calciu, 15 ani.
Parcani (Orhei)
Dimov Ar., cl. II.

VIII

O faci din ce vrei
Și la dânsa milă cei.

(Icoana)

Toader Rotaru, 14 ani.
Covurlui (Cahul).
Șerban Victor, cl. III.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IX

Husa, husa velnița,
Noă cocovelnița.
Cinci mândici,
Poftim de gâci.

(Urzitoarea)

Lefter Andrei, 18,
Otac (Orhei).
Băt Petre, cl. II.

X

Iat-o nu-i și dacă nu-i
Nici eu nu vreau s'o spui.

(Scânteia)

Gheorghe Marginã, 14 ani.
Curleni (Orheiu)
Mățu Vasile, cl. II.

XI

Sub o muche de deal
Două cozi de cal.

(Mustața)

Constantin Cezar, 45 ani.
Pârjoiteni (Lăpușna).
Timofti B., cl. II.

XII

Sus stele,
Jos stele,
Aoleu, tălpile mele.

(Zăpada)

A. Ursu, 21 ani.
Soreni (Lăpușna).
Gavrilan A., cl. III.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XIII

Pe sub ghiață,
Pe sub ață,
Trece-o rață
Cântăreață.

(Suveica)

Pavel Vizitiu de 13 ani.
Samașcani (Orhei)
Cotun Anatolie, cl. II

XIV

Puiculiță mică,
Hârști! în poiețică.

(Lingura și gura)

Teodor Vizitiu, 12 ani.
Samașcani (Orhei)
Cotun Anatolie, cl. II

XV

Am fost aseară la voi
Și mi l-ați pus dinapoi.

(Scaunul)

Gheorghe Crăciun, 15 ani
Samașcani (Orhei)
Cotun Anatolie, cl. II

XVI

Am o casă văruită
Pe nicăieri nu-i boltită.

(Oul)

Ștefan Vardaru, 15 ani.
Samașcani (Orhei)
Cotun Anatolie, cl. II

XVII

Sub o tufă de pătrunjel,
Șade-un popă ocheșel.

(Iepurele)

Al. Mocanu de 21 ani.
Vărzărești (Lăpușna)
Găitan V., cl. II

XVIII

Pe un deal rotat,
Fierbe-o oală cu păsat.
(Mușuroiul cu furnici)

Vasile Popa, 21 ani.
Nisporeni (Lăpușna)
Buiuc I., cl. II

XIX

În capul satului
Zicem: „În numele Tatălui".
(Cimitirul)

T. Alexandri.
Ciocana-Nouă (Lăpușna)
Popovici A., cl. II

XX

La noi sub perete,
Sunt trei găini cucuete.
(Boroana)

Gh. Dulgheru, 21 ani.
Vărzărești (Lăpușna)
Găitan V., cl. II

XXI

Dela noi
Și pân'la voi,
Numai urme de copoi.
(Usturoiul)

Catea Cobzaru, 18 ani.
Lozova (Lăpușna)
Donțu V., cl II

XXII

Dela noi
Și pân'la voi,
O turmă de oi.
(Stelele)

Andrei Leancă, 15 ani.
Costești (Lăpușna)
Sulă N., cl. II

XXIII

Dela noi
Şi pân'la voi,
Numai plăcinţele moi.

(Noroiul)

Alexei Ierhan, 15 ani
Cobâlca (Orhei)
Popandopulo B., cl. II

XIV

Din pământ mă născui,
În casa trăii,
În gunoiu mă pomenii.

(Oala)

Teodor Mânzu, 21 ani
Călăraşi (Lăpuşna)
Lipcan V., cl. II

XXV

Străchinuţă verde.
Fundu-i nu se vede.

(Fântâna)

Ion Cosmescu, 21 ani
Vadu-lui-Vodă (Lăpuşna)
Grăjdeanu D., cl. II

XXVI

Anghelina şade'n pene,
Tandalin vine şi cere;
Anghelina nu se'ndură,
Tandalin vine şi fură.

(Cloşca şi uliul)

Anica Avram, 18 ani
Lozova (Lăpuşna)
Botnaru Al., cl. II

XXVII

Din sălcea
Nuea,
Din nuea butuc,
Apoi pot să-l duc.

(Harbuzul)

Tihon Vasile, 9 ani
Curleni (Orhei)
Tihon Gh., cl. II

XXVIII

Hara-para prin grădină,
Varză verde și slănină.

(Nuca când e verde)

Ion Catana, 19 ani
Ciuciuleni (Lăpușna)
Pojoga Gheorghe, cl. I

XXIX

Pe un deal roșcat,
Fuge-un iepure tărcat.

(Umbra)

Ciornei Vla. 28 ani
Alcedar (Orhei)
Balaban G., cl. IV

XXX

Mititică, negricioasă,
Vrei să intri nu te lasă.

(Lăcata)

Alexe Marmoră, 48 ani
Dumitrești (Cetatea-Albă)
Calac V., cl. II

XXXI

Pe cel deal rotat,
Şade moşul bosumflat.

(Bostanul)

Costenco V., 20 ani.
Şagani (Cetatea-Albă)
Costenco Al., cl. III

XXXII

Am o vacă
Dumbrăvancă,
Intră 'n tindă
Şi colindă,
Şi grăeşte
Armeneşte
Şi muşcă de prăpădeşte.

(Albina)

Serghei Bujor, 18 ani.
Peciştea (Orhei)
Toma Ion, cl. I

XXXIII

O mie de ochiuri,
O mie de noduri ;
O mie să se căznească,
Şi nu pot s'o ghicească.

(Plasa)

Alexandru Paraschiv, 35 ani.
Izvoare (Orhei)
Ştefârţă Serghie, cl. I

XXXIV

Aşchiuţa bradului,
Veselia satului.

(Scripca)

Evdochia Duca, 39 ani.
Seseni (Orhei)
Chiricâ Boris, cl. I

XXXV

Ce șade la ușă,
Și cântă din gușă?

(Cocoșul)

Natalia Ivanov, 14 ani
Horăști (Lăpușna)
Novacov D., cl. II

XXXVI

Dupa, dupa pe podele,
Tata ursul,
După dânsul.

(Calul și căruța)

Cotasă Ion, 16 ani
Gordinești (Hotin)
Berliba A., cl. II

XXXVII

În pădure poc,
În vale holboc.

(Răsunetul)

Mocanu A.
Cârpești (Cahul)
Vârtosu C., cl. III

XXXVIII

Ieși Ilie,
Din chilie,
Că te așteaptă cinci la ușă.

(Nasul și degetele)

Răileanu V., 25 ani
Sărăria (Cetatea-Albă)
Cernov N. cl. III

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XXXIX

Tatal încă n'a 'nviat,
Şi fiul în cer s'a urcat.

(Fumul)

Maria Chiriţă, 18 ani
Cobâlca (Orhei)
Gane Artimon, cl. II

XL

Cimilică, cimilea,
Ocolesc lumea cu ea.

(Gândul)

Afanasie Magariu, 20 ani
Recea (Lăpuşna)
Maximov Leonid, cl. II

XLI

Două late
Alăturate,
Două scurte
Ridicate.

(Foarfecele)

Spătariu Mărioara, 54 ani
Sadaclia (Tighina)
Prohnichi P. cl. IV

XLII

Badea 'nalt
Stă culcat.
Cine vine,
Se aninâ.

(Cumpăna fântânii)

D. Moscalciuc, 14 ani
Cojuşna (Lăpuşna)
Neamţu Gh., cl. II

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XLIII

Iconiță verde,
Bătută 'n perete,
Nimeni nu o vede.

(Inima)

Vladimir Ciornei, 22 ani
Alcedar (Orhei)
Balaban G., cl. IV

XLIV

Felioară de caș,
Cu sare presărată,
Miercurea mâncată.

(Ridichea)

Ipate Măgari, 34 ani
Recea (Lăpușna)
Maximov L., cl. II

XLV

Halea palea,
Le-atine calea.

(Ciobanul și oile)

Prohnitchi Trofim, 36 ani
Sadaclia (Tighina)
Prohnițchi P., cl. IV

XLVI

Am un moș,
Burduhos,
Când îmbătrânește,
În zece plesnește.

(Butoiul)

V. Schirliu, 43 ani
Ciocana-Nouă (Lăpușna)
Popovici Eug., cl. VI

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

XLVII

Am patru fraţi,
Într'o căciulă băgaţi.

(Nuca)

Toader Lozan, 52 ani
Teliţa (Tighina)
Nagacevschi Gr., cl. IV

XLVIII

Ce-i la pântece,
Cu descântece,
Şi la capăt cu piroane?

(Cobza)

Cătărău Ion, 13 ani
Gordineşti (Hotin)
Berliba A., cl. II

XLIX

Todirică mititel,
Cu buricul după el.

(Acul)

Natalia Ivanov, 14 ani
Horăşti (Lăpuşna)
Novacov D., cl. II

L

Am o casă cu patru uşi,
Pe una intri şi pe trei ieşi.

(Cămaşa)

N. Botnaru, 12 ani
Lozova (Lăpuşna)
Botnaru Alex., cl. II

LI

Pe valea lui Cărăbuş,
O curcă cu două guşi.

(Desagii)

Iacob Pieşca, 45 ani
Seseni (Orhei)
Chirica Boris, cl. I

BCU IAŞI - CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

LII

Hurduc,
Burduc,
De barbă te duc.

(Fedeleșul)

Calistrat Magari, 62 ani
Recea (Lăpușna)
Maximov L., cl. II

LIII

Ciuturuș,
Buturus,
Stă numai pe un picioruș.

(Varza)

Arhire Mihail
Criuleni (Orhei)
Guzun Teodor, cl. I

LIV

La pârâul curgător,
Sare capra 'ntr'un picior.

(Varza)

Ion Caraman
Izvoară (Orhei)
Popovici N., cl. I

LV

Am o râșnicioară,
De trei ori pe zi râșnește,
Iar noaptea se oprește.

(Gura)

Emilian Drăguțan, 45 ani
Recea (Lăpușna)
Maximov L., cl. II

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PROVERBE

Fratele de cruce,
Când te vede, fuge;
Fratele de sânge,
Când te vede plânge.

Stratu P., 84 ani.
Mârzești (Orhei),
Cehodaru Eug., cl. III.

Ce folos
De lapte gros,
Dacă-i în burduf de câine
Și nu-l poată mânca nime.

Mânzu T., 21 ani.
Călărași (Lăpușna)
Lipcan P., cl. I.

GLUME

— *De unde vii, mătușică ?*
— *Lapte acru 'n putinică.*
— *Ce mai veste pe la sat?*
— *Am avut dar l-am vărsat.*

Botnaru T., 37 ani.
Strășeni (Lăpușna)
Părău Gh., cl. I.

— *Bună ziua, nene Ghiță!*
— *Pasc berbecul și-o oită.*

Țurcanu I., 40 ani.
Costești (Lăpușna).
Sulă Nic., cl. I.

— *Mătușică, arde casa!*
— *Scutur niște țoluri,*
Că nu le-am scuturat
De când m'am măritat.

Grădinaru D., 25 ani.
Vărzărești (Lăpușna)
Găitan Vasile, cl. I.

GLOSAR

Amiros (Doine XXXIV) = miros.
Arsenică (Doine LVII) = plantă de câmp.
Balercă (Strig. III) = butoiaş.
Bârzoi („Plugul„) = ţeapăn, dârz.
Bâtcă (Vers. la nunţi) = bâtă, măciucă.
Brava (Doine CI) = bun.
Buhnă (Doine LXII) = bufniţă.
Buhuli (Descânt.) = bufniţă.
Buturuş (Ghicit.) = diminutiv dela buture.
Căluţ (pag. 111) = colac la sf. Toader.
Camot (pag. 150) = dulap, scrin.
Caragele (Doine XVI) = floricele.
Carianţat („Plugul") = clănţănit.
Cercanul (Doine CXXII) = cercul.
Cetera (Vers. la nunţi) = a cânta.
Chirău (Doine LXV) = chir.
Cioară (Vers. la nunţi) = ciori.
Ciuturuş (Doine Ghicit.) = diminutiv dela ciutură.
Cobrul (pag. 143) = calea.
Coluz (Doine CIX) = măşcat, mare.
Crăciun (Moş Crăciun p. 10) = colac în formă de opt, care se face la Crăciun.
Crijmă (pag. 136) = şervet, bucată de pânză.
Cunichie (Doine CXIV) = verzuie.
Curban (pag. 116) = berbec fiert.
Dulamă (Doine XLIV) = manta.
Dărmătura (Doine LI) = curăţitură la pomi.
Fedeleu (Colindă) = răsucitor.
Găvaste (Ghicit.) = legătoare.
Gărăcică (pag. 145) = dim. dela garafă.
Girezile (Vers. la nunţi) = şire de paie.

Ghirlantul (pag. 146) = cununa.
Harabale („Plugul") = care cu loitre mari.
Hoară (Vers. la nunți) = horă.
Hostropăț (pag. 152) = joc a doua zi după nuntă.
Hurtași (pag. 93) = flacăi ce joacă la horă.
Ialoviță (pag. 144) = bivoliță.
Încrestare (pag. 70) = încondierea ouălor de Paști.
Lăcriță (Doine XCVI) = coșciug.
Lip (Strig. XVIII) = jeg, rapăn.
Lozioară (Doine LXXXV) = dim. dela lozie (salcie).
Măcaci (pag. 143) = negustori de vite.
Măsurică (pag. 145) = dim. dela măsură.
Modiță (Doine XCVI) = perniță.
Moscal (Doine XXXV) = militar.
Muscalie (Doine XLIX) = miliție.
Narangie (Doine CXI) = portocalie.
Nima (Vers la nunți) = nimic, ioc.
Nioașcă (pag. 157) = joc la priveghiu.
Oboroc („Plugul") = baniță.
Odobae („Plugul") = hambar.
Odolean (Doine LXXI) = plantă medicinală.
Panihidă (pag. 160) = colac de pomană.
Pelincă (Doine CXX) = scutec.
Pervi (Doine CVI) = primul.
Podnos (pag. 149) = tavă.
Precupit (Vers. la nunți) = precupețit.
Priiom (Doine XXXVII) = cerc de recrutare.
Probajinele (pag. 122) = Schimbarea la față.
Rodine (pag. 135) = naștere.
Ruje (pag. 156) = trandafir.
Salfetcă (pag. 159) = șervet.
Șaraban (Strig. XLV) = căruță.
Savelcă (Strig. XXIV) = bluză.
Saț (pag. 102) = poftă.
Scumpie (Doine CX și CXI) = plantă colorantă.
Sfeție (Vers. la nunți) = sfat.
Sobor (Doine X) = adunare de preoți (biserică).
Sofcă (pag. 150) = ladă.

Solești (Vers. la nunți) = crăiești.
Sotnici (pag. 143) = sfetnici.
Spolocanie (pag. 60) = prima zi de post.
Staroste (pag. 8) = conducător.
Staroste (pag. 139) = peţitor.
Stege (Doine XIX) = ştevie.
Stracide (Vers. la nunți) = stafide.
Straista (pag. 160) = traista.
Struț (pag. 156) = pană la pălărie.
Suhăție (Vers. la nunți) = suhat.
Sunduc (pag. 150) = tron, ladă.
Țăcăile (pag. 158). = joc la priveghiu.
Țăcău (pag. 158) = primul ieşit la jocul „ţăcăile".
Tâmp (Vers. la nunți) = dâmb.
Tângă (Doine XXVI) = mâhnire, durere.
Tavală („Plugul") = tavălug.
Temeteu (Doine LIV) = cimitir.
Țipai (Doine LIV) = aruncai.
Tiriplic (Colindă) = aţa subţire.
Toloacă (Doine LXIII) = imaş, păşune.
Văgzal (Doine XXXV) = gară.
Vălurele (Doine LXXXVI) = dim. dela val.
Văzdoagă (Doine LXIII) = floare galbenă.
Veretcă (pag. 150) = ţol.
Vergică (Doine LVII) = din verigă.
Zdupac (Vers. la nunți) = pumn.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TABLA de MATERIE

	Pag.
În loc de prefață	1
Cuvânt înainte	3
Obiceiuri, credințe și superstiții de Crăciun	5
„ „ „ „ „ Anul nou	24
„ „ „ „ „ Bobotează și Sf. Ion	50
„ „ „ „ „ Sf. Paști	57
„ „ „ „ „ Alte sărbători	105
„ „ „ „ „ Naștere	133
„ „ „ „ „ Nuntă	139
„ „ „ „ „ Moarte	155
Folklor	162
Doine	165
Alte doine	201
Strigături	213
Colinde	225
Jocuri la nunți	229
Alte cântece	236
Strigători	239
Proverbe, glume	252
Glosar	253
Harta cu comunele cercetate.	

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI

1985

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MONITORUL OFICIAL și IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA STATULUI
CHIȘINĂU
1936

PREȚUL LEI 60

56/5

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

14 MAY 1935

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY